

ΠΟΛΙΤΕΥΜΕΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΕΥΚΩΝ
"ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ"
ΠΕΥΚΑ ΛΑΜΕΣΠΟΛΗΣ
Τ.Κ. 68100 Τηλ. 61-405

ΟΝΕΙΡΑ

A. A. K.

ΟΝΕΙΡΑ

Τέσσερα διηγήματα

Με διακοσμήσεις του
ΕΚΤΟΡΟΣ ΔΟΥΚΑ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
T.S. 68100 ΠΡΩ. 61-405

ΕΚΔΟΣΙΣ "ΠΥΡΣΟΥ", Α.Ε.
Λυκαόργου 18
ΑΘΗΝΑΙ 1929

ΟΝΕΙΡΑ

Τέσσερα ὄνειρα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ πλάθουν οἱ νέοι γιὰ τὰ κά-
νουν τὴν ζωὴ των καλύτερη παρ' ὅ,τι εἶναι, γιὰ τὰ τῆς
δώσουν λίγη ποίησι, λίγη ἄνεσι, λίγη ὠμορφιά. *Όνειρα
ποὺ κί' ὅταν σβύνουν ἀκόμη ἀφίνουν πίσω των τὴν πειρὸ
γλυκεῖα ἀνάμνησι, ὄνειρα ποὺ κρατοῦν ὅσο καὶ τὰ νειᾶτα
καὶ χάνονται ἔπειτα σιγά-σιγά, ὄνειρα ποὺ τελειώνουν ἀπό-
τομα μὲ ἓνα κακὸ καὶ σκληρὸ ξύπνημα, ὄνειρα ἀκόμη ποὺ
γίνονται πραγματικότης.

*Όνειρα ποὺ ἀποτελοῦν τὴν βαθύτερη σημασία τῆς
ζωῆς μας.

ΓΙΑ ΝΑ ΓΙΝΗ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Ἄμα ξεκίνησε ἀπὸ τὸ χωριό του —κάπου ἐπάνω ἀπὸ τὴν Γραβιά— ὁ Ἰωάννης Δημητρίου, ἔφευγε μὲ ὥραϊα ὄνειρα, μὲ μεγάλα σχέδια, ἀλλὰ πρὸ παντὸς μὲ μιὰ βαθειὰ ριζωμένη ἀπόφασι: νὰ γίνη ἄνθρωπος. Δὲν εἶχε ἴσως πολὺ σαφὴ ἰδέα τῆς σημασίας, πὺν ἔδινε ὁ ἴδιος στὴ λέξι «ἄνθρωπος». Δὲν ἐννοοῦσε μόνο νὰ φορέσῃ κολλάρο καὶ φαρδεῖα παντελόνια καὶ χρυσὴ ἄλυσσίδα, ὅπως οἱ «Ἀμερικάνοι» πὺν ἐγύριζαν ἀπὸ τὴν μετανάστευσι. Δὲν ἐννοοῦσε μόνο νὰ γίνη πρόεδρος τῆς κοινότητος, ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας ἢ καὶ βουλευτὴς ἀκόμη καὶ νὰ χορταίνῃ τοὺς χωριανούς του λόγια καὶ ὑποσχέσεις. Ἐφантаζέτο ὅτι «ἄνθρωπος» θὰ πῇ κάτι ἀπείρως σοβαρώτερο καὶ καλύτερο. Ἀνθρωπος ἦταν γιὰ τὴν, ἀσχημάτιστη ἀκόμη καὶ ὅμως πάντοτε σὲ κίνησι, διάνοιά του, ἐκεῖνος πὺν θὰ μποροῦσε νὰ γίνη δεκτός, σὰν ἀνώτερος, ὅχι μόνο στὸ χωριό του καὶ στὴν ἐπαρχία του, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ πειὸ ἔξω, στὸ

μεγάλο κόσμο, πού εξωγράφιζε με τόσο ζωνηρά χρώματα και ἐπάνω σὲ τόσο λίγο χαρτί ὁ «Γεωγραφικὸς Ἀτλας» του.

Εἶχε ὅμως καὶ τὴν ἀκλόνητη πεποίθησι ὅτι θὰ τὸ κα-
τῶρθωνε. Ἦταν βέβαιος πῶς σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, ὅταν δὲν
φοβᾶται κανεὶς τὸν κόπο, τὴν ἐργασία —ὅποιαδήποτε ἐρ-
γασία—ὅταν ἔχη μυαλό, ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ δὲν μπορεῖ
παρὰ νὰ καταφέρει ἐκεῖνο πού θέλει.

Ὅταν τέλειωσε τὸ κοινοτικὸ σχολεῖο, βγήκε καὶ αὐτὸς
στὸ ρουμάνι μαζῇ μὲ τοὺς συνομηλίκους του νὰ φυλάξῃ
τὰ ζῶα. Μόνα τους ἐπὶ μῆνες ὁλόκληρους, μόνα τους τὴν
ἡμέρα ἔξω στὸ ὑπαιθρο, μόνα τους τὴν νύχτα μέσα στὴν
στάνη πού ἐξέσταινε ἡ γειτονιὰ τῶν ζώων, τὰ παιδιὰ αὐτὰ
δὲν μιλοῦσαν, δὲν ἐδιάβαζαν, δὲν ἐσκέπτοντο παρὰ γιὰ τὰ
κατορθώματα τῶν μεγάλων ληστάρχων. Οἱ χονδροὶ τόμοι
τῶν ληστρικῶν μυθιστορημάτων τῶν Ἀθηνῶν, μὲ τὸ πρόσ-
τυχο χρωματιστὸ ἐξώφυλλο καὶ μὲ τὴν δρεῖσι τοῦ Σκαρ-
τσώρα καὶ τοῦ Τσουλῆ, τὰ ἀναγνώσματα τῶν Ἀθηναϊκῶν
ἐφημερίδων γιὰ τοὺς συγχρόνους ληστὰς ἦσαν ἡ μόνη
των φιλολογία. Καὶ τὸ μόνο των ὄνειρο: νὰ βγοῦν καὶ
αὐτοὶ «στὸ κλαρί», νὰ γνωρίσουν τὴν ὥραία ληστρικὴ ζωὴ,
τὴν γεμάτη ἀπὸ κινδύνους, περιπέτειες καὶ δόξα.

Μόνο ὁ Γιαννάκης εἶχε ἄλλες ιδέες· τὸ στάδιο αὐτὸ
τοῦ ληστοῦ, δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου πού ἔβγαινε μόνος του
ἔξω ἀπὸ τὸν νόμο, τοῦ ἐφαίνετο πάρα πολὺ περιορισμένο
καὶ μικρό: ὑπερβολικοὶ κίνδυνοι, διαρκὴς ἀγωνία, βέβαιο
τὸ τέλος στὴν ἀγχόνη ἢ στὰς φυλακὰς τῶν Ἀθηνῶν, τῆς
Αἰγίνης ἢ τοῦ Ναυπλίου· καὶ ὅλα αὐτὰ γιατί; Γιὰ δύο,
τρεῖς ληστεῖες μὲ κέρδος τὸ πολὺ - πολὺ μερικῶν ἑκατοντά-
δων χιλιάδων δραχμῶν. Προπαντὸς ὅμως ὁ Γιαννάκης
ἐσκέπτετο ὅτι ὁ ληστής πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε κρυμμέ-
νος, πάντοτε ἀφανής, πάντοτε μακριὰ ἀπὸ τὰ κέντρα τῆς
ζωῆς καὶ τῆς κινήσεως. Ὁ κόσμος ὁλόκληρος τοῦ ληστοῦ
ἐκτείνεται τὸ πολὺ - πολὺ ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο ὡς τὸ Μιτσι-
κέλλι τῶν Ἰωαννίνων, καὶ ἀπὸ τὸν Παρνασσὸ ὡς τὰ Καμ-

βούνια τῆς Μακεδονίας. Ἐνῷ ὁ κόσμος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, πού σέβονται τὸν νόμο ἀλλὰ καὶ προστατεύονται ἀπὸ αὐτόν, εἶναι ἀπεριόριστος. Ἕνας ἄνθρωπος, πού θέλει νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἀναδειχθῇ, ἔχει ἅπειρα κέντρα δράσεως: ὅλη τὴν Εὐρώπῃ καὶ ὅλες τῆς ἄλλες ἡπείρους, ὅσες ἔδειχνε ὁ Γεωγραφικὸς Ἀτλας του.

Ἔμενε λοιπὸν σὲ μιὰ γωνίτσα μόνος του. Καὶ ἀντὶ τοῦ Σκαρτσώρα διάβαζε τὰ «ἑκατομμύρια τῆς Βεγκούμ ὑπὸ Ἰουλίου Βέρν», ἓνα τόμο μὲ διηγήματα τοῦ Ροῖδη καὶ μίαν «Πρακτικὴν Μέθοδον πρὸς Ἑκμάθησιν τῆς Ἀγγλικῆς ἄνευ Διδασκάλου», πού εἶχε κατορθώσει νὰ βρῇ σὲ διάφορα μέρη.

Γιὰ τῆς ιδέες του καὶ τῆς ἀπασχολήσεως του αὐτὲς ἔτρωγε ἀπὸ τοὺς συντροφίους του ἀγρία κοροῦδια, βρισιὲς καὶ ξύλο ἀκόμη. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἐννοιαζε: ἄρχιζε ἔτσι τὴν προσπάθειά του, τὴν μεγάλη προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπικράτησιν στὴ ζωή. Ὅλα ἔπρεπε νὰ τὰ ἀνέχεται, ὅλα νὰ τὰ ὑποφέρει γιὰ νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νὰ φθάσῃ.

Ξεκίνησε ἀπὸ τὸ χωριὸ του μὲ 18 δραχμές, ἓνα μπογαλάκι μὲ λίγα ροῦχα καὶ τὴν εὐχὴ τῆς μάνας του. Χαιρέτησε δύο τρεῖς συγχωριανούς ἐνῷ κατέβαινε τὸν δρόμο, ἐφίλησε τὸ χέρι τοῦ παπᾶ, ἄκουσε μερικὲς σαχλές καὶ φουσκωμένες λέξεις τοῦ δασκάλου καὶ ἔφυγε ἄσημος.

Καὶ ὅμως τὸ ἄσημο αὐτὸ καὶ ἀπαράτηρητο ξεκίνημα εἶχε γι' αὐτόν τὸν ἴδιο κάτι τὸ μεγάλο, τὸ ἐπικό: ξεκινούσε ἓνας ἄνθρωπος γιὰ νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμο.

Στὴν ἀρχὴ ὁ δρόμος πού ἐπῆρε δὲν ἐφαίνετο καθόλου θριαμβευτικός. Ὅπως ἦταν φυσικὸ, ὁ δρόμος αὐτὸς περνοῦσε ἀπὸ τὸν στρατῶνα — ἐν προκειμένῳ ἀπὸ τὸ μεγάλο καὶ μελαγχολικὸ κτίριον τῶν στρατῶνων τῆς Λαμίας. Τὸ κούρεμα τοῦ κεφαλίου μὲ τὴν μηχανή, ἣ σκληρὴς ἀρβύλος στὰ πόδια του, πού ἦσαν συνηθισμένα στὴν ἐλευθερία

τῆς ξυπολυσιᾶς, ἡ βαρεὶὰ πειθαρχία τοῦ ἐπιλοχίου μετὰ τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ ρουμανιοῦ, τοῦ ἐφρίνηκαν στήν ἀρχὴ ὅλα τρομερὰ δύσκολα. Δυὸ—τρεῖς φορὲς ἀπεπειράθη νὰ δεῖξῃ τὴν ἀτομικότητά του, νὰ ἐκδηλώσῃ ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους τοῦ τῆς γνώμης του, νὰ δώσῃ νὰ καταλάβουν στὸν ὑπολοχαγὸ καὶ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ — δύο κομψοὺς Ἀθηναίους— πὼς ἂν καὶ ἀπὸ τὸ ὑψηλὸ χωριὸ τοῦ Παρνασσοῦ, δὲν ἦταν τυχαῖος στρατιώτης Ἡ προσπάθειές του αὐτὲς δὲν εἶχαν καθόλου τὴν ἐπιτυχία πού ἐπερίμενε. Οἱ «συναδέλφοι» τῆς ὑποδέχθησαν μὲ ἀγρία πρόγκα. Καὶ οἱ ἀνώτεροι, ἐπειδὴ δὲν μπορούσαν νὰ τιμωρήσουν ὅλη τὴν διμοιρία πού ἐφώναζε, ἐτιμώρησαν αὐτόν. Κατάπιε τὴν ντροπὴ του, συνεκράτησε τὸν θυμὸ του, ἔκανε τὴν φυλάκισί του καὶ ἔμαθε πὼς δὲν πρέπει νὰ λέῃ κανεὶς πάντοτε τὰ πράγματα πού σκέπτεται. Τὸ μάθημα αὐτὸ τοῦ ἐφάνηκε πολύτιμο σὲ ὅλη του τὴν ζωὴ.

Καὶ ὅμως, ἦρθε ἡ ὥρα του. Δυὸ τρεῖς μῆνες μετὰ τὴν κατάταξί του ἐξεργάγη στοὺς στρατῶνας τῆς Λαμίας τὸ περίφημο κίνημα τοῦ 1917. Ὁ Γιαννάκης παρακολουθοῦσε ἀπὸ ἐβδομάδες πρὶν, νὰ προχωρῇ ἡ προπαγάνδα καὶ ἡ προετοιμασία τῆς στάσεως. Ἔγιναν καὶ σ' αὐτόν προτάσεις... ἔκανε τὸν κουτό. Θὰ εἶχε πολλὰ πράγματα νὰ πῇ: ὅχι πὼς ἦταν τότε Βενιζελικὸς ἢ Βασιλικός. Μὲ τὴν δξεία χωριάτικη κρίσι του εἶχε καταλάβει πὼς οἱ πολιτικοὶ αὐτοὶ φανατισμοὶ δὲν μπορούσαν παρὰ νὰ εἶναι ἐμπόδια στὸ στάδιο ἐνὸς ἀνθρώπου μὲ φιλόδοξα σχέδια. Θὰ μπορούσε ἐν τούτοις νὰ ἔλεγε στὴν περίστασι αὐτὴ τῆς γνώμης του στοὺς συναδέλφους του, νὰ εἰδοποιοῦσε τοὺς ἀξιωματικούς του. Ἀλλὰ τὸ πρῶτο μάθημα ἦταν ἀκόμη πολὺ πρόσφατο. Καὶ ἔτσι ἐσιώπησε καὶ ἄφησε τὰ πράγματα νὰ πάρουν τὸ δρόμο των.

Τὴν νύχτα ὅμως τῆς 19ης Ἰανουαρίου, ὅταν οἱ συναδέλφοί του, ὑπακούοντες σὲ κάποιον μυστηριῶδες πρόσταγμα ἔφευγαν ἀπὸ τοὺς στρατῶνας, αὐτὸς μὲ δύο ἢ τρεῖς ἄλλους

ἀπὸ τὴν διμοιρία του ἔμεινε. Ἔκαμε καὶ κάτι παραπάνω ἀκόμη: κατώρθωσε νὰ συγκρατήσῃ ἔξω εἰς τὸν δρόμο μερικοὺς διστακτικοὺς στρατιώτας καὶ ἐπῆγε τρέχοντας νὰ βοῇ τὸν ἀξιοματικὸ τῆς ὑπηρεσίας. Ἦταν ὁ πρῶτος πού τοῦ ἀνήγγειλε τὴν στάσι. Μαζί του ἔπειτα ἔτρεξε κάτω στὴν πόλι νὰ ξυπνήσῃ τὸν γηραιὸ καὶ κατατρομαγμένον ἀπὸ τὴν εἴδησι συνταγματάρχη, τὸν δραστήριον ἀστυνόμον καὶ μερικοὺς ἄλλους.

Ἔτσι ἔγινε δεκανέας. Καὶ ἐσταμάτησε ἐκεῖ. Περισσότεροι βαθμοὶ δὲν τοῦ ἐχρειάζοντο. Θὰ τοῦ ἐδημιουργοῦσαν καινούργιες ὑποχρεώσεις καὶ ἐμπόδια. Ἐνῶ ἔτσι μὲ τὸν ἀσήμαντον αὐτὸν βαθμὸ ἐξασφάλιζε ἀπλῶς κάποια ἐλευθερία.

Ἐχρησιμοποίησε τὴν ἐλευθερίαν αὐτήν, λίγο ὀργότερον ὅταν τὸ Σύνταγμα του μετεκινήθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην κοντὰ εἰς τὸ Λεμπέτ γιὰ τὴν πολεμικὴν ἐκπαίδευσιν. Μποροῦσε νὰ βγαίνῃ ὡς δεκανέας κάπου-κάπου ἀπὸ τὸ Στρατόπεδον καὶ νὰ κατεβαίνῃ στὴν πόλιν. Καὶ ἄρχισε ἀπὸ τότε ὁ δρόμος πρὸς τὸν πλοῦτον.

Ἐκεῖ ἐχρησιμοποίησε καὶ τὰ μαθήματά του ἀπὸ τὴν «Μέθοδον πρὸς Ἐκμάθησιν τῆς Ἀγγλικῆς Γλώσσης ἄνευ Διδασκάλου». Γιὰ τὴν κατάλαβαν ἁμέσως, ὅτι ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς στρατιῶτας πού ἐκυκλοφοροῦσαν κατὰ ἑκατοντάδας στοὺς δρόμους τῆς καμμένης πόλεως θὰ μπορούσε νὰ βγάλῃ πολλά. Κεφάλαιον γιὰ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴ εἶχε τῆς 18 δραχμῆς τῆς μητέρας του, πάντοτε ἀνέπαφες, πλέον 6 δραχμῆς πού εἶχε οἰκονομήσει ἀπὸ τὴν μισθοδοσίαν του. Εἶχε ὅμως ἀκόμη—κεφάλαιον ἀνεκτίμητον—τὴν γνῶσιν τῆς Ἀγγλικῆς, τὸ μυαλό του καὶ τὴν ἀποφασιστικότητά του.

Σ' ἓνα μαγαζάκι τῆς Ἑγνατίας ὁδοῦ ἀγόρασε δυὸ μπουκάλες οὔτιςκι. Ἐδωσε 19 δραχμῆς, ὅλα του σχεδὸν τὰ μετρητά. Δὲν ἄφησε τὸν ἔμπορον νὰ τοῦ τυλίξῃ τὰ μπουκάλια, ἀλλὰ τὰ ἔβαλε ὑπὸ μάλης, γιὰ νὰ φαίνωνται ὅσο τὸ δυνατὸν καλύτερα. Καὶ κατέβηκε τὸν δρόμον. Δὲν εἶχε ὠρισμένο σχέδιον. Ἦξερε μόνο πῶς οἱ Ἀγγλοὶ στρατιῶτες

ἦσαν λυσσασμένοι γιὰ λίγο οὐίσκι. Τὰ οἶνοπνευματώδη ποτὰ τοὺς ἀπηγορεύοντο ἀπολύτως ἐκείνη τὴν ἐποχὴ καὶ ὁ ἔμπορος πού τοὺς ἐπωλοῦσε ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότατα. Ὁ Γιάννης εἶχε ἀκούσει καταπληκτικὰ πράγματα γιὰ τὴν εὐκολία, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνοι ἔδιναν καὶ τὰ πειρὰ πολύτιμα πράγματα γιὰ λίγο οἶνοπνευμα.

Κατέβηκε εἰς τὴν παραλία καὶ προχωροῦσε πρὸς τοῦ Ἀλατίνι. Οἱ Ἕλληνοι στρατιῶται ποὺ τὸν συναντοῦσαν τὸν ἔβλεπαν μὲ κατάπληξι, μὲ ἐπιθυμία, μὲ φθόνο, ἅμα ἀντελαμβάνοντο τῆς δυὸ χονδρῆς μουκάλης ποὺ κρατοῦσε στὰ χέρια του. Δὲν ἐτολμοῦσε ὅμως κανεὶς νὰ τοῦ πῇ τίποτε, ἐπεὶδὴ ἐκείνη τὴν ὥρα κυκλοφοροῦσαν ἀρκεταὶ περίπολοι καὶ πολλοὶ Ἕλληνοι στρατονόμοι στὸν δρόμο. Σὲ λίγο ὅμως ἀντελήφθη ὅτι τρεῖς «Τζώννηδες» (ἔτσι ἔλεγαν τότε οἱ φαντάροι μας τοὺς Ἕλληνους), οἱ ὁποῖοι φαίνεται νὰ ἐδιψοῦσαν περισσότερο ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὸν εἶχαν πάρει ἀπὸ πίσω. Ὁ Γιάννης, ἄφησε νὰ περάσῃ μία περίτολος καὶ ἔστριψε μέσα σ' ἓνα στενὸ καὶ σκοτεινὸ σοκάκι. Οἱ Ἕλληνοι ἀπὸ πίσω του. Σὲ λίγο τὸν ἐφώνησαν :

— Hallo Johnny! Good Evening.

Ἡ «Ἑλληνικὴ ἄνευ Διδασκάλου» ἐτέθη ἀμέσως εἰς ἐφαρμογὴν :

— Good evening, Gentlemen.

Ἔτσι ἐνόμιζε τουλάχιστον ὅτι εἶπε ὁ Γιάννης. Τί ἀκούσθηκε ὅμως μὲ τὴν προφορὰ τοῦ Παρνασσοῦ, μαντεύεται εὐκολά. Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ Ἕλληνοι τὸν ἐκατάλαβαν καὶ ἐπλησίασαν ἐνθουσιασμένοι πού εὗρισκαν ἓνα Ἑλληνομαθῆ. Χωρὶς πολλὰ διατυπώσεις τοῦ ἐζήτησαν ἀμέσως νὰ τοὺς δώσῃ τουλάχιστον τὴν μιὰ μποτίλια οὐίσκι. Προσέφεραν ὁ πρῶτος ἓνα σογιὰ—ἀπὸ τοὺς θαυμασίους ἐκείνους σογιὰδες τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιμελητείας—ὁ ἄλλος τὸ ἀδιάβροχό του, ὁ τρίτος ἓνα μικρὸ χρυσὸ νόμισμα. Ὁ Γιαννάκης ἐτοιμάζετο νὰ θέσῃ καὶ αὐτὸς τοὺς ὅρους του, ὅταν ἔξαφνα ἄκουσε βιαστικὰ βήματα πίσω του. Ἐκατάλαβε ἀμέσως

καὶ ἐφώναξε ὅσο μποροῦσε δυνατώτερα γιὰ νὰ ἀκουσθῇ :

— No! No! They are for my captain.

Τὴν ἴδια στιγμή ὁ Ἑλλήν στρατιώτης καὶ οἱ Ἕλληνοὶ συναδέλφοί του ἐφωτίζοντο ἀπὸ τρία λαμπάκια τῆς τσέπης Ἦτο μία μικτὴ περίπολος—ἕνας Ἕλληνας, ἕνας Γάλλος καὶ ἕνας Ἀγγλος στρατιώτης—πὺν τοὺς εἶχε ἀντιληφθῇ. Μὲ πολλὴ ἀφέλεια καὶ ἡρεμία, ἐνῶ ἡ καρδιά του κτυποῦσε δυνατὰ, ὁ Γιάννης ἐξήγησε ὅτι εἶχε ἀγοράσει δυὸ μπουκά-
λες οὐτῶσι γιὰ τὸν λοχαγὸ του, τῆς ὁποῖας τοῦ ἐπῆγγαινε τῶρα, ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ στρατιῶται εἶχαν ζητήσῃ νὰ τοῦ τῆς ἀγοράσουν καὶ ὅτι αὐτὸς ἀρνήθηκε.

Ἡ ἐξήγησις ἐφάνηκε λογική, ἀφοῦ μάλιστα οἱ ἄνδρες τῆς περιπόλου εἶχαν ἀκούσει τὴν τελευταία του φράσι. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀδεια του ἦταν ἐν τάξει τὸν ἄφησαν ἐλεύθερο, ἐνῶ ἀπεναντίας παρέλαβαν τοὺς τρεῖς Ἀγγλους.

Τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ κατετάραξε τὸν Γιάννη καὶ τοῦ ἔκοψε ὅλο τὸν ἐμπορικὸν του ζῆλον. Ἀλλὰ ἐμπόριον χωρὶς κινδύνους δὲν ὑπάρχει, λεπτὰ ἔπρεπε νὰ βγάλῃ μὲ κάθε τρόπο, καὶ ἔπειτα τί θὰ τὰ ἔκανε τὰ μπουκάκια, ἂν τοῦ ἔμεναν ἁμ-
νάτι; Ἔτσι ἔκανε πρῶτα μία μεγάλη βόλτα ἀπὸ τὰ στενά, ἐγύρισε πίσω στὸν Λευκὸ Πύργο, καὶ ἐπανέλαβε τὸν ἴδιον περίπατον μὲ τὴν ἐπίδειξιν τοῦ θησαυροῦ του. Αὐτὴ τὴν φορὰ εἶχε περισσότερη τύχη. Παρέσυρε πάλι μερικὸν Ἀγ-
γλους σὲ ἕνα σοκάκι, καὶ χωρὶς κανένα ἐμπόδιον ἀντήλλαξε τὰ μπουκάκια του μὲ ἕνα θαυμάσιον ἀδιάβροχον, μιστὴ λίρα, τρία τενεκεδένια κουτιά τσιγάρα καὶ διάφορες κονσέρβες. Ἐγύρισε πάλι—ἀπὸ τὰ στενά ἐννοεῖται—στὴν Ἑγγατία ὁδὸ καὶ ἐξέκανε ὅλα τὰ ἀποκτήματά του σὲ ἕνα Ἑβραῖον : ἀποτέλεσμα 49 δραχμῶν καὶ πέντε, πὺν τοῦ εἶχαν μείνει ἀκόμη ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν του κεφάλαιον, ἔκαναν 54.

Αὐτὴ τὴν ἐπιχείρησιν ἐπανελάμβανε κάθε φορὰ πὺν εἶχε ἀδεια. Ἐμαθε ἐν τῷ μεταξὺ ἔκτακτα τὴν τέχνην του καὶ δὲν διεκινδύνευε ποτέ. Ἔτσι, ὅταν τὸ Σύνταγμα του, ἐπρόκειτο νὰ ξεκινήσῃ γιὰ νὰ πάῃ νὰ παραλάβῃ τὸν τομέα του εἰς

τὸν Στρουμόνα, εἶχε μαζέψει 58(1) δραχμές. Ἐκράτησε τῆς 80 γιὰ τρέχον κεφάλαιον ἔστειλε ἑκατὸ στὴν μητέρα του καὶ κατέθεσε τῆς ἄλλες 400 εἰς τὴν Τράπεζα.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ στὸ μέτωπο δὲν διέκοψε τὸ ἐμπόριό του. Εἶχαν μείνει ἀκόμη γύρω ἀπὸ τὰ τέλματα τῆς Νιγρίτας καὶ τοῦ Τσάγεξι μερικὰ μεμονωμένα Ἀγγλικά τμήματα καὶ ὁ Γιάννης ἔκανε τὴν ἴδια δουλειὰ μὲ μερικὲς παραλλαγές. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπεριποιεῖτο τὴν μόρφωσί του καὶ τῆς σχέσεις του: ὅ,τι βιβλίο ἔπεφτε στὰ χέρια του, ὅποια ἐφημερίς, ὅποιο περιοδικὸ ἦταν καλὸ καὶ ἐδιάβαζε, ἐδιάβαζε συνεχῶς μὲ πραγματικὴ δίψα. Χωρὶς νὰ ἔχη τὴν βασικὴ ἐκείνη μόρφωσι, πού δίνουν τὸ σχολεῖο καὶ τὸ σπῆτι, ἐγέμιζε τὸ κεφάλι του, μὲ τὰς μεγαλοπρεπεῖς φράσεις καὶ λέξεις τῶν βιβλίων καὶ τῶν δημοσιογραφικῶν ἀρθρῶν. Καμμιά φορὰ, ἅμα ἔμενε μόνος του, ἀπήγγελλε ἔτσι κατὰ τύχην, χωρὶς εἰρμό, καὶ χωρὶς συνέχεια, ὥραϊες φράσεις. Καὶ εὐχαριστεῖτο νὰ ἀκούῃ μόνος του τῆς φράσεις αὐτές, εἰς τῆς ὁποῖες ἡ Ρουμελιώτικη φωνή του, μὲ τὸ παχὺ σῆγμα καὶ τὰ φαγωμένα φωνήεντα, ἔδινε κάποιο περίεργο χαρακτηρισμό.

Ἐκανε καὶ σχέσεις. Τὰ παιδιὰ τῶν καλῶν οἰκογενειῶν καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ τάγματός του, ἔκαναν γοῦστο τὸν περίεργο αὐτὸ βλάχο, μὲ τὸ ἔξυπνο πρόσωπο, τὴν ἰδιόρρυθμην μόρφωσιν καὶ τῆς μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀσύντακτες φράσεις.

Καμμιά φορὰ τὸν ἔπιανε φούρκα καὶ μελαγχολία, ἅμα ἐσκέπτετο πὼς ἐπερνοῦσαν ἔτσι ἀχρησιμοποίητοι οἱ μῆνες, πὼς ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ὑποκύπτῃ στὴν σκληρὴ στρατιωτικὴ πειθαρχία, πὼς θὰ ἐπερνοῦσαν ἄλλοι τόσοι μῆνες, ἴσως καὶ χρόνια πρὶν γίνῃ ἐλεύθερος καὶ μπορέσῃ νὰ ξεκινήσῃ γιὰ τὸν μεγάλον του δρόμον. Καμμιά φορὰ τοῦ ἐρχότανε ἡ τρελλὴ ἐπιθυμία νὰ ἀφήσῃ τὸν στρατό, νὰ λιποτακτήσῃ καὶ νὰ πάῃ στὴν Ἀμερικὴ νὰ βρῇ τὴν τύχην του. Ἀλλὰ τὸν σταματοῦσε ἐγκαίρως ἡ ἔμμονη ἰδέα του, ὅτι

ἔπρεπε νὰ τὰ ἔχη πάντοτε καλὰ μὲ τοὺς νόμους καὶ τὴν Κοινωνία, γὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐπιβληθῇ εὐκολώτερα. Ἔπειτα, ἐσκέπτετο, δὲν ἐπῆγαινε ἐντελῶς χαμένος ὁ καιρός. Κάτι εἶχε νὰ κερδίσῃ ἀπὸ τὴν ἀτέλειωτη αὐτὴ ἀναμονή. Ἐμάζευε λεπτὰ, φίλους, γνώσεις.

Λεπτὰ, γιατί τὸ ἐμπόριο τοῦ ἑξακολουθοῦσε, ἂν καὶ ὄχι τόσο ἐπικερδὲς ὅσο στὴ Θεσσαλονίκῃ γνώσεις γιατί ἐδιάβαζε συνεχῶς: φίλους γιατί προσπαθοῦσε πάντοτε νὰ συνδέεται μὲ ἀνθρώπους, ποὺ θὰμποροῦσαν νὰ τοῦ εἶναι χρήσιμοι. Ἔτσι π. χ. εἶχε γνωρισθῇ μὲ δυὸ καλοὺς Ἀγγλους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ ἓνας ἦτο ἄλλοτε ὑπάλληλος στὸ προξενεῖον τῶν Παρισίων.

Στὴν Ρωσσία, ὅταν ἡ μεραρχία τοῦ συμμετέσχε στὴν ἐπικὴ ἐκστρατεία τῆς Οὐκρανίας, ἔκανε δυὸ τρεῖς ἐπιχειρήσεις ἄλλου εἴδους, ποὺ ἀνέβασαν σημαντικὰ τὸ κεφάλαιό του. Καὶ ἐφρόντισε νὰ ἐξαποστείλῃ ἐγκαίρως τῆς οἰκονομίας τοῦ στὴν Ἑλλάδα.

Στὴν Μικρὰ Ἀσία ὅμως ἐπῆγε νὰ τὴν πάθῃ.

Δυὸ ἐτῶν στρατιωτικὴ ὑπηρεσία μὲ συνεχὲς διάβασμα, μὲ ἐπικοινωνία ἀδιάκοπη μὲ τὰ καλύτερα παιδιὰ τοῦ τάγματός του, τοῦ εἶχαν ἐπιτρέψει νὰ συμπληρώσῃ τὴν μόρφωσί του — ὅπως ἀντελαμβάνετο τοῦλάχιστον ὁ ἴδιος τὴν μόρφωσι ποὺ τοῦ ἐχρειάζετο — καλύτερα ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν Πανεπιστήμιο. ἤξερε τώρα πῶς νὰ φερθῇ, μιλοῦσε Ἀγγλικά ἀρκετὰ καλὰ καὶ ἐγνώριζε ἀπ' ἔξω καὶ ἀνακατωτὰ τὴν καθαρεύουσα τῶν δημοσιογραφικῶν ἄρθρων.

Ἔτσι εἶχε ἐξασφαλίσῃ τὴν συμμετοχὴ τοῦ στὴν παρέα τῶν στρατιωτῶν, ποὺ ἦσαν ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια. Οἱ χωρικοί, οἱ πατριῶτες του, εἶχαν ἀποκηρύξει τὸν Δημητρίου, τὸν «ψηλομύτη», ὅπως τοὺς εἶχε ἀποκηρύξει καὶ αὐτός.

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ παρέα τοῦ Γιαννάκη ἔγινε δεκτὴ μὲ ὅλες τῆς τιμὲς καὶ τῆς περιποιήσεις ἀπὸ τὰ καλὰ σπῆτια

τῆς Μικρασιατικῆς πόλεως, ὅπου ἐσταθμεύσε ἀρκετοὺς μῆ-
νες τὸ Σύνταγμά του. Εἶχαν τὴν πεποίθησι ἐκεῖ κάτω, ὅτι
ὅλοι αὐτοὶ οἱ νεαροὶ στρατιῶται ἦσαν παιδιά ἀπὸ καλὰς
οἰκογένειες, πὺν εἶχαν ἀφήσει τὰ σπήτια των, τὴν καλοπέ-
ρασί των, τοὺς γονεῖς των, γιὰ νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ ἀπε-
λευθερώσουν τοὺς «ὑποδούλους ἀδελφούς». Καὶ δὲν ἤξεραν
πειὰ οἱ καλοὶ Μικρασιῶται τὶ νὰ πρωτοκάνουν, γιὰ νὰ πε-
ριοποιηθοῦν τὰ παιδιά αὐτά.

Ἐκεῖ ὁ Γιαννάκης ἔμαθε νὰ σκουπίζει τὰ παπούτσια
του, πρὶν μπῆ σ' ἓνα σπίτι, νὰ βγάλῃ τὸ καπέλλο του, νὰ
πίνῃ τὸ τσαί του ἀπὸ φλυτζάνι καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν καρβάνα
καὶ χίλια δὺο ἄλλα πράγματα. Δὲν ἔκανε ὅμως ποτὲ οὔτε
ἓνα λάθος. Τὰ τετραπέρατα μάτια του ἐστριφογύριζαν
διαρκῶς, ἔβλεπαν τοῦτο, ἐπρόσεχαν ἐκεῖνο. Καὶ τὸ μυαλό
του κρατοῦσε σημειώσεις. Ἦταν πραγματικὰ τέλειος. Καὶ
οἱ ἀγαθοὶ ἐντόπιοι μποροῦσαν χωρὶς καμμιά δυσκολία νὰ
πιστέψουν ὅτι ἀνῆκε καὶ αὐτὸς στὴν τάξι τῶν νεαρῶν ἀρι-
στοκρατῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, πὺν ἔκαναν παρέα
μαζί του.

Ἐκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του, ὁ Γιάννης ἐγνώ-
ρισε *κυρίες*. Γυναῖκες, δηλαδή, πὺν δὲν εἶχαν βρώμικα καὶ
καμμένα χέρια, γυναῖκες μὲ ὠραῖα ροῦχα καὶ προπαντὸς
ὠραίους τρόπους, γυναῖκες, τῆς ὁποῖες οἱ ἄνδρες ἐπλησία-
ζαν μὲ σεβασμὸ καὶ εὐχαρίστησι. Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ τοῦ
ἐφάνηκε σὰν ἀληθινὴ ἀποκάλυψις. Ἡ γυναῖκες αὐτές,
κυρίες καὶ δεσποινίδες, τοῦ ἐφάνηκαν σὰν πλάσματα ἀπὸ
ἓναν ἄλλο κόσμον, πλάσματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ἤμποροῦσε καὶ
ἔπρεπε νὰ θυσιάζεται ὁ ἄνδρας. Εἶχε τὴν ἐντύπωσι ὅτι
κάθε προσπάθεια τοῦ ἀνδρός, κάθε κόπος του, κάθε ἐπι-
τυχία του δὲν εἶχαν ἄλλο σκοπὸ παρὰ νὰ ἐξασφαλίσουν ἓνα
μεϊδιάμα, ἓνα καλὸ λόγο ἀπὸ τὰ ὑπέροχα αὐτὰ πλάσματα.

Μὲ τὴν ψυχικὴ αὐτὴ κατάστασι τοῦ Γιάννη, τὸ ἀποτέ-
λεσμα δὲν ἤμποροῦσε παρὰ νὰ εἶναι ἓνα καὶ μόνο: νὰ
ἐρωτευθῇ. Ἦταν ὁ καιρὸς του. Καὶ ἐρωτεύθηκε. «Ἐκεῖνη»

δὲν ἦταν, βέβαια, οὔτε ἡ πειρὸ ὥμορφη, οὔτε ἡ πειρὸ πλουσία. Τὴν ἔλεγον ὅμως Ἀμαλία. Καὶ τὸ ὄνομα, ὅπως καὶ τὸ πρόσωπό της, θύμιζε στὸν Γιαννάκη μιὰ χρωμολιθογραφία τῆς μακαρίτισσας Ἀμαλίας τοῦ Ὁθωνος, παληά, μισοσθυσμένη ἀπὸ τὸν χρόνον, ἀπὸ τὴν σκόνη καὶ τὸν καπνὸ. Ἦταν ἡ μόνη εἰκόνα ποὺ ἐστόλιζε τὴν πτωχικὴ καλύβη τῶν γονέων του στὸ χωριό. Ἔπειτα τὸ μειδίαμά της ἦταν τόσο ὑπέροχο, ἡ καλωσύνη μὲ τὴν ὁποίαν τοῦ προσέφερε τὸ τσάι, τόσο ἀγγελικὴ, οἱ τρόποι της τόσο ἀριστοκρατικοὶ καὶ ἀπλοὶ μαζί, ὥστε ὁ Γιάννης δὲν ἄργησε νὰ ξετρελλαθῇ. Ὅλοι του οἱ μεγάλοι σκοποὶ ξεχάσθηκαν, τὰ σχέδιά του ἐγκατελείφθησαν. Ὅ,τι εἶχε κατορθώσει ὡς τότε, ὅ,τι εἶχε μαζέψει σὲ γνώσεις, σὲ φίλους, σὲ χρήματα, εὗρηκαν τώρα τὸν σκοπὸ των : ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς θυσία στὸν βωμὸ τῆς καινούργιας θεότητος. Ἐὰν κατῴρθανε νὰ τῆς πάρῃ ἓνα μειδίαμα, ἀπευθυνόμενο σὲ αὐτὸν τὸν ἴδιο, καὶ ὅχι ἀπρόσωπο καὶ τυπικόν, σὰν ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα ὑπεδέχτο ὅλους τοὺς προσκεκλημένους τῶν γονέων της, ὁ μισθὸς του θὰ ἦτο ἄξιος. Ἡ ἀμοιβὴ θὰ τοῦ ἔφθανε.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχε περίπου τρεῖς χιλιάδες δραχμὲς, ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα ἔστελνε στὴν μητεροῦλά του. Ἀπέσυρε πρῶτα τῆς χίλιες δραχμὲς ἀπὸ τὴν Τράπεζα : ἔκανε μιὰ φορεσιὰ πολιτικὰ καὶ ἐξώδευεν ὅσα μπορούσε νὰ ξοδεύῃ, γιὰ νὰ στέλνῃ στὴν κ. Ἀσεμίδου — ἔτσι ἐλέγετο ἡ μητέρα τῆς Ἀμαλίας — λουλούδια, γιὰ νὰ προσκαλῇ τὴν οἰκογένεια ὁλόκληρη σὲ διασκεδάσεις καὶ περιπάτους. Ὁ ἐξηνταβελόνης χωρικός, ποὺ δυὸ χρόνια τώρα στὸν στρατό, δὲν ἔτρωγε παρὰ τὸ συσσίτιο καὶ τὴν μισθὴ κουραμάνα — τὴν ἄλλη τὴν πουλοῦσε γιὰ νὰ βγάλῃ λίγες δεκάρες — ἐξώδευε τώρα χωρὶς νὰ μετράῃ. Εἶχε τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἐξεπλήρωνε κάποιον ἀνώτερο προορισμό, ὅτι ἔφθανε στὸν πραγματικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς του.

Οἱ ἀγαθοὶ γονεῖς τῆς Ἀμαλίας ἔβλεπαν μὲ πολλή

εὐχαρίστησι τὸ ἐνδιαφέρον πὺν ἔδειχεν ὁ καλὸς αὐτὸς νέος γιὰ τὸ σπῖτι των καὶ γιὰ τὴν κόρη των. Χωρὶς πολλὴ δξυδέρκεια, εἶχαν τὴν ἰδέα, ὅτι γιὰ νὰ τὸν ἀγαποῦν τόσο οἱ ἀξιωματικοὶ του, γιὰ νὰ φέρεται τόσο καλά, νὰ ξεδεύη τόσα λεπτιά, θὰ ἦταν ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια στὴν Παλαιὰ Ἑλλάδα. Δικηγόρος, χωρὶς μεγάλη πελατεία καὶ χωρὶς περιουσία, ὁ κ. Ἀσεμίδης δὲν θὰ ἔβλεπε μὲ δυσαρέσκεια ἓνα συνοικέσιο πὺν θὰ τὸν ἀπῆλλασε μὲ τόσο λαμπρὸ τρόπο ἀπὸ τὴν μεγαλύτερη κόρη του. Τοῦ ἔμεναν ἄλλες δύο γιὰ νὰ προικίσῃ.

Καὶ μόνη ἴσως ἡ Ἀμαλία δὲν ὑφίστατο αὐτὴ τὴν πλάνη. Μὲ τὴν βαθύτερη καὶ πειὸ περιποιημένη μόρφωσί της, μὲ τὸ δξὺ γυναικεῖο αἰσθητήριον, δὲν ἄργησε νὰ καταλάβῃ, ὅτι πίσω ἀπὸ τὴν ἔκρηξι αὐτὴ τῆς γενναιοδωρίας, πίσω ἀπὸ τῆς μεγαλοπρεπεῖς φράσεις καὶ τοὺς μελετημένους τρόπους τοῦ νεαροῦ δεκανέως δὲν ὑπῆρχαν οὔτε ἡ πραγματικὴ οἰκογένεια, οὔτε ἡ πραγματικὴ μόρφωσις, οὔτε ὁ πραγματικὸς πλοῦτος. Εἶναι μερικὲς λεπτομέρειες, μερικὰ ἀστάθμητα, πὺν μόνο ἡ γυναῖκα μπορεῖ νὰ ἀντιληφθῇ. Ἡ Ἀμαλία τὰ ἀντελήφθη γρήγορα. Καὶ ὅταν ἐπρόσεξε λιγάκι εὗρῃκε χίλια δυὸ περιστατικὰ πὺν τὴν ἔπειθαν ὅτι δὲν εἶχε ἄδικο. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐχάλασε τὴν συμπάθειά της πρὸς τὸν Γιάννη. Ἀπεναντίας, εὔρισκε κάποια ἰδιαίτερη χάρι στὸν ἄνθρωπον αὐτό, πὺν κατῶρθωνε μὲ τὴν δύναμι τῆς θελήσεώς του μόνο νὰ φαίνεται πλούσιος, μορφωμένος, καθὼς πρέπει, χωρὶς νὰ εἶναι. Αἰσθανότανε ὅτι εἶχε ἀπέναντί της ἓνα ἄνθρωπον δυνατό, μὲ μέλλον, μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ γίνῃ κάτι. Καὶ τὴν διεσκέδαζε ἡ ἰδέα, ὅτι ἀντὶ νὰ ἐνώσῃ τὴν ζωὴν της μὲ ἓνα ἀσήμαντο ἄνθρωπον τοῦ κύκλου της θὰ μπορούσε νὰ βοηθήσῃ τὸν περίεργον αὐτὸ χωριάτη νὰ γίνῃ «κάτι».

Ἐννοεῖται ὅτι εἶχε καὶ κάποια κακία, ἡ καλωσύνη πὺν τοῦ ἔδειχνε. Τὴν εὐχαριστοῦσε νὰ τὸν μπλέκῃ σὲ συζητήσεις γιὰ ποιήσι, γιὰ φιλολογία, γιὰ τέχνη καὶ νὰ τὸν ἀναγκάζῃ νὰ προχωρῇ τόσο, ὥστε νὰ ἀποκαλύπτεται ἡ ἄγνοιά του.

Σπανίως ὁμως ὁ Γιάννης τὴν ἐπάθαινε. Στὴν ἀρχὴ παρε-
σύρετο βέβαια μὲ τὸν ἀσυγκράτητο ἐκεῖνο ἐνθουσιασμό,
ποῦ ἦταν τὸ κυριώτερό του χαρκτηριστικό. Γρήγορα ὁμως
ἀντελαμβάνετο ὅτι θὰ ἔφθανε σὲ ἀδιέξοδο, καὶ πολὺ πρὶν
τὸ καταλάβῃ ἡ Ἀμαλία, ἐγύριζε μὲ πραγματικὴ δεξιότην
τὴν συζητήσι σὲ ἄλλο θέμα.

Ἡ συζητήσεις αὐτὲς ἦνωναν τοὺς δύο νέους χωρὶς νὰ
τὸ καταλάβουν. Ἡ φθινοπωρινὲς βραδεῖες ἦταν ὡμορφες
καὶ μελαγχολικές. Ἐπειτα ὁ Γιάννης δὲν ἦταν ἄσχημος.
Τὰ μεγάλα γαλανά του μάτια ἔπερναν καμμιὰ φορὰ—
ἔπερναν πάντοτε ἅμα ἦταν μαζὶ μὲ τὴν Ἀμαλία—τῆς
θανυμάσιες ἐκεῖνες ἀποχρώσεις, ποῦ δίνει στὸν Παρνασσὸ
τὸ λιγοστὸ φῶς τῆς ἡμέρας μετὰ τὴν δύσι. Ἡ στολὴ τοῦ
ἐπῆγαινε καλὰ. Καὶ ἔπειτα ὅλα αὐτὰ τὰ στρατιωτάκια, ποῦ
εἶχαν πάει ἐκεῖ κάτω νὰ φέρουν τὴν γαλανόλευκὴ ἐλευθερίαν,
εἶχαν γιὰ τῆς Μικρασιάτισσες κοπέλλες, ἕνα φωτοστέφανο
γύρω των. Καὶ ἔτσι ἕνα βράδυ, ἐνῶ μοσχοβολοῦσε παντοῦ
τὸ γιασεμί, τὰ χέρια των ἐνώθηκαν, τὰ πρόσωπα ἐπλησία-
σαν καὶ τὰ χεῖλη ἐψιθύρισαν τὰ αἰώνια λόγια τῆς ἀγάπης.

Τὴν νύχτα ἐκείνη ὁ Γιάννης δὲν ἐκοιμήθηκε. Κάθησε
καὶ σκέφθηκε ὡς τὴν αὐγή. Τὰ λόγια τῆς Ἀμαλίας, τὸ
σφίξιμο τοῦ χεριοῦ της, ἦταν πολὺ περισσότερο παρ' ὅ,τι
θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐλπίσῃ στὰ τολμηρότερα ὄνειρά του.
Ἡ θαυμασία αὐτὴ γυναῖκα τὸν ἄφησε νὰ καταλάβῃ καθαρὰ
ὅτι τὸν ἀγαποῦσε καὶ ὅτι ἐπερίμενε νὰ ἐνώσουν τὴν ζωὴν των.

Καὶ τώρα ;

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ—ἴσως ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποῦ τὸ
βλέμμα τῆς Ἀμαλίας τοῦ ἔδειξε ὅτι συμμερίζεται τὴν συγ-
κίνησί του — ὁ Γιάννης κατάλαβε ὅτι ἡ εὐτυχία αὐτὴ, ποῦ
ἔλαμπε σὰν ὑπόσχσεις μέσα στὰ ὥραϊα μαῦρα μάτια, δὲν
ἦταν δυνατὴ. Θὰ μποροῦσε βέβαια, σὰν τόσους συναδέλφους
του, νὰ ξεγελάσῃ τοὺς ἀγαθοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους, νὰ
ἐκμεταλλευθῇ τὴν ἐμπιστοσύνη των καὶ νὰ παντρευθῇ τὴν
χόρη των. Ἀλλ' ὁ μικρὸς αὐτὸς ἀρριβίστας, κρατοῦσε ἀκόμη

μέσα του τὴν ἀπλὴ τιμιότητα τοῦ ὀρεινοῦ του χωριοῦ, ποὺ εἶναι τόσο ἄγνωστη στῆς λεγεῶνες τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καταφερτζήδων. Ἡ τιμιότης ὅμως αὐτῇ τοῦ ἦταν ἀπαραιτήτη γιὰ τὴν πραγματικὴ του ἐπιτυχία: τὸν συγκρατοῦσε συχνὰ ἀπὸ σφάλματα, ποὺ θὰ μπορούσαν ἀργότερα νὰ τοῦ γίνουν ἐμπόδια. Αὐτὴ τὸν περιώριζε μὲ αὐστηρότητα μέσα στὰ ὄρια τῶν νόμων, τῶν γραπτῶν καὶ τῶν ἀγραφῶν, ἐκείνων τοῦλάχιστον ποὺ ἐνόμιζε αὐτὸς ὀρθοῦς. Ἔτσι δὲν θὰ εἶχε ποτὲ τίποτε νὰ φοβηθῇ ἀργότερα, ὅταν θὰ ἐφθανε στὴν πραγματοποίησι τῶν σκοπῶν του. Γιατί οἱ ἄνθρωποι οἱ πλούσιοι, οἱ μεγάλοι καὶ ἰσχυροί, ἔχουν πολλοὺς ἐχθροὺς ποὺ ψαχουλεύουν στὸ παρελθόν των, γιὰ νὰ βροῦν μιὰ παρεκτροπή, μιὰ μικρὴ ἀτιμία, μιὰ βρωμοδουλειά. Καὶ πολλὰ φορὲς ἡ ἀποκάλυψις τοῦ παραμικροῦ σφάλματος φθάνει στὴν κατάλληλη στιγμή γιὰ νὰ καταστρέψῃ τὴν ἰσχυρότερη κοινωνικὴ θέσι. Καὶ ὁ Γιάννης δὲν ἤθελε νὰ διατρέχῃ στὸ μέλλον τέτοιο κίνδυνο.

Ἔπειτα ἡ τρεῖς χιλιάδες δραχμὲς ποὺ τοῦ εἶχαν ἐπιτρέψει νὰ παραστήσῃ τὸν πλούσιο ἀριστοκράτη, δὲν τοῦ ἐφθάναν βέβαια γιὰ νὰ κἀνῃ καὶ τὸν πλούσιο γαμπρό. Καὶ ὁ πόλεμος δὲν θὰ διαρκοῦσε αἰωνίως· θὰ ἐφθανε ἡ στιγμή ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃ τὸ στρατιωτικόν, καὶ νὰ πιᾶσῃ δουλειά, γιὰ νὰ θρῆψῃ τὴν γυναῖκά του, τὴν οἰκογένειά του ἴσως. Τί δουλειὰ νὰ κἀνῃ; Εἰς τὸν στρατὸ εἶχε πάει κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν στάνη, ὅπου ἔβοσκε τὰ πρόβατα τῶν ἄλλων. Γιὰ νὰ κἀνῃ τὸν «σώγαμπρο» ἦταν πολὺ ὑπερήφανος.

Καὶ τὸ χειρότερο ἀπὸ ὅλα: Ἦταν ἄραγε σοβαρὸ τὸ αἰσθημα, ποὺ εἶχε διακρίνει μιὰ στιγμή, μέσα στὰ μάτια τῆς Ἀμαλίας; Ἦξερε καλὰ πὼς ἐκείνη δὲν εἶχε γελασθῇ σὰν τοὺς ἄλλους γιὰ τὴν πραγματικὴ του καταγωγὴ. Καὶ ἐὰν τῆς ἦταν εὐγνώμων, ποὺ ἐξακολουθοῦσε ἀκόμη νὰ εἶναι τόσο καλὴ μαζί του, ἐφοβεῖτο ὅμως τρομερὰ τὸ διαπεραστικὸν τῆς βλέμμα, τὴν εἰρωνεία της, τὸ ἀπερίγραπτο ἐκείνο μειδίαμα.

Αὐτὴ ἡ τελευταία σκέψις τὸν ἔκανε νὰ ὑπερνικήσῃ καθεῖς διαταγμὸς. Ἐκάθισε καὶ τῆς ἔγραψε ἓνα γράμμα, πραγματικὰ ἐπιτυχημένο, γιατί ἄφησε τὴν καρδιά του νὰ μιλήσῃ εἰλικρινῶς καὶ χωρὶς ἐπιφύλαξι· τῆς ἔγραψε πὼς ἦταν ἓνα πτωχὸ παιδί τοῦ λαοῦ, χωρὶς ἀνατροφή, χωρὶς κοινωνικὴ θέσι, χωρὶς χρήματα· πὼς ἡ γνωριμία μαζί της, ἡ καλὸς σύνη της, ἡ συνομιλίαι των, τοῦ ἀνοιξαν νέους ὁρίζοντες, τοῦ ἔδειξαν ἓνα ἄλλο κόσμος, ὠραιότερο, εὐγενέστερο, ἄξιο πραγματικὰ νὰ ζῇ κανεὶς, καὶ τοῦ ἔδωσαν περισσότερο θάρρος καὶ δύναμι, γιὰ τὴν μεγάλη του προσπάθεια νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος... Δὲν εἶχε τίποτε νὰ τῆς ζητήσῃ. Αὐτὸ ποὺ τοῦ εἶχε χαρίσει ἦταν πραγματικὰ ἀνεκτίμητο· τὸ δικαίωμα νὰ ζήσῃ δύο ὁλόκληρους μῆνες μέσα στὸ περιβάλλον της, μέσα στὴν εὐγένεια καὶ τὴν ὠμορφιά, ποὺ σκορποῦσε γύρω της. Θὰ ἔφευγε τώρα, μὲ ἄσβεστη στὴν ψυχὴ του τὴν εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴν γυναῖκα, ποὺ τοῦ ἔδειξε τὸν πραγματικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς.

Ἀναστέναιξε βαθειὰ — ἀπὸ ἀνακούφισι ὅπως ἐφαντάσθηκε — ἅμα ἔστειλε τὸ γράμμα. Καὶ ὅμως τὸν ἔπνιγε ἡ ἀπελπισία καὶ τὰ μάτια του ἐγυάλιζαν ἀπὸ τὰ δάκρυα ποὺ δὲν ἄφινε νὰ κυλίσουν.

Ἐπρεπε ὅμως μὲ κάθε τρόπο νὰ μὴ τὴν ξαναδῇ. Καὶ εὗρθηκε εὐκόλα τὸ μέσον. Τὸ βράδυ δὲν ἐπέστρεψε στὸν στρατῶνα. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ὁ ὑποδειγματικὸς αὐτὸς στρατιώτης ἐγύριζε στοὺς ἔρημους δρόμους, ἕως ὅτου κατὰ τὰ μεσάνυχτα τὸν εὗρθηκε μία περίτολος καὶ τὸν μετέφερε στὸ φρουραρχεῖο. Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἔφαγε μιὰ εἰκοσαήμερο φυλάκισι καὶ ἐξησφαλίσθη ἔτσι ἀπὸ κάθε πειρασμὸ.

Ὅταν ἦταν ἀκόμη φυλακὴ ἔμαθε τὴν μεγάλη πολιτικὴ μεταβολὴ τῶν Ἀθηνῶν. Τὰ γεγονότα αὐτὰ τὸν ἄφιναν τὸν ἴδιο ψυχρὸ, ἀπὸ αἰσθηματικῆς ἀπόψεως, τὸν ἐνέβαλαν ὅμως σὲ σκέψεις. Λίγες ἡμέρες ἀργότερα τὸ νέο καθεστῶς ποὺ ἐθριάμβευε ἐχάρισε ὅλες τῆς παιδαρχικῆς ποινές. Ὁ Γιάννης, μόνις ἔμεινε ἐλεύθερος, ἐπῆγε ἀμέσως στὴν Τρά-

πεζα και μετέβαλε τής χίλιες πεντακόσιες δραχμές πού του έμεναν σέ λίρες. Ή επιχείρησις αὐτή τόν εὐχαρίστησε. Αἰσθάνθηκε ὅτι ξανάβρισκε πάλι τόν παληό ἄνθρωπο. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦταν ἀκόμη πολὺ βέβαιος γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἔμεινε πάλι ἔξω ἀπὸ τὸν στρατῶνα τὴν νύκτα, προσποιήθη τὸν μεθυσμένο ἄμα τὸν εὗρε ἡ περίτολος καὶ ἔφαγε αὐτὴ τὴν φορὰ δυὸ μηνῶν φυλάκισι.

Ἔτσι ἔφθασε ἡ ἡμέρα πού τὸ σύνταγμα του ἐστάλη στὴν πρώτη γραμμὴ. Καθὼς περνοῦσε μὲ τὴν μουσικὴ ἐπὶ κεφαλῆς ἀπὸ τὸν κεντρικὸ δρόμο, ὁ Γιάννης εἶδε στὸ παράθυρο τῶν Ἀσεμιδῆδων τὴν Ἀμαλία νὰ τοῦ κἀνῃ ἓνα νεῦμα. Ἐκοκκίνισε σὰν παπαροῦνα, ἔσκυψε βαθειὰ τὸ κεφάλι καὶ ἐπέρασε χωρὶς νὰ ῥίξῃ μιὰ ματιὰ πειὰ στὸ παράθυρο. Ἐκράτησε ὅμως βαθειὰ μέσα του τὴν εἰκόνα τοῦ ὠραίου κοριτσιοῦ, πού τοῦ ἐμειδιοῦσε ἀπὸ ἓνα παράθυρο. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ τὸν ἐτόνωσε καὶ τὸν ἐνεθάρρυνε, μέσα στῆς ἀτελείωτες τالαιπωρίες τῆς μεγάλης ἐκστρατείας. Μὲ τὴν εἰκόνα αὐτὴ ἔμπρὸς στὰ μάτια του ξεχνοῦσε τῆς στερήσεις, μὲ αὐτὴν ὑπέμεινε τοὺς πόνους ἑνὸς τραύματος στὸν ὦμο μὲ αὐτὴν κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ τὸ ἡθικὸ του καὶ τὴν ψυχικὴ του δύναμι μέσα στὴν δοκιμασία τῆς καταστροφῆς.

Δὲν μπόρεσε ὅμως πειὰ νὰ ἀντιέξῃ ὅταν ἐγύρισε στὴν Ἀθήνα, καὶ εἶδε ἔπειτα ἀπὸ λίγες ἡμέρες νὰ φθάνουν σωριασμένοι στὰ βαπόρια, γυμνοί, πειναλέοι, ἐρείπια πραγμάτων οἱ ἄνθρωποι πού εἶχε γνωρίσει τόσο εὐτυχισμένους ἐκεῖ κάτω στὴν Μικρὰ Ἀσία. Σὲ κάθε δυστυχισμένη, ὠχρή, ξενυχτισμένη προσφυγοπούλα ἐνόμιζε πῶς ἔβλεπε τὸ πρόσωπο τῆς Ἀμαλίας. Ἄν ἄφινε τὸν ἑαυτό του στὴν ψυχικὴ αὐτὴ κατάστασι θὰ κατέστρεφε κάθε ἐλπίδα γιὰ τὸ μέλλον. Ὁ ἄνθρωπος πού ἤθελε νὰ γίνῃ κάτι, νὰ φθάσῃ, ὑπερίσχυσε. Στὴν τράπεζα εὗρε τῆς λιριίτσες του, πού τὸν ἐπερίμεναν. Στὸ Ἀμερικανικὸ προξενεῖο εὗρε ἓνα καλὸ φίλο, πού εἶχε γνωρίσει στὴν Μακεδονία. Μὲ τὴν βοήθειά του κατώρθωσε νὰ βγάλῃ ἄδεια μεταναστεύσεως γιὰ τὴν

ἙΑμερικὴ. Μὲ τῆς λίρες του ἀγόρασε τὸ εἰσιτήριο. Καὶ πρὶν φθάσουν ἀκόμῃ ὅλοι οἱ πρόσφυγες στὸν Πειραιᾶ, αὐτὸς ἔφευγε γιὰ τὸν Νέο Κόσμο.

Ὅταν τὸ ὑπερωκεάνειο ἔφθασε στὴν Νέα Ὑόρκη, ὁ Γιάννης τὰ ἔχασε. Αὐτὸ τὸ θέαμα ἦταν πολὺ μεγαλοπρεπέστερο, πολὺ πειὸ τεράστιο παρ' ὅσο θὰ μπορούσε νὰ τὸ εἶχε φαντασθῇ. Ἀργότερα —ἀφοῦ ὑπέστη ὅλα τὰ ἐρωτηματολόγια καὶ τὰς ἀνακρίσεις καὶ τὰς ἰατρικὰς ἐπιθεωρήσεις εἰς τὸ Ἑλλῆς - Ἀϊλαντ— ὅταν εὐρέθηκε μέσα σ' ὅλον αὐτὸ τὸν κόσμον, μέσα στὴν κίνησι τὴν πυρετώδη, μέσα στὸ πανδαιμόνιο τοῦ θορύβου καὶ τοῦ τρεξίματος, αἰσθάνθηκε τὸν ἑαυτό του τρομερὰ μικρὸ, ἀδύνατον καὶ ἐγκαταλελειμμένο.

Μετανοοῦσε τώρα γιατί εἶχε θεωρήσει προτιμότερον νὰ ἀφήσῃ τοὺς πατριῶτες του μετανάστες καὶ τοὺς διαφόρους μεσίτες ποὺ τοὺς ἐπερίμεναν στὴν προκυμαία. Εἶχε σκεφθῇ τότε ὅτι θὰ ἦταν προτιμότερον νὰ μὴ μείνῃ μετανάστης καὶ νὰ ὑποστῇ τὴν περιφρόνησι ποὺ περιβάλλει τοὺς ὁμοίους του, καθὼς εἶχε μάθει. Ἐφαντάσθηκε ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα νὰ δοκιμάσῃ τὴν τύχῃ του μόνος του μὲ τὴν προσωπικὴ του ἱκανότητα.

Τὶ νὰ τὴν κἀνῃ τώρα τὴν προσωπικὴ του ἱκανότητα, μέσα στῆς μυριάδες αὐτὲς τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔτρεχαν ὅλοι στῇ δουλειᾷ των, σὰν νὰ τοὺς ἐκνηγοῦσαν ; Ποῦ νὰ πάῃ καὶ ἀπὸ ποιὸν νὰ ζητήσῃ δουλειά ; Καθένας ἀπὸ τοὺς πελωρίους αὐτοὺς πύργους ποὺ ὑψώνοντο ἐμπρὸς του πρὸς τὸν οὐρανόν, ἦταν καὶ μία πόλις ὁλόκληρη μὲ ἑκατοντάδες γραφεῖων, μυριάδες ὑπαλλήλων.

Μὲ ἓνα πικρὸ μειδίαμα ἐσκέφθηκε τὴν παλὰ ἱστορίαν τοῦ μετανάστου, ποὺ ἔφθασε στὴν ἙΑμερικὴ μὲ τὴν πεποίθησι ὅτι θὰ εὗρισκε τοὺς δρόμους στρωμένους ἀπὸ χρυσό. Μόλις ἀποβιβάσθηκε βρῆκε μπροστὰ στὰ πόδια του ἓνα

πουγγί με χρήματα πού θὰ εἶχε χάσει κάποιος. Τοῦ ἔδωσαν μιὰ κλωτσιὰ καὶ τὸ ἔρριξε στὴ θάλασσα, μουρμουρίζοντας: «Ἀπὸ τώρα;»

Ἔτσι ἔλεγε ἡ παληὰ ἱστορία. Ἀλλά, ἀλλοίμονο, ἡ ἀλήθεια εἶναι τόσο διαφορετικὴ! Σ' αὐτὸ τὸν τόπο δὲν χάνεται οὔτε τὸ παραμικρό. Καὶ τὰ σκουπίδια ἀκόμη τὰ ἐκμεταλλεύονται. Μόνο ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ πᾶ χαμένος.

Ἐν τῷ μεταξύ τὸ στομάχι του ἄρχισε νὰ τοῦ θυμίζῃ πὼς τὸ μεσημέρι θὰ εἶχε περάσει. Εὐρέθηκε κοντὰ σ' ἓνα μικρὸ πάγκο. Ἐμπῆκε καὶ ἐκάθισε σὲ ἓνα μπάγκο, γιὰ νὰ μετρήσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τὴν περιουσία του.

Δὲν ἔμεναν πολλὰ πειὰ. Τὸ εἰσιτήριο τοῦ ὑπερωκεανείου καὶ ἡ τροφὴ εἶχαν ἀπορροφήσει ὅλα σχεδὸν τὰ χρήματά του. Ἐννέα доллάρια καὶ ἐξήντα σέντς ἔμεναν ὅλα-ὅλα. Καὶ ἐστρογγυλεύθηκαν εἰς 9 доллάρια, ἅμα ἀγόρασε δύο σάντουιτς (ἦταν τὸ φθηνότερο φαγώσιμο πού βρῆκε στὰ γύρω μαγαζιά), δύο μπανάνες καὶ μιὰ ἐφημερίδα.

Ἡ ἐφημερίδα τοῦ ἐφάνηκε πολύτιμη. Θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ βρῇ καμμιά δουλειά. Αὐτὸ ἦταν τὸ οὐσιώδες. Δὲν ἤξερε κανένα ἐπάγγελμα. Ἦταν ὅμως ἀποφασισμένος νὰ κάνῃ ὅποιαδήποτε δουλειά. Ἄφησε τῆς σελίδες μὲ τὰ νέα καὶ ἐρρίχτηκε στῆς ἀγγελίες. Γιὰ μιὰ στιγμή ἡ χαρὰ ἐπλημμύρισε τὴν καρδιά του. Μιὰ σελίδα ὁλόκληρη ἦταν γεμάτη ἀπὸ ἀγγελίες μὲ χτυπητοὺς τίτλους: «Earn more money! Γίνου γλῆγορα πλούσιος! Κέρδιζε πέντε χιλιάδες доллάρια τὸν χρόνο!»

Ὅταν ὅμως διάβασε τῆς ἀγγελίες αὐτὲς μὲ περισσότερη προσοχὴ ἢ χαρὰ του ἐκόπηκε:

«Make money drawing» ἔλεγε ἡ μία: «Εἰς τὸν αἰῶνά μας χρειάζονται περισσότεροι ζωγράφοι. Ἐνα σκίτσο πληρώνεται ἀκριβότατα. Γίνε μαθητὴς τῆς Federal School καὶ σὲ ἓνα μῆνα θὰ ἀναπτυχθῇ τὸ κρυφὸ ζωγραφικὸ σου ταλέντο καὶ θὰ εἶσαι τέλειος. Παλαιοὶ μαθηταὶ μας κερδίζουν σήμερα 5—6 χιλιάδες доллάρια».

«Make Candies, ἔλεγε μιὰ ἄλλη. Μὲ τὸ μηχανήμα μας μπορεῖτε νὰ κατασκευάζετε τῆς καραμέλλες στὸ σπίτι σας. Θὰ στοιχίζουν 25 σέντς τὸ φοῦντι καὶ θὰ τῆς πωλεῖτε 60 σέντς ἕως ἓνα δολλάριο. Θὰ γίνετε γρήγορα πλούσιος»·

«Play the musical saw, ἔλεγε ἡ τρίτη. Ἔμαθα χιλιάδες ἀνθρώπους νὰ παίζουν τὸ «μουσικὸ πριόνι». Μόνο τὸ βιολὶ προσεγγίζει τὴν γλυκύτητα τοῦ νέου αὐτοῦ ὄργανου. Ἑκατοντάδες μαθηταὶ μου παίζουν τώρα στοὺς κινηματογράφους καὶ τὰ βαριετὲ καὶ βγάζουν ἓνα σωρὸ λεπτὰ».

Ἀφοῦ ἐδιάβασε καμμιά πενηνταριά ἀπὸ τῆς ἀγγελίης αὐτὲς ὁ Γιάννης ἐσκέφθηκε μὲ τὴ βουνίσια λογικὴ του: Γιατὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ξέρουν ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ βγάζουν τόσα λεπτὰ, αἰσθάνονται ἄραγε τὴν ἀνάγκη νὰ κάνουν πλουσίους καὶ τοὺς πλησίον των, καὶ ἑοδεύουν μάλιστα γιὰ τῆς διαφημίσεις στὴς ἐφημερίδες; Ἐκατάλαβε γρήγορα, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ ποὺ διεφήμιζαν τὰ πλουτοφόρα των ἐπαγγέλματα, ἤθελαν προπαντὸς νὰ κάνουν λεπτὰ οἱ ἴδιοι. Καὶ ἔτσι ἄφησε πειὰ τὴν ἐφημερίδα καὶ ἄρχισε πάλι τοὺς ἀσκόπους γύρους του στοὺς δρόμους. Δυὸ τρεῖς φορὲς ἐμάζεψε ὅλο τὸ θάρρος του καὶ ἐμπῆκε σὲ μερικὰ μαγαζιά γιὰ νὰ προσφέρῃ τῆς ὑπηρεσίας του. Ἐγίνε δεκτός, ἀλλοῦ μὲ ἀδιαφορία, ἄλλοῦ μὲ περιφρόνησι. Διεπίστωσε ὅτι τὰ Ἀγγλικά του δὲν ἦσαν ἀρκετὰ «Ἀμερικανικά». Ἀνησύχησε ἅμα εἶδε ἓνα δυὸ ἀστυνόμους νὰ τὸν κυττᾶζουν μὲ ὑποπτο καὶ ἐξεταστικὸ βλέμμα. Στὸν τόπο αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν ἐργασία φαίνεται ὅτι διακρίνονται ἀμέσως μέσα στὸ πλῆθος τῶν ἄλλων ποὺ τρέχουν στὴς δουλειές των.

Καὶ μὲ τὸ ἡθικὸ βαθύτατα πεσμένον, ἀναγκάσθηκε νὰ ὁμολογήσῃ στὸν ἑαυτὸ του ὅτι ἡττήθηκε στὴν πρώτη του μάχη. Δὲν θὰ ἔκανε τίποτε μόνος του. Γιὰ τὴν πρώτη του προσπάθεια τουλάχιστο τοῦ ἐχρειάζετο τὸ στήριγμα καὶ ἡ βοήθεια τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ποὺ μέσα στὴν Βαβέλ αὐτῇ, μολοῦσαν τουλάχιστον τὴν ἴδια γλῶσσα μαζῇ του.

Εὐτυχῶς εἶχε κρατήσει τὴν διεύθυνσι τοῦ πτωχικοῦ Ἑλληνικοῦ ξενοδοχείου, ὅπου θὰ ἐπήγαιναν δυὸ ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ τοῦ πλοίου. Μὲ χίλια δυὸ βιάσανα καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα κατῶρθωσε νὰ βρῇ τὴν Maddison street.

Ἐκεῖ τὸν ἐπερίμενε μιὰ ἔκπληξις. Ἐὰν ἐξεχνοῦσε κανεὶς τὰ τεράστια σπήτια καὶ τὴν Ἀμερικάνικη συρτὴ προφορά, θὰ ἐνόμιζε πὼς δὲν εἶναι πειά στὴν Νέα Ὑόρκη. Τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο ἔβλεπε ἐκεῖ Ἑλληνικὰ ἐστιατόρια, Ἑλληνικὰ καφφενεῖα, Ἑλληνικὰ ζαχαροπλαστεῖα. Στῆς προθήκης κεφτέδες, ταραμοσαλάτες, μπακλαβάδες, ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ γλυκίσματα καὶ φαγητά, καθὼς καὶ μυῖγες. Ἐξω ἀπὸ ἕνα κατάστημα, ἦσαν ἐκτεθειμένους ἐληές, ταραμᾶς καὶ φάβα μέσα σὲ τενεκεδένιες λεκάνες. Καὶ στῆς ἐπιγραφὲς ὁ Γιάννης ἀνεγνώριζε παρὰ τὴν Ἀμερικανοποίησιν τὰ Ἑλληνικὰ ὀνόματα.

Μπῆκε σ' ἕνα καφφενεῖο, τοῦ ὁποίου τοῦ εἶχαν δώσει ἐπίσης τὴν διεύθυνσιν. Θόρυβος ἑλληνικώτατος καὶ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα, γεμάτη ἀπὸ καπνὸ τὸν ὑποδέχθηκαν μόλις ἄνοιξε τὴν πόρτα. Ἀπὸ μιὰ-δυὸ γωνίες ἄκουσε τὸ δυνατό «τίκ-τάκ» πού ἔκαναν τὰ πούλια ἐπάνω στὸ τάβλι. Σὲ ἄλλα τραπέζια ἔπαιζαν πρέφα. Ἄλλοι ἐδιάβαζαν ἑφημερίδες. Καὶ ἄλλοι συζητοῦσαν δυνατά, μὲ πάθος, ἀκριβῶς ὅπως στὴν Ἑλλάδα.

Εὗρηκε τὴν παρέα τῶν συντρόφων τοῦ τοῦ βαποριοῦ καὶ ἐπλησίασε ἀμέσως. Δὲν εἶχε κἄν ἀνάγκη νὰ ρωτήσῃ τί ἔκαναν, καὶ ἂν εὗρῃκαν δουλειά: Σὲ ὅλα τὰ πρόσωπα ἦταν ζωγραφισμένη ἡ ἴδια βαθειὰ ἀπογοήτευσιν. Καὶ μόνον ἕνας ἐφαίνετο εὐχαριστημένος. Πρὸς αὐτὸν ἐστράφη ὁ Γιάννης ἀμέσως:

— Εὗρηκες δουλειά;

— Ναί, μὲ πῆρε βοηθὸ τοῦ Μίσελ Σταύρου, ὁ καραγκιοζοπαίκτης.

— Ὁ καραγκιο . . .

— Ναί. Ἐτυχε νὰ εἶναι ἐδῶ, ὅταν ἦρθα. Ἀκουσα νὰ

λένε τί ἐπάγγελμα κάνει. Παίζει κάθε βράδυ σ' ἓνα μεγάλο καφενεῖο ἐδῶ πάρα κάτω καὶ βγάζει ἓνα σωρὸ λεπτά. Θυμήθηκα λοιπὸν πὼς ἄλλοτε σὲ μιὰ διασκέδασι, ἔπαιζα καὶ ἐγὼ τὸν καραγκιόζη καὶ πὼς κατάφερνα ἔκτακτα τὴ φωνὴ τοῦ Βεληγκέα . . . Ἐπῆγα, τοῦ τῶπα, μὲ δοκίμασε, μὲ βρῆκε καλὸ καὶ συμφωνήσαμε: Ἐνάμιση δολλάριο τὴν βραδυά. Μοῦπε μόνο νὰ μάθω γρήγορα τὰ Ἀγγλικά καὶ νὰ βάζω τὸν καραγκιόζη νὰ λέη κάπου-κάπου κανένα «γουέλ» ἢ κανένα «Ω! Μαίη!», γιὰ νὰ διασκεδάσουν περισσότερο οἱ πελάτες.

Ὁ Γιάννης ἔμεινε σκεπτικός: νὰ περάσῃ κανεὶς τὸν Ὁκεανό, νὰ τραβήξῃ ὅσα ἐτράβηξαν οἱ δυστυχημένοι αὐτοὶ ἄνθρωποι μέσα στὸ πλοῖο γιὰ νὰ καταντήσῃ ἔπειτα νὰ παῖζῃ καραγκιόζη στὴν Ἀμερικὴ, στὸν νέο κόσμος, μέσα στὴν μεγαλύτερη πρόοδο . . . Ἄ, ὄχι! Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὄχι! . . .

Ἐπέρασε ἓνα τρομερὸ μῆνα. Εἶχε ἀποφασίσει νὰ φυλάξῃ σάν θησαυρὸ τὰ ὀκτὼ δολλάρια ποὺ τοῦ ἔμειναν μετὰ τὴν πληρωμὴ τοῦ ξενοδοχείου καὶ τοῦ δείπνου του. Ἐπείνασε ἀπολύτως τὴν πρώτη ἡμέρα, τὴν δευτέρη κατώρθωσε νὰ βρῇ μιὰ—δυὸ δουλειὲς τοῦ ποδαριοῦ καὶ . . . τοῦ χεριοῦ: μετέφερε στὴν ράχι του ἀπὸ τὰ καμιόνια στὰ ὑπόγεια μερικὰ τσουβάλια ὄσπρια, ἐκύλισε ἓνα-δυὸ βαρέλια ἐλῆές, ἔσπασε σὲ μικρὰ κομματάκια μὲ μιὰ περίεργη μηχανὴ τὸν πάγο τοῦ ζαχαροπλαστείου καὶ ἐκέρδισε δυὸ δολλάρια. Τὸ ἴδιο σχεδὸν ἔγινε καὶ ὅλες τῆς ἄλλες ἡμέρες.

Ἐγύριζε συνεχῶς στὴν Maddison Street καὶ τοὺς διτλανοὺς δρόμους, κυνηγῶντας τῆς μικροδουλειῆς αὐτῆς καὶ τὴν μεγάλη δουλειά, ποὺ δὲν ἐννοοῦσε νὰ ἔρθῃ. Ἐπειδὴ ἦταν ἀγαθὸς καὶ γερός, οἱ συμπατριῶταί του, τοῦ ἔδιναν κάπου-κάπου καμμιά δουλειά, γιὰ νὰ βγάλῃ μερικὰ σέντς. Δὲν

είχε όμως πάντοτε τύχη. Περνοῦσαν ἡμέρες χωρὶς νὰ κάνη καμμιά δουλειά, χωρὶς νὰ βγάλῃ μιὰ δεκάρα.

Μ' αὐτὴ τὴν ζωὴ τὰ ροῦχί του —τὰ ὠραῖά του ροῦχα, πού εἶχε φιάζει στὴν Σμύρνη ὅταν ἔκανε τὸν κύριο καὶ πού ἐφύλαγε ἔκτοτε μὲ θρησκευτικὴ προσοχή— ἔγιναν γρήγορα χάλια. Καὶ εἶχε ἀρχίσει νὰ σκέπτεται ὅτι αὐτὴ τὴν δουλειὰ θὰ μπορούσε, καὶ μὲ περισσότερα ἴσως κέρδη νὰ τὴν κάνῃ καὶ στὸν Πειραιᾶ, ὅταν μία ἡμέρα ἔκανε μιὰ καλὴ γνωριμία.

Ἐκεῖνο τὸ πρωτὶ πέρασεν ἀπὸ τὴν Maddison Street ἓνα σπουδαῖο πρόσωπο. Ὅλοι οἱ Ρωμηοὶ τὸν ἤξεραν. Ἦταν ὁ ἀρχιμάγειρος τοῦ μεγάλου, τοῦ ἀριστοκρατικοῦ Ἑλληνικοῦ ξενοδοχείου στὸ Columbus Circle. Ἐβγαζε τριακόσια δολλάρια τὴν ἐβδομάδα καὶ θὰ μπορούσε νὰ βγάλῃ ἀκόμη περισσότερα, ἂν ἐδέχετο τὰς προτάσεις τῶν ἄλλων ἀντιζήλων ἐστιατορίων στὸ Broadway. Ἀλλὰ δὲν ἤθελε ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἀφήσῃ τὸν ἰδιοκτητὴ τοῦ ἐστιατορίου του, πού ἦταν καὶ αὐτὸς Ἕλληνας καὶ τὸν εἶχε πάντοτε προστατεύσει. Καὶ τώρα ἀκόμη, ἐπήγαινε κύπου-κάπου στὴν Maddison Street γιὰ νὰ συναντήσῃ κανένα πατριώτη, ἢ νὰ ψωνίσῃ λίγο ταραμᾶ ἢ μερικὲς ἑληές, γιὰ κανένα ἰδιότροπο Ἕλληνα πελάτη τοῦ ἀριστοκρατικοῦ ξενοδοχείου.

Ἐκεῖνη τὴν στιγμὴ ὁ Γιάννης ἀνοιγε ἓνα βαρέλι σαρό-δέλλες. Ἦταν δυὸ ἡμέρες, πού τὸν εἶχε πάρει ὁ μπακάλης νὰ τὸν βοηθήσῃ λιγάκι, ἐπειδὴ τοῦ ἔτυχε πολλὴ δουλειὰ. Τοῦ ἔδινε δύο δολλάρια τὴν ἡμέρα. Ἀλλὰ τοῦ εἶχε ἐξηγήσει καλὰ ὅτι ἡ θέσις αὐτὴ ἦταν προσωρινή, καὶ ὅτι μόλις θὰ ἔστρωνε λιγάκι ἡ δουλειὰ στὸ μαγαζὶ θὰ τὸν ἀφινε.

Ἔτσι ὁ Γιάννης μπόρεσε νὰ παρακολουθήσῃ καλὰ τὴν κουβέντα πού εἶχαν ὁ ἀφέντης του ὁ μπακάλης μὲ τὸν μεγαλοπρεπεῖ ἀρχιμάγειρο. Ἦσαν παλαιοὶ καλοὶ φίλοι. Ὁ κύρ Γιώργης περιέγραφε τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἐστιατορίου του, τὰ φαγητὰ πού ἐμαγειρεύοντο ἐκεῖ καὶ πού ἐστοίχιζαν περὶ οὐσίας ὁλόκληρες, τῆς ἰδιοτροπίας τῶν ἑκατομμυριούχων

πελατών που ήθελαν τότε Ἀγγλική, τότε Τουρκική, τότε Γαλλική, τότε Κινέζικη κουζίνα.

Ἐπειτα ἡ συζήτησις ἤρθε στὴν «πατριδα». Μὲ νοσταλγία, πού δὲν κατώρθωνε νὰ ἐλαττώσῃ ἡ σχετικὴ ἐπιτυχία στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, οἱ δυὸ «Ἀμερικάνοι» ἀναπολοῦσαν τὰ μακρινὰ χωριά των, τῆς παλιᾶς καλῆς συνήθειές των. Καὶ μὲ ἀγαλλίασι ὁ Γιάννης ἄκουσε πὼς ὁ περὶφημος μάγειρος, ἦταν ἀπὸ τὴν Στερεά, ἀπὸ τὸν Παρνασσό, ἀπὸ τὸ χωριό, πού ἦταν δίπλα στὸ δικό του, καὶ πού δὲν κατώρθωσαν ποτὲ οἱ πολιτικοὶ νὰ ἐνώσουν μὲ ἓνα δρόμο τῆς προκοπῆς.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς κουβέντας ὁ Γιάννης τοὺς διέκοψε. Ὁ δρόμος εἶχε γίνοι ἐν τῷ μεταξύ. Ἡ νέα Κυβέρνησις εἶχε ἓναν ὑπουργὸ ἀπὸ τὴν Φωκίδα, ὁ ὁποῖος ἔσπευσε νὰ κἀνῃ αὐτὸ τὸ δῶρο στοὺς συμπατριῶτές του. Τώρα μάλιστα κυκλοφοροῦσε μεταξὺ τῶν δύο χωριῶν ἓνα Φορτάκι.

Στὴν ἀρχὴ ὁ μεγαλοπρεπὴς μάγειρος, ἐκύτταξε μὲ κάποια δισφορία τὸν αὐθάδη μπακαλόγατο, πού ἐτολμοῦσε νὰ τοὺς διακόψῃ στὴν κουβέντα των. Ἐπειτα ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ κρύψῃ τὴν εὐχαρίστησί του, πού θὰ ἐμάθαινε μερικὰ νέα φρέσκα ἀπὸ τὸν τόπο του. Ἐπειτα εὐρῆκε πὼς αὐτὸς ὁ μικρούλης, ἦταν ἔξυπνος, μορφωμένος, καὶ πὼς ἦταν κρῖμα νὰ χάνεται ἐκεῖ μέσα ἀνοίγοντας σαρδελλοβάρελα. Καὶ πρὶν φύγῃ ἀπὸ τὴν Maddison Street εἶχε γίνοι καλὸς φίλος τοῦ Γιάννη καὶ προσεφέρθη νὰ τὸν βοηθήσῃ γιὰ νὰ βρῇ καμμιά καλύτερη δουλειά.

— Ἐλα μεθαύριο νὰ μὲ συναντήσῃς στὴν κουζίνα τοῦ ἐστιατορίου καὶ τὰ λέμε πάλι. Κάτι πρέπει νὰ γίνη γιὰ σένα.

Τὰ πράγματα ὅμως δὲν ἦσαν καὶ τόσο εὐκολα. Ἐχρειάσθηκε νὰ περάσουν εἴκοσι ὁλόκληρες ἡμέρες ἀκόμη, ἕως ὅτου κατορθώσῃ ὁ ἀρχιμάγειρος νὰ τὸν πάρῃ λαντζίερη μέσα στὴν κουζίνα του. Εἴκοσι ἡμέρες μὲ τὴν ἴδια χονδρὴ

δουλειά, την ίδια δυστυχία, την ίδια πνευματική μείωσι, μέσα στους ανθρώπους της Maddison Street όλους κατωτέρους από αυτόν. Ἀλλὰ τῆς εἴκοσι αὐτὲς ἡμέρες τῆς ἔκανε ὑποφερτές, ἡ ἰδέα ὅτι εἶχε βρῆ ἐπὶ τέλους ἕναν ἄνθρωπο, πού ἐνδιεφέρετο γι' αὐτόν, πού θὰ τὸν ἐβοηθοῦσε λιγάκι. Ἡ παληὰ αἰσιοδοξία, ἡ παληὰ πεποίθησις στὸν ἑαυτό του ξαναγύρισαν στὸν Γιάννη. Καὶ τὸ βράδυ μετὰ τὴν δουλειὰ ἐμάζευε ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἀμερικανικῆς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ πού εἶχαν διαβάσει. Ἐπειτα κλεισμένος μέσα στὴν καμαρούλα του ἐβυθίζετο στὴν ἀνάγνωσί των. Καὶ εἶχε τόσα πράγματα νὰ μάθῃ μέσα στῆς ἀτελείωτες σελίδες των, ὥστε τοῦ ἀνεπλήρωναν λιγάκι τὰ βιβλία πού δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ ἀγοράσῃ. Ἐπειτα τὰ Ἀγγλικά του, ἢ μᾶλλον τὰ Ἀμερικανικά του εἶχαν ἀρχίσει τώρα νὰ γίνωνται καλύτερα. Μποροῦσε νὰ φιάχνῃ στὴ γλῶσσα αὐτῇ φράσεις μακρυές, ἀτελείωτες, ἀσυνάρτητες ἴσως, ἀλλὰ γεμάτες ἀπὸ τὴν ρητορικότητα καὶ τὴν μεγαλοπρέπεια ἐκείνη, τὴν ὁποίαν εἶχαν ἄλλοτε ἢ Ἑλληνικὲς φράσεις, πού ἀπήγγελλε στὸν ἑαυτό του μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων.

Ἡ δουλειὰ πού ἔκανε ἀργότερα, στὰ ὑπόγεια τοῦ ἐστιατορίου τοῦ Columbus circle δὲν ἦταν καθόλου καλύτερη ἀπὸ αὐτὴν πού ἔκανε στὰ Ἑλληνικὰ μπακάλικά τῆς Maddison Street... Πιάτα, πιάτα, ἀτελείωτα πιάτα, περνοῦσαν ἀπὸ τὰ χέρια του· καὶ ἔπρεπε νὰ τὰ πλένῃ στὸ καυτό νερὸ πού ἄλλαζε διαρκῶς γιὰ νὰ παρασύρῃ τὰ ἀπομεινάκια τῶν πλουσιωτέρων φαγητῶν τοῦ κόσμου, τῆς σάλτσας πού εἶχαν γίνει μὲ τὸ ἀκριβώτερον ὑλικά. Ὁ Ρωμηὸς ξενοδόχος, πού εἶχε ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἐστιατόρια τῆς Νέας Ὑόρκης, περιφρονοῦσε τὰ τόσα μηχανήματα, πού πλένουν μόνα των μὲ τὸν ἡλεκτρισμὸ τὰ πιάτα. Τοῦ ἐφαίνετο πὼς ἐστιατόριο χωρὶς τὴν λάντζα, τὴν κλασσικὴ καὶ ἀναντικατάστατη Ἑλληνικὴ λάντζα, δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι

έστιατόριο. Σ' αὐτὴν τὴν ἰδιοτροπία ὁ Γιάννης χρωστοῦσε τὴν θέσει του.

Ἀλλὰ μήπως τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖον ἐζοῦσε τώρα ἦταν καλύτερο; Μέσα στὸ ὑπόγειο αὐτὸ δωμάτιο ἔξ ἄνθρωποι ἔπλεναν μὲ τῆς ἴδιες μονότονες κινήσεις ἑκατοντάδες πιάτων. Δεξιὰ του ἓνας Ἀράπης, ἀριστερά του ἓνας Κινέζος. Οἱ τρεῖς Ἀμερικανοὶ ποὺ ἔπλεναν στὸν ἀπέναντι τοῖχο τὸν εἶχαν καταδικάσει στὸ πλαίσιον αὐτό. Ἐλεύθεροι πολῖται τοῦ «Μπάρμπα Σάμ» αὐτοί, δὲν μποροῦσαν ποτὲ νὰ ἀνεχθοῦν τὴν γειτονιὰ τῶν «χρωματιστῶν» τῶν «coloured men». Καμμιά φορὰ ὁ Γιάννης πῆγαινε νὰ σκάση μέσα στὴν ἀηδιαστικὴ αὐτὴ ἀτμόσφαιρα μὲ τὰ χονδρὰ ἄστεϊα τοῦ Ἀράπη καὶ τῆς ὕπουλες ματιὲς τοῦ Κινέζου. Ἀλλὰ ἡ ὑπομονὴ του—σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα ποὺ εἶχε χαράξει εὐθύς ἔξ ἀρχῆς στὸν ἑαυτό του— ἦταν ἀνεξάντλητη. Γὰρ ἔξ μῆνες τουλάχιστον ἦταν ἀπαραίτητο νὰ μείνη ἐκεῖ. Ἐκέρδιζε δεκαοκτὼ δολλάρια τὴν ἐβδομάδα. Τὰ ὀκτὼ τὰ οἰκονομοῦσε. Πῶς τὸ κατάφερνε ἦταν θαῦμα, ἀπὸ τὰ θαύματα ἐκεῖνα ποὺ πραγματοποιοῖ τόσο συχνά, ἡ εὐφυΐα ἡ ὑπομονή, ἡ λιτότης καὶ ἡ ἀντοχὴ τῆς ράτσας μας εἰς τὸ ἔξωτερικό.

Ἡ μόνη ὑπηρεσία ποὺ μποροῦσε νὰ τοῦ παρέχῃ ὁ πατριώτης ὁ ἀρχιμάγειρας, ἦταν νὰ τοῦ περνᾷ τακτικὰ ἓνα πιάτο φαγητό, ἀπὸ τὴν θυρίδα, ποὺ ἐχώριζε τὴν κουζίνα ἀπὸ τὸ διαμέρισμα τῆς λάντζας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἦταν σημαντικὸ γιὰ τὸν Γιάννη, ἀφοῦ τοῦ ἐπέτρεπε νὰ αὐξάνῃ τῆς οἰκονομίας του.

Τὰ ὠραῖα χάρτινα δολλάρια καὶ τὰ μεγάλα μεταλλικὰ πενταδόλλαρα ἐπολλαπλασιάζοντο μέσα στὸ ξύλινο κουτάκι τῆς ταπεινῆς καμαρούλας του. Κάθε βράδυ, πρὶν κοιμηθῇ ὁ Γιάννης τοὺς ἔρριχνε μιὰ γλυκεῖα ματιά... Ὁ κόσμος ἀπαιτοῦσε νὰ ἔχῃ κανεὶς χρήματα, γιὰ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος. Πολὺ καλὰ! Ὁ Γιάννης ὁ Δημητρίου ἀπὸ τὸν Παρνασσό, θὰ ἔκαγε χρήματα.

Ἔως οὗτοι μιὰ ἡμέρα τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ χρήματα αὐτὰ ἐχάθησαν. Μέρους πρὶν ὁ Γιάννης ἐπῆγαινε τακτικά σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ κομψότερα καταστήματα τῆς Πέμπτης Λεωφόρου, ὅπου οἱ ὑπάλληλοι ἐκύτταζαν μὲ κάποια περιφρόνησι τὰ λιγδιασμένα ροῦχα καὶ τὰ τρύπια παπούτσια τοῦ περιέργου αὐτοῦ πελάτου. Ἀλλὰ οἱ περιεργοὶ πελάται δὲν εἶναι καθόλου σπάνιοι στὰ πλουσιώτερα Ἀμερικανικὰ καταστήματα. Καὶ ἅμα δείχνουν τὰ δολλάρια των, τὸ κακὸ ἔξωτερικό ξεχνιέται ἁμέσως.

Καὶ ἔτσι ἓνα βράδυ ὁ Γιάννης ἐγύρισε στὴν καμαρίτσα του πτωχότερος κατὰ πολλὰ δολλάρια, ἀλλὰ κρατῶν μὲ προσοχὴ δυὸ καλοτυλιγμένα δέματα. Ἐκλειδώθηκε καλὰ στὸ δωμάτιο του, ξεδίπλωσε τὰ πακέτα του, καὶ σὲ λίγα λεπτὰ ὁ λιγδιασμένος λαντζιέρης εἶχε μεταβληθῇ σὲ τέλειο gentleman μὲ λουστρίνια καὶ ἄψογο φράκο, ἀλλὰ φράκο . . . μὲ μαύρη γραβάτα. Ὁ Γιάννης δὲν ἐτοιμαζέτο γιὰ τὰ σαλόνια. Δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη ὁ καιρὸς του. Πρὸς τὸ παρὸν τὰ σχέδια του ἦσαν ἄλλα.

Μερικὲς ἡμέρες ἀργότερα, ὁ Γιάννης ἔπλενε, ὅπως συνήθως, τὰ πιάτα του μεταξὺ τοῦ Ἀράπη καὶ τοῦ Κινέζου. Τὸ καλοκαῖρι εἶχε προχωρήσει καὶ ἡ ζέστη ἐγένετο ἀνυπόφορη μέσα στὸ μικρὸ ὑπόγειο δωμάτιο μὲ τοὺς ἑξ νεροχῦτες καὶ τὸ βραστὸ νερό. Καὶ μαζῇ μὲ τὴν ζέστη ἐγένετο πειὼ ἀνυπόφορη ἀκόμη ἡ ἀπόπνοια ὄλων αὐτῶν τῶν σωμάτων.

Εἶναι καταπληκτικὴ ἡ ἱκανότης τῆς προσαρμογῆς ποὺ ἔχει ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός. Ὅταν μιὰ ἰδέα σταθερῇ, ἀμετάβλητη κανονίῃ τῆς πράξεώς μας, τὸ σῶμα ἀκολουθεῖ καὶ αὐτὸ πειθαρχικὰ μὲ τῆς αἰσθήσεως του, τὸ νευρικό του σύστημα, τὴν ὅλη του λειτουργίαν. Ἔτσι στὸν νεαρὸ αὐτὸ χωριάτη τῶν ὀρεινῶν δῆμων, ποὺ δὲν εἶχε βέβαια ἀνατραφῇ μὲ πολὺ ἀριστοκρατικὸ τρόπο, ἡ ἔμμονη ἰδέα ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ ἀνθρώπος, ἡ σκέψις του ποὺ προσπαθοῦσε

πάντοτε νὰ βρίσκειται σὲ ἀνώτερα ἐπίπεδα, παρέσυραν καὶ τὸ σῶμα σὲ εὐγενικώτερες συνήθειες. Εἶχε μάθει νὰ πλένεται τακτικὰ καὶ ἀπέκτησε τὸν ἀνώτερο ἐκεῖνο πολιτισμό, ποὺ δίνει τὸ πλῦσιμο. Καὶ ἡ αἰσθήσεις του, αἰσθήσεις ποὺ εἶχαν τόσα ἰδῆ, τόσα ἀκούσει, τόσα μυρίσει μέσα στὴν στάνη τοῦ χωριοῦ, στοὺς στρατῶνες τῆς Λαμίας, στὰ ἀντίσκηνα τοῦ μετώπου, στὰ μπακάλικα τῆς Maddison street ἦσαν ἐν τούτοις τώρα ἐξευγενισμένες, λεπτεπίλεπτες, ἐπειδὴ τῆς προετοίμαζε γιὰ καλύτερη ζωὴ.

Καὶ ὑπέφερε πραγματικὸ βασανιστήριον μέσα στὸ ὑπερθερμασμένο δωμάτιο τῆς λάντζας, ὅπου ἡ μυρωδιὲς τῶν πλουσίων καὶ μισοφαγωμένων φαγητῶν ἀνακατεύοντο μετὰ τῶν, καὶ μὲ τὴν ἀπόπνοια τῶν ἑξ μισογύμων σωμάτων τῶν λαντζιέρηδων σὲ ἓνα ἀκατονόμαστο μίγμα, ὅπου τὰ μάτια ἔβλεπαν ἂν ἔστρεφαν δεξιὰ τὸ ἰδρωμένο μαῦρον πρόσωπο τοῦ Ἀράπη, καὶ ἀριστερὰ τῆς ἀηδεῖς χειρονομίης τοῦ Κινέζου. Ἀποκαμωμένος ἔκλεινε γιὰ μιὰ στιγμή τὰ μάτια του. Καὶ πίσω ἀπὸ τὰ κλειστὰ βλέφαρα τὰ μάτια του ἔβλεπαν ἓνα μικρὸ κῆπο στὴν Μικρὰ Ἀσία, μὲ χρυσάνθεμα καὶ γιασεμιά, μὲ πουλάκια καὶ πεταλοῦδες... ἔβλεπαν δυὸ μεγάλα μαῦρα μάτια, ποὺ τὸν ἐκύτταζαν μὲ πονηρία καὶ συμπάθεια.

Γρήγορα ὁ Γιάννης ἄνοιγε τὰ μάτια του. Καλύτερα νὰ εἶναι βουτηγμένος σὲ ὅλη τὴν ἀηδία τῆς λάντζας, παρὰ νὰ ἀπορροφᾶται ἀπὸ τῆς ἀναμνήσεις αὐτές, ποὺ ἐλάττωναν τὸ θάρρος του, ἐγέμιζαν τὴν ψυχὴ του μελαγχολία, καὶ τοῦ ἔκλεβαν τὴν αὐτοπεποίθησι.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ἀπόγευμα ἡ κατάστασις ἦταν πραγματικὰ ἀνυπόφορη, μέσα στὸ θερμὸ ὑπόγειο δωμάτιο. Ὅταν μάλιστα ὁ Ἀράπης δίπλα του, παιδευόμενος ἀπὸ τὴν ζέστη, ἐθεώρησε πρακτικὸν νὰ βγάλῃ καὶ τὰ παπούτσια του, ὁ Γιάννης δὲν ἐκρατήθηκε καὶ τοῦ ἔκανε μιὰ πολὺ ἄσχημη παρατήρησι. Ὁ μαῦρος συνάδελφος ὅμως εἶχε κατὰ σύμπτωσιν καὶ αὐτὸς τὰ νεῦρά του, καὶ ἀπήντησε πετώντας

τὸ δεξί του παπούτσι στὸ πρόσωπο σχεδὸν τοῦ Γιάννη Ἐκεῖνος παρεφέρθη πιά ἐντελῶς. Χωρὶς νὰ καταλάβῃ καὶ αὐτὸς πῶς, τὸ πιάτο πὺν ἔπλενε ἐκείνη τὴν στιγμή, ἔξεσφενδονίσθη κατὰ τοῦ Ἀράπη.

Σὲ ἓνα δευτερόλεπτο τὸ δωμάτιο τῆς λάντζας ὁλόκληρο εὐρέθηκε σὲ ἀναστάτῳσι. Τέσσαρες ἄνθρωποι ἐκυλόντο ἐπάνω στὰ πλακάκια τοῦ πατώματος, ἐνῶ οἱ δύο ἄλλοι παρακολουθοῦσαν μὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἐνθαρρυντικὰ ἐπιφωνήματα. Ἀπὸ τὸ ἀνεκδιήγητο αὐτὸ μπερδεμα τῶν ἀνθρώπων σωμάτων ἔξεῖχαν πότε ἓνα μαῦρο πόδι, πότε δύο ἄσπρα χέρια, πότε ἓνα κίτρινο κεφάλι. Καμμιά δεκαπενταριά πιάτα, εἶχαν ἤδη μεταβληθῇ σὲ συντρίμματα, ἐνῶ ἡ ψηλὴ στῖβες πὺν ἦσαν ἀκουμπισμένες σὲ ἓνα τραπέζι δὲν ἐφαίνοντο καὶ αὐτὲς καθόλου ἀσφαλεῖς.

Εὐτυχῶς κατέφθασαν ἐγκαίρως κάτω εἰδοποιηθέντες ἀπὸ τοὺς μαγείρους, ὁ «Μαίτρ - ντ' - Ὅτέλ», τὰ γκαρσόνια, ὁ ταμίας, ὁ τακτικὸς μυστικὸς ἀστυνόμος τοῦ καταστήματος καὶ ὁ διευθυντής... μάλιστα ὁ κ. διευθυντής αὐτοπροσώπως. Ὅλοι αὐτοὶ μαζί κατῶρθωσαν νὰ χωρίσουν τοὺς συμπλεκομένους καὶ νὰ ξεακριβώσουν ὅτι ὁ καυγᾶς προῆλθε ἀρχικῶς ἀπὸ τὸν Ἑλληνα καὶ τὸν μαῦρο λαντζιέρη.

Ἡ ἀνάκρισις, ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως, ἀλλὰ ὁ κ. διευθυντής, διέταξε νὰ ἀνέβουν ὅλοι ἐπάνω, σὲ ἓνα μικρὸ γραφειάκι πὺν εἶχε, γιὰτὶ δὲν μποροῦσε πειὰ νὰ ἀνθῆξῃ περισσότερο μέσα στὴ λάντζα. Στὸ γραφειάκι λοιπὸν αὐτὸ ἐσχηματίσθη ἀμέσως ἓνα πρόχειρο δικαστήριον, μὲ πρόεδρον τὸν κ. διευθυντὴ καὶ εἰσαγγελέα τὸν ντετεκτίβ. Οἱ κατηγορούμενοι, ἀξιοθρήνητοι καὶ οἱ δύο, ἐστέκοντο ὄρθιοι ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ δικαστήριον. Ἐνας τεράστιος μαῦρος κύκλος εἶχε σχηματισθῇ γύρω ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ μᾶτι τοῦ Γιάννη. Τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια του ἦσαν γεμάτα ἀπὸ ἐκχυμώσεις. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀράπη τὰ χάλια δὲν ἦσαν καλῦτερα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ λευκὸς ἦταν τώρα ἥρεμος, εἶχε

τὸ κεφάλι σηκωμένο ψηλὰ καὶ ἐκύτταξε κατάματα τὸν διευθυντή, ἐνῷ ὁ Ἀράτης ἔτρεμε σύξυλος.

— Ποιὸς πταίει; ἠρώτησε ὁ διευθυντής.

Χωρὶς δισταγμὸ ὁ Γιάννης ἀπήντησε.

— Ἐγώ, κ. διευθυντά. Μοῦ ἔρριξε στὰ μούτρα τὸ παπούτσι του, ἀλλὰ ἐγὼ τοῦ εἶχα μιλήσει ἄσχημα πρὶν.

— Καὶ γιατί παρακαλῶ τοῦ ἐμιλήσατε ἄσχημα; εἶπε ὁ διευθυντής, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσει νὰ διασκεδάζῃ τὸ θάρρος τοῦ νεαροῦ συμπατριώτου του λαντζιέρη.

— Θὰ ἀπαντήσω ἀμέσως, κύριε, θὰ κάνω ὅ,τι θέλετε, θὰ πληρώσω ὅλες τῆς ζημίες. Ἀλλὰ θέλω νὰ ἀπαντήσετε πρῶτα σεῖς σὲ μιὰ ἐρώτησί μου.

Ἔως ἐδῶ ἡ συζήτησις ἐγένετο Ἀγγλικά, γιὰ νὰ καταλαβαίνουν ὅλοι καὶ ιδίως ὁ ντετεκτίβ. Ἀλλὰ μετὰ τὴν περιέργη αὐτὴ ἀπάντησι, ὁ διευθυντής ἐμίλησε Ἑλληνικά, ἴσως ἀπὸ δυσφορία, ἴσως γιὰ νὰ ἐκδηλώνῃ καλύτερα ὅ,τι ἐσκέπτετο.

— Δὲν μοῦ λὲς παιδί μου: δὲν εἶσαι στὰ καλά σου, ἢ θέλεις νὰ μᾶς κοροϊδέψῃς;

— Δὲν θὰ μοῦ ἐπερνοῦσε ποτὲ τέτοια ἰδέα ἀπὸ τὸ κεφάλι, κ. διευθυντά. Ἀλλὰ θὰ μὲ ὑποχρεώσετε ἂν μοῦ ἀπαντήσετε. Θὰ διευκολύνετε ἔτσι καὶ τὴν δική μου ἀπάντησι.

— Λέγε ἐπὶ τέλους: Τί θέλεις;... νὰ γλυτώνουμε.

— Κύριε διευθυντά, γιατί φύγατε κάτω ἀπὸ τὸ δωμάτιο τῶν πιάτων, καὶ δὲν ἀφήσατε νὰ γίνῃ ἡ ἀνάκρισις ἐκεῖ;

— Τί ἐννοεῖς; Ἐφυγα ἀπλούστατα, γιατί δὲν ὑπέφερα τὴν μυρωδιὰ ὅλων σας ἐκεῖ μέσα.

— Γιατὶ λοιπόν, νὰ τὴν ὑποφέρω ἐγώ; Γιατὶ νὰ ζῶ μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα ἐκείνη;

Αὕτῃ τὴν φορὰ ὁ διευθυντής ἐθύμωσε γιὰ τὰ καλά. Σηκώθηκε ἐπάνω καὶ ἐκτύπησε μὲ τὴν γροθιά τὸ γραφεῖο του :

— Νὰ σοῦ πῶ! Μοῦ παραμπήκες στὴν μύτη. Μήπως

θέλεις νὰ πῆς πὼς δὲν εἶναι καλὸ τὸ ἐστιατόριό μου, ἢ πὼς δὲν περιποιοῦμαι τοὺς ὑπαλλήλους μου;

— "Ὁχι, κ. διευθυντά. Θέλω νὰ πῶ μόνο πὼς ὑπάρχουν μερικοὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ὑποφέρουν ὅ,τι γιὰ τοὺς ἄλλους εἶναι ἀδιάφορο. Ἐπειδὴ ἔχω ἄνγκη νὰ ἐργασθῶ καὶ νὰ ζήσω ὑπέφερα μέσα στὴν λάντζα καὶ δὲν μιλοῦσα. Ἀλλὰ εἶμαι ἄνθρωπος καὶ δὲν συγκρατήθηκα πειὰ ἅμα ὁ κύριος ἀπὸ ὅδῳ (καὶ ἔδειξε τὸν Ἀράπη) θέλησε νὰ βγάλῃ καὶ τὰ παπούτσια του. Εἶπα δυὸ λέξεις παραπάνω, ἤρθαμε στὰ χέρια, καὶ αὐτὸ ἦταν ὅλο...

— Καὶ δὲν μοῦ λὲς σὲ παρακαλῶ, ἡ εὐγενεία σου, ἀφοῦ εἶσαι τόσο εὐαίσθητος γιὰτὶ δὲν διάλεγες καμμιὰ ἄλλη δουλειά;

— Δὲν διαλέγουν, δυστυχῶς, τὴν δουλειὰ ἐδῶ στὴν Ἀμερική, κ. διευθυντά. Δέχονται ὅποια δουλειὰ βροῦν, γιὰ νὰ ζήσουν καὶ νὰ διορθώσουν σιγὰ - σιγὰ τὴν θέσιν των.

— Καὶ νομίζεις πὼς θὰ μποροῦσες νὰ κάνῃς ἄλλη δουλειά;

— "Ὀλες. Εἶμαι ἱκανὸς νὰ κάνω ἀπὸ τὴν λεπτότερη ὥς τὴν πειρὸ δύσκολη δουλειά. Ἐδῶ π.χ. στὸ ἐστιατόριό σας θὰ μποροῦσα νὰ εἶμαι τὸ καλότερο γκαρσόνι, ὁ ἰδεώδης «Μαίτρ-ντ' - Ὁτέλ».

Ἡ εὐθυμία ἐπανῆλθε πάλι στὸν διευθυντή. Ἐγελοῦσε τώρα μὲ ὅλη του τὴν καρδιά.

— Τί λές, βρε χάχα! Ξέρεις τί πάει νὰ πῇ γκαρσόνι στὸ ἐστιατόριό μου;

Ὁ Γιάννης δὲν εἶχε καμμιὰ διάθεσι νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἡσθάνετο πὼς ἔδινε μία ἀπὸ τῆς κρίσιμες μάχες τῆς ζωῆς του, καὶ ἦταν ἀποφασισμένος νὰ τὴν κερδίσῃ.

— Ξέρω, κ. διευθυντά, καὶ ἔχω ὅ,τι χρειάζεται γι' αὐτό. Μιλῶ Ἀγγλικά καὶ τὰ γράφω ἐπίσης καλά. Ξέρω γράμματα. Εἶμαι μορφωμένος καὶ μπορῶ νὰ μιλήσω σ' ἓνα πελάτη γιὰ ὅ,τι δῆποτε μὲ ῥωτήσῃ. Τὸ φράσκο μου εἶναι

ἀπὸ τὸν καλύτερο ῥάφτη τῆς Fifth Avenue καὶ τὰ λου-
στρίνια μου . . .

Ὁ διευθυντὴς τὸν διέκοψε. Δὲν γελοῦσε πειά.

— Ἔχεις φράκο; Ποῦ τὸ βρῆκες;

— Τὸ παρήγγειλα ἀπὸ τῆς οἰκονομίας τοῦ μισθοῦ μου.

— Ἔκανες οἰκονομίες μὲ τὸν μισθὸ ποὺ παίρνεις ἐδῶ;

Ἔστράφη πρὸς τὸν μάγειρο, ὁ ὁποῖος παρακολουθοῦσε
ὅλη αὐτὴ τὴν συζήτησι μὲ ἓνα πονηρὸ μειδίαμα:

— Τί δίνουμε στοὺς λαντζιέρηδες κάτω;

— Δεκαοχτὼ δολλάρια τὴν ἐβδομάδα, χωρὶς φαί.

— Καὶ ἀπὸ τὰ δεκαοχτὼ δολλάρια, εἶπεν ὁ διευθυντὴς
στρεφόμενος πάλιν πρὸς τὸν Γιάννη, ἔκανες οἰκονομίες; . . .
Γιὰ στάσου μιὰ στιγμή.

Ἔστράφη πρὸς τὸν μυστικὸ ἀστυνόμεον:

— Let us now, Mr Arlen. Θὰ τιμωρήσω ἐγὼ τὸν
ὑπεύθυνον. Ὅσο γιὰ τὸν Ἀράπη, βάλτε του δυὸ μέρους
πρόστιμο . . . Καὶ νὰ ὑποχρεώσετε ὅλους κάτω στὴν κουζίνα
νὰ πέρνουν δυὸ φορές τὴν ἐβδομάδα τὸ μπάνιο των.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ ἀνάκρισις διεκόπη. Καὶ μετὰ
δεκαπέντε ἡμέρες, ἀφοῦ ἔμαθε, χωρὶς πολλὴ δυσκολία, ὅλα
τὰ μυστικὰ τοῦ σερβιρίσματος, ὁ Γιάννης «ἐντεμπουτάριζε»
ὡς γκαρσόνι στὸ μεγαλοπρεπὲς ἐστιατόριο. Δὲν ἄργησε
καθόλου νὰ διακριθῇ. Ἰδίως ἦταν ἔκτακτος στὴν ὑποδοχὴ
τῶν πελατῶν καὶ τὴν ὑπόδειξιν τῶν φαγητῶν. Ὅταν οἱ
πλούσιοι καὶ ἀστοιχείωτοι Ἀμερικανοὶ ἐκάθηντο ἐμπρὸς
ἀπὸ τὰ τραπέζια μὲ τὰ ἀσημένια σερβίτσια καὶ τὰ κρυ-
στάλλινα ποτήρια, ἐδιάβαζαν τὰ πολύπλοκα Γαλλικὰ ὀνόματα
τῆς λίστας, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν τίποτε καὶ ἔμεναν
διστακτικοὶ καὶ ἀναποφάσιμοι, ὁ Γιάννης ἤξερε στὴν
ἐντέλεια τὴν τέχνη νὰ τοὺς κάνη νὰ διαλέγουν τὰ ἀκριβώτερα.
Περιέγραφε τὰ φαγητὰ μὲ ποιήσι καὶ κατῳρῶνε νὰ κάνη
τοὺς νεοπλούτους νὰ πιστεύουν ὅτι δὲν πρόκειται, ἀπλῶς,

να φᾶνε καὶ νὰ χορτάσουν, ἀλλὰ νὰ ἔχουν κάποια ἀνώτερη αἰσθητικὴ ἀπόλαυσι. Ἐνα ἀνέκδοτο ἐδῶ, μιὰ ἱστορικὴ ἀνάμνησις ἐκεῖ, μερικὲς Γαλλικὲς λέξεις κάπου-κάπου, ὅλα σχετικὰ μὲ τὸ φαγητό, ἔκαναν τὸ γεῦμα διασκεδαστικὸ καὶ εὐχάριστο.

Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ἔγινε πραγματικὰ περιζήτητος. Οἱ καλύτεροι πελάται ζητοῦσαν νὰ τοὺς σερβίρῃ ὁ Τζῶν. Τὰ πουρμπουὰρ ποὺ ἐμάζευε ἦσαν ἡγεμονικὰ. Ἡ ξανθὲς ἢ μελαχροινὲς «γκέρλς» ποὺ ἔπαιρναν τὸ σουπέ των εἰς τὸ ἐστιατόριο τοῦ Columbus Circle μὲ τοὺς πλουσίους χρηματιστὰς, ἐργοστασιάρχας καὶ ἐμπόρους, διασκέδαζαν τρομερὰ μὲ τὸ περιέργο αὐτὸ γκαρσόνι, ποὺ ἤξερε τόσα πράγματα καὶ τὰ ἔλεγε τόσο νόστιμα. Καὶ καμμιά φορά, τὰ κομπὰ χερὰκια ποὺ τοῦ ἔδιναν ἓνα πρασινωπὸ χαρτονόμισμα γιὰ «τίπ», ἔμεναν περισσότερο παρ' ὅσο θὰ ἐχρειάζετο κοντὰ στὸ δικό του χέρι.

Καὶ ὅμως γιὰ τὸν Γιάννη, ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ἦταν ἡ πειρὸ δυσάρεστη, ἡ πειρὸ δύσκολη τῆς ζωῆς του. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ζοῦσε μέσα εἰς τὸ περιβάλλον αὐτὸ τοῦ πλούτου, τῆς ὡμορφιάς, τῆς πολυτελείας, ὅλες ἡ ἐπιθυμίαι ποὺ ἔτρεφε χρόνια τώρα μέσα του, ἔγιναν δυνατώτερες, πειρὸ ἀνυπόμονες, πειρὸ ζωηρές: ἡ ἐπιθυμία νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, νὰ μπορῇ νὰ διευθύνῃ καὶ αὐτός, νὰ διατάσῃ, νὰ ἀφίνη νὰ τὸν ὑπερετοῦν, νὰ δίνῃ καὶ ὄχι νὰ δέχεται φιλοδωρήματα.

Ἐπειτα εἶχε καὶ ἄλλους λόγους ποὺ ὑπέφερε: ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἐγκατέλειψε τὴν Ἀμαλία, ἐδῶ καὶ τρία χρόνια σχεδόν, δὲν εἶχε ἔλθει ποτὲ πλέον σὲ ἐπαφὴ μὲ κυρίες, μὲ γυναῖκες φιαγμένες γιὰ νὰ διευθύνουν τὸν ἄνδρα, νὰ κάνουν τὴν ζωὴ καλύτερη, νὰ σκορποῦν τὴν χάρι καὶ τὴν ὡμορφιὰ γύρω των. Καὶ τώρα, ὅταν ἔβλεπε μέσα στῆς αἵθουσας τοῦ ἐστιατορίου τῆς γυναῖκες ἐκεῖνες, ποὺ φοροῦσαν ἐπάνω των φουστάνια ἑκατοντάδων δολλαρίων καὶ κοσμήματα ἑκατομμυρίων, ὅταν τῆς παρακολουθοῦσε νὰ διευθύνουν μὲ ἓνα νεῦμα τοὺς ἐξυπνότερους καὶ μεγαλείτερους ἄνδρες τῆς

Νέας Ὑόρκης, ὅταν διεπίστωνε μόνος του τὴν ἀπόλυτο ἔλλειψι μορφώσεως, τὴν βλακεία των, τὴν ἔμφυτη προστυχιά των, ἔμενε κατὰπληκτος καὶ σὰν ζαλισμένος: Ὑπάρχουν λοιπὸν κυρίες, γυναῖκες ἄξιες τοῦ τίτλου αὐτοῦ καὶ ὅμως τόσο κατώτερες ψυχικῶς; Καὶ ὑπάρχουν ἄνθρωποι πραγματικά μεγάλοι, μορφωμένοι, πραγματικά ἄξιοι τοῦ τίτλου «κύριοι» ποὺ καταδέχονται νὰ γίνωνται μαριονέττες στὰ χέρια τέτοιων γυναικῶν;

Ἐπίμονα ἡ σκέψις του γύριζε πίσω στὸ εὐγενικὸ καὶ καλὸ κορίτσι, μὲ τὴν βαθειὰ καὶ πραγματικὴ μόρφωσι, τὴν ἀληθινὴ ἐξυπνάδα, ποὺ τοῦ εἶχε δεῖξει τόση συμπάθεια.

Ἡ κοινωνικὴ του ἀνατροφὴ, ποὺ εἶχε μόλις ἀρχίσει στὴν Μικρὰ Ἀσία, γιὰ νὰ διακοπῇ ἀμέσως ἔπειτα, συνεπληρώνετο τώρα. Ἐμάθαινε ὅτι ὑπάρχουν κυρίες καὶ «κυρίες», κύριοι καὶ «κύριοι». Καὶ ἡ καινούργιος του γνώσεις τὸν ἐγέμιζαν ἀπὸ περιφρόνησι γιὰ τοὺς «κυρίους» καὶ τῆς «κυρίες» ποὺ παρήλαυνον ἐμπρὸς του εἰς τὸ κοσμικὸ ἐστιατόριο, ἑστερέωναν μέσα του τὴν ἀπόφασιν νὰ γίνῃ πραγματικὸς ἄνθρωπος, πραγματικὸς κύριος.

Μὲ τέτοιες σκέψεις καὶ τέτοια αἰσθήματα τοῦ ἦταν ἔξαιρετικὰ δύσκολο νὰ ὑποκλίνεται βαθειὰ ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς πελάτας του, νὰ καμπουριάζῃ γιὰ νὰ τοὺς διευκολύνῃ νὰ σερβιρισθοῦν, νὰ ἐξαντλῇ τὴν ἐφευρετικότητά του γιὰ νὰ τοὺς διασκεδάξῃ, νὰ τείνῃ ἔπειτα δουλικὰ τὸ χέρι γιὰ νὰ δεχθῇ τὸ φιλοδώρημά των. Κάτι τι μέσα του ἐπαναστατοῦσε... Ἀλλὰ ἰσχυρότερη ἀπὸ κάθε ἄλλο ἦταν ἡ ἐπιθυμία νὰ κερδίσῃ χρήματα, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέσον νὰ γίνῃ καλύτερος. Εἶχε πεισθῇ ἀκόμη περισσότερο μέσα εἰς τὸ περιβάλλον αὐτό, πὼς τὸ χρήμα εἶναι ὁ παντοδύναμος Θεός, τὸ μοναδικὸν μέσον τῆς ἐπικρατήσεως.

Καὶ ἐμάζευε, ἐμάζευε. Ἄν καὶ τὰ εἰσοδήματά του εἶχαν σχεδὸν δεκαπλασιασθῇ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς λάντζας, τὰ ἔξοδά του δὲν εἶχαν ὑποστῇ παρὰ ἐλαχίστη αὐξήσει. Ὅτι ἔπαιρνε ἀπὸ τοὺς δισεκατομμυριούχους πελάτες καὶ τῆς ὤμορφες

κυρίες των, ἐπήγαινε κατ' εὐθείαν στοῦ ξύλινο κουτάκι τῶν οἰκονομιῶν του. Δὲν ἔμενε ὁμως πολὺ καιρὸ ἐκεῖ. Τὰ δολλάρια του ἐγίνοντο «λόανς», «σεκιούριτης», μετοχές παντὸς εἶδους, ἔκαναν παιδάκια, ἠϋξανον, ἐπολλαπλασιάζοντο. Ἐνα χρόνον μετὰ τὴν ἀφιξί του στὴν Ἀμερικὴ εἶχε μιὰ μικρὴ περιουσία ἀρκετὰ στρογγυλὴ, ποὺ δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ συγκριθῇ μὲ τῆς λίγες ψωροχιλιάδες τῶν στρατιωτικῶν του οἰκονομιῶν κάτω στὴ Μικρὰ Ἀσία. Καὶ ὁμως ἔξακολουθοῦσε ἀκόμη νὰ σερβίρη τοὺς πλουσίους Ἀμερικανούς, νὰ σκύβη ἐμπρός των, νὰ ζῇ ὅσο περισσότερο πτωχικὰ μποροῦσε καὶ νὰ τρώη τακτικὰ ἀπὸ τὰ περισσεύματα τῆς κουζίνας, ποὺ τοῦ περνοῦσε ὁ πιστὸς του φίλος ὁ ἀρχιμάγειρος.

Μόνον δυὸ-τρεῖς φορές, ἅμα τὸ ψυχικὸ βασανιστήριον, ποὺ ὑφίστατο στὴ δουλειὰ αὐτῇ, καταντοῦσε πειὰ ἀφόρητον, περνοῦσε ἕνα ἅπλο σακκάκι, καὶ ἐπήγαινε νὰ φάη σὲ κανένα ἐστιατόριον, ὅχι βέβαια πολυτελείας, ἀλλὰ καλὸ. Ἀπελάμβανε πραγματικὰ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ εἶναι κύριος, νὰ τρώη ἕνα φαγητὸ καλὸ καὶ καλοσερβιρισμένον, νὰ δίνη γενναῖον πουρμπουάρ καὶ νὰ βλέπῃ τὰ γκαρσόνια νὰ ὑποκλίνωνται ἐμπρός του.

Αὐτὲς ὁμως ἢ σπάνιες τρέλλες, ἦσαν τὰ μοναδικὰ ἔκτακτα ἔξοδά του. Εἶχε πάλιν περὶ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Ἀμερικῆς, ἕνα ὠρισμένον σκοπὸ ἐμπρός του καὶ ἔπρεπε νὰ αὐξήσῃ γοργόρα τὰ χρήματά του γιὰ νὰ τὸν πραγματοποιήσῃ: Σὲ μιὰ κομπὴν πάροδο τοῦ Broadway ἐπωλεῖτο ἕνα «Soda fountain». Μὲ κατάσπρους λακὲ τοίχους, μὲ ὥραϊα ἐπιπλάκια, μὲ ἀπαστράπτουσες νικέλινες βρούσες μὲ ἀσπροντυμένα γκαρσόνια, τὸ ἀνοιχτόκαρδον μαγαζὶ ἐμάζεψε πολὺ κόσμον, ποὺ ἐπήγαινε νὰ πάρῃ τὸ παγωτό του, τὴν σόδα του, τὸ «κολά» του. Ἐκεῖ ἐστρέφετο τώρα ἡ φιλοδοξία τοῦ Γιάννη: νὰ γίνῃ ιδιοκτῆτης τοῦ ζαχαροπλαστείου αὐτοῦ. Καὶ ἅμα ὁ Ρουμελιώτης βάλει κάτι στοῦ κεφάλι του...

Εικοσιπέντε μῆνες μετὰ τὴν ἐποχὴν πού ἄδειαζε τὰ σαρ-
δελλοβάρελα στὴν Madison Street ὁ Ἰωάννης Δημητρίου,
ἦταν ἰδιοκτῆτης τοῦ ἀπαστράπτοντος κέντρου.

Ἀπὸ τὴν στιγμή ἐκείνη ἀρχίζει τὸ ραγδαῖο ἀνέβασμα.
Ὁ Γιάννης ἔμαθε μόνος του μιὰ παλιὰ Ἀμερικάνικη ἀλή-
θεια: ὅτι πολὺ δυσκολώτερα κερδίζει κανεὶς ἐκεῖ κάτω τὰ
πρῶτα διακόσια δολλάρια, παρὰ τῆς πρῶτης διακόσιες χι-
λιάδες.

Ἀρχετὲς ἑβδομάδες πρὶν ἀγοράσῃ τὸ κατάστημα καὶ
ἐγκατασταθῇ στὸν πάγκο του, ἐψιθύριζε ἰδιαιτέρως κάτω στῆς
ῥμορφες πελάτισσες τοῦ ἀριστοκρατικοῦ ἐστιατορίου. Τῆς
εἰδοποιοῦσε ὅτι ἐντὸς ὀλίγου, τὸ πρῶτ' ἢ τὸ ἀπόγευμα, μετὰ
τὰ μαγαζιά των ἢ τὸν κινηματογράφο των, θὰμποροῦσαν
νὰ παίρνουν ἓνα παγωτὸ ἕκτακτο, πραγματικὰ ἐξαιρετικὸ
στὸ Soda fountain τῆς τὰδε παρόδου τοῦ Broadway.

Ἔτσι κατῶρθωσε νὰ κἀνὴν πελατεία, πρὶν ἐγκατασταθῇ
στὸ ζαχαροπλαστεῖό του. Ἐδούλεψε ἐν τούτοις στὸ μεγάλο
Ἑλληνικὸ ἐστιατόριο ὡς τὴν παραμονή. Γιατί νὰ χάσῃ
καὶ τὰ τελευταῖα «πουρμπουάρ»;

Καὶ ἡ ἐπιτυχία του ἦταν ἐξαιρετικὴ, εὐθὺς ἀπὸ τῆς
πρῶτης ἡμέρας. Εἶχε μία ἰδέα, πού δὲν θὰ ἐπερνοῦσε ποτὲ
ἀπὸ τὸ κεφάλι Ἀμερικανοῦ καταστηματάρχου γιὰ ἓνα κέν-
τρο, ὅπου ὁ κόσμος ἔμπαινε μόνον μιὰ στιγμή γιὰ νὰ πάρῃ
ἓνα δροσιστικόν: Ἔβαλε παντοῦ λουλούδια, μικρὰς γλάστρες
γύρω στοὺς τοίχους, τριαντάφυλλα, γαρύφαλα, πασχαλιὰς
στὰ μικρὰ βάζα τῶν τραπεζιῶν καὶ στὰ δυὸ μεγάλα τοῦ
μπάρ. Καὶ κατῶρθωσε ἔτσι νὰ δίνη στὸ κέντρον του μία
ἀτμόσφαιρα, πού δὲν εἶχε κανένα ἄλλο στὴν Νέα Ὑόρκη,
καὶ πού προσεῖλκυε πραγματικὰ τοὺς Ἀμερικανούς καὶ τῆς
Ἀμερικανίδες, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἴσως ἀπὸ τὸ κεφάλι των δὲν
θὰ περνοῦσε ποτὲ τέτοια ἰδέα.

Ἐπειτα τὰ παγωτά του εἶχαν πραγματικὰ κάτω τὸ ἰδιαι-

τερο. Μὲ τὴν βοήθεια τοῦ φίλου του ἀρχιμαγείρου κατῶρθωσε νὰ βρῇ ἓνα ἔκτακτο ζαχαροπλάστη, Ρωμηὸ καὶ αὐτόν. Καὶ μὲ χίλια-δυὸ μέσα κατῶρθωναν νὰ δίνουν στὰ παγωτὰ των τὴν γεῦσι τῶν ἀπηγορευμένων οἰνοπνευμάτων, πὺν τόσον πολὺ διψοῦν οἱ Ἀμερικανοί. Καὶ ὁμως τὰ παγωτὰ τοῦ John δὲν εἶχαν ποτὲ «σπίρτο» μέσα· οὔτε καὶμποροῦσε κανεὶς νὰ βρῇ οἰνοπνευματώδη στὸ κατάστημά του, ὅπως σὲ τόσα ἄλλα τῆς Νέας Ὑόρκης. Ὁ Γιάννης ἀπὸ τὴν Ρούμελη ἐξακολουθοῦσε νὰ σέβεται τοὺς νόμους. Μὲ τὴν διαφορὰ μόνον πὼς γιὰ νὰ κολακεύῃ τοὺς πελάτας του, προσεποιεῖτο ὅτι δὲν τοὺς σέβεται.

Τὰ κέρδη ἦσαν ἄφθονα. Καὶ τὰ ἐπολλαπλασίαζε ἡ ἐξαιρετικὴ ἰδιοφυΐα πὺν εἶχε ὁ νεαρὸς Ρουμελιώτης στὰ χρηματιστηριακὰ πράγματα. Ἦξερε νὰ παίρνῃ τῆς μετοχῆς στὴν κατώτερή των τιμὴ καὶ νὰ τῆς πωλεῖ στὴν ἀνώτερη πρὶν ἀρχίσῃ τὸ κατρακύλισμα.

Τὸ ἀνέβασμα ἐγένετο τώρα πλέον μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα. Μετὰ ἓνα χρόνον εἶχε ἀγοράσει τρία ἀκόμη Soda Fountains, ἓνα στὸν ἴδιον δρόμον καὶ δύο σὲ ἄλλες συνοικίες. Πρὶν κλείσουν τὰ τέσσαρα χρόνια τῆς παραμονῆς του στὴν Ἀμερικὴ ἦτο ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ μεγάλου σπιτιοῦ εἰς τὸ ἰσόγειο τοῦ ὁποίου εὗρίσκετο τὸ πρῶτό του μαγαζί.

Καὶ ἀφοῦ πέρασε καὶ τὸ πέμπτον ἔτος, ἐσκέφθηκε ὅτι θὰμποροῦσε πειὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μόνον τὰ εἰσοδήματα τοῦ σπιτιοῦ του εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκη θὰ ἀρκοῦσαν γιὰ νὰ ζῇ κάτι περισσότερον ἀπὸ πλοῦσια στὰς Ἀθήνας. Ὅχι βέβαια, πὼς λογάριάζε νὰ σταματήσῃ τὴν προέλασί του πρὸς τὸν πλοῦτον. Ἀλλὰ ἐνόμιζε πὼς ἦταν καιρὸς νὰ ἰδῇ καὶ τὰς Ἀθήνας, σὰν «ἄνθρωπος» πὺν εἶχε γίνεῖ τώρα.

Γιατὶ ἐπίστευε πραγματικὰ πὼς εἶχε γίνεῖ πειὰ ἄνθρωπος. Στὰ πέντε αὐτὰ χρόνια δὲν μάζεψε μόνον χρήματα. Μάζεψε καὶ γνώσεις ἀληθινὰς πὺν προσετέθησαν στῆς ἄλλες τῆς παλαιότερας. Τὰ μέσα του τοῦ ἐπέτρεπαν πλέον

νὰ διαβάξη πραγματικά. Καὶ ἡ βιβλιοθήκη του εἶχε γίνει πλουσιωτάτη.

Ἀνεκάλυπτε τότε τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς. Κάθε νέο ἀριστούργημα τῆς παγκοσμίου λογογραφίας, πὺν ἐδιάβαζε τοῦ ἐδινε καινούργιους ἐνθουσιασμούς, καινούργιες ἰδέες, καινούργιες κατευθύνσεις. Ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔλειψε ἡ μόρφωσις τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ τοῦ σχολείου, καὶ οἱ ὅποιοι ἄργα καὶ μόνον των μορφώνονται, ὁ Γιάννης ὑφίστατο ἄμεση καὶ βαθυτάτη τὴν ἐπιρροὴ τοῦ τελευταίου βιβλίου πὺν ἐδιάβαζε, ἦταν Νιτσεϊστής, τὸν μῆνα πὺν ἐγνώρισε τὸν Νίτσε, φιλελεύθερος καὶ ἀριστερίζων, ἅμα διάβαζε τὴν ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ρωμαντικὸς μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Βίκτωρος Οὐγκώ.

Ἀλλὰ ἰσχυροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλη σκέψις ἦταν γιὰ τὸν Γιάννη, κατὰ τὸν τελευταῖον αὐτὸ χρόνον, ἡ ἀνάμνησις τῆς Ἀμαλίας. Τώρα πὺν εἶχε ἐξασφαλίσαι τὰ μέσα τῆς ἐπικρατήσεως, τώρα πὺν μπορούσε χωρὶς δισταγμὸν νὰ πραγματοποιήσῃ κάθε του ἐπιθυμία, τὸν ἐβασάνιζε συχνὰ ἡ σκέψις: πρὸς τί ὅλα αὐτά, ἀφοῦ δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτύχῃ τὸ μόνον πὺν πραγματικὰ ποθοῦσε ἡ ψυχὴ του: νὰ ζήσει εὐτυχισμένος μαζὶ μὲ τὴν γυναῖκα, πὺν εἶχε γνωρίσει, ἐκτιμήσει καὶ ἀγαπήσει στὴν κρισιμώτερη ἐποχὴ τῆς ζωῆς του. Ἄλλοτε πάλι ἐσκέπτετο, πὺς, ἐνῶ αὐτὸς εἶχε τόσα πλούτη, ἐκείνη πὺν εἶχε γνωρίσει τότε εὐπορη, θὰ ἐστερεῖτο τώρα.

Ποτὲ ὅμως δὲν ἐφαντάσθηκε πραγματικὰ πὺς θὰ μπορούσε, παρὰ τὰ ἰδικὰ του πλούτη καὶ τὴν ἰδική της φτώχεια, νὰ ἀξιώσῃ νὰ γίνῃ γυναῖκά του. Ὁ ἄνθρωπος πὺν ἐσύχναζε τώρα μὲ τοὺς μεγιστάνας τοῦ «Σίτυ» τῆς Νέας Ὑόρκης κατελαμβάνετο ἀπὸ ἀπερίοριστη δειλία, ἅμα ἀναπολοῦσε τὸ εἰρωνικὸ καὶ ὅμως ἀγαθὸ βλέμμα τῆς Ἀμαλίας. Ἐπειτα ἐσκέπτετο: θὰ ἦταν πλέον ἐλεύθερη ἡ Ἀμαλία; Δὲν θὰ ἐπερίμενε αὐτὸν βέβαια. Θὰ εἶχε ξεχάσει πρὸ

πολλοῦ τὸν ἀναιδῆ Ρουμελιώτη, ποὺ τὴν εἶχε ἔξαπατήσει κάποτε καὶ τὸ ἔσκασε στὸ τέλος σὰν κλέφτης.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Γιάννης ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἔδινε στὸν ἑαυτό του χίλιες δύο ἄλλες δικαιολογίες, χωρὶς νὰ ἔχη τὸ θάρρος νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι μία ἐπιθυμία τὸν ἔσπρωχνε, ἓνας λόγος μόνον τὸν ἔπειθε νὰ ἀφήσῃ τὸν νέο κόσμο.

Τὴν παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἔνα καταπληκτικὸ «boom» (ἀνέβασμα) τῶν χαρτιῶν εἰς τὸ χρηματιστήριό τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀνέβασμα ποὺ ὁ Γιάννης εἶχε μυριοστὴ ἀρκετὲς ἡμέρες πρὶν, ἐδιπλασίασε τὴν περιουσία του. Καὶ τὸ μισὸ ἑκατομύριο δολλαρίων ξεπεράσθηκε πλέον.

Ὅταν ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ ὠραῖό του αὐτοκίνητο γιὰ νὰ ἐπιβιβασθῇ στὴν «Μπερεγκάρια» ὅπου τὸν ἐπερίμενε ἕνα διαμέρισμα πολυτελείας, ἐθυμῆθηκε τὸν πτωχὸ μετανάστη, ποὺ ἀπεβιβάζετο εἰς τὸ ἴδιο σχεδὸν μέρος, πρὸ ὀλίγων μόλις ἔτων. Ἀπομακρύνθηκε γιὰ μιὰ στιγμή ἀπὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀτμόπλοιο καὶ ἐπροχώρησε ἀρκετὰ μακρύτερα, στὰ κατώτερα «ντόκς», ὅπου ἀκριβῶς τὴν στιγμή ἐκείνη ἕνα ρυμουλκὸ ἀπεβίβαζε καμμιὰ πεννηνταριά μετανάστας Ἰταλούς, οἱ ὅποιοι εἶχαν κάνει τὴν καραντίνα των εἰς τὸ Κάσλ - Γκάρντεν. Ἕνας ἀπὸ αὐτούς, νεώτατος, μὲ μεγάλα μαῦρα μάτια, κατσαρὰ μαλλιά καὶ ἕνα μπουγαλάκι στὸ χέρι, προχωροῦσε σὰν ζαλισμένος, σὰν ἀποχαυνωμένος πρὸς τὸν πολυθόρυβο ὠκεανὸ τῆς μεγάλης πόλεως. Ὁ Γιάννης τὸν ἐπλησίασε, ἔβγαλε ἀπὸ τὸ πορτοφόλι του ἕνα χαρτονόμισμα τῶν ἑκατὸ δολλαρίων, καὶ τὸ ἔβαλε διὰ τῆς βίας σχεδὸν στὸ χέρι τοῦ νεαροῦ μετανάστου, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε καταλάβει τί τοῦ ἐγίνετο.

Τὸ βράδυ, ὅταν μέσα στὴν ὠραία κρεβατοκάμαρά του ἐπάνω εἰς τὸ πλοῖο ἐπερνοῦσε τὸ σμόκιν του γιὰ τὸ δεῖπνον, ὁ Γιάννης μετενόησε. . . Ἄραγε, θὰ τοῦ ἔκανε καλὸ ἢ κακό, τοῦ πτωχοῦ Ἰταλοῦ μετανάστου, τὸ νόμισμα αὐτό, μιὰ ὀλόκληρη μικρὴ περιουσία; . . . Μήπως ἐὰν ἄλλοτε

εὔρισκε καὶ αὐτὸς ἔτσι, στὸ δρόμο σχεδόν, τὰ χρήματα, θὰ εἶχε τὸ κουράγιο νὰ ὑποστῇ ὅλες τῆς τρομερῆς δοκιμασιῆς τῶν δύο πρώτων ἐτῶν ;

Ἐπάνω εἰς τὸ ὑπερωκεάνειο, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδιοῦ, ὁ Γιάννης κατάλαβε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν πραγματικὴ ἀξία τοῦ πλούτου του. Ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν περιποίησι, τὴν προθυμίαν τὸν σεβασμό, πού ἔδειχναν οἱ ἄνθρωποι τοῦ πλοίου, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἀπὸ τὴν σπουδὴν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐζητοῦσαν τὴν συντροφιὰ του οἱ ἄλλοι ἐπιβάται : Ἰδίως διάφορες Ἀμερικανιδούλες—οἱ τύποι τοῦ γλυκανάλατου « Ἀμέρικαν γκέρλ »—καὶ προπαντὸς οἱ Ἕλληνες.

Ἦσαν ἑξ-ἑπτὰ : ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποτυχημένοι μετανάσται, οἱ ὁποῖοι ἀφοῦ εἶδαν ὅτι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ κάνουν χρήματα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὅπως ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, περὶωρίσθησαν εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν : Ἐνας παλαιὸς μυυραρέρης τῶν Πατρῶν, πού εἶχε γίνει εἰς τὴν Ἀμερικὴν δημοσιογράφος, διευθυντὴς κάποιας ἐφημεριδοῦλας στὸ Νταίητον (Ὁχάϊο) καὶ ὁργανωτὴς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, μεγάλων καὶ ἀρκετὰ ὑπόπτων « ἐθνικῶν ἐράνων ». Ἐνας μαιευτὴρ, ἄγνωστος πού σπουδάσας, χωρὶς πολλὴν φανερὴν πελατείαν, ἀσχολούμενος εἰς ὑπόπτους ἐγχειρήσεις. Ἐνας παλαιὸς ἠθοποιός, ἐντελῶς ἄγνωστος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔπαιζε δευτερεύοντας ρόλους σὲ συνοικιακὰ θέατρα, θιασάρχης « μεγάλων » Ἑλληνικῶν θιάσων εἰς τὴν Ἀμερικὴν, διαρκῶς ἀπένταρος, διαρκῶς μεγαλορρημάτων καὶ ἐτοιμάζων τώρα μίαν τεραστίαν ἐπιχείρησιν Ἑλληνοαμερικανικοῦ θεάτρου καὶ κινηματογράφου. Ἐνας βασιλόφρων πολιτικὸς ὁργανωτὴς διαδηλώσεων τῶν Παλαιοημερολογιτῶν, ἱμπερρεσσάριος διαφόρων Βασιλικῶν Ὑψηλοτήτων, ἔμπορος θρησκευτικῶν παρασῆμων καὶ φωτογραφιῶν ἐστεμμένων μὲ ἰδιοχείρους ὑπογραφάς.

“Ολοι αὐτοὶ—καίτοι τὰ οἰκονομικά των δὲν ἐπέτρεπον πλέον τόσες πολυτέλειες—ἐταξίδευαν μὲ πρῶτην θέσιν. Ἀλλὰ ἐγύριζαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου θὰ ἔκαναν τὴν τελευταία των προσπάθεια, γιὰ νὰ ἐμφανίσουν τῆς ἀποτυχίας των τῆς Ἀμερικῆς ὡς θριάμβους καὶ νὰ προσελκύσουν μερικὸν κούτους εἰς τὰ δόχτυά των. Καὶ ἐχρηάζοντο γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ νὰ διατηρήσουν, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον, τὴν ἐξωτερικὴ τουλάχιστον ὄψιν τοῦ πλουσίου ἀνθρώπου.

“Ὁ Γιάννης, τοῦ ὁποίου τὰ πρόσφατα πλούτη ἦσαν ἀρκετὰ γνωστά, ἔγινε ὁ στόχος τῶν ἐπιθέσεων των. Ὁ ζυθοπώλης - δημοσιογράφος προσεπάθησε νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὴν ἔκδοσιν μιᾶς μεγάλης ἐφημερίδος, ποὺ νὰ βγαίῃ ταυτοχρόνως εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Νέα Ὑόρκη. Ὁ μαιευτὴρ τοῦ παρέστησε τὰς ὑπηρεσίας ποὺ θὰ παρεῖχε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν καὶ τὰ κέρδη ποὺ θὰ ἄφινε εἰς τοὺς διευθυντάς της μία μαιευτικὴ κλινικὴ, ἰδρυομένη εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἀμερικανικῆς μεθόδου, ποὺ λέγεται «καλλιγεννητικὴ» καὶ ἐξασφαλίζει τὴν γέννησιν μόνον ὠραίων παιδιῶν. Ὁ μεγαλοπρεπὴς διασάρχης μετεχειρίσθη τὴν τραγικωτέρα του ἔκφρασιν καὶ τὴν πλέον βροντώδη φωνή του διὰ νὰ τὸν πείσῃ ὅτι εἶναι γεννημένος «ρεξισέρ», ὅτι θὰ γίνῃ ὁ «Γκρίφφιθ τῆς Εὐρώπης» καὶ ὅτι θὰ εἶναι εὐτυχεῖς οἱ κεφαλαιούχοι, ποὺ θὰ τοποθετήσουν χρήματα εἰς τὴν ἐπιχείρησίν του. Ὁ Βασιλόφρων πολιτευτὴς, ἀφοῦ ἔμαθε ὅτι ὁ Γιάννης κατήγετο ἀπὸ ἕνα πολὺ ἀντιβενιζελικὸ χωριὸ τοῦ Παρνασσοῦ, τοῦ ἐτόνισεν ὅτι εἶχεν ἱερὸν καθήκον νὰ γίνῃ αὐτὸς ὁ κυριώτερος συντελεστὴς τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Βασιλείας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἔτσι καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἕνα λαμπρὸν μέλλον εἰς τὴν Βασιλικὴν Αὐλὴν.

Ἀλλὰ ὁ πονηρὸς Ρουμελιώτης, ποὺ εἶχε κατορθώσῃ νὰ μαζεύῃ χρήματα ἀκόμη καὶ μέσα στὴ λάντζα τοῦ ἐστιατορίου, δὲν ἀνῆκε εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κούτων, ποὺ ψα-

ρεύονται τόσον εύκολα. Ἐγλύτωσε γρήγορα ἀπὸ τοὺς ἐνοχλητικούς του φίλους καὶ μετὰ τῆς δύο πρώτης ἡμέρες δὲν ἔκανε πλέον παρέα παρὰ μόνον τὸν κ. Τζὼν Καλογεράκη. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν εἶχε νὰ τοῦ ζητήσῃ τίποτε, καὶ ἀπεναντίας, τὸν κατέστησε προσεκτικὸν γιὰ τὰ ἀρπακτικὰ σχέδια τῶν ἄλλων συνεπιβατῶν.

Ὁ κ. Καλογεράκης δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ζωὴν του ἢ τὴν ἐπιρροήν του εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Τὸ ὄνομά του ἦτο γνωστότατον εἰς ὅλην τὴν Ἀμερικὴν, αἱ ταξιδιωτικαὶ καὶ ἀτμοπλοῖκαί του ἐπιχειρήσεις ἀνθοῦσαν, καὶ αἱ φιλῖαι του μὲ ἰσχυροὺς βουλευτὰς καὶ γερουσιαστὰς τοῦ Οὐάσιγκτων ἦσαν ἀναμφισβήτητοι. Ὁ Γιάννης εἶχε συχνὰ σερβίρει, ὅταν ἦταν γκαρσόνι ἀκόμη τὸν περίφημο αὐτὸ Ρωμῆδ καὶ τὸν εἶδε νὰ τρώῃ καὶ νὰ κουβεντιάζῃ μὲ τοὺς πλουσιωτέρους καὶ ἰσχυροτέρους Ἀμερικανούς. Τῇ παρακλήσει πολλῶν Ἑλλήνων εἶχε ἀναλάβει νὰ ὀργανώσῃ διαφόρους συλλόγους, ποὺ ἐξησφάλιζαν τὴν καλύτερὴ ἐπαφὴ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν καὶ τῶν ἐντοπίων Ἀμερικανῶν καὶ διησυχολύναν τὴν βαθμιαία μεταβολὴ τῶν μεταναστῶν αὐτῶν σὲ πραγματικούς Ἀμερικανοὺς πολίτας.

Ὁ Γιάννης ἐθεώρησε ὡς μεγάλην του τιμὴν, τὴν φιλίαν ποὺ τοῦ ἔδειχνε, ὁ σπουδαῖος αὐτὸς ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπήγαινε τώρα εἰς τὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ βοηθήσῃ εἰς τὰς ἐκλογὰς τὸν ἀρχηγὸ ἑνὸς ἀπὸ τὰ μεγάλα κόμματα, στενὸ προσωπικὸ του φίλο, ὅπως ἔλεγε. Πρὶν τελειώσῃ τὸ ταξίδι του, ὁ Γιάννης συνεμερίζετο τελείως ὅλας τὰς πολιτικάς, κοινωνικάς καὶ διεθνεῖς ἰδέας τοῦ νέου φίλου του, ἡσθάνετο καὶ αὐτὸς τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὸν θαυμασμὸ του γιὰ τὸν ἀρχηγὸ τῶν «Συνταγματικῶν» καὶ ἔδειχνε τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κόμματός του.

Ἐφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας μαζῇ. Ὁ Γιάννης ὁμῶς ἔφυγε ἀμέσως σχεδὸν γιὰ τὸ χωριὸ του, ὅπου ἐφίλησε μὲ πραγματικὴ χαρὰ τὴν γῆνὰ μητεροῦλα του. Τῆς ἀγόρασε

ένα σπιτάκι, τῆς ἐπῆρε μία ψυχοκόρη, τὴν ἄφησε πραγματική κυρία, καὶ ἐγύρισε ἔπειτα ἡσυχος στὴν πρωτεύουσα. Τῆς πρῶτες δύο - τρεῖς ἡμέρες ἀπασχολήθη ἐντελῶς μὲ τὸν κανονισμό τῶν ὑποθέσεών του, μὲ τὴν ἀλληλογραφία τῆς Ἀμερικῆς, μὲ τὴν ἀγορὰ μερικῶν Ἑλληνικῶν μετοχῶν καὶ ἐνὸς ὠραίου σπιτιοῦ, ποὺ εὗρηκε σὲ τιμὴ πραγματικῆς εὐκαιρίας. Ἡ ἀγορὰ αὐτὴ καὶ αἱ χρηματιστηριακαὶ του ἐπιχειρήσεις ἦσαν ἡ συνέχεια τῆς πλουτοφόρου ἐργασίας του. Καὶ τὰ κέρδη ποὺ ἐπραγματοποίησεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ἀρκετὰ γιὰ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσουν πολλῶν μηνῶν ἄνετο διαμονὴ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ τύχη του, ἡ ἰδιοφυΐα του, ἐξακολουθοῦσαν πάντοτε νὰ τὸν ὑπηρετοῦν πιστῶς.

Ἀλλὰ τὴν τετάρτη ἡμέρα τὸν εὗρηκεν ὁ κ. Τζών. Ἦρθε καὶ τὸν ἐπῆρε ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο του, γιὰ νὰ τὸν συστήσῃ εἰς τὸν κ. Ἀρχηγὸ τῶν «Συνταγματικῶν». Ἡ ὑποδοχὴ τῆς ὁποίας ἔτυχεν ὁ Γιάννης ἦταν ἐξαιρετικῶς θερμή. Ὁ κ. Πρόεδρος τὸν ἐκράτησε καμμιὰ ὥρα μαζί του, καὶ τοῦ ἐξήτησε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον διάφορες πληροφορίες, γιὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, γιὰ τὴν ζωὴ τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ κλπ. Γιὰ νὰ μιλήσῃ στὸ ὑψηλὸ αὐτὸ πρόσωπο, ὁ καλὸς Γιάννης μεταχειρίσθηκε ὅλες ἐκεῖνες τῆς μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀτελείωτες φράσεις, ποὺ ἔφιαχνε ἄλλοτε ἅμα τὸν ἐμεθοῦσε ἡ ἀνὰ γνῶσις τῶν ἐφημερίδων. Τὰ ἀπαρέμφата καὶ ἡ μετοχές ἔδωσαν καὶ ἐπῆραν. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κ. Ἀρχηγοῦ, ἡ κολαευτικὴ προσοχὴ μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἄκουγαν οἱ «κυριώτεροι» παράγοντες τοῦ κόμματος» συγκεντρωμένοι καὶ αὐτοὶ μέσα στὸ γραφεῖο, τὸν ἐνεθουσίασαν. Καὶ ὅταν μετὰ τὸ τέλος τῆς συνεντεύξεως ὁ «κ. Πρόεδρος» τὸν ἀπεχαιρέτησε μὲ μερικὰς θερμὰς λέξεις γιὰ «τὴν ὑπέροχο Ἑλληνικὴ νοσημοσύνη του, ἡ ὁποία ὑπερενίκησε τόσα ἐμπόδια εἰς τὴν ξενητείαν καὶ τῆς ὁποίας ἡ Πατρίς εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην κατὰ τὰς κρίσιμους αὐτὰς στιγμάς» ὁ ἀγαθὸς μας Ρουμελιώτης ἔχασε τελείως τὴν ψυχραιμίαν του.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη τὸ «Κόμμα τῶν Συνταγματι-

κῶν» δὲν τὸν ἄφησε οὔτε μία στιγμή. Ὁ κ. ἀρχηγὸς τὸν ἐκάλεσεν ἕνα βράδυ σὲ γεῦμα στὸ σπίτι του, καὶ ἐδέχθη τὴν ἐπομένη ἑβδομάδα μὲ πολλὴ εὐχαρίστησι νὰ φάῃ μαζί μὲ τοὺς «ἐπιτελεῖς τοῦ κόμματος» εἰς τὸ μεγάλο ξενοδοχεῖο, ὅπου ἔμενε τώρα ὁ Γιάννης. Ἐνα πρωτὶ πού ἐξέθετε, μέσα στὸ γραφεῖο τοῦ κόμματος, μὲ τῆς συνηθισμένες του μεγαλοπρεπεῖς φράσεις, τοὺς νέους οἰκονομικοὺς προσανατολισμοὺς πού πρέπει νὰ πάρῃ ἡ Ἑλλάς, ἕνας ἀπὸ τοὺς κ. κ. ὑπαρχηγούς τοῦ ἐτόνισε καταμαγευμένος, ὅτι ἦταν κριμα νὰ πηγαίνουν χαμένα τὰ σοφὰ αὐτὰ πράγματα, καὶ ὅτι ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ τὰ διατυπώσῃ σὲ ἕνα ἄρθρο, τὸ ὁποῖον θὰ ἐφρόντιζε αὐτὸς νὰ δημοσιευθῇ σὲ μιὰ μεγάλη πρωϊνὴ-ἐφημερίδα.

Ὁ Γιάννης ἐκλείσθηκε μιὰ δλόκληρη νύχτα μέσα στὸ δωμάτιό του καὶ ἔγραψε τὸ ἄρθρο. Τὸ «Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» πού εἶχε πάντοτε μαζί του τὸν ἐξήσφαλisen ἀπὸ τῆς ἀνορθογραφίας, ὅχι ὅμως καὶ ἀπὸ τῆς ἀσυνταξίας. Ἀλλὰ ἡ ἀσυνταξίας χάνονται τόσο εὐκόλα μέσα εἰς τὰς μακροπεριόδους φράσεις τῶν Ἑλληνικῶν ἁρθρων. Τὸ ἄρθρο ἐδημοσιεύθηκε. Ὁ Γιάννης ἐγλυκάθηκε καὶ γιὰ νὰ ἰδῇ δημοσιευόμενα καὶ ἄλλα πολλὰ ἄρθρα του, ἐδέχθηκε χωρὶς καμμία δυσκολία νὰ καταβάλλῃ τὸ ἀρκετὰ στρογγυλὸ ποσό, πού ἐχρειάζετο γιὰ νὰ ἐκδοθῇ τὸ—ἀπαράιτητον ἄλλωστε—ἀπογευματινὸν ὄργανον τοῦ Κόμματος.

Ἔτσι ὁ Γιάννης Δημητρίου κατετάχθη καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν «κυριωτέρων παραγόντων τοῦ κόμματος». Ἐνα μῆνα μετὰ τὴν ἀφίξί του ἐθεωρεῖτο ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς βεβαίους ὑποψηφίους τοῦ κόμματος γιὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς. Παρ' ὅλας ὅμως τὰς προσωπικὰς παρακλήσεις τοῦ κ. Ἀρχηγοῦ δὲν ἐδέχθη νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὴν Φθιωτιδοφωκίδα. Κάποιο ἀόριστο συναίσθημα τὸν συγκρατοῦσε. Εἰς τοὺς πατριωτῆς του, ἤθελε νὰ ἐμφανισθῇ μόνον ἀργότερα, πολὺ ἀργότερα, ὅταν θὰ εἶχε φθάσει ἀκόμη ὑψηλότερα. Καὶ ἔτσι κατ' ἀνάγκην τὸ κόμμα τὸν συμπεριέλαβε στὸν συνδυασμὸ

τοῦ Πειραιῶς. Ἐπιάνετο ἔτσι μιὰ πολυζήτηση θέσις, ἀλλὰ τὰ δολλάρια τοῦ κ. Δημητρίου ἦσαν πολύτιμα, καὶ ἡ ἀπογευματινὴ ἑφημερίς ποὺ ἐξεδίδετο χάρις εἰς τὰ δολλάρια αὐτά, ἀπολύτως ἀναγκαίᾳ γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ κόμματος.

Ὁ Γιάννης δὲν αἰσθάνθηκε κανένα δισταγμό, δὲν ἐσκέφθηκε τίποτε ἄλλο. Ἦταν βυθισμένος ὡς τὸν λαιμὸ στὴν ἐκλογικὴ παραζάλη. Θὰ ἐξώδευε εὐχαρίστως τὴν περιουσίαν του ὁλόκληρη γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν ἀπόλαυσιν νὰ ἀκούῃ τὸν ἑαυτοῦ του, λέγοντα κενὰ ἀλλὰ ὠραῖα λόγια, μακρυνὲς καὶ ἀσύντακτες φράσεις στῆς ἐκλογικὲς συγκεντρώσεις. Ἡ ρητορικὴ αὐτὴς φιλοδοξίαν προεκάλεσαν στὴν ἀρχὴ κάποια δυσφορία εἰς τοὺς «διευθύνοντας κύκλους τοῦ κόμματος». Ὅχι βέβαια γιατί εἶναι ἀσυνήθιστες ἢ ἀσυνταξίαι καὶ τὰ φουσκωμένα λόγια στοὺς ἐκλογικοὺς ἀγῶνες. Ἀλλὰ ὁ τρομερὸς αὐτὸς Ρουμελιώτης τὸ ἐπαράκανε. Ἡ ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος, ἡ φράσις χωρὶς ἀπόδοσι, τὸ ξεκρέμαστο ρῆμα, ἦσαν ἀμέτρητα εἰς τοὺς λόγους του. Ὁ ἀντίθετος τύπος τὸ ἐπῆρε γρήγορα μυρωδιὰ καὶ διεσκέδαζε ἀρκετὰ τὸν κόσμον μὲ τὴν σάτυρον τοῦ νεοφανοῦς αὐτοῦ πολιτικοῦ, τοῦ ὁποίου — ἄγνωστον πῶς — ἐμαθεύθησαν πολὺ γρήγορα τὰ προηγούμενα. Οἱ γελοιογράφοι τὸν μετεχειρίζοντο ὡς προσφυλὲς θέμα γιὰ τῆς γελοιογραφίης των. Τὸν παρουσίαζαν ἄλλοτε καβάλλα ἐπάνω σὲ ἓνα ψωραλέο καὶ κουτσὸ Πήγασον μὲ τὴν πονκαμίαν τοῦ χωριάτη, μιὰ βεδούρα ἀπὸ τὸ ἓνα χέρι καὶ ἓνα μάτσο δολλάρια ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἄλλοτε μὲ τὴν ἄσπερη ποδιὰ τοῦ γκαρσονιοῦ νὰ σερβίρῃ τὴν Ἑλλάδα, καθισμένη σ' ἓνα τραπέζιν τοῦ ἐστιατορίου του, ἓνα πιάτο γεμάτο ὀνομαστικὰς ἀπολύτους. Ἄλλοτε πάλιν ὡς ἐρυθρόδερμον μὲ χρωματιστὰ πτερὰ στὸ κεφάλιν καὶ εὐζωνικὰ τσαρούχια στὰ πόδια, νὰ ὑποδέχεται ἀκουμπισμένος σὲ ἓνα σαρδελλοβάρελον τὸν Ἀρχηγὸ τῶν Συνταγματικῶν, ντυμένο Χριστόφορον Κολόμβον. Σὲ κάποια μάλιστα ἐπιθεώρησι τῶν Χαυτείων, ἡ σάτυρα τοῦ μετανάστου καὶ ἀγραμμάτου πολιτικοῦ, ἦταν ἀπὸ τὰ πειρὸ ἐπιτυχημένα νούμερα.

Γρήγορα όμως οι συνάδελφοι του «κυρίου Δημητρίου» ἀντελήφθησαν παρ' όλα ταῦτα, ὅτι οἱ λόγοι του «πιάνουν» ὅπως λένε εἰς τὴν κομματικὴ διάλεκτο. Ὁ κοσμάκης εἰς τῆς λαϊκῆς συνοικίας καὶ τοὺς προσφυγικοὺς συνοικισμοὺς, ὁ Ἑλληνικὸς κοσμάκης, ποὺ ρουφάει μὲ ἀπόλαυσι τὴν πολιτικὴ «παρόλα», ἔστω καὶ ἂν δὲν λέει τίποτε, ἀκουγε μὲ θρησκευτικὴ κατάνυξι τῆς πομπώδεις φράσεις τοῦ Γιαννάκη, καὶ ἐζητωκραυγάζε ἐνθουσιωδῶς εἰς τὸ τέλος, καὶ συχνὰ πρὸ τοῦ τέλους. Τὸν ἄφησαν λοιπὸν ἐλεύθερο νὰ «μιλάη» ὅσο θέλει, ἀφοῦ ἐπέισθησαν ὅτι ἀντὶ νὰ κάνη κακὸ κάνει μᾶλλον καλὸ.

Καὶ ὁ Γιάννης μιλοῦσε, συζητοῦσε, ἔγραφε ἄρθρα, ἔβριζε τοὺς ἀντιπάλους, ἐδέχετο ἓνα σωρὸ κόσμο εἰς τὸ ξενοδοχεῖό του, ἢ στὰ γραφεῖα τῆς περιφημοῦ ἐφημερίδος, ἀνεβοκατέβαινε τῆς σκάλες τῶν Ὑπουργείων. Ἦταν τελείως ἀπορροφημένος ἀπὸ τὴν μέθη αὐτὴ καὶ ὅλη ἡ ἀξιόθαύμαστη ἄλλοτε Ρουμελιώτικη εὐφυΐα καὶ παρατηρητικότητα τοῦ τὸν εἶχαν ἐγκαταλείψει. Ἡ γελοιογραφίαι, ἡ σάτυρα, τὰ πειράγματα τῶν πολιτικῶν τοῦ ἀντιπάλων, δὲν ἦσαν κατὰ τὴν γνώμην του, παρὰ ἐκδηλώσεις μόνον τῆς ζήλειαις καὶ τῆς λύσσης των, γιὰτὶ ἓνας νέος καὶ «ἄφθαρτος» πολιτικὸς ἤρχετο νὰ τοὺς πάρῃ τὴν θέσι των. Αὐτὰ τοῦ ἔλεγαν πέντε - ἕξ κόλακες ποὺ τὸν περιέβαλλαν ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμῇ, γιὰ νὰ τσιμποῦν κάπου - κάπου μερικὰ ἀπὸ τὰ ὠραῖα δολλάρια του. Καὶ αὐτὸς τὰ ἐπίστευε ὅλα ἀκραδάντως.

Πολὺ σπανίως, ἅμα ἐπλήρωνε τοὺς μεγάλους λογαριασμοὺς τῆς ἐφημερίδος, ἢ ὅταν παληῆς ἀναμνήσεις ἐθόλωναν πρὸς στιγμὴν τὰ μάτια του, τὸν κατελάμβαναν ἡ ἀμφιβολία καὶ ὁ δισταγμός. Ἀλλὰ πάντοτε θὰ εὐρίσκετο ἐκεῖ κοντά, σὰν νὰ εἶχε παραγγελθῇ ἐπίτηδες γιὰ τὴν περίστασι, ὁ «πολιτικὸς παράγων» τῆς Δραπετσῶνας, τῆς Κοκκινιάς ἢ καμμιαῖς ἄλλης συνοικίας γιὰ νὰ τοῦ ἀναγγεῖλῃ ὅτι τοῦ

εἶχε ἐπιτύχει ἀκόμη εἴκοσι ἢ πενήντα ψήφους καὶ νὰ τὸν κἀνῃ πάλι νὰ ξεχάσῃ τὰ πάντα.

Ἡ περίεργη αὐτὴ δημοτικότης τῶν πολιτικῶν τρίτης ἢ τετάρτης τάξεως, πού στηριζέται μόνον στὰ διοικητικὰ συμβούλια τῶν «συνοικιακῶν πολιτικῶν συλλόγων» καὶ δὲν ἔχει καμμία σχέσι μὲ τὴν πραγματικὴ δημοτικότητα, εἶχε ἀρχίσει νὰ δημιουργῆται καὶ γιὰ τὸν Γιάννη. Κάπου - κάπου οἱ συνάδελφοί του τοῦ συνδυασμοῦ Ἀθηνῶν τὸν ξπαιρναν μαζῇ των στὰς ἐκλογικὰς συγκεντρώσεις τῶν Ἀθηναϊκῶν λαϊκῶν συνοικιῶν ἢ συνοικισμῶν, γιὰ νὰ μιλήῃ καὶ ἐκεῖ.

Ἄργα ἓνα ἀπόγευμα μιλοῦσε στὴν κεντρικὴ πλατεῖα τοῦ συνοικισμοῦ Βύρωνος. Τὸ ἀκροατήριό του, ἀρκετὰ πολυάριθμο, ἦταν καλύτερο σὲ ποιότητα καὶ ἀνάπτυξι ἀπὸ ἐκεῖνα πρὸς τὰ ὁποῖα συνήθως μιλοῦσε. Ἐβαζε λοιπὸν ὅλα του τὰ δυνατὰ γιὰ νὰ φανῇ ἀντάξιος. Ἡ «εὐημερία τῆς Πατρίδος», ἡ «οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις», ἡ «ὀλοκλήρωσις τῆς προσφυγικῆς ἀποκαταστάσεως», ἡ «σοβοῦσα κρίσις» καὶ ἄλλες τέτοιες ὥραιες λέξεις ἔδιναν καὶ ξπαιρναν, ἀσύνδετες, ἀσύντακτες, χωρὶς καμμία φροντίδα κυριολεξίας.

Ἐξαφνα, μέσα στὴ προσοχὴ μὲ τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος παρακολουθοῦσε τὴν ἀγόρευσι, ἀκούσθηκε ἓνα εὐθυμο γυναικεῖο γέλιο. Ἡ κρυστάλλινες νότες του ἀντήχησαν σὰν τὸ κελáιδισμα τοῦ ἀηδονιοῦ, κοντὰ σὲ μιὰ στέρνα, ὅπου κοάζουν ἀμέτρητοι βάτραχοι. Ὁ ἀγορητὴς πρῶτος αἰσθάνθηκε τὴν παραφωνία, πού ἀποτελοῦσε ἡ ἀπρόοπτη αὐτὴ μουσικὴ μέσα στὸν πολιτικὸ θόρυβο. Σταμάτησε κατάπληκτος, ἔστρεψε τὸ βλέμμα του πρὸς τὸ μέρος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον εἶχε ἔρθει τὸ γέλιο, καὶ ἀμέσως ἔγινε κάτωχρος: ἀπέναντί του, χωμένη μέσα στὸ πλῆθος ἀλλὰ τόσο ὀλοφάνερη γι' αὐτόν, τόσο πραγματικὰ κοντὰ του, ἦταν ἡ Ἀμαλία. Μὲ ἓνα ἀπλὸ ἀλλὰ κομψότατο φορεματάκι, μὲ ἓνα ὥραϊο καπελλάκι, μὲ τὰ ἴδια πάντοτε εὐγενικὰ χαρακτηριστικὰ

καὶ τὰ ὠραῖά της μάτια, ἐστέκετο ἐκεῖ καὶ τὸν ἐκύτταζε. Καὶ γύρω ἀπὸ τὰ χεῖλη της ἔπαιζε τὸ χαριτωμένο ἐκείνο μειδίαμα, τὸ ἀγαθὸ καὶ ὁμῶς τόσο εἰρωνικό, πὺν τοῦ εἶχε μείνει ἀλησμόνητο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας.

Διὰ μιᾶς ἔξέχασε τὰ πάντα: τὰ πλούτη πὺν ἔφερεν μαζὶ τοῦ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν, τὴν φιλίαν μὲ τὸν ἀρχηγὸ ἐνὸς μεγάλου κόμματος, τὸ νέο ἄλλὰ τόσο λαμπρὸ κιόλας πολιτικὸ τοῦ στάδιο. Ἐνόμισε πὺς ἦταν ἀκόμη ὁ δεκανέας τῆς Λαμίας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ ἄξεστος Ρουμελιώτης, πὺν ἐτόλμησε κάποτε νὰ ἀγαπήσῃ τὴν ἀρχοντοπούλαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Καὶ μιὰ ἀπερίγραπτη ντροπὴ τὸν κατέλαβε: πὺς αὐτὸς ὁ ἀγράμματος χωριάτης ἐτολμοῦσε νὰ κἀνῃ τὸν πολιτικὸν, νὰ βγάξῃ λόγον ἐμπρὸς ἀπὸ χιλιάδες ἀνθρώπων, νὰ ἐκτίθεται στὴν εἰρωνείαν ὅλων αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, στὸ κρυστάλλινον γέλιον τῆς Ἀμαλίας! Ἐνόμισε πὺς ἐξοῦσε πραγματικὰ ἓνα ἀπὸ τοὺς κωμικοὺς ἐκείνους καὶ ὁμῶς τόσο τραγικοὺς ἐφιάλτες: πὺς μισόγυμνος καὶ ἀξιοθρήνητος εἶχε βρεθῇ μέσα σὲ ἓνα κατάφωτον σαλόνι, ὅπου ἐκυκλοφοροῦσαν μόνον κύριοι μὲ φράκαν καὶ κυρίες μὲ βαρύτιμες τουαλέττες.

Ἐτραύλισε μερικὲς λέξεις. Ἀλλὰ τοῦ ἦταν ἐντελῶς ἀδύνατον νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν τοῦ. Οἱ κομματάρχαι, οἱ πρόεδροι τῶν συνδικατικῶν συλλόγων, οἱ μπράβοι, οἱ ἄλλοι παράγοντες τοῦ κόμματος, πὺν ἦσαν γύρω τοῦ, ἀντελήφθησαν τὴν ταραχὴ τοῦ ἀγορητοῦ, χωρὶς νὰ μποροῦν βέβαια νὰ τὴν ἐξηγήσουν. Μὲ τὴν παληὰ των πείραν τῶν ἐκλογικῶν συγκεντρώσεων, ἄρχισαν ὅλοι μαζὶ νὰ ζητωκραυγάζουν καὶ νὰ φωνάζουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον. Ὁ ἄλλος κόσμος, παρεσύρθη καὶ αὐτὸς εὐκόλως καὶ ἄρχισε νὰ ζητωκραυγάζῃ. Δυὸ-τρεῖς «γιοῦχα» ἀντιπάλων τοῦ κόμματος, πὺν εἶχαν χωθῇ μέσα στὴ διαδήλωσιν καὶ ἀντελήφθησαν τὴν ἀμηχανίαν τοῦ ὁμιλητοῦ, ἐχάθησαν μέσα στὸν θόρυβον τῶν «ζήτω». Καὶ μόνος ἴσως ὁ Γιάννης, πὺν

κατέβαινε εκείνη τὴν στιγμή κατακόκκινος, ζαλισμένος, ἀπὸ τὸ βῆμα τὰ ἀντελήφθη. Καὶ τοῦ ἐφάνηκε ὅτι ὁλος αὐτὸς ὁ κόσμος ἐγιουχάιζε, ἐγελοῦσε, ἐχορούιδευε. Ἀπὸ ὅλες ὁμως αὐτὲς τῆς φωνῆς ἐντονώτερο, ἰσχυρότερο, ἀτελείωτο, ἀντηχοῦσε μέσα στ' αὐτιά του, τὸ εὐθυμο ἐκεῖνο γυναικεῖο γέλιο.

Καὶ ἐνῶ ἓνας ἄλλος ὑποψήφιος βουλευτὴς ἀνέβαινε στὸ βῆμα, γιὰ νὰ καλύψῃ ἐντελῶς τὴν ἐντύπωσι τῆς ἀμνηστίας τοῦ «προλαλήσαντος», ὁ Γιάννης ἐμπῆκε στὸ αὐτοκίνητο ποὺ τὸν ἐπερίμενε. Μὲ μιὰ ἀπότομη κίνησι, ἀπεμάκρυνε δυὸ τρεῖς ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους του κόλακας, ποὺ ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Μόνος του, χωμένος βαθειὰ στὰ μαξιλάρια τοῦ αὐτοκινήτου, ἔφυγε, ἔφυγε μακριὰ ἀπὸ τὸ κρυστάλλινο ἐκεῖνο γέλιο, ποὺ τὸν παρακολούθοῦσε πάντοτε ἐπίμονο, ἀτέλειωτο, ἀποκαλυπτικό.

Ἀποκαλυπτικὸ πραγματικὰ γιὰ τὸν Γιάννη ἦταν τὸ γέλιο ἐκεῖνο. Ὀλόκληρη ἡ ζωὴ του ἡ πραγματικὴ του ἱκανότης, τὰ σχέδια του, ἡ εὐτυχία ποὺ ὠνειροπολοῦσε ἐνεφανίσθησαν καθαρὰ καὶ ἀσυγκάλυπτα ἐμπρὸς του, κατὰ τῆς τρεῖς ἡμέρες, κατὰ τῆς ὁποῖες κλεισμένος στὸ δωμάτιό του, προσεποιεῖτο τὸν ἄρρωστο καὶ δὲν ἐδέχετο κανένα. Θεραπευμένος ἀπότομα ἀπὸ τὴν μέθη ποὺ τὸν ἐξάλιζε ὅλο αὐτὸ τὸν καιρὸ, μπόρεσε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ ἰδῇ καθαρὰ καὶ μέσα στὴν ψυχὴ του ἀλλὰ καὶ γύρω του. Καὶ τὸ συμπέρασμα ἦταν ἀναμφισβήτητο καὶ ἀκαταμάχητο. Δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἐγίνετο «ἄνθρωπος».

Ὅχι βέβαια, γιὰτὶ δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτύχῃ στὸ πολιτικὸ στάδιο, ὅπως «ἐπιτυγχάνουν» τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι. Ἡ εὐφυΐα του, ἡ ἱκανότης του, ἡ μόρφωσίς του—ἔστω καὶ καθυστερημένη καὶ σχετικὴ—καὶ προπαντὸς τὰ χρήματά του θὰ τοῦ ἐπέτρεπαν εὐκολα νὰ κατακτήσῃ κάποια θέσι στὸν πολιτικὸ κόσμο. Ἀκατάρτιστος, ἀπροε-

τοίμαστος θὰ ἐγκαθίστατο σὲ ἓνα ὑπουργικὸ γραφεῖο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρὶν ἀπὸ αὐτὸν ἐπέρασαν τόσοι καὶ τόσοι ἄλλοι, καὶ θὰ ὑπέγραφε χιλιάδες ἔγγραφα, ἐτοιμασμένα ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία. Μερικοὶ ἐπιτήδειοι τμηματάρχαι θὰ τοῦ ὑπέβαλαν ἔτοιμα τὰ νομοσχέδια, τὰ ὁποῖα πάντοτε φυλάγουν ἐν ἐφεδρείᾳ μέσα στὰ γραφεῖά των, καὶ θὰ τὸν ἔπειθαν ὅτι, ὥς νέος, πολιτισμένος, ἀναμορφωτῆς, πρέπει νὰ υἱοθετήσῃ τὰ νομοσχέδια αὐτά, διὰ νὰ δοξασθῇ αὐτός, καὶ διὰ νὰ πάρουν καμμία προαγωγὴ ἐκεῖνοι.

Αὐτὸ ἦταν τὸ πολὺ-πολὺ, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ περιμένῃ ὁ Γιάννης ἀπὸ τὴν πολιτικὴ. Ἐβλεπε καθαρὰ τώρα πῶς ἦταν ψέμμα καὶ ἀπάτη νὰ νομίζῃ ὅτι μπορούσε νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίαις στὸν τόπο. Δὲν προσφέρουν ὑπηρεσίαις πραγματικὰς παρὰ ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι προωρισμένοι ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ γίνουν ἡγέται τῶν μαζῶν, νὰ δημιουργήσουν ἀληθινὰ κάτι εἰς τὴν πολιτικὴ. Τὰ δολλάρια ποὺ ἐκέρδιζε στὴν Ἀμερικὴ, μὲ τὸ πλῦσιμο τῶν πιάτων, ἢ μὲ τὸ σερβίρισμα πλουσίων πελατῶν, ἢ λίγες γνώσεις ποὺ εἶχε μαζέψῃ ἀπὸ ἔφημερίδες καὶ περιοδικὰ, ἢ κενὰς φράσεις ποὺ ἀπήγγελλε μὲ στόμφο, δὲν ἀρκοῦσαν γιὰ νὰ τὸν κάνουν **δημιουργὸ** πολιτικό.

Ἀντελαμβάνετο τώρα ὅτι ἀπὸ τοὺς ὑπόπτους συμπατριῶτες ποὺ τὸν ἐκυνηγοῦσαν ἐπάνω στὸ ὑπερωκεάνειο, ὁ πειὸ ἐπικίνδυνος ἦταν ἀσφαλῶς ὁ μεγαλοπρεπὴς ὀργανωτὴς τῶν Ἑλληνοαμερικανικῶν συλλόγων, ὁ στενὸς φίλος τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ «Κόμματος τῶν Συνταγματικῶν». Θὰ ἦταν ἀπείρως προτιμότερο νὰ ἐξώδευε μερικὰς χιλιάδες δολλάρια γιὰ τὴν ἰδρύσι μιᾶς κινηματογραφικῆς ἐταιρείας, ἢ μιᾶς «καλλιγεννητικῆς κλινικῆς», ἢ ἔστω καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῶν παλαιομερολογιτῶν, παρὰ νὰ μπλέξῃ γιὰ καλὰ στοὺς ἀτέλειωτους κομματικούς ἀγῶνας. Παραδεδομένος στὸν κομματάρχη, παρασυσρόμενος ἀπὸ ἐξευτελισμὸ σὲ ἐξευτελισμὸ γιὰ τὴν ἄγρα μερικῶν ψήφων, ἐκτεθειμένος στὴν κοροϊδίᾳ, τὸ μῖσος καὶ τὴν ἀπληστία τῶν «κομματικῶν

παραγόντων» θὰ ἔχανε πολὺ γρήγορα τὸν ἀνθρωπισμὸ του, ἀντὶ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος, ὅπως ὠνειρεύετο.

Ἀλλὰ μήπως ἤθελε καλύτερη ἀπόδειξι ὅλων αὐτῶν τῶν ἀληθειῶν, ἀπὸ τὴν διαγωγὴν του κατὰ τοὺς τελευταίους αὐτοὺς δύο μῆνες; Εἶχε κατέβῃ στὴν Ἑλλάδα ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον—αὐτὸ ἦταν ἡ ἀλήθεια—γιὰ νὰ βρῇ τὴν γυναῖκα ποὺ ἔδωσε ἄλλοτε στὴ ζωὴ του μιὰ ὠραιότερη καὶ ὑψηλότερη κατεύθυνσι, καὶ ποὺ θὰ τοῦ ἐπέτρεπε ἀσφαλῶς καὶ τώρα νὰ γίνῃ καλύτερος νὰ πλησιάζῃ περισσότερο πρὸς τὸ μεγάλο του ἰδανικόν, νὰ γίνῃ ἴσως πραγματικὰ «ἄνθρωπος». Καὶ ὅμως βυθισμένος ἀπὸ τῆς πρῶτης ἡμέρας στὴν κομματικὴ μέθη, εἶχε ξεχάσει ἀπολύτως τὸν σκοπὸν αὐτόν, ἕως τὴν στιγμή ποὺ ἄκουσε τὸ γέλιο τῆς Ἀμαλίας. Τόσο πολὺ τὸν ἀπεμάκρυνε ἡ πολιτικὴ ἀπὸ τὸν πραγματικὸ ἀνθρωπισμό!

Ὅταν ἦ σκέψεις καὶ τὰ αἰσθημάτων του ἐξεκαθαρίσθηκαν ἐντελῶς, δὲν τοῦ ἐστοίχισε καὶ πολὺ ἡ προσπάθειά του γιὰ τὴν ἀπομάκρυνσι ἀπὸ τὴν πολιτικὴν. Οὔτε ἡ κολακείες τῶν μικροκομματαρχῶν, οὔτε αἱ ἐκκλήσεις τῶν «συνοικιακῶν συλλόγων», ποὺ ἤρχοντο νὰ τοῦ διερμηνεύσουν τὴν «ἐπιθυμίαν τοῦ Λαοῦ», οὔτε μερικὰ καλοβαλμένα δημοσιογραφικὰ ἄρθρα ἐναντίον τῆς ἀποχωρήσεώς του, οὔτε καὶ δύο προσωπικὲς ἐπισκέψεις τοῦ κ. Ἀρχηγοῦ, τὸν ἐκλόνισαν καθόλου εἰς τὴν ἀπόφασί του. Ἐβλεπε τώρα καθαρὰ τὶ σκοπὸ εἶχαν ὅλα αὐτὰ τὰ διαβήματα καὶ ποία ἦταν ἡ πραγματικὴ ἔννοια ὅλων αὐτῶν τῶν βεβαιώσεων. Σταθερὰ, εἰλικρινῶς ἀπαντοῦσε σὲ ὅλους: «Δὲν εἰμαι καμωμένος γιὰ τὴν πολιτικὴν».

Καὶ ὅταν ἀπηλλάγη ὀριστικῶς ἀπὸ ὅλους τοὺς δεσμούς ποὺ εἶχε δημιουργήσει μόνος του, ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖόν του γιὰ πάντα καὶ ὁ τελευταῖος κομματικὸς παράγων, αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ πάῃ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν

γυναῖκα εἰς τὴν ὁποίαν χρωστοῦσε αὐτὴ τὴν ἀπολύτρωσι.

Χωρὶς πολλὴ δυσκολία, εὗρηκε τὸ σπιτάκι τῶν Ἀσεμίδων εἰς τὸ Παγκράτι, κοντὰ εἰς τὸν συνοικισμό Βύρωνος. Ὁ Ἀσεμίδης εἶχε πεθάνει ἀπὸ μία πνευμονία ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφή. Ἡ δύο ἀδελφὲς τῆς Ἀμαλίας, εἶχαν πάθει δύο πολὺ καλοὺς νέους: ὁ ἓνας ἦτο γεωπόνος ἀπὸ τὴν Ξάνθη, ὁ ἄλλος ἰδιοκτῆτης λεωφορείων εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ Ἀμαλία μόνο εἶχε μείνει ἐλεύθερη. Ἡ ἐξαιρετικὴ τῆς μόρφωσις καὶ ἡ ἐξυπνάδα τῆς, τῆς ἐπέτρεψαν νὰ βρῇ μιὰ θέσι πολὺ καλὴ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴ Ἀποκαταστάσεως. Ζοῦσε μὲ τὴν μητέρα τῆς πτωχικὰ ἀλλὰ καλὰ. Καὶ ἀπὸ τὴν ἡρεμὴ ζωὴ τῆς, δὲν ἔλειπαν ἡ πνευματικὲς ἀπολαύσεις ποὺ τῆς ἄρεσαν πάντοτε. Καὶ στὸ θέατρο ἐπήγαινε, καὶ μουσικὴ ἀκούγε, καὶ τακτικούς περιπάτους στὴν ἐξοχὴ ἔκανε... Καὶ περίμενε...

Ὅταν πέρασε τὸ κατῶφλι τοῦ μικροῦ ἀλλὰ περιποιημένου σπιτιοῦ μὲ τὰ τρία δωματιάκια, ὁ Γιάννης αἰσθάνθηκε μιὰ περιεργὴ συγκίνησι. Ἐνόμισε πὼς ξαναγύρισε πίσω ἐννέα χρόνια, καὶ πὼς ἀπλὸς στρατιώτης τῆς Μικρασιατικῆς Στρατιᾶς, ἔμπαινε πάλι στὸ πλούσιο σπιτικὸ τῶν Ἀσεμίδων. Ἄς ἦταν ψάθινα τὰ ἐπιπλάκια τοῦ μικροῦ σαλονιοῦ, καὶ καπλαμαδένιος ὁ μικρὸς μπουφὲς τῆς διπλάνης τραπεζαρίας καὶ ὅς εἶχε ὁ ἴδιος ἓνα σωρὸ ἐκατομμύρια στῆς τράπεζες: Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ἦσαν καλύτεροί του. Τὸ ἠσθάνετο καὶ τὸ ὁμολογοῦσε. Εἶχαν πίσω τὼν πέντε ἢ ἑξ γενεὲς ζωῆς πολιτισμένης, καλύτερης, εὐγενέστερης, ἐνῶ αὐτὸς δὲν εἶχε στὸ ἐνεργητικὸ του, παρὰ ὀλίγα χρόνια ὁμοίας ζωῆς. Καὶ ἡ ἀναγνώρισις αὐτὴ ἐκάνονισε τὰ λόγια του καὶ τὴν στάσι του κατὰ τὴν πρώτη δύσκολη ἐκείνη στιγμὴ.

Τοῦ ἀνοίξε τὴν πόρτα ἡ Ἀμαλία, ἡ ὁποία μόλις εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸ γραφεῖό τῆς. Τὸν ἐχαιρέτησε μὲ καλωσύνη, μὲ ἀφέλεια, ἀλλὰ καὶ μὲ εὐχαρίστησι, τὴν ὁποίαν δὲν θέλησε νὰ κρύψῃ.

— Ἡ μητέρα μου θὰ εὐχαριστηθῇ παραπολὺ νὰ σᾶς ἰδῇ, τοῦ εἶπε. Δὲν σᾶς ἐξέχασε καθόλου ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Θὰ σᾶς παρακαλέσω μάλιστα νὰ κά-
νετε μιὰ στιγμὴ ὑπομονὴ νὰ πεταχθῶ νὰ τὴν φέρω. Δὲν
θᾶ ἀργήσω καθόλου. Εἶναι ἐδῶ δίπλα στὸ σπίτι τῆς ἀδελ-
φῆς μου.

— Μὴ ἐνοχληθῆτε καθόλου δεσποινίς. Δὲν εἶναι ἀνάγκη,
εἶπε ὁ Γιάννης πραγματικὰ ταραγμένος, χωρὶς πολλὴ ἀντί-
ληψι τῶν λέξεων, ποὺ ἐπρόφερε.

— Γιατὶ ὅχι; Γιατὶ νὰ μὴ σᾶς ἰδῇ καὶ ἡ μητέρα ἀφοῦ
μᾶς θυμηθῆκατε; Ἄν θέλετε ξεφυλλίζετε τὰ Γαλλικὰ πε-
ριοδικὰ γιὰ νὰ περάσετε τὴν ὥρα σας.

Καὶ μὲ ἓνα ἀπὸ τὰ εἰρωνικά της μειδιάματα—τὰ ἴδια
πάντοτε—τοῦ ἔδειξε διάφορα περιοδικὰ ἐπάνω σὲ ἓνα
τραπεζάκι.

Τὸ μικρὸ αὐτὸ διάλειμμα, ἦταν ἀπαραίτητο στὸ Γιάννη
γιὰ νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ ξαναβρῇ τὴν ψυχραιμίαν του. Ἡ
συνάντησις αὐτὴ μὲ τὴν Ἀμαλία, τὸ μειδιάματός της, ἡ λάμ-
ψις τῶν ματιῶν της, τὸ σφιξίμο τοῦ χειριοῦ της, τοῦ ἔδω-
σαν μία συγκίνησι ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν συγκί-
νησι ποὺ τοῦ ἐπροκάλεσε τὸ γέλιο της τὴν ἡμέραν τῆς ἐκ-
λογικῆς διαδηλώσεως. Τότε εἶχε αἰσθανθῇ ἓνα ἀπότομο
πέσιμον· τώρα ἀνέβαινε.

Ἀνέπνευσε μὲ πραγματικὴ εὐχαρίστησι τὴν ἀτμόσφαιραν
τοῦ πτωχικοῦ αὐτοῦ σαλονιοῦ. Τίποτε δὲν ἦταν πρόστυχο
ἐκεῖ μέσα. Ἡ κουρτίνες, ἀπλές καὶ ἀπέριττες εἶχαν χρῶμα
ποὺ ἐταίριαζε ἁρμονικὰ μὲ τὸ χρῶμα τῶν ἐπίπλων, καὶ μὲ
τὸ τραπεζομάνδηλο, ἀπλὸ ἐπίσης ἀλλὰ ὥραϊο. Ἡ λιθογρα-
φίαι εἰς τὸν τοῖχον δὲν εἶχαν κοπῇ οὔτε ἀπὸ τὴν «Illustra-
tion» οὔτε ἀπὸ τὴν «Vie Parisienne». Ἦσαν καλὲς ἀνα-
παραστάσεις μεγάλων ἔργων τῆς ζωγραφικῆς. Καὶ τὰ λίγα
λουλούδια στὰ δύο βάζα ἦσαν καλὰ καὶ εὐγενικὰ βαλμένα.
Μιὰ ἀνεπαίσθητη καὶ λεπτὴ μυρωδιὰ — ἡ μυρωδιὰ της—
ἐγέμιζε τὸ δωμάτιον. Ἴσως νὰ προήρχετο ἀπὸ τὸ μαντη-

λάκι της, πού είχε ξεχάσει επάνω σὲ ἓνα τραπεζάκι, δίπλα σὲ ἓνα ἀνοιγμένο βιβλίο — ἓνα μυθιστόρημα Γερμανικὸ τοῦ Τόμας Μάνν.

Μὲ θαυμασμό καὶ ἀπόλαυσι ὁ Γιάννης αἰσθανότανε γύρω του, τὴν εὐγενικὴ ἀτμόσφαιρα πού ξέρει νὰ δημιουργῇ καὶ στὸ φτωχικώτερο περιβάλλον ἢ ἀληθινὴ κυρία. Καὶ κάποια ἀόριστα καὶ δειλὰ ἀκόμη ὄνειρα, ἄρχισαν νὰ τοῦ ἐμφανίζουν πόσο γλυκεῖα καὶ ὠραία μπορούσε νὰ εἶναι ἡ ζωὴ κοντὰ σὲ μιὰ τέτοια γυναῖκα.

Ἡ κυρία Ἀσεμίδου ἐχαιρέτησε μὲ πραγματικὴ χαρὰ τὸν παλιὸ φίλο, πού τῆς ἐθύμιζε τῆς καλῆς ἡμέρας τοῦ παρελθόντος. Πρώωρα γηρασμένη, τσακισμένη ἀπὸ τῆς πίκρας καὶ τῆς δοκιμασίας, ἔδειχνε τὴν δυστυχία πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν κόρη της. Μιλοῦσε γιὰ τοὺς εὐτυχισμένους μῆνες τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς στὴν Μικρὰ Ἀσία, γιὰ τὴν καλοπέρασι καὶ τῆς διασκεδάσεις ἐκεῖ κάτω «στὴν πατρίδα» μὲ συγκίνησι καὶ κάποια πικρία. Καὶ ἡ συνομιλία θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ πραγματικὰ μελαγχολικὴ, ἂν ἡ εὐθυμία καὶ τὸ τὰκτ τῆς Ἀμαλίας, ἡ καλωσύνη καὶ ἡ ἀπλότης τοῦ Γιαννάκη, δὲν τῆς ἔδιναν ἓνα τόνο πειὸ εὐχάριστο. Ἐκεῖνος ἀπέφευγε ἐπιμελῶς νὰ ἀναφέρῃ ὅ,τι δῆποτε γιὰ τὰ πρόσφατα πλούτη καὶ τὰ μεγαλεῖά του, ἐνῶ ἀπεναντίας μιλοῦσε μὲ εἰλικρίνεια καὶ χωρὶς ντροπὴ, γιὰ τῆς στερήσεις καὶ τὰ βάσανα πού ἐπέρασε τοὺς πρώτους μῆνες στὴν Ἀμερική.

Ἡ Ἀμαλία τὸν ἀκούγε μὲ προσοχὴ καὶ μὲ κάποια ἐκπληξι, πού δὲν ἦταν ὅμως καθόλου δυσάρεστη. Προφανῶς προσπαθοῦσε νὰ συγκρίνῃ τὸν ἀπλὸ αὐτὸ καὶ εἰλικρινῇ ἄνθρωπο, μὲ τὸν νεαρὸ δεκανέα, πού ἔκανε τὸν πλούσιο καὶ τὸν ἀριστοκράτη στὴν Μικρὰ Ἀσία, μὲ τὸν ὑποψήφιο βουλευτὴ, πού εἶχε ἀκούσει νὰ μιλάῃ τόσο πομπωδῶς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν. Καὶ ὅταν τὸν ἀπεχαιρέτησε, τὸ σφίξιμο τοῦ χεριοῦ της ἦταν θερμότερο, τὸ μειδιάμά της ἦταν ἀπολύτως ἀγαθὸ καὶ εἶχε χάσει κάθε εἰρωνεία.

— Θέλετε νὰ περάσω καμμιὰ μέρα νὰ σᾶς πάρω νὰ πᾶμε στὸ Φάληρο μὲ κανένα αὐτοκίνητο; τὴν ἠρώτησε ὁ Γιάννης πρὶν φύγει.

Δὲν εἶπε «τὸ αὐτοκίνητό μου» καίτοι εἶχε μιὰ ὥραία Πακάρ. Καὶ πράγματι δὲν ἐπῆρε τὴν λιμουζίνα του ἀλλὰ ἓνα ἀπλὸ ταξί, ὅταν σὲ λίγες ἡμέρες ἐπῆγε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως γιὰ νὰ πάρη τὴν Ἀμαλία. Ἐκεῖ τοῦ ἔκαναν ἐντύπωση, ἡ ἐκτίμησις καὶ ὁ σεβασμὸς μὲ τὸν ὁποῖον ἐφέροντο στὸ πτωχὸ αὐτὸ κορίτσι, ὑπάλληλοι καὶ προϊστάμενοι τῆς καλὰ ὀργανωμένης ὑπηρεσίας. Κατάλαβε πὼς ἦταν κάτι παραπάνω ἀπὸ δακτυλογράφος ἡ Ἀμαλία ἐκεῖ μέσα.

Καὶ ἀργότερα μέσα στὸ αὐτοκίνητο, ὅταν ἐπῆγαιναν στὸ Παγκράτι γιὰ νὰ πάρουν τὴν μητέρα τῆς Ἀμαλίας, ὁ Γιάννης ἐδίστασε κάπως νὰ τῆς μιλήσῃ. Ἐν τούτοις πρὶν φθάσουν στὸ σπίτι τῆς εἶπε:

— Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς μιλήσω δεσποινὶς Ἀμαλία.

— Θὰ ἤθελα νὰ σᾶς ἀκούσω κύριε Γιάννη, ἀπήντησεν ἀπλᾶ - ἀπλᾶ ἐκείνη.

Καὶ συνεφώνησαν νὰ συναντηθοῦν τὴν ἄλλη ἡμέρα στὸν Κῆπο.

Τὸ καλοκαίρι δὲν εἶχε προχωρήσει ἀκόμη, καὶ δὲν εἶχε προφθάσει νὰ ξηράνῃ τὰ δένδρα καὶ τὰ λουλούδια, νὰ πάρη τὴν μυρωδιά του καὶ τὴν δροσιά του, ἀπὸ τὸν Ἑθνικὸ κῆπο. Οἱ δύο νέοι περπατοῦσαν σιγὰ - σιγὰ σὲ ἓνα ἔρημο δρομάκι καὶ μιλοῦσαν. Ὁ Γιάννης ἔλεγε στὴν Ἀμαλία εὐκρινῶς, ἀπερίφραστα πόση εὐγνωμοσύνη τῆς χρωστοῦσε γιὰ τὴν ὑπηρεσία πού τοῦ εἶχε προσφέρει: τῆς εἶπε πόσο παιδεύθηκε γιὰ νὰ κἀνὴ χρήματα στὴν Ἀμερική, πὼς τὸ κατώρθωσε, πὼς ἐζήτησε νὰ ἀναπληρώσῃ τῆς ἐλλείψεις τῆς μορφώσεώς του, καὶ πὼς παρυσύρθη ἔπειτα ἀπὸ τὴν πολιτική. Τῆς περιέγραψε μὲ διαύγεια, γιὰ τὴν ὁποίαν ἐθαύ-

μαζε καὶ μόνος του, πῶς ἀντελήφθη τὸν κατήφορο ποὺ εἶχε πάρει, τὴν ἡμέρα ποὺ τὸν ἐξύπνησε τὸ γέλιο της ἀπὸ τὴν μέθη του. Καὶ τῆς διηγήθηκε πῶς ἀπηλλάγη ἔπειτα ἀπὸ τὴν πολιτική.

Ἐστάθηκαν. Τῆς ἔδωσε τὸ χέρι γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ πάλι ποὺ τὸν ἔσωσε ἀπὸ τὸν ὀλισθηρὸ κατήφορο ποὺ εἶχε πάρει. Ἐκείνη ἔσφιξε καὶ μὲ τὰ δυὸ της χέρια τὸ χέρι αὐτὸ ποὺ εἶχε γνωρίσει τόσες ταπεινωτικὰς ἐργασίας καὶ ὅμως κατώρθωσε χάρις σ' αὐτὲς ἀκριβῶς νὰ ἐξευγενισθῇ. Καθὼς ἦταν κοντινέτερή του τὸν ἐκύτταζε μὲ τὸ κεφάλι ἐλαφρὰ ἀναγερμένο πρὸς τὰ ἐπάνω. Τὰ χεῖλη της εἶχαν στὴν ἄκρη των τὴν κομπή ἐκείνη καμπύλη ποὺ τοὺς ἔδινε πάντοτε τὸ εἰρωνικὸ της μειδίαμα. Ἀλλὰ μιὰ ὑγρὴ λάμψις —σὰν κάποιο κρυμμένο δάκρυ— στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν της διέψευδε ἐντελῶς τὸ εἰρωνικὸ αὐτὸ μειδίαμα.

— Ποτέ, τοῦ εἶπε δὲν εἶχα τόσο βαθειὰ ἐπιθυμία νὰ κλάψω, ὅσο τὴν στιγμή ποὺ ξέσπασα στὸ ἄσχημο ἐκεῖνο γέλιο.

Καὶ μὲ τὴν ἴδια εἰλικρίνεια τοῦ εἶπε τὴν ἰδική της ψυχικὴ ἱστορία, ἀπὸ τότε ποὺ ἐχωρίσθηκαν εἰς τὴν Μικρὰ Ἀσία. Τὸ γράμμα του ἐκεῖνο ἀπὸ τὸν στρατῶνα ποὺ τῆς ἔλεγε ὅλη τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν καταγωγή του, τὴν τάξι του τὴν ζωὴ του, τῆς ἔκανε πραγματικὴ ἐντύπωσι. Κατάλαβε πῶς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦταν ἀληθινὰ προωρισμένος νὰ γίνῃ κάτι, καὶ πῶς δὲν εἶχε μόνον ἱκανότητες ἀλλὰ καὶ ψυχὴ... Καὶ τὸν ἀγάπησε ἀπὸ τότε.

Τὴν λέξι «ἀγάπησα» ποὺ ἔλεγαν τόσο καθαρὰ τὰ μάτια της, καθὼς ἐξακολουθοῦσε νὰ στέκεται ἀπέναντι στὸ Γιάννη, μὲ τὸ χέρι του αἰχμαλωτισμένο μέσα στὰ δικά της, τὴν εἶπαν καὶ τὰ χεῖλη της καθαρὰ καὶ ἀδίστακτα. Ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ τὴν διακόψῃ. Ἡ εὐτυχία ποὺ τοῦ προσεφέρετο ἦταν πάρα πολὺ μεγάλη καὶ ἐφοβεῖτο κανένα ξύπνημα ἀπότομο καὶ ἄσχημο, σὰν ἐκεῖνο τὸ παλὸ τῆς Μι-

κρᾶς Ἀσίας. Ἀλλὰ ἡ Ἀμαλία ἐξακολουθοῦσε: ἀπεφάνισεν λοιπὸν νὰ τὸν περιμένῃ ἂν καὶ αὐτὸς στὸ γράμμα του —τὸ μοναδικὸ ἐκεῖνο γράμμα ποὺ τῆς ἔγραψε ποτὲ— δὲν τῆς ἔλεγε τίποτε. Τὸν ἐπερίμενε μὲ τὴν ἐντύπωσι καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐγύριζε ἄνδρας πλέον, μὲ πείρα τῆς ζωῆς, μὲ περισσότερο ἐξευγενισμένη ἀντίληψι, μὲ καλωσύνη καὶ τιμιότητα, «ἄνθρωπος» πραγματικός, ὅπως ἤθελε νὰ γίνῃ.

Καὶ ἔπλασε κατὰ τὰ μακρὰ αὐτὰ καὶ ἀτελείωτα χρόνια, μιὰ εἰκόνα τοῦ Γιάννη, ποὺ θὰ ἤρχοτο νὰ τὴν ξαναβρῇ, σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία καὶ τῆς ἐλπίδες τῆς καρδιάς της. Δὲν ἤξερε οὔτε ποῦ ἦτο, οὔτε ἂν ἐξοῦσε ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐπερίμενε. Ἀλλὰ εἶχε παίξει τὴν ζωὴ της ὁλόκληρη ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ λαχεῖο καὶ θὰ ἐδέχετο χωρὶς παράπονο αὐτὸ ποὺ ἡ μοῖρα τῆς ἔμελλε. Καὶ ἐπερίμενε.

Νὰ ποὺ ἐγύρισε! Τὸν εὗρῃκε ἔξαφνα ἐμπρός της ἓνα ἀπόγευμα τὴν ὥρα ποὺ ἐγύριζε ἀπὸ τὸ γραφεῖό της. Ἀλλὰ ἡ εἰκόνα τοῦ Γιάννη, ποὺ τῆς παρουσιαζέτο ἐπάνω εἰς τὸ βῆμα τῆς ἐκλογικῆς αὐτῆς διαδηλώσεως, ἦταν ἐντελῶς ἀντίθετη ἀπὸ ἐκείνη ποὺ εἶχε πλάσει ἡ καρδιά της. Ὑψηλός, καλοντυμένος, μὲ φανταχτερὴ γραββάτα, μὲ ἄφθονες κινήσεις καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐκφράσεις, ὁ Γιάννης ποὺ μιλοῦσε στοὺς συγκεντρωμένους ἐκλογεῖς του, ἦταν ὁ ἴδιος ἀκριβῶς μὲ τὸν δεκανέα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ποὺ ἐξώδευε τῆς λίγες του χιλιάδες γιὰ νὰ κἀνῃ τὸν πλούσιο, ποὺ ἐξαντλοῦσε τῆς λίγες καὶ σκόρπιες του γνώσεις γιὰ νὰ κἀνῃ τὸν μορφωμένο, ποὺ κατασκόπευε τῆς κινήσεις τῶν ἄλλων γιὰ νὰ κἀνῃ τὸν εὐγενῆ.

Ἡ ἀπογοήτευσις ἦταν ἀπόλυτη, τραγικὴ γιὰ τὴν Ἀμαλία. Καὶ ἡ ὀλίγες ἡμέρες ποὺ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα ἐκεῖνο, μέχρι τῆς πρώτης του ἐπισκέψεως τῆς ἐφάνηκαν πειὸ μακρυνὲς ἀπὸ τὰ τόσα χρόνια ποὺ ἔζησε μὲ τὴν ἀναμονή. Αὐτὰ ποὺ τῆς ἔλεγε τώρα ἀποκαθιστοῦσαν τὴν εἰκόνα τοῦ Γιάννη, ποὺ εἶχε φιάξει μὲ τὴν καρδιά της. Καὶ

ἄρχιζε πάλι νὰ ἐλπίζῃ πὼς θὰ ἐκέρδιζε τὸ μεγάλο λαχεῖο τῆς ζωῆς της. Μήπως ὅμως ἡ μοῖρα τῆς ἐφύλαγε καὶ ἄλλες τραγικώτερες ἀπογοητεύσεις; Μήπως ἦταν ἀδύνατον στὸν Γιάννη νὰ γίνῃ πραγματικὸς ἄνθρωπος;

Στὸ σκληρὸ αὐτὸ καὶ ὠμὸ ἐρώτημα ὁ Γιάννης εὐρῆκε τὴν καλύτερη ἀπάντηση ποὺ θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ. Τῆς εἶπε, ὅτι ἀσφαλῶς θὰ ἐγίνετο ἄνθρωπος ἂν ἐδέχετο αὐτὴ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Ἐνα γέλιο της εἶχε ἀρκέσει γιὰ νὰ τὸν σώσῃ στὴν κρίσιμώτερη στιγμή τῆς ζωῆς του. Πόσα δὲν θὰ κατάρθωνε ἡ καθημερινή της βοήθεια;

Ἡ Ἀμαλία ἐπείσθηκε. Ἴσως γιὰτὶ ἤθελε νὰ πεισθῇ. Ἴσως γιὰτὶ, ὅσο καὶ ἂν περίμενε νὰ γυρίσῃ «ἄνθρωπος» ἀπὸ τὴν ξενιτεῖα ὁ ἀγαπημένος της, ἤλπιζε πάντοτε ὅτι θὰ μπορούσε νὰ κατευθύνῃ αὐτὴ τὴν τελευταία του προσπάθεια.

Ἡ γυναῖκες ἀγαποῦν τοὺς δυνατοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ θέλουν πάντοτε νὰ ἔχουν συντελέσει στὴν δημιουργία τῆς δυνάμεως των.

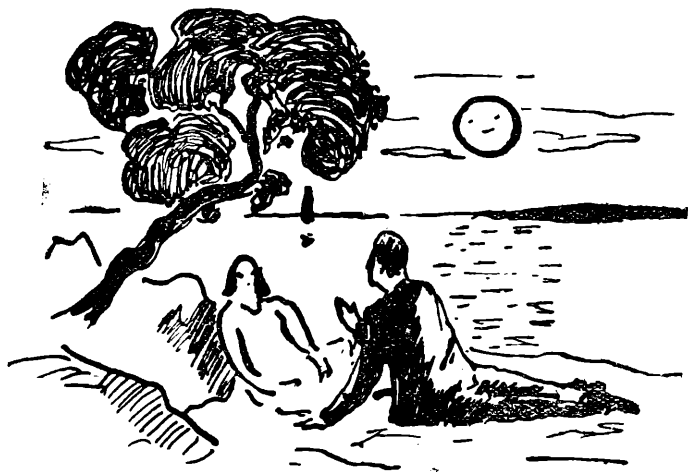
Μὲ τὴν βοήθεια τῆς Ἀμαλίας, ὁ Γιάννης εὐρῆκε τὴν ἀγάπη, τὴν εὐτυχία τὴν πολιτισμένη καὶ εὐγενικὴ οἰκογενειακὴ ἐστία, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ κάθε πραγματικὸ ἄνθρωπο. Τὰ ἑκατομύρια ποὺ ἐκέρδισε πλένοντας πιάτα, στὴν Ἀμερική, καὶ ποὺ ἐκινδύνευσε νὰ ἰδῇ διασκορπιζόμενα ἀδίκως στὰ χέρια διαφόρων κομματικῶν παραγόντων, τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ κάνῃ στὸν τόπο του χρήσιμες καὶ καλὰς ἐργασίες. Ἐκέρδισε τὴν ἐκτίμησι τῶν συμπολιτῶν του, τόσο περισσότερο πολύτιμη ἀπὸ τὴν δημοτικότητα μεταξὺ τῶν προεδρείων τῶν ἐκλογικῶν συνοικιακῶν συλλόγων.

Ἴσως ἀργότερα, μετὰ πολλὰ χρόνια, ὅταν ἡ ζωὴ θὰ τοῦ ἔχει διδάξῃ αὐτὰ ποὺ δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ τοῦ διδάξουν οἱ γονεῖς του, νὰ παρασυρθῇ πάλι εἰς τὴν πολιτικὴν,

νὰ γίνῃ ἴσως καὶ βουλευτὴς, καὶ ὑπουργός. Ἡ Ἀμαλία δὲν θὰ ἔχῃ τότε καμμιά ἀντίρρηση, γιατί θὰ ἔσῃ διὸ ὁ ἄνδρας τῆς δὲν θὰ κινδυνεύῃ πειὰ νὰ προκαλέσῃ μὲ ἀσυνταξίες, κοινοτυπίες καὶ ψεύτικες μεγαλοπρέπειες τὸ γέλοιον καμμιάς μικρῆς δακτυλογράφου.

Γιατὶ ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γιάννης, θὰ ἔχῃ γίνῃ πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἀφοῦ εὗρῃκε στὸν δρόμον του τὴν πραγματικὴ γυναῖκα.

ΕΝΑ ΜΗΝΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Όπως κάθε Τετάρτη πρωί, τὸ νησί —μακρινὸ καὶ ἄσημο νησάκι τῶν Κυκλάδων— περίμενε τὸ πλοῖο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. Μαζεμμένοι στὴν προκυμαία οἱ νησιῶτες—οἱ κύριοι καὶ ἡ κυρίες τῆς χώρας—παρακολουθοῦσαν ἀπὸ μακρυνὰ τὸν καπνὸ, ποὺ μόλις εἶχε φανῇ στὸν ὀρίζοντα. Καὶ ἦσαν ἐπάνω εἰς τὸν μῶλο, γύρω ἀπὸ τὰ τραπεζάκια τοῦ καφενείου, τοὺς μεγάλους σωροὺς τῶν καρπουζιῶν καὶ τὰ κοφίνια μὲ τὰ ἄλλα φρούτα, ὅλοι σχεδὸν οἱ σημαίνοντες τῆς πολίχνης, ποὺ ἀπεκαλεῖτο πομπωδῶς πρωτεύουσα ἢ «χώρα». Ἡ ὥρα αὐτὴ ἦταν σεβαστὴ ἀπὸ ὅλους. Χάρις σὲ μία σιωπηλὴ συμφωνία ὁ τηλεγραφητὴς ἄφινε τὸ χειριστήριό του, ὁ δάσκαλος τὸ σχολεῖό του, ὁ διευθυντῆς—καὶ μοναδικὸς ὑπάλληλος—τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Τραπεζῆς τὸ γραφεῖό του, ὁ δήμαρχος τὴν δημαρχία, ὁ γιατρὸς τῆς ἐπισκέψεϊς του. Ἦταν πλέον καθιερωμένη ἡ ὥρα τῆς ἀργίας γιὰ τὸ μοναδικὸ γεγονός τῆς ἐβδομάδος.

Καὶ ἐπερίμεναν, οἱ ἐπισημότεροι, καθισμένοι στῆς καρέκλες τοῦ καφενείου, ἢ μᾶλλον ζυθοπωλείου, τῆς κινούργιας δόξας τοῦ νησιοῦ : Ἕνας « Ἀμερικάνος », γυρίζοντας στὸ νησί του, ἀφοῦ παιδεύθηκε δεκαετίες ὁλόκληρες στὸ « Ὅχάιιο » γιὰ νὰ κάνῃ λεπτὰ καὶ δὲν τὸ κατώρθωσε, μεταχειρίσθηκε τὰ τελευταῖά του δολλάρια γιὰ νὰ ἀνοίξῃ τὸ « κέντρον » αὐτό. Ἐκτίσε μιὰ μεγάλη τετράγωνη αἴθουσα, ἔφερε ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὠραῖα πλακάκια γιὰ κάτω, ψάθινες καρέκλες καὶ τραπέζια γιὰ τὴν ἐπίπλωσι, δύο λάμπες τῆς βενζίνης γιὰ τὸν φωτισμό, ὅλη τὴν λιθογραφημένη συνέχεια τῆς Γενοβέφας καὶ τῆς Μαρίας Στούαρτ γιὰ τὴν διακόσμησι τῶν τοίχων, καὶ μιὰ ρομβία γιὰ τὴν διασκέδασι.

Κάθε Τετάρτῃ, πού ἔφθανε τὸ βαπόρι ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, τοῦ ἔφερνε τέσσερα βαρελάκια μπύρα, μερικὲς μπουκάλες κρασί καὶ λίγες κονσέρβες. Τὸ ἓνα βαρελάκι ἐξωδεύετο κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἑβδομάδος ἀπὸ τοὺς « σημαίνοντας » τῆς « χώρας ». Τὰ ἄλλα τρία, τὴν Κυριακὴν τὸ ἀπόγευμα, ὅταν κατέβαιναν οἱ χωριῶτες μὲ γεμάτες τῆς τσέπες ἀπὸ τὰ τρία ἢ τέσσερα χωριονάκια τοῦ νησιοῦ, ὅταν ὁ « Ἀμερικάνος » ἔπαιρνε καὶ τὸ παιδάκι τοῦ κουρέα γιὰ νὰ τὸν βοηθῇ στὴν περιποίηση τῶν πελατῶν, ὅταν ἡ ρομβία δὲν ἔπαυε οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ παίζῃ τὰ τρία κομμάτια τῆς.

Ἡ ὑπερηφάνεια τῶν κατοίκων γιὰ τὴν μεγάλη αὐτὴ πρόοδο ἦταν ἀπερίγραπτη. Δὲν ἐκάθηντο ποτὲ στὰ ψάθινα καθίσματα χωρὶς νὰ εἰποῦν :

— « Ἀς εἶναι ! Πολὺ ὠραῖα αὐτὰ τὰ ἐπιπλα ! Ἀξιέπαινος ὁ Ἀμερικάνος πού μᾶς ἔφιαξε αὐτὸ τὸ « κέντρον ». Μπορεῖ, βρὲ ἀδερφέ, νὰ κάτῃ ἓνας ἄνθρωπος καὶ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα του τὸ βραδάκι . . . » Ἀς εἶναι καλὰ ὅμως καὶ ὁ Θωδωράκης πού τοῦ ἔβαλε αὐτὴ τὴν ἰδέα.

Ὁ κ. Θωδωράκης ἦταν ἡ ἄλλη δόξα τοῦ νησιοῦ. Γέννημα καὶ θρέμμα τῆς « χώρας » δὲν ἦταν βέβαια καὶ ἀπὸ

καμμιά μεγάλη οικογένεια. Μικρούλης ακόμη ἔχασε τοὺς γονεῖς του καὶ ἔφυγε μὲ μιὰ ἀσήμαντη ὑποτροφία τῆς κοινότητος γιὰ τὴν Σύρο. Τελείωσε ἐκεῖ τὸ γυμνάσιο καὶ κατώρθωσε νὰ βρῇ μιὰ θεσοῦλα στὸν Ἀγγλικὸ τηλεγράφο. Χάρις εἰς τὴν «ἐργατικότητα καὶ τὸ ἥθός του» ὅπως ἔλεγαν τὰ πιστοποιητικά, κατώρθωσε νὰ προοδεύσῃ καὶ νὰ σπουδάσῃ ἔπειτα στὴν τηλεγραφικὴ σχολή.

Ἐδῶ καὶ τρία χρόνια τώρα ἦταν τοποθετημένος στὰς Ἀθήνας. Μόνος του στὸν κόσμον, ἐξοῦσε ὠραιότατα μὲ τὸν καλὸ μισθὸ καὶ τὰ ἄφθονα «ὀβεργάιμ». Ἐπειτα, ὅταν ἔμενε στὴν Ἀθῆνα ἔκανε καὶ ἀρκετὲς οἰκονομίες. Ἡ μόνη μεγάλη του μανία ἦταν νὰ φυλάῃ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερα λεπτὰ γιὰ τὸ τακτικὸ ταξεῖδι πού ἔκανε κάθε καλοκαίρι στὸ νησί του.

Ἐκεῖ ζοῦσε πραγματικὰ σὰν λόρδος. Ὁ βαρκάρης, ὁ αἰώνιος κύρ-Γιώργης, κατέβαζε ἀπὸ τὸ βαπόρι «μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστewς» δύο βαλίτσες πέτσινες, ἀριστοκρατικώτατες, μέσα στῆς ὁποῖες ὁ Θεωδωράκης εἶχε τὴν ἀτελείωτη σειρά ἀπὸ φορεσιές, πανταλόνια λινά, κάλτσες, πουκάμισα καὶ γραββάτες, πού θὰ διατηροῦσαν ἐπὶ δύο μῆνες ἀτελείωτο τὸν θαυμασμό τοῦ νησιοῦ. Σὲ μιὰ καπελλιέρα, πού δὲν τὴν ἄφινε ὁ ἴδιος ποτὲ ἀπὸ τὰ χέρια του, ἦταν φυλαγμένα τὰ καπέλλα: δύο ψαθάκια, μιὰ ρεπούμπλικα, ὁ ταξειδιωτικὸς κοῦκκος καὶ ἡ ὠραία Ἑγγλέζικη κάσκα, ἄλλο ἀντικείμενον θαυμασμοῦ γιὰ τὸ νησί.

Καὶ ἄρχιζε ἀπὸ τὴν στιγμή ἐκείνη ἡ συνεχὴς προσπάθεια τοῦ Θεωδωράκη, ὅχι μόνο γιὰ νὰ «καταπλήσῃ» τοὺς συμπατριῶτές του, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ τοὺς διασκεδάσῃ, νὰ τοὺς ὀργανώῃ, νὰ τοὺς κουνάῃ λιγάκι ἀπὸ τὴν ἀπερίγραπτη ὀπισθοδρομικότητα καὶ νωχέλειά των. Μόνον ἡ ἑορτὴς πού ὀργάνωνε—μουσική, πυροτεχνήματα, «Ἑνετικὲς νύχτες»—κάθε Δεκαπενταύγουστο, ὅταν ἤρχετο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ ἡ ἑτησίᾳ ἐκδρομὴ τῶν ξηνητεμμένων νησιωτῶν, ἄξιζαν γιὰ νὰ τὸν κάνουν ἀγαπητὸ στὸ νησί. Ἡ φωνὴ του, ἡ καν-

τάδες του, τὰ γλέντια του κάθε Κυριακή ἔδιναν λίγη ζωὴ στὸ νησάκι.

Στοῦ Θεοδωράκη λοιπὸν τὴν πρωτοβουλία χρωστοῦσε τὸ νησί καὶ τὴν μεγάλη πρόοδο τοῦ ζυθεστιάτοριου μὲ τῆς ψάθινες καρέκλες, ὅπου τώρα οἱ «σημαίνοντες» παρακολουθοῦν τὸ ἀγκυροβόλημα τοῦ πλοίου ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. Τὶ μπορεῖ, ἄραγε, νὰ φέρνῃ τὸ βαπόρι αὐτό; Ὅχι βέβαια καὶ μεγάλα πράγματα. Ἐνα δυὸ χωριάτες ποὺ θὰ γιρῶζον ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ μὲ τῆς τσέπες γεμάτες ἀπὸ τὴν πώλησι τῶν φρούτων καὶ τῶν ζώων των, τὰ γράμματα τῆς ἑβδομάδος, λίγες ἑφημερίδες, μερικὰ ἔμπορεύματα, λίγα τρόφιμα καὶ τὰ τέσσερα βαρελάκια μπύρας τοῦ ζυθεστιάτοριου. Καὶ ὅμως τὰ λίγα αὐτὰ πράγματα εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ συγκεντρώσουν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ νησιοῦ. Μήπως ὑπάρχει καὶ τίποτε ἄλλο;

Καὶ ὅμως αὐτὴ τὴν φορὰ κάτι ἄλλο φέρνει τὸ βαπόρι. Τρεῖς κυρίες—μάλιστα τρεῖς κυρίες!—κατεβαίνουν ἀπὸ τὴν σκάλα καὶ μπαίνουν στὴν βάρκα. Κατάπληξις εἰς τὸν κόσμον ποὺ περιμένει εἰς τὴν προκυμαία. Τὶ ζητοῦν ἡ κυρίες εἰς τὸ νησάκι; Καὶ εἶναι μάλιστα καὶ ἄγνωστες. Καμμιὰ ἀπὸ τῆς—λίγες ἄλλωστε—νησιώτισσες ποὺ μένουν στὴν Ἀθήνα ἢ ποὺ ἔχουν τὰ μέσα νὰ πᾶνε τὸ καλοκαῖρι στὴν Αἰδηψὸ καὶ στὸ Λουτράκι, καὶ ἐπιστρέφουν ἔπειτα μὲ ἓνα καινούργιο φουστάνι, δύο καπέλλα καὶ ἓνα παλτὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Ὁ νεαρὸς τηλεγραφετὴς ἔσπευσε ἀμέσως νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν κύρ-Θεοδωράκη. Ὁ «ὀργανωτὴς» τοῦ νησιοῦ ἀπουσίαζε ἀπὸ τὴν συγκέντρωσι αὐτὴ τῆς ἀναμονῆς τοῦ πλοίου. Κάθε πρωτὶ τέτοια ὥρα, ἔπαιρνε μὲ δύο-τρεῖς ἄλλους νέους τὸ μπάνιο του στὴ θάλασσα καὶ ἔπαιζε «πόλο» μὲ ἓνα περίεργο μαῦρον τόπι. Καὶ οἱ νησιῶτες δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν πῶς δὲν ἀποφάσιζε νὰ ἀφήσῃ τὸ μπάνιο του οὔτε τὴν Τετάρτη, γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἀφίξι τοῦ πλοίου. Ἦταν κι' αὐτὸ μιὰ ἀπὸ τῆς ἐνδείξεις τῆς ἀριστοκρατικῆς του ἀδιαφορίας.

Αὕτῃ τὴν φορὰ ὅμως ἡ ἀδιαφορία του δὲν ἀντέστη στὸν πειρασμὸ ὅταν ὁ νησιώτης συνάδελφός του, τοῦ ἀνήγγειλε ὅτι τρεῖς «ὡμορφες κυρίες» ἔφθασαν μὲ τὸ πλοῖο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. Ἄφησε τὴν ἡλιοθεραπεία του, ἐντύθηκε βιαστικά καὶ ἔφθασε στὴν προκυμαία μὲ τὸ ἄσπλο λευκὸ παντελόνι του, τὸ μεταξωτὸ πουκάμισο καὶ τὴν περίφημη κάσκα, ἀκριβῶς τὴν στιγμή πού ἡ τρεῖς κυρίες ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν βάρκα.

Ὁ τηλεγραφητὴς εἶχε ὑπερβάλει λιγάκι, ὅταν ἰσχυρίσθη ὅτι καὶ ἡ τρεῖς κυρίες ἦσαν ὡμορφες. Καλὰ ντυμένες ἦσαν πραγματικά, ἀλλὰ ἡ μία ἦτο προφανῶς καὶ ἀναμφισβητήτως γρηά, παρὰ τὰ κομμένα μαλλιά καὶ τὰ σχετικῶς κοντὰ φουστάνια. Ἡ δεύτερη εἶχε τὸ κουρασμένο ἐκεῖνο πρόσωπο, ποὺ προδίδει πολλὰ βāsana, δύσκολη δουλειά, πρόωρα γηρατεῖα.

Ἡ τρίτη ὅμως... ἃ! ἡ τρίτη, ἄξιζε ὅ,τι πῆς. Μικροῦλα, πεταχτή, πραγματικὰ νόστιμη, μὲ μεγάλα κατάμαυρα μάτια καὶ μικρὸ, καταπληκτικὰ μικρὸ στοματάκι. Φοροῦσε ἓνα ἀπλὸ καλοκαιρινὸ φουστανάκι, ἀπὸ τὰ ἀπλᾶ ὅμως ἐκεῖνα φουστανάκια, ποὺ εἶναι σὰν νὰ σοῦ λένε μόνα τους ὅτι προέρχονται ἀπὸ καλὴ καὶ πανάκριβη μοδίστρα. Κρατοῦσε στὸ χέρι ἓνα μικρὸ πέτσινο νεσσεσαίρ καὶ μιὰ ρακέτα μέσα στὴν θήκη της.

Ὁ Θεωδωράκης γιὰ μιὰ στιγμή τὰ ἔχασε: Λάθος θὰ ἔκαναν αὐτὲς ἡ κυρίες νὰ βγοῦν στὸ νησί του, μὲ τέτοια φουστάνια, τέτοια ἐμφάνισι, ἔξ βαλίτσες καὶ ρακέτα. Ρακέτα;.. Ἀλλὰ τί νὰ τὴν κάνουν, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Νὰ παίξουν τένις στὴν ἄμμο;

Ἡ φήμη του ὅμως, ἡ ἐκτίμησις ποὺ τοῦ εἶχαν οἱ συγχωριανοί του, δὲν τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ τὰ χάσῃ γιὰ πολὺ καιρό. Ἀλλωστε ἀντελήφθη, ὅτι ἡ κυρίες ἅμα ἔφθασαν στὸ μῶλο ἐφαίνοντο σὰν στενοχωρημένες, σὰν νὰ ἔψαχναν νὰ βροῦν κάτι. Ἐσπευσε ἀμέσως νὰ πλησιάσῃ καὶ τῆς ἔχαιρέτησε, βγάζοντας τὴν κάσκα του. Ἐπειδὴ ὅμως κάτι τοῦ

ἔλεγε, πὼς μὲ τῆς κυρίες αὐτὲς δὲν ἐπερνοῦσαν τὰ σκέρισα ποὺ ἔκανε συνήθως μὲ τοὺς νησιῶτες, ἡ χαιρετοῦρή του δὲν εἶχε τὴν θεατρικὴ ἐκείνη μεγαλοπρέπεια ποὺ ἐσυνήθιζε.

— Κυρίες μου, βλέπω πὼς εἴσθε ξένες, καὶ παίρνω τὸ θάρρος νὰ σᾶς προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου, ἀφοῦ συστηθῶ : Θεόδωρος Βερλιώτης ! Σὲ τί θὰ μπορούσα νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος ;

Ἡ ξένες ἐδέχθησαν μὲ πολλὴ ἀπλότητα καὶ εὐλικρινῇ εὐχαρίστησι τὴν πρότασί του. Ἡ μεγαλύτερη τοῦ ἀπήντησε :

— Εἴσθε πολὺ εὐγενῆς κύριε ! Θὰ μᾶς ὑποχρεώνατε, ἀλήθεια, ἐὰν μᾶς βοηθούσατε νὰ πᾶμε σὲ κανένα καλὸ ξενοδοχεῖο.

Ὁ Θεωδωράκης τὰ ἔχασε γιὰ δευτέρη φορά. Ξενοδοχεῖο καὶ μάλιστα καλὸ στὸ νησί του ; Σίγουρα λάθος εἶχαν κάνει ἡ κυρίες. Δὲν ὑπῆρχε ἐκεῖ οὔτε καλὸ, οὔτε κακὸ ξενοδοχεῖο. Μόνο ἡ κυρὰ Παγώνα, μία χήρα πολέμου, εἶχε δύο μεγάλα καὶ ὠραῖα δωμάτια καὶ τὰ ἐνοίκιαζε ἅμα ἤρχετο κανένας παραγγελιοδόχος ἀπὸ τὴν Σῦρο ἢ κανένας ξενητεμμένος νησιώτης νὰ μείνῃ μερικὲς ἐβδομάδες.

— Μὲ συγχωρεῖτε κυρίες μου, ρώτησε μὲ κάπως ἡλίθιο ὕφος. Τὶ θέλετε νὰ κάνετε στὸ ξενοδοχεῖο ;

Καὶ ἡ τρεῖς ἔσκασαν στὰ γέλια. Τὸ γέλιο τῆς μικρούλας ἦταν εὐθυμο, γεμᾶτο ἀπὸ χαρὰ ζωῆς, εὖηχο σὰν κελᾶιδισμα.

— Τὶ νὰ κάνουμε στὸ ξενοδοχεῖο ; Ὅ,τι κάνει ὁ ὅλος ὁ κόσμος. Νὰ καθήσουμε.

Ὁ Θεωδωράκης, κατάπληκτος ἀκόμη, ἐμάζεψε ὅλη του τὴν ἐτοιμότητα.

— Ἡ ἐρώτησίς μου ἦταν ἡλιθία. Ἀλλὰ πρέπει νὰ σᾶς πῶ, ὅτι δὲν μπορεῖ δυστυχῶς ἐδῶ νὰ γίνεται λόγος περὶ ξενοδοχείου, ὅπως τὸ ἐννοοῦμε γενικῶς.

— Μὰ μᾶς εἶπαν, ὅτι θὰ μπορούσαμε πολὺ ὠραῖα νὰ μείνουμε ἐδῶ γιὰ κανένα μῆνα· μᾶς ἐπήνεσαν πολὺ τῆς ὡμορφίης τοῦ νησιοῦ, τὴν δροσιά του, τὰ τρόφιμά του. Καὶ ἐπειδὴ ἡ κόρη μου ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πραγματικὴ ἀνά-

παυσι ἐπροτιμήσαμε τὸ νησάκι σας ἀπὸ ἄλλες κοσμικὲς ἐξοχές.

Τώρα ἐθίγετο ἡ ὑπόληψις τοῦ νησιοῦ του. Γρήγορα— γρήγορα ὁ Θεοδωράκης ἐσκέφθηκε, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃ τῆς κυρίες αὐτὲς νὰ φύγουν, ἀφοῦ τοῦ τῆς ἔστειλε κάποια καλὴ μοῖρα, γιὰ νὰ τοῦ κάνουν πειὸ εὐχάριστο τὸν μῆνα τῆς ἀδείας του. Ἐλογάριασε τι θὰ μπορούσε νὰ κάνῃ γιὰ νὰ αἰσθανθοῦν, ὅσο τὸ δυνατόν λιγώτερο τῆς τραγικῆς, ἀπὸ ἀπόψεως πολιτισμοῦ, ἐλλείψεις τοῦ νησιοῦ του. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι νησιῶτες, εἶχαν ἀρχίσει νὰ μαζεύωνται γύρω των, πρὸς προφανῇ στενοχωρίαν τῶν κυριῶν, ἐφρόντισε νὰ πάρουν δύο βαρκάρηδες τῆς βαλίτσες, ἔστειλε ἓνα μικρὸ ἔμπρὸς γιὰ νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν κυρὰ Παγώνα νὰ σιγυρισθῇ ὅσο μπορούσε, καὶ ὠδήγησε τῆς τρεῖς ξένες ἀπὸ τὰ στενοσόκκακα τοῦ χωριοῦ πρὸς τὸ «ξενοδοχεῖο».

Στὸν δρόμο ἔκαναν καλύτερη γνωριμία. Ὁ Θεοδωράκης ἔμαθε ὅτι ἡ μία κυρία ἦτο κόρη τῆς ἡλικιωμένης, καὶ ἡ μικροῦλα ἀνηψιά της, καὶ ὅτι ὁ γυιὸς της, μοναδικὸς των προστάτης, θὰ ἤρχετο καμμιὰ—δυὸ φορὲς νὰ τῆς ἰδῇ. Ὁ ἴδιος τοὺς περιέγραψε μὲ λίγα λόγια τὴν κατάστασι τοῦ νησιοῦ, ἀγρίως βελτιωμένη ἐννοεῖται, εἶπε δύο-τρὶα πετυχημένα ἀστεῖα καὶ ἄκουσε πάλι μὲ πραγματικὴ εὐχαρίστησι τὸ χαριτωμένο γέλιο τῆς μικρῆς Καίτης—αὐτὸ ἦταν τὸ ὄνομά της.

Ὅταν ἔφθασαν στὸ «ξενοδοχεῖο» καὶ ἀφοῦ ἡ κυρία Παγώνα τοὺς ἔδειξε τὰ δύο δωμάτιά των —τὰ μοναδικὰ ἄλλως τε— ὁ φίλος μας ἐχαιρέτισε τῆς κυρίας καὶ ἀπεσῶρθη διακριτικά. Δὲν ἠσύχασε ὅμως. Δὲν εἶχε τελειώσει ἡ ἀποστολή του. Ἔστειλε ἓνα μικρὸ νὰ μαζέψῃ ἀγριολούλουδα στὰ γειτονικὰ χωράφια καὶ ἐπερίμενε τὴν κυρὰ Παγώνα στὸ δωμάτιό της γιὰ νὰ τῆς δώσῃ ὁδηγίες. Ἀμα ἡ κυρίες τὴν παρεκάλεσαν νὰ τῆς ἀφήσῃ μόνες γιὰ νὰ σιγυρισθοῦν καὶ ἡ κυρὰ Παγώνα κατέβηκε κάτω, τῆς ἔβγαλε ὁλόκληρο λόγο. Τὴν ἐπῆρε στὸ φιλότιμο: «Μιὰ φορὰ, πὺν ἤρθαν

ξένοι στὸν τόπο μας, εἶπε, πρέπει νὰ τοὺς περιποιηθούμε. Νὰ τοὺς δεῖξουμε πὼς εἴμαστε ἄνθρωποι καὶ ἡμεῖς. Ἔτσι θὰ μᾶς κάνουν ρεκλάμα καὶ θὰ μᾶς ἔρχεται περισσότερος κόσμος κάθε καλοκαίρι. Θὰ βγάξης καὶ σὺ πολλὰ λεπτὰ καὶ θὰ μπορέσης νὰ κάνης σὲ μερικά χρόνια ἓνα πραγματικό ξενοδοχεῖο».

Ἡ κυρὰ Παγώνα εὐχαριστήθηκε ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ καὶ ἐδέχθηκε ὅλες τῆς ὁδηγίες, πού τῆς ἔδωσε ὁ κύρ-Θοδωράκης : νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὰ συρτάρια τῆς τὰ καλὰ σεντόνια καὶ τῆς μαξιλαροθήκης τῆς προίκας τῆς. Νὰ ἀνεβάσῃ ἐπάνω ἀντὶ τῆς μοναδικῆς ξύλινης καρέκλας τῆς δύο πολυθρόνες, πού εἶχε στὴν κάμαρά τῆς. Νὰ βάλῃ τὰ λουλούδια, πού εἶχε φέρει ἐν τῷ μεταξὺ ὁ μικρός, σ' ἓνα βάζο καὶ νὰ τὸ ἀκουμπήσῃ ἐπάνω στὸ τραπέζι, πού ἦταν στὴν μεγάλη κάμαρα· ἀλλὰ νὰ τὸ σκεπάσῃ πρῶτα μὲ ἓνα καθαρὸ τραπεζομάντηλο, καὶ νὰ βγάλῃ τὰ μυγοχάρτια πού ἦσαν ἐπάνω. Νὰ μαζέψῃ τῆς ἀράχνης ἀπὸ τὰ ταβάνια. Νὰ βγάλῃ τὴν ἐπιγραφή «Μὴ φτῆναιτε χάμο» πού εἶναι κρεμασμένη στὸν τοῖχο. Καὶ χίλια δύο ἄλλα πράγματα.

Μόλις ἐτελείωσε ἀπὸ τὴν κυρὰ Παγώνα, ὁ Θοδωράκης κατέβηκε στὴν προκυμαῖα νὰ πάῃ νὰ ρίξῃ μιὰ ματιὰ στὸ μαγειρεῖο. Κατ' ἀνάγκην ἐκεῖ θὰ ἔτρωγαν ἢ κυρίες. Ρώτησε τὸν μπάρμα Γιώργο τί φαῖ ἔχει.

— Ἔχω μπακαλιάρο, — Τετάρτη βλέπεις σήμερα — καὶ φακὲς βραστές.

Ὁ Θοδωράκης ἐρρίγησε. Πῶς θὰ ἔτρωγε ἡ μικρὴ Καίτη μὲ τὸ ὠραῖο φουστανάκι καὶ τὴν ρακέτα μπακαλιαράκια καὶ φακὲς; Κατὰ καλὴν τύχην ἓνας ἀπὸ τοὺς δυὸ ψαράδες τοῦ νησιοῦ, αὐτὸς πού ἐπήγαινε ψάρια στὴν ἑπαυλὶ τοῦ κυρίου βουλευτοῦ καὶ ἐπρομήθευε τὸν τροφοδότῃ τοῦ πλοίου, ἅμα ἐπερνοῦσε, ἦταν ἐκείνη τὴν στιγμὴ μέσα στὴν ταβέρνα καὶ ἔπαιρνε τὴν ρετσινοῦλά του. Δίπλα του εἶχε τὰ καλάθια του.

— Σοῦ ἔμεινε τίποτε, ψαρᾶ;

— Ναὶ κύρ - Θεοδωράκη. Δυὸ τσιπουῖρες καὶ κάτι λιθρινια. Φίνο πρᾶμα!

Ὁ Θεοδωράκης ἀνάγκασε τὸ μάγειρα νὰ τὰ ἀγοράσῃ καὶ νὰ τὰ μαγειρέψῃ παρὰ τῆς διαμαρτυρίας του.

— Ποιὸς θὰ φάῃ τέτοια πράγματα, κύρ - Θεοδωράκη;

— Τὶ σὲ νοιάζει ἐσένα; Ἀφοῦ σοῦ λέω πῶς θὰ σοῦ τὰ γυρέψουν καὶ θὰ καλοπληρωθῇς; Τὸ λάδι σου μόνο, πρόσεξε καϋμένη, νὰ χαρῇς!

Καὶ βιαστικὰ-βιαστικὰ ἔτρεξε πάλι στὸ ξενοδοχεῖο τῆς κυρὰ Παγώνας.

— Πήγαινε ἐπάνω, νὰ ρωτήσης τῆς κυρίες, ἂν μποροῦν νὰ μὲ δεχθοῦν.

Ἡ «κυρίες» ἐδέχθησαν μὲ πολλὴ εὐχαρίστησι τὴν ἐπίσκεψι τοῦ ὑποχρεωτικοῦ νέου. Ὁ τρόπος του, ἡ καλωσύνη του, ἡ προθυμία του εἶχαν κάνει πολὺ καλὴ ἐντύπωση. Ἐπειτα ἀπὸ τῆς ὁμιλίας τῆς κυρὰ Παγώνας εἶχαν καταλάβει ὅτι θὰ ἐχρειάζοντο ἀπαραιτήτως ἓνα ὁδηγὸ γιὰ νὰ κανονίσουν ὁπωσδήποτε τὴν ζωὴ των στὸ νησί.

— Σᾶς ζητῶ συγγνώμην ποὺ σᾶς ἐνοχλῶ πάλιν, κυρία Σμυρλῇ, εἶπεν ὁ Θεοδωράκης στὴν πεῖδ ἡλικιωμένη. Ἀλλὰ ἐφαντάσθηκα ὅτι θὰμποροῦσα ἴσως νὰ σᾶς βοηθήσω γιὰ τὸ γεῦμά σας.

Ἐν τῷ μεταξὺ μὲ τὸ βλέμμα διεπίστωνε ὅτι ἡ ὁδηγίς του εἶχαν ἀκολουθηθῇ πιστότατα ἀπὸ τὴν κυρὰ Παγώνα. Ἐκτὸς τούτου ὅμως εἶδε ἀμέσως, ὅτι ἡ μεταμόρφωσις τῶν δωματίων δὲν ὠφείλετο μόνο στὴ καλὴ διάθεσι τῆς νησιώτισσας νοικοκυρᾶς. Ἡ κυρίες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα εἶχαν φροντίσει μόνες των νὰ δημιουργήσουν κάποια «ἀτμόσφαιρα» μέσα στὰ γυμνά καὶ ἀφιλόξενα δωμάτια. Ἐνα ἀπλὸ ξύλινο τραπέζι εἶχε μεταβληθῇ, ὥς ἐκ θαύματος, σὲ τουαλέττα. Ἐνα ὠραῖο τραπεζομάνδηλο μὲ ζωηρὰ χρώματα, ἓνα δύο μικρομπιμπελό, μερικὲς βοῦρτσες μὲ ἀσημένια ράχι καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῆς manicure ἔφθασαν γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ θαῦμα αὐτό. Ἐπάνω στῆς πολυθρόνης εἶχαν το-

ποθετηθῇ μαξιλάρια—μάλιστα ώραῖα ἐλαφρὰ μαξιλαράκια μὲ εὖθυμα χρώματα. Τὰ δωμάτια ἐμοσχοβολοῦσαν ἀπὸ ὤμορφη μυρωδιά, πού δὲν εἶχε τίποτε τὸ βαρὺ ἢ τὸ προκλητικό. Ἐπάνω στὸ κρεβάτι ἦταν ἀκουμπισμένη μὲ χάρι καὶ ἀφέλεια μιὰ μεγάλη μοντέρνα κοῦκλα, ἀπὸ αὐτὲς πού ἔβλεπε κάπου-κάπου ὁ Θοδωράκης στῆς Ἀθηναϊκὲς βιτρίνες ἢ στὸν κινηματογράφο, ὅπου ἐσύχναζε τακτικώτατα.

Ὁ πτωχὸς ὑπάλληλος ἦταν τρομερὰ εὐαίσθητος σὲ ὅλες αὐτὲς τῆς μικρολεπτομέρειες. Προσπαθοῦσε διαρκῶς μόνος του, πότε μὲ τὴν φαντασία του, πότε μὲ φθινοπράγματα νὰ διορθῶνῃ τὸ περιβάλλον, μέσα στὸ ὅποῖον ζοῦσε. Στὴν Ἀθήνα, τὸ δωματιάκι του, ψηλὰ σὲ μιὰ σοφίτα τῆς ὁδοῦ Πάρνηθος, ἦταν στολισμένο, χωρὶς πολὺ γοῦστο ἴσως, ἀλλὰ μὲ προφανῇ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κρύβεται ἡ φτώχεια του, καὶ νὰ μπορῇ ὁ ἔνοικος νὰ φαντάζεται, ὅτι αἱ ἐλλείψεις του ὀφείλονται μόνον σὲ καλλιτεχνικὸ καπρίτσιο. Τὴν ἴδια προσπάθεια κατέβαλλε καὶ στὸ τηλεγραφεῖο. Καὶ οἱ βιαστικοὶ ἄνθρωποι, πού ἐπῆγαιναν νὰ δώσουν τὸ τηλεγράφημά των στὴν ὁδὸν Σοφοκλέους, ἔβλεπαν μὲ ἔκπληξι ἓνα τεράστιο «ταμπὸν» ἀπὸ μαῦρο μάρμαρο ἐπάνω στὸ γραφεῖό του. Ἦταν ἡ μόνη πολυτέλεια μέσα στὸ γυμνὸ ἐκεῖνο γραφεῖο, πού ἔβλεπε πρὸς τὴν βρώμα καὶ τὸν θόρυβο τῆς ἀγορᾶς, ἡ μόνη πολυτέλεια ἐπάνω στὸ ξύλινο τραπέζι πίσω ἀπὸ τὴν θυρίδα, τοῦ ὁποίου τὰ χάλια ὁ Θοδωράκης ἔκρυβε μὲ μιὰ μεγάλη ἄσπρη κόλλα χαρτί. Καὶ ὅμως τὸ πλούσιο αὐτὸ «ταμπὸν» τοῦ ἔφθανε γιὰ νὰ ἐξευγενίσῃ τὸ περιβάλλον του. Ἐπαιρνε τὰ τηλεγραφήματα, πού τοῦ ἔδιναν οἱ πελάται ἀπὸ τὴν θυρίδα, μετροῦσε τῆς λέξεις καὶ ἔβαζε ἔπειτα ἐπάνω δεξιὰ μιὰ μεγαλοπρεπῇ τζίφρα. Καὶ ὅταν ἐστέγγωνε μὲ τὸ πολυτελές του στυλόχαρτο τὸ ὑγρὸ μελάνι εἶχε τὴν ἐντύπωσιν πὼς ἦταν ὁ διευθυντῆς τῆς ὑπηρεσίας καὶ ἐμονογραφοῦσε τὰ ἔγγραφα, πού τοῦ ὑπέβαλαν οἱ τμηματάρχαι.

Αὐτὸ ἦταν τὸ μοναδικό του «βίτσιο». Ὅταν οἱ ἄλλοι

συνάδελφοί του ἐπήγαιναν νὰ πιοῦν, νὰ παίξουν τάβλι, νὰ γλεντήσουν, ἢ νὰ μαλώσουν στὸ «σωματεῖο» αὐτὸς προσπαθοῦσε μὲ ἓνα βιβλίο, μὲ τὸν κινηματογράφον, εἴτε μὲ τὴν ἐπίσκεψι στὰ μέρη ποὺ πάει ὁ καλὸς κόσμος, νὰ δίνη στὴν ἡρεμὴ ζωὴ του κάτι ἀπὸ τὴν πολυτέλεια καὶ τὴν εὐγένεια, ποὺ δυστυχῶς μόνο ὁ πλοῦτος μπορεῖ νὰ προμηθεύσῃ.

Τώρα γιὰ πρώτη φορὰ αἰσθάνθηκε ὅτι ἐξοῦσε κάπως πραγματικώτερα τὴν ζωὴ αὐτῇ, ποὺ ἤθελε τόσο νὰ γνωρίσῃ. Δὲν ὑπῆρχε τίποτε τὸ πραγματικὰ πλούσιο οὔτε στὸν πρόχειρο ἐξωραϊσμὸ τῶν δύο δωματίων, οὔτε στὸ ντύσιμο τῶν τριῶν κυριῶν. Τὸ ὁλόασπρο καὶ ἀπλούστατο φουστανάκι ποὺ ἐφοροῦσε τώρα ἡ Καίτη, μποροῦσε παρ' ὅλη τὴν κομψότητα νὰ προσαρμοσθῇ καὶ μὲ τὴν φτώχεια τοῦ νησιοῦ τοῦ ἀκόμη. Ἀλλὰ ὁ ἀγαθὸς Θεοδωράκης ἦταν τόσο ἀπολύτως κερδισμένος ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμό του, ὥστε νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ ἀπλότης προήρχετο μόνο ἀπὸ τὸ ἔμφυτο γοῦστο τῆς πραγματικῆς ἀριστοκρατίας, ποὺ ξέρει νὰ προσαρμόζεται σὲ κάθε περιβάλλον. Καὶ ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν ἀνωτέρα αὐτῇ ἀριστοκρατικότητα, ἡ ἰδική του αὐτοπεποίθησις, τόσο ἀπόλυτη συνήθως, ἔπεσε σημαντικά. Θὰ μποροῦσε νὰ κάνῃ τὸν καθὼς πρέπει καὶ πλούσιο ἄνθρωπος τὴς κυρίες αὐτές, χωρὶς νὰ προδοθῇ;

Ὅπως δὴποτε ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε, ἐνῶ, ὑπὸ τὸν ζεστὸ μεσημεριάτικο ἥλιο, κατέβαινε μὲ τῆς τρεῖς κυρίες πρὸς τὸ μαγειρεῖο. Περιποιήθηκε τὴν στάσι του, τὴν ὁμιλία του τοὺς τρόπους του. Ἐχρησιμοποίησε ὅ,τι εἶχε διαβάσει στὰ περιοδικά, γιὰ τῆς λουτροπόλεις καὶ τὰ κοσμικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης. Χωρὶς νὰ εἰπῇ βέβαια, ὅτι εἶχε πάει, μιλοῦσε ἐν τούτοις μὲ τέτοιο τρόπο γιὰ τὸ «Ἐξέλσιορ» τοῦ Λίντο καὶ τὸ «Νόρμαντυ» τῆς Ντωβίλλ, ὥστε νὰ ὑπονοῇται ὅτι τὰ ἐγγνώριζε καλά. Στὸ τραπέζι—ἀφοῦ ἡ κυρίες τὸν παρέκάλεσαν μὲ πολλὴ εὐγένεια νὰ φάῃ μαζί των—προσπαθοῦσε νὰ τῆς κάνῃ νὰ ξεχάσουν τὰ σπασμένα πιάτα, τὰ

σιδερένια πηρούνια, τῆς πετσέτες μὲ τὰ μεγάλα κόκκινα τετράγωνα καὶ τοὺς ἄφθονους κρασολεκέδες, τὸ βρωμερὸ περιβάλλον. Μιλοῦσαν τώρα γιὰ τὴν Ἀθήνα καὶ γιὰ τὴν ζωὴ της. Ὁ Θεοδωράκης ἔχαρακτήριζε χωρὶς πολλὴ ἐπιείκεια τὴν ἔλλειψι τῶν «κομφὸρ» στὰ ξενοδοχεῖα τῆς Κηφισσιᾶς, καὶ τὴν προστυχιὰ τοῦ κόσμου ποὺ πηγαίνει στὸ «Τροκαντερὸ» καὶ τὸ «Καπρίς». Ἀντιθέτως, εὗρισκε πολὺ ἐπιτυχημένους τοὺς χοροὺς ποὺ ἔδινε ἡ «Μπρετάννια», ὅπως ἔλεγε. Ἐφαίνεται ὁ νέος ποὺ ἐσύχναζε μὲ ὄλο τὸν καλὸ κόσμο, στὰ ἐκλεκτότερα κέντρα τῶν Ἀθηναίων, ποὺ εἶχε σχέσεις, ποὺ ἤξερε νὰ φερθῇ. Ἦταν προφανὲς ὅτι τὰ «φόντα» του στῆς νεοφερμένες κυρίες εἶχαν ἀνεβῇ πολὺ. Καὶ ὅταν, μετὰ τὸ γεῦμα, τῆς συνώδευσε πάλιν εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν των καὶ τῆς ἀποχαιρέτησε ἐδέχθησαν μὲ πολλὴ εὐχαρίστησι τὴν πρότασί του, νὰ περάσῃ τὸ ἀπόγευμα νὰ τῆς πάρῃ γιὰ μιὰ βόλτα μὲ τὴν βάρκα.

Πραγματικά, ὁ κύρ - Θεοδωράκης εἶχε κάνει τὴν καλύτερη ἐντύπωσι στῆς τρεῖς γυναῖκες. Ἡ κοινωνικὴ των θέσις καὶ ἡ γνωριμίες των στὴν Ἀθήνα, δὲν ἦσαν ἄλλωστε καθόλου τόσον ἐξαιρετικές, ὥστε νὰμποροῦν νὰ διακρίνουν τῆς ἀνακρίβειες, τὰ λάθη, τῆς μικροπροστυχιᾶς τοῦ καλοῦ νέου.

Ἡ κυρία Σμυρλῇ εἶχε ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἓνα μικρὸ μοδιστράδικο στὴν ὁδὸν Θησέως· ὄχι ὅμως ἀπὸ τὰ καταστήματα αὐτὰ τῆς μόδας, ποὺ ἐπιτρέπουν στοὺς ἰδιοκτῆτες των νὰ κάνουν χρήματα, νὰ ἔχουν αὐτοκίνητα, σπίτια καὶ ἐπαύλεις. Ἡ ἴδια, δυὸ μικρὲς μοδιστροῦλες καὶ ἡ ἀνηψουλά της Καίτη ἔφθαναν μιὰ χαρὰ γιὰ νὰ βγάξουν πέρα τῆς λίγες παραγγελίες καὶ τὰ κάπως περισσότερα διορθώματα ποὺ ἄφινε στὸ μαγαζὶ ἡ μικρὴ πελατεία. Τώρα τελευταῖα ἢ δουλειὲς ἐπῆγαιναν κάπως καλύτερα. Μερικὲς κυρίες εὗρηκαν πολὺ κομψὴ τὴν δουλειὰ ποὺ ἔκανε τὸ

μικρὸ ἐκεῖνο μοδιστράδικο καὶ τὸ ἐσύστησαν στῆς γνωστές των. Ἡ καινούργιες αὐτὲς δουλειὲς ἐπέτρεψαν στὴν κυρία Σμυρλῇ νὰ στολίσῃ μὲ μπλὲ χαρτὶ τὸ ἡμιϋπόγειό της κατὰσθημα γιὰ νὰ τὸ κάνῃ μοντέρνο, νὰ πάρῃ ἀκόμα ἓνα κορίτσι καὶ προπαντὸς νὰ ἀπασχολήσῃ τὴν κόρη της Εἰρήνην, ποὺ δεκαπέντε χρόνια τώρα ἔτρωγε τὴν ζωὴ της καὶ τὴν ὑγεία της στὰ ξενορραψίματα. Καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἐφέτος ἢ τρεῖς γυναῖκες μπόρεσαν νὰ ἐπιτρέψουν στὸν ἑαυτὸ των τὴν πολυτέλεια ἐνὸς μικροῦ ταξειδιοῦ καὶ τῆς ἀναπαύσεως μερικῶν ἑβδομάδων. Τὸ νησι τοῦ Θεωδωράκη μὲ τὴν πρωτόγονο κατάστασί του, τὴν ἀπόλυτο ὑγεία του καὶ τὴν ἀπίστευτη φθήνεια του παρουσίαζε ὅλες τῆς ιδιότητες ποὺ ἐχρειάζοντο γιὰ τὴν ἀνάπαυσι αὐτῇ. Ἐπειτα ἡ κόρη της, ποὺ ἔδειχνε μερικὰ ἀνησυχαστικὰ συμπτώματα ἀδενίτιδος, εἶχε ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπὸ ἡσυχία καὶ καθαρὸ ἀέρα.

Αὐτὲς ἦσαν ἡ κυρίες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ποὺ εἶχαν προκαλέσει τόση αἴσθησι στὸ μικρὸ νησακί. Πῶς ὅμως αὐτὰ συνεβιβάζοντο μὲ τῆς πολλὰς βαλίτσες, τὴν ρακέτα τῆς Καίτης, καὶ τὰ κομψὰ καὶ ἀπλᾶ φουστάνια ποὺ ἔδειχναν μόνον τῶν—κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ κύρ- Θεωδωράκη—ὅτι προέρχονται ἀπὸ τῆς ἀκριβώτερες μοδίστρες τῶν Ἀθηνῶν; Τὴν ἐξήγησι τὴν βρῖσκει κανεὶς τόσο εὐκόλῃ στὴν μανία τῆς μιμήσεως καὶ τῆς ἐπιδείξεως, μανία ριζωμένη βαθειὰ στὸ σύγχρονο Ἑλληνικὸ χαρακτῆρα. Ὅπως τόσα καὶ τόσα ἄλλα Ἑλληνικὰ σπίτια, τὸ σπίτι τῆς κ. Σμυρλῇ—ἓνα ἀποκεντρὸ καὶ παλαιὸ σπιτάκι τῆς ὁδοῦ Μεθώνης—δὲν ἔβλεπε συχνὰ τὸ κρέας. Ὁ καφὲς μὲ ἓνα κομματί ψωμί τὸ πρῶν, τὰ γιαχνιά τὸ μεσημέρι, ἢ βρουῖβες, τὰ ῥαδίκια ἢ ἢ ἀγγουροτομάτα τὸ βράδυ, ἦσαν τὰ μόνιμα «μενοῦ». Ὑπὲρ τὰ δὲν ὑπῆρξε ποτὲ στὸ σπίτι αὐτό. Καὶ τὸ χειμωνιάτικο τουρτούρισμα μέσα στὰ μικρὰ καὶ ἀνεπαρκῶς κλεισμένα δωμάτια ἔθεωρεῖτο ὡς ἐπιβαλλόμενον ἀπὸ τὴν

υγιεινή: «Δὲν πρέπει νὰ βγαίνει κανεὶς ζεστός ἀπὸ τὸ δωμάτιο στὴν ψυχρὰ τοῦ δρόμου».

Ἄλλὰ ὁ κινηματογράφος καὶ τὸ «Καπρὶς» τὸν χειμῶνα, τὸ Ζάππειο, τὸ Παλαιὸ Φάληρο καὶ ἡ Κηφισιά τὸ καλοκαῖρι δὲν ἔλειπαν ἀπὸ τὴν κυρία Σμυρλῇ καὶ τὴν νόστιμην ἀνηψοῦλα της. Ἡ κόρη της, ἄρρωστη σχεδὸν πάντοτε, κουρασμένη, ἀπογοητευμένη ἀπὸ τὴν ζωὴ καὶ ἕναν ἄτυχον ἔρωτα, δὲν ἐπῆγαινε ποτὲ μαζί των. Τὰ φορεματάκια τῆς Καίτης, ἃν καὶ ἀπὸ ἀπλᾶ καὶ φθηνὰ ὑφάσματα ἦσαν πάντοτε κομψὰ καὶ ὡμορφα. Τὸ γυμνασμένο γοῦστο τῆς μοδίστρας, ἡ τελεία γνῶσις τῶν καταστημάτων πού ἔχουν πραγματικὰς εὐκαιρίας σὲ ὑφάσματα καὶ προπαντὸς ἡ κομψὴ κορμοστασιά καὶ ἡ ἀόριστη ἐκείνη εὐγένεια, πού χαρίζει καμμιά φορὰ ἡ φύσις στὰ κορίτσια τοῦ λαοῦ, ἐπέτρεπαν στὴ μικροῦλα νὰ ἔχῃ πάντοτε χαριτωμένη ἐμφάνισιν.

Ἀπὸ τότε μάλιστα πού κάποια ἐφημερίς περιέγραψε στὴν κοσμικὴ κίνησιν τὸ «χαριτωμένο ἀνσάμπλ μπλὲ ρουὰ» καὶ τὴν «συγκρατητικὴ μελαχροινὴ ὡμορφιά τῆς δεσποινίδος Καίτης Παπαδάκη» εἰς τὸν ἀποκρατικὸ χορὸ τοῦ «Συνδέσμου Ἀντικρυστῶν τοῦ Χρηματιστηρίου» ὅλη ἡ οἰκογένεια ἐπείσθη, ὅτι ἔπρεπε νὰ δίνη ἀκόμη περισσότερη προσοχὴ στῆς τουαλέττες τῆς μικρούλας. Ἴσως θὰ βρισκότανε κανένας καλὸς γαμπρός. Καὶ ἐπειδὴ—ὅπως συμβαίνει συνήθως—περίσσευαν συχνὰ ἄρκετὰ ρούπια ἀπὸ τὰ φουστάνια τῆς πελατείας τῆς κυρίας Σμυρλῇ, τὰ τελευταῖα φουστανάκια τῆς Καίτης ἦσαν μάλιστα καὶ ἀπὸ ἐκλεκτότερα ὑφάσματα. Ἐφθανε δὲ νὰ τὰ φορέσῃ ἐπάνω της γιὰ νὰ μεταβληθοῦν σὲ πραγματικὰ «μοντελάκια».

Σὲ ἕνα τέτοιο κύκλο ἦταν φυσικὸ ὁ Θεodorάκης νὰ προκαλέσῃ πραγματικὸ ἐνθουσιασμό, ἀφοῦ μάλιστα εἶχε φροντίσει νὰ προσέχῃ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ἀποφεύγῃ κάθε ὑπερβολή. Ἡ μικρὴ Καίτη τὸν ἐχαρακτήρισε —ἀφοῦ τῆς ἄφησε μετὰ τὸ φαγητό— πολὺ ἔξυπνον καὶ διασκεδαστικόν. Ἡ κυρία Σμυρλῇ τὸν εὐρῆκε «πραγματικὰ καθὼς πρέπει

καὶ εὐγενικὸ νέο». Ἡ κόρη τῆς ἐδυμήθηκε τὰ παληὰ τῆς καὶ περιωρίσθηκε σὲ ἓνα ἀναστεναγμό.

Γιὰ κάμποση ὥρα ἐσιώπησαν ἔπειτα καὶ ἡ τρεῖς. Ἡ ἀόριστος ἐλπίδες βελτιώσεως τῆς θέσεώς των, ποὺ ἀπὸ καιρὸ τώρα εἶχαν στηριξεῖ σὲ ἓνα καλὸ γάμο τῆς Καίτης, ἔπαιρναν γιὰ πρώτη φορὰ πειὸ συγκεκριμένη μορφή. Μερικὲς ἀνησυχίες ποὺ τοὺς ἐνέπνευσε ἡ σκέψις, ὅτι ὁ κ. Βερλιώτης ἦταν ἴσως πάρα πολὺ καλὸς καὶ πλούσιος γιὰ νὰ δεχθῇ νὰ πάρῃ τὴν ἀνηψιά τῆς κυρίας Σμυρλῇ δὲν ἐκράτησαν πολὺ καιρό. Καὶ ὅταν ἡ Καίτη ἐξέφρασε τὸ συμπέρασμα τῶν σκέψεών της: «Ἐπὶ τέλους θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ περάσουμε πολὺ καλὰ στὸ νησάκι αὐτό», καὶ ἡ δύο ἄλλες γυναῖκες εὐρέθησαν ἀπολύτως σύμφωνες.

Αἱ ἐλπίδες των δὲν διεψεύσθησαν. Ὁ Θεωδωράκης ἔκανε πραγματικὰ θαύματα, γιὰ νὰ διασκεδάξῃ συνεχῶς τῆς «ξένες του», ὅπως ὠνόμαζε τῆς τρεῖς Ἀθηναῖες. Καὶ ἡ ζωὴ των ἦταν ἀλήθεια εὐχάριστη. Τὰ λουτρὰ μέσα στὴν διάφανη θάλασσα, ποὺ ἔπαιρνε ἀναλόγως τῆς ὥρας ὅλες τῆς ἀποχρώσεις ἀπὸ τὸ πράσινο τοῦ σμαράγδου ὡς τὸ θαυὸ μπλὲ τοῦ σαπφείρου, ἡ ἡλιοθεραπεία ἐπάνω στὴν λεπτὴ καὶ ἄσπρη σχεδὸν ἄμμο, οἱ μακρυνοὶ περίπατοι ὡς τοὺς ἀπτότους βράχους τῆς Ἀνατολικῆς ἀκτῆς, ἔκαναν τὴν ἡμέρα νὰ περνᾷ πολὺ εὐκολά. Γιὰ τὸ βράδυ ὁ Θεωδωράκης εὗρισκε χίλιες δυὸ διασκεδάσεις. Ἡ κανιάδες, ποὺ ὠργάνωνε μαζὶ μὲ τοὺς φίλους ἐκολάκευαν τὸ μουσικὸ γοῦστο τῆς κυρίας Σμυρλῇ, ἐνανούριζαν τῆς μελαγχολικῆς ἀναμνήσεως τῆς κόρης τῆς καὶ διεσκέδαζαν τὴν μικρὴ Καίτη. Ἡ ἀτελείωτος «κωξερὶ» των (αὐτὴ τὴν ὀνομασία εἶχαν διαλέξει γιὰ τῆς κουβεντοῦλες των) κατὰ τῆς ὁποῖες ἐγίνετο πραγματικὴ ἐπιθεώρησις τῆς ἀριστοκρατικῆς καὶ πλουσίας ζωῆς σὲ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἱκανοποιοῦσαν τὸν σνομ-

πισμὸ καὶ τοῦ Θεοδωράκη καὶ τῶν τριῶν γυναικῶν. Ἡ τοιαύτης ποὺ ἄλλαξε κάθε μέρα καὶ κάθε ὥρα ἡ Καίτη, ἡ γραββάτες καὶ ἡ «ἀσσορτί» κάλτσες ποὺ ἐπεδείκνυε σὲ ἀτέλειωτη σειρὰ ὁ Θεοδωράκης, ἔδιναν τὴν μεγαλύτερη εὐχαρίστησι καὶ εἰς τοὺς δύο. Ἡξεραν ὅτι θὰ εὗρισκαν κοινὸ, ἱκανὸ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν κομπότητά των καὶ πρόθυμο νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν θαυμασμό του. Μερικὲς ἐπισκέψεις στὰ παλαιῶν σπῖτια τοῦ νησιοῦ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ πράκτορες ποὺ περιοδεύουν γιὰ νὰ προμηθεύουν τὰ Ἀθηναῖα «ἀπατζίδικα» δὲν εἶχαν ἀφαιρέσει ἀκόμη τῆς νησιώτικης κασσέλλας καὶ τὰ ὠραῖα καθίσματα, ἔδωσαν τὴν εὐκαιρίαν τὸν Θεοδωράκη καὶ στὴν Καίτη νὰ δεῖξουν, ὅτι ξέρουν νὰ ἐκτιμῶν τὰ καλὰ πράγματα.

Στὸ τέλος ὁ Θεοδωράκης κατώρθωσε παρ' ὅλες τῆς δυσχερείας νὰ ὀργανώσῃ καὶ ἓνα μικρὸ «κούρ» χοροῦ. Μὲ χίλια βίαια μπόρεσε νὰ βρῇ δύο ἀκόμη κοπέλλες ποὺ θὰ ἐδέχοντο νὰ χορέψουν μὲ νέους: ἦσαν ἡ κόρη τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἀστυνομικοῦ Τμήματος, μιὰ νόστιμη Κρητικοπούλα καὶ ἡ κόρη τοῦ πράκτορος τῆς Ἀκτοπολικῆς ἐταιρείας. Ἡ ἄλλες κοπέλλες τοῦ χωριοῦ, οὔτε θὰ ἐτολμοῦσαν ποτὲ νὰ φανταστοῦν ὅτι μποροῦν νὰ χορέψουν «μῆξε», ὅπως ἔλεγαν, δηλαδὴ μὲ χορευτὰς τοῦ ἀσχήμου φύλου. Νέοι εὐρέθησαν μὲ περισσότερὴν εὐκολίαν πέντε ἢ ἕξι. Ἡ αἰθουσα τῆς μπυραρίας τοῦ Ἀμερικάνου ἦταν ἀρκετὰ κατάλληλη. Ἀπὸ τὰ τρία κομμάτια τῆς ῥομβίας του τὸ ἓνα ἦταν παμπάλαιο φόξ-τροττ, τὸ ἄλλο βάλς καὶ τὸ τρίτο ἓνα εἶδος ἀράπικου χοροῦ, ποὺ ἤμποροῦσε μὲ ἀρκετὴ καλὴ θέληση νὰ χορευθῇ ὡς «ταγκό». Καὶ ἐνῶ ὁ μικρὸς τοῦ κουρέα, ἀντὶ δύο δραχμῶν τὴν βραδυά, ἐγύριζε ἀδιάκοπα τὴν μανιβέλλα τῆς ρομβίας, τὰ τρία ζεύγη—μὲ τοὺς χορευτὰς μόνον ἐναλλασσομένους—ἐχόρευαν τακτικὰ δυὸ φορὲς τὴν ἐβδομάδα. Ἀλλὰ τὴν κομπότην καὶ τὴν ἀριστοκρατικότητα ποὺ εἶχε τὸ ταγκό τῆς Καίτης καὶ τοῦ Θεοδωράκη δὲν μποροῦσε νὰ φθάσῃ κανένα ἄλλο ζευγάρι.

Ἔτσι οἱ δύο νέοι εὗρισκαν ἓνα σωρὸ εὐκαιρίας νὰ ἱκανοποιῶν τὸν στομπισμὸ των καὶ τὴν μανίαν τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀποκρύψεως τοῦ πραγματικοῦ ἑαυτοῦ των. Μὲ κάθε ἡμέρα πού περνοῦσε, ἡ εὐχαρίστησις πού ἡσθάνοντο ὁ ἓνας μὲ τὴν συντροφιά τοῦ ἄλλου ἐγίνετο πραγματικώτερη. Καὶ ἡ εὐχαρίστησις αὐτὴ ἦταν τόσο προφανής, ὥστε ἡ κυρία Σμυρλῇ ἄρχισε νὰ πιστεύῃ ὀριστικῶς στὸν καλὸ γάμο τῆς Καίτης. Ἐν τούτοις δὲν ἐτολμοῦσε ἀκόμη νὰ ζητήσῃ πληροφορίες γιὰ τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν θέσιν τοῦ νέου, ὅπως τῆς ἐπέβαλλε νὰ κάνῃ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ὀρφανὴ ἀνιψιά της.

— Ἄς γνωρισθοῦν πρῶτα καλύτερα τὰ παιδιὰ καὶ ἔπειτα βλέπουμε, ἔλεγε ἅμα ἥσαν μόνες μὲ τὴν κόρη της.

Τὰ «παιδιὰ» ἐγνωρίζοντο ἐν τῷ μεταξύ. Ἐγνώριζαν δηλαδὴ ὁ καθένας τὴν ψεύτικη προσωπικότητα πού εἶχε δημιουργήσει ὁ ἄλλος γιὰ τὴν ἐπίδειξιν. Ἡ Καίτη ἔβλεπε ἓνα νέο πλούσιο, ἀριστοκράτη, ἀπὸ τῆς λίγης καλῆς οἰκογένειας τοῦ νησιοῦ, πού τὴν εὗρισκε ὡμορφη καὶ χαριτωμένη καὶ εὐχαριστεῖτο στὴν συντροφιά της. Ὁ Θεωδώρης πάλι ἔβλεπε μιὰ ἀπὸ τῆς κομπῆς δεσποινίδες τοῦ Ἀθηναϊκοῦ καλοῦ κόσμου, τὴν ὁποίαν διεσκέδαζε ἡ παρέα του στὸ ἔρημο αὐτὸ νησί. Σιγὰ-σιγὰ, ὅμως, ἄρχισαν νὰ πιστεύουν καὶ μόνον τὸν στὸ ψεύτικο κόσμον πού εἶχαν δημιουργήσει. Καὶ μὲ ἀπόλυτη σχεδὸν εἰλικρίνεια ἔπαιζαν τὸν ρόλον πού εἶχαν ἐπιβάλλει στὸν ἑαυτοῦ των.

Ἀλλὰ ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν μπορούσε νὰ ἔξακολουθήσῃ ἐπ' ἄπειρον. Ἡ Καίτη, δὲν ἦταν μόνον ἡ δεσποινὶς πού φοροῦσε τῆς κομπῆς τουαλέττες καὶ μιλοῦσε γιὰ τῆς γνωστότερες οἰκογένειας τῶν Ἀθηνῶν σὰν νὰ συνεδέετο μαζὶ των. Ἦταν προπαντὸς ἓνα κορίτσι, νέο, ὡμορφο, γεμάτο ἀπὸ χαρὰ τῆς ζωῆς, πού ἐφεγγοβολοῦσε μέσα στὰ μεγάλα της μάτια. Ὁ Θεωδώρης δὲν ἦταν μόνο ὁ ψευτο-αριστοκράτης τηλεγραφητής. Στὸ βάθος ὅλης αὐτῆς τῆς προσποιήσεώς του ἐκρύβετο προπαντὸς ἓνας ἀόριστος ρω-

μαντισμός, μία άσβεστη επιθυμία νά κάνει καλύτερη τὴν ζωὴ του. Καὶ πολὺ γρήγορα ἄρχισε νὰ αἰσθάνεται—ἰδίως ἅμα τὰ βλέμματά του ἀντίκρυζαν τὰ σπινθηροδόλα μάτια τῆς Καίτης—ὅτι τὰ μάτια αὐτὰ θὰ μπορούσαν νὰ κάνουν τὴν ζωὴ του πολὺ καλύτερη, παρὰ ὅλη αὐτὴ ἡ ψευτιά μὲ τὴν ὁποίαν περιεβάλλετο.

Ἡ κοινὴ των ζωὴ μέσα στὴν ὠμορφιὰ τῆς φύσεως ἐπλησίαζε περισσότερο τῆς ψυχῆς των, ἐνῶ τὰ λόγια των ἐξακολουθοῦσαν νὰ κτίζουν τὸν τοῖχο τοῦ ψέμματος γύρω των καὶ μεταξύ των. Καὶ καμμιά φορὰ, ἅμα ἦσαν μόνοι ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν θάλασσα, ἡ ψηλὰ ἐπάνω στὸ μοναδικὸ πευκόφυτο βουναλάκι τοῦ νησιοῦ, ἡ ὁμιλία των ἔπαιρνε ἄλλο δρόμο, ἄσχετο πρὸς τὴν ζωὴ καὶ τὰς κινήσεις τῆς ἀριστοκρατίας. Μιλοῦσαν τότε γιὰ τὴν φύσιν, γιὰ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν θάλασσα, γιὰ τὰ λουλούδια καὶ τὰ χελιδόνια, γιὰ τὰ παιδικὰ των χρόνια καὶ γιὰ τὴν ποίησιν, ὅπως μιλοῦν ὅλοι οἱ νέοι, ἅμα ξυπνάει στὴν καρδιά των ὁ μικρὸς περρωτὸς Θεός. Ὅταν ἐχωρίζοντο, μετὰ τῆς συνομιλίας αὐτῆς, ἡ ἀόριστη ἐκείνη γοητεία ποὺ ἠσθάνοντο καὶ οἱ δύο των ἐπέμενε πολλὴ ὥρα ἀργότερα, ἀκόμη καὶ στὰ ὄνειρά των. Ἡ αἰφνίδιες σιωπὲς ἅμα ἦσαν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους, ἡ ματιὰς ποὺ ἀντήλλασαν, τὸ σφίξιμο τῶν χειρῶν των ἅμα ἀπεχωρίζοντο, εἶχαν πείσει τὸν Θεοδωράκη καὶ τὴν Καίτη ὅτι δὲν ἦσαν ἀδιάφοροι ὁ ἓνας στὸν ἄλλον.

Ἀλλὰ τότε πειά, ἐβυθίσθησαν ἀκόμη βαθύτερα μέσα στὸ ψέμμα ποὺ τοὺς εἶχε ἐνώσει. Ἐκρυβαν ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον τὴν πραγματικὴ των προσωπικότητα μὲ περισσότερο πείσμα, μὲ ἐπιμονή, μὲ τέχνη. Ὅσο περισσότερο τοὺς ἦγωναν τὰ νειάτα των καὶ ἡ συνένοχη φύσις, τόσο ἔτρεμαν μήπως ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας, καταστρέψῃ τὴν εὐτυχία αὐτὴ ποὺ ἄρχιζε. Ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε ὁ ἓνας τὴν πραγματικὴ προσωπικότητα τοῦ ἄλλου, ἐφοβοῦντο ὅτι ἡ ἀδιαφορία καὶ ἡ περιφρόνησις θὰ ἀντικαθιστοῦσαν τὴν

τωρινή γλυκεῖα συνεννόησί των, ἂν ἐμάθαιναν, ἡ Καίτη ὅτι ὁ Θοδωράκης ἦταν ἓνας ἀπλὸς καὶ ἄσημος τηλεγραφητής, ὁ Θοδωράκης ὅτι ἡ Καίτη ἦταν μιὰ κοινὴ μοδιστροῦλα.

Καὶ ἐψεύδοντο, ἐψεύδοντο.

Ἔπειτα ἦρθε τὸ φεγγάρι. Μετὰ τὸ πρῶτο ἀσημένιο καὶ λεπτὸ δαχτυλιδάκι πού διέκριναν ἓνα ἀπόγευμα κοντὰ στὸν ὀρίζοντα καὶ ἐχαιρέτησαν μὲ ἐπιφωνήματα χαρᾶς παρακολουθοῦσαν κάθε βραδάκι τὴν αὔξησι τοῦ δίσκου του, ἀλλὰ καὶ τοῦ γλυκοῦ φωτός, πού ἄρχιζε νὰ σκορπάη μετὰ τὴν δύσι τοῦ ἡλίου. Ὅταν ἔφθασε ἡ ἡμέρα τῆς πανσελήνου, ἔκαναν ὅλοι μαζί μιὰ ὥραία ἐκδρομὴ στὴν θαυμασία ἀκρογιαλιά, πού ἐξετείνεται ἀπὸ τὸ ἀντίθετο μέρος τοῦ νησιοῦ. Ἀφοῦ ἔφαγαν κάτω ἀπὸ μιὰ ἐλῆα στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ τὰ φαγητὰ πού εἶχαν πάρει μαζὶ των, ὁ Θοδωράκης καὶ ἡ Καίτη ἀπομακρύνθηκαν λιγάκι ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἐπῆγαν νὰ καθίσουν στὰ βότσαλα, δίπλα στὴν θάλασσα.

Ἡ γαλήνη, ἡ ἡσυχία ἦταν ἀπόλυτη. Ἕνα ἀνεπαίσθητο ἀεράκι μόλις ἀνέμιζε τὴν θάλασσα πού ἀπλώνετο ἀτελειώτη ἐμπρὸς των. Ἡ πανσέληνος, ὅχι καὶ πολὺ ὑψηλὰ ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα, ἔχυνε ἐπάνω στὰ ἤρεμα νερὰ τὸ ἀναλυτὸ τῆς ἀσῆμι, λαμπρό, ἐκτυφλωτικὸ σχεδόν. Κανεὶς ἄλλος θόρυβος γύρω, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἀπαλὸ, τὸν ἐλαφρότατο φλοῖσβο τῶν μικρῶν κυμάτων, πού ξεψυχοῦσαν ἐπάνω στὰ βότσαλα, καὶ τὸ τραγοῦδι τοῦ τριζονιοῦ. Ἀτελειώτο, μονότονο, μυστηριώδες τὸ τραγοῦδι αὐτό, ἐφαίνεται σὰν νὰ βγαίνει ἀπὸ παντοῦ καὶ ἔκανε τὴν σιωπὴ, τὴν γαλήνη ἀκόμη περισσότερον ἀπόλυτη.

Οἱ δύο νέοι σιωποῦσαν. Ἡ ὠμορφιά, πού ἐξαπλώνετο γύρω των, ἦταν τόσο μεγάλῃ, τόσο ἐπιβλητικῇ, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπη λόγια κενὰ ἢ ἀσήμαντα, ἢ ἀκόμη χειρότερα

ψεύτικα. Ἡ ἔπρεπε νὰ σιωποῦν, ἡ ἔπρεπε νὰ μιλήσουν καθαρά, ἀληθινὰ καὶ νὰ ποῦν αὐτὸ ποὺ ἔλεγε ἡ ψυχὴ των, ἀνεπηρέαστη ἀπὸ τὸ ψέμμα καὶ τὴν προσποίηση.

Σιωποῦσαν λοιπόν. Καὶ ὅμως ἡ ὑπαρξὺς των ὁλόκληρη, ὀρμητικὰ, ἀσυγκράτητα τοὺς ζητοῦσε νὰ μιλήσουν. Αἰσθάνθηκαν βαθεῖα καὶ οἱ δύο, ὅτι αὐτὴ ἡ στιγμή ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἀποφασιστικὴ, ἡ μεγάλη στιγμή τῆς ζωῆς των. Ἴσως ὁ Θεοδωράκης θὰ μιλοῦσε. Ἀλλὰ μιὰ ἀπότομη κίνησι τῆς Καίτης, ποὺ ἦταν ξαπλωμένη δίπλα του, ἔκαμε νὰ λάμπουν στὸ φῶς τῆς σελήνης τὰ **διαμάντια**, μὲ τὰ ὅποια ἦταν στολισμένο τὸ πλατὺ βραχιόλι ποὺ φοροῦσε.

Ὅλη ἡ γοητεία τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐχάθηκε γιὰ τὸν πτωχὸ νέο. Τὰ **διαμάντια** αὐτὰ τοῦ ἐθύμισαν τὴν πραγματικότητα, τὸν ἔκαμαν νὰ τρέμη μιὰ φορὰ ἀκόμη μήπως σπᾶση τὴν εὐθραυστη εὐτυχία του, λέγοντας στὴν Καίτη πῶς τὴν ἀγαποῦσε, ἀλλὰ καὶ πῶς δὲν εἶχε νὰ τῆς προσφέρει τίποτε ἄλλο, ἀπὸ τὴν καρδιὰ ἐνὸς μικροῦ τηλεγραφικοῦ ὑπαλλήλου.

Τί τυφλὸς ποὺ ἦταν! Τὰ διαμάντια της! Διαμάντια κατασκευασμένα κατὰ χιλιάδας ἀπὸ πρόστυχο γιὰλὶ στὰ μεγάλα ἐργοστάσια τῆς Εὐρώπης, διαμάντια ποὺ ἀγοράζονται γιὰ λίγα ἑκατοστάρια σὲ μερικὰ μαγαζιά τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, διαμάντια φιαγμένα γιὰ νὰ παρέχουν τὴν ἀπόλαυσι τοῦ κοσμήματος καὶ στῆς πτωχῆς γυναῖκες. Διαμάντια ψεύτικα, ὅπως ὅλο τὸ λοῦσο ποὺ περιέβαλλε τὴν Καίτη, ἀλλὰ ἱκανὰ νὰ δημιουργήσουν μὲ τὴν λάμπι των τὴν ἐντύπωσι τοῦ πλούτου καὶ νὰ ξανακλείσουν πάλιν ἐρμητικὰ τὸν πτωχὸ νέο μέσα στὸ τεῖχος τῆς προσποιήσεως καὶ τῆς ψευτιᾶς, ποὺ εἶχε μόνος του κτίσει γύρω του.

Μὲ νευρικὲς κινήσεις ἐπῆρε ἀπὸ χάμω μερικὰ βότσαλα καὶ τὰ ἔρριξε ἐπάνω στὴν γαληνιαία ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης. Αἰσθανότανε τὴν ἀνάγκη νὰ διακόψῃ τὴν ἀπέραντη αὐτὴ σιωπὴ καὶ γαλήνη, γιὰ νὰ ξαναβροῇ τὴν ψεύτικη

προσωπικότητά του. Ὁ κρότος πὺν ἔκαναν μὲ τὴν πτῶσι
τους τὰ βότσαλα τὸν ἱκανοποίησε καὶ τὸν ἡσύχασε λιγάκι.

Καὶ μηχανικὰ ἄρχισε πάλι νὰ μιλάῃ γιὰ τὴν ὠμορφιὰ
ποὺ ἔχουνε ἡ βραδυὲς μὲ τὸ φεγγάρι στῆς ὄχθες τῆς
λίμνης Λεμάνν.

Ἡ γοητεία εἶχε καταστραφῇ γιὰ πάντα. Τὸ ψέμμα
ἐπεκράτησε πειά, κυρίαρχος ἀπόλυτος.

Ἡ βραδυὰ αὐτὴ ἐπηρέασε ὅλες τῆς ἐπόμενες ἡμέρες.
Κάποια μελαγχολία ἀόριστη, ἀλλὰ ἐπίμονη ἐσκίαζε τὴν χαρὰ
των, τὴν εὐθυμία των, τὰς σχέσεις των. Ὅσο ἡ κ. Σμυρλῇ
καὶ ἡ κόρη τῆς ἤλπιζαν ὅτι τὰ πράγματα ἐπλησίαζαν πειὰ
στὸ αἴσιο τέλος των, τόσο οἱ δύο νέοι ἤξεραν καλὰ, ὅτι
δὲν θὰ μπορούσαν νὰ ξαναβροῦν πάλι στιγμὴ τόσο ἀπο-
λύτως προωρισμένη νὰ τοὺς ἐνώσῃ, σὰν ἐκείνη πὺν τοὺς
παρουσιάσθηκε καὶ πὺν ἄφησαν ἄδικα νὰ χαθῇ. Καὶ ἀπὸ
τὴν θλιβερῇ αὐτὴ πεποίθησι ἡ καινούργια ἀγάπη των
ἀντλοῦσε περισσότερη δύναμι. Ἀλλά, τί τὸ ὄφελος, ἀφοῦ
ἡ ἀγάπη αὐτὴ προσέκρουε σὲ ἀκατανίκητο ἐμπόδιο, τὸ
ψέμμα ;

Ἡ ἡμέρες πὺν ἐπερνοῦσαν γρήγορα, ἡ μία μετὰ τὴν
ἄλλην, ἠϋξάναν τὴν στενοχώρια καὶ τὴν μελαγχολία τοῦ
Θοδωράκη καὶ τῆς Καίτης, χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς δίνουν καὶ
τὴν δύναμι νὰ ἀντιδράσουν, νὰ ἐπιβάλουν τὸ αἶσθημά των.
Τὰ ὠραῖα μάτια τῆς μικρούλας εἶχαν χάσει τὴν λάμψι των.
Τὸ γέλιο τοῦ φίλου τῆς δὲν εἶχε πειὰ τὴν εἰλικρινῇ ἐκείνη
εὐθυμία.

Καὶ ἔτσι, χωρὶς νὰ καταλάβῃ κανένας πῶς ἐπέρασε τόσο
γρήγορα ὁ καιρός, ἦρθε ἡ ὥρα νὰ συνοδεύσῃ ὁ Θοδωρά-
κης τῆς τρεῖς κυρίες στὸ πλοῖο, πὺν θὰ τῆς ἐπῆγαινε πίσω
στὸν Πειραιᾶ.

Ἡ κυρία Σμυρλῇ καὶ ἡ κόρη τῆς δὲν ἤξεραν πῶς νὰ
κρύψουν τὴν ἀπογοήτευσί των γιὰ τὴν ἀποτυχία τοῦ ὠραίου

σχεδίου των. Ἴσως μάλιστα καὶ νὰ ἔδειξαν λίγο στὸ Θεοδωράκη τὴν ἀπογοήτευσιν αὐτῇ.

Ἐνῷ τὸ πλοῖο ἐσφύριζε ἔμεινε μιὰ στιγμή μόνος ἐπάνω στὸ κατὰστροφω μὲ τὴν Καίτη. Μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ εἰλικρίνεια ποὺ ἐπέβαλλε ἡ τελευταία αὐτῇ στιγμή, ἡ μικροῦλα ἐπῆρε τὸ χέρι του, τὸ ἔσφιξε καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνη της, γιὰ τὸν θαυμάσιον μῆνα ποὺ εἶχε περάσει στὸ νησάκι του, χάρις στῆς ἀνεξάντλητες φροντίδες του.

— Ἦταν ἡ ὠραιότερες καὶ εὐτυχέστερες ἡμέρες τῆς ζωῆς μου, προσέθεσε μὲ τὸ γλυκύτερον μειδίαμα, ποὺ εἶχε δῆ ποτέ του ὁ πτωχὸς τηλεγραφετῆς.

Δὲν μπόρεσε νὰ συγκρατηθῇ. Ἐπῆρε τὸ ὤμορφο χεράκι της καὶ τὸ ἔφερε μὲ πραγματικὴ ἀφοσίωσιν στὰ χεῖλη του. Τὸ βραχιόλι μὲ τὰ ψεύτικα διαμάντια, ποὺ ἔδενε πάντοτε τὸ μπράτσο της, δὲν τὸν ἐμπόδισε τώρα καθόλου. Μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε ἀπὸ συγκίνησιν τῆς ἀπῆντησε, ὅτι χρωστοῦσε στὴν καλωσύνη της, τὴν εὐτυχίαν τῆς ζωῆς του.

Ἡ σειρῆνα τοῦ ἀτμοπλοίου ἐσφύριζε γιὰ δεύτερην φορὰ. Ἡ τροχαλία ποὺ ἐσήκωνε τὴν ἄγκυρα ἤνωνε τὸν θόρυβον τῶν σκουριασμένων σιδερικῶν της μὲ τὸ ρυθμικὸ κτύπημα τῆς μηχανῆς. Ἡ κ. Σμυρλῇ, κάπου ἐκεῖ κοντά, ἐφώναζε τὴν ἀνηψιά της. Μὲ τὰ χέρια πάντοτε σφιχτὰ ἐνωμένα ὁ Θεοδωράκης καὶ ἡ Καίτη, ἐκνττάχθηκαν γιὰ τελευταία φορὰ. Βιαστικὰ ἡ Καίτη ἐρώτησε :

— Θαρρῆτε νὰ μᾶς δῆτε στὰς Ἀθήνας;

— Δὲν μοῦ εἶπατε τὴν διεύθυνσίν σας, δεσποινὶς Καίτη, ἀπῆντησε ἐκεῖνος.

Γρήγορα-γρήγορα ἡ Καίτη ἐσκέφθηκε τὸ μικρὸ σπιτάκι τῆς ὁδοῦ Μεθώνης μὲ τὴν ἐτοιμόρροπην σκάλα καὶ τῆς ξυπόλυτες νοικοκυράδες τῆς αὐλῆς τριγύρω, καθὼς καὶ τὸ ἡμιὑπόγειον κατὰστημα τῆς ὁδοῦ Θησέως. Ἀδύνατον! Καὶ χωρὶς νὰ ἀπαντήσῃ στὴν ἐρώτησιν τοῦ Θεοδωράκη, ἐρώτησε πάλι :

— Ποῦ θέλετε νὰ συναντηθοῦμε;

Ἄλλὰ τὴν στιγμή ἐκεῖνη ἐπλησίασαν ἡ θεία καὶ ἡ ἑξα-
δέλφη τῆς Καίτης. Ἡ κ. Σμυρλῇ ἀπήντησε αὐτὴ ἀντὶ τοῦ
Θοδωράκη :

— Καλὲ εἶναι δυνατόν νὰ μὴ συναντηθοῦμε, στὴν Ἀθήνα,
στὴν Κηφισιά, στὸ Φάληρο, ἢ σὲ κανένα φιλικὸ σπίτι;

Τὸ πλοῖο ἔφευγε. Βιαστικά ὁ Θοδωράκης ἔσφιξε πάλι
τὰ χέρια τῶν τριῶν κυριῶν καὶ ἐπήδηξε στὴ βάρκα του.
ἐνῶ ἐσήκωναν κιόλας τὴν σκάλα.

Δὲν συναντήθηκαν. Ἡ πρωτεύουσα, ὅσο καὶ ἂν εἶναι
μικρὴ γιὰ ὠρισμένες κοινωνικὲς τάξεις, ποὺ σχηματίζουν
τοὺς κύκλους των, δικούς των, κλειστούς, ἀπρόσιτους, εἶναι
πολὺ μεγάλη γιὰ τὸν ἀναρίθμητο ἐκεῖνο κόσμον τῶν μι-
κροαστικῶν οἰκογενειῶν, ποὺ προσπαθοῦν τὸ βράδυ, μετὰ
τὴν δουλειά, νὰ βροῦν στὰ λεγόμενα «κοσμικὰ κέντρα» τὴν
ψευδαίσθησι τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τοῦ πλούτου. Κορίτσια
καὶ νέοι, ποὺ μαζεύονται ἀπὸ τὰ Πατήσια καὶ τὴν Κυ-
ψέλη, ἀπὸ τὸ Παγκράτι καὶ τὴν Νεάπολι, ἀπὸ τοῦ Ροῦφ
καὶ τὴν Καλλιθέα, εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου, εἰς τὰ Δαρδανέλ-
λια, εἰς τὸ Φάληρο καὶ εἰς τὴν Κηφισιά, εἶναι δύσκολο νὰ
συναντηθοῦν, ἂν δὲν ἔχουν συνεννοηθῇ ἐκ τῶν προτέρων.
Εἶναι πολὺς, πάρα πολὺς, ὁ κόσμος τοῦ εἴδους αὐτοῦ.

Ἔτσι οἱ μῆνες τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ τοῦ φθινοπώρου
ἐπέρασαν χωρὶς νὰ ξαναἰδωθοῦν πειὰ ὁ Θοδωράκης καὶ ἡ
Καίτη. Αὐτὸς μέσα στὸ βρωμερὸ δωμάτιο τοῦ τηλεγρα-
φείου, ἐκεῖνη στὸ σκοτεινὸ καὶ ὑγρὸ κατὰστημα τῆς θείας
της, ὠνειροπολοῦσαν συνεχῶς τὴν γλυκειὰ περιπέτεια, ποὺ
τοὺς εἶχε ἐνώσει μέσα στὴν ὠμορφιά, τὴν γαλήνη, τὸ φῶς
τοῦ μικροῦ νησιοῦ τοῦ Αἰγαίου. Μὲ τί περιφρόνησι ἔβλεπε
τώρα ἡ Καίτη τοὺς κομψευομένους ὑπαλλήλους τῆς ὁδοῦ
Ἑρμοῦ, ποὺ δὲν παρέλειπαν ποτὲ νὰ τῆς δεῖξουν τὸν
θαυμασμόν των, ἅμα ἐπῆγαινε νὰ ψωνίσῃ τὰ κουμπάκια,
τῆς κορδέλλες, τὸ μετάξι, τὰ «σουτάς» ποὺ ἐχρειάζετο ἡ

θεία της. Κρατοῦσε πάντοτε ζωντανή μέσα της τὴν ἀνάμνησι τοῦ πραγματικὰ κομποῦ ἀρχοντοπούλου, ποὺ τῆς ἐφέρθηκε μὲ τόση καλωσύνη, τόσο τὰκτ καὶ... γιατί ὄχι; τόση πραγματικὴ ἀγάπη. Ὁ Θεωδωράκης πάλι δὲν μπορούσε νὰ βρῇ κανένα γοῦστο στὴς πεταχτὲς δαχτυλογράφους τοῦ ταχυδρομείου, στὰ νόστιμα κορίτσια ποὺ ἐδγαίναν τὸ μεσημέρι καὶ τὸ βράδυ, ἀπὸ τὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα, ἀπέναντι Καμμιά δὲν μπορούσε πειὰ νὰ ἔχη γι' αὐτὸν τὴν χάρι, τὴν εὐγένεια, τὴν πραγματικὴ κομψότητα τῆς μικρῆς δεσποινίδος, ποὺ τὸν ἐτίμησε μὲ τὴν φιλία της, ἴσως καὶ μὲ κάποια συμπάθεια.

Δὲν συναντήθηκαν. Καὶ ἐκράτησαν ἀνέπαφη τὴν ψεύτικη μεγαλοπρέπεια καὶ λάμψι, ποὺ εἶχε ὁ μῆνας ἐκεῖνος τῆς ἐξοχῆς.

Ἔως οὗτοι μιὰ ἡμέρα, μέσα στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα, ἡ Καίτη ἐπῆγε νὰ δώσῃ κάποιο τηλεγράφημα εἰς τὸ Ταχυδρομεῖο. Ἦταν ἡ ἀπάντησις σὲ μιὰ πελάτισσα ἀπὸ τὴν ἐπαρχία, ποὺ ἐβιάζετο νὰ ἔχη πρὸ τοῦ γάμου της ἔτοιμα τὰ φορέματά της. Ἐπέρασε ἀπὸ τὸν θόρυβο τῆς ἀγορᾶς, ἔστριψε μέσα στὴν ὁδὸν Σοφοκλέους, ἐνῶ ἔβρεχε ἐπίμονα. Ἡ βροχή, ἡ λάσπη, ἡ βρώμα τῆς ἀγορᾶς δὲν μπορούσαν βέβαια καθόλου νὰ τῆς θυμίσουν τὴν δροσιὰ τὸν καθαρὸ ἀέρα, τὸν λαμπρὸ ἥλιο τοῦ μικροῦ νησιοῦ τοῦ Αἰγαίου. Καὶ ὅμως τῆς ἐφάνηκε ὅτι βρέθηκε πάλι μέσα στὸ περιβάλλον ἐκεῖνο, ὅταν ἔξαφνα ἀντίκρουσε πίσω ἀπὸ τὴν θυρίδα τῆς παραλαβῆς τῶν τηλεγραφημάτων τὸ πρόσωπο τοῦ Θεωδωράκη.

Στὴν ἀρχή, πράγματι, δὲν ἔβλεπε παρὰ μόνον τὸ πρόσωπο ἐκεῖνο, ποὺ τῆς ἐθύμιζε ὅλη τὴν περασμένη εὐτυχία τοῦ καλοκαιριοῦ· ὅταν ὅμως ἔπειτα εἶδε τὸ ξύλινο γραφεῖο μὲ τὴν ἄσπρη κόλλα τοῦ χαρτιοῦ, ὅταν ἐπρόσεξε τὰ μαῦρα προσθετὰ μανίκια, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ νέος ἐπρόστάτευε τὰ καθαρά του μανικέττια, ὅταν ἀντελήφθη ὅτι σ' αὐτὸν ἔπρεπε νὰ δώσῃ τὸ τηλεγράφημά της, ἔσταμάτησε σὰν ζαλισμένη.

Ἐκεῖνος ἀνατινάχθηκε σὰν τρελλὸς ἀπὸ τὸ κάθισμά του.

ἄμα εἶδε τὴν Καίτη νὰ μπαίνει. Μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα τὰ αἰσθήματα ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν ψυχὴ του : πρῶτα ἡ ἐκπληξίς, ἔπειτα ἡ χαρά, ἔπειτα ὁ τρόμος, ἔπειτα ἡ ἀπελπισία γιὰ τὴν κατάρρευσι δλου τοῦ οἰκοδομήματός του. Καὶ ἔπειτα πάλιν ὅλα αὐτὰ τὰ αἰσθήματα μαζῇ, ἀνακατεμμένα, συγκεχυμένα.

Ἡ Καίτη ἐπλησίασε ἀκόμη. Ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο των δὲν ἤξεραν τί νὰ ποῦν, καὶ γιὰ νὰ κερδίσουν χρόνον, ἀντήλλαξαν μερικὲς κοινοτυπίες :

— Πῶς εἰσθε ;

— Καλά, εὐχαριστῶ.

— Καὶ ἡ κυρία θεία σας ;

Καὶ μόνο ἡ χειραψία ποὺ ἀντήλλαξαν, ἦταν πραγματικὰ θερμὴ καὶ τοὺς ἐθύμιζε ὅτι εἶχαν ζήσει μαζῇ ἓνα δλόκληρο εὐτυχισμένο μῆνα.

Μὲ μιὰ τελευταία προσπάθεια τῆς θελήσεώς του, ἐζήτησε ὁ Θεοδωράκης νὰ κἀνὴ πάλι τὴν ψεύτικη εὐτυχία του νὰ ξαναζήσει :

— Ξέρετε, μαντζαζὲλ Καίτη, ἐτραύλισε, κάνω ἐδῶ δυὸ μῆνες πρακτικὴ ἄσκησι, πρὶν πάρω . . .

Ἄλλὰ δὲν ἐτελείωσε. Τὸ ψέμμα ἦταν πειὰ ἀδύνατο. Δυὸ ἄλλοι πελάται, ποὺ ἐμπῆκαν ἐκείνη τὴν στιγμὴ εἰς τὸ τηλεγραφεῖο, ἓνας χονδρὸς μπακάλης καὶ ἓνας χρηματιστής, τὸν ἠνάγκασαν νὰ σταματήσει. Καὶ ἐπειδὴ εἶδε τὴν Καίτη νὰ κρατᾷ ἓνα χαρτί στὸ χέρι της, τῆς εἶπε μὲ ἀπλότητα καὶ ταπεινοφροσύνη.

— Μοῦ δίνετε τὸ τηλεγράφημά σας, δεσποινίς ;

Μηχανικὰ ἡ Καίτη τοῦ ἐπέρασε τὸ χαρτί της. Μηχανικὰ καὶ ὁ Θεοδωράκης ἐμέτρησε τῆς λέξεις. Ἐπειτα παρὰσυρόμενος ἀπὸ τὴν συνήθεια τοῦ ὑπαλλήλου, ἐδιάβασε καὶ τὸ κείμενον, γιὰ νὰ ἰδῇ ἂν βγαίνουν καλὰ ἡ λέξεις :

«Κυρίαν Κρεβεζῇ

Λάρισα

Δύο Τουαλέττες καὶ παλτὸ ἀποστέλλομεν ἐπειγόντως μεθαύριον.

Κατάστημα Σμυρλῇ»

Καὶ ἀπὸ κάτω σὲ μιὰ γωνία ἦταν γραμμένη μὲ καθαρά κεφαλαῖα καὶ μὲ τὴν τυπικὴ προσοχὴ τῶν ἀνθρώπων ποὺ δὲν ἔχουν πολὺ νὰ κάνουν μὲ τὸ γράψιμο, ἡ διεύθυνσις τοῦ ἀποστολέως:

«Κυρία Ζηνοβία Σμυρλῆ. Μοδίστα. Ὁδὸς Θησέως 28».

Κατάπληκτος πάλι ὁ Θεοδωράκης, ἐσήκωσε τὸ βλέμμα του ἀπὸ τὸ τηλεγράφημα καὶ ἐκύτταξε τὴν Καίτη. Ἐκείνη εἶχε τὰ μάτια κατεβασμένα, ἦταν κατακόκκινη καὶ τὰ δοντάκια της ἐδάγκαναν τὸ κάτω χεῖλι.

Μιὰ αἰφνιδία χαρὰ ἐπλημύρισε τὴν καρδιὰ τοῦ Θεοδωράκη. Ὡστε λοιπὸν ἡ Καίτη, ἦταν τοῦ δικοῦ του κόσμου· καὶ δὲν τὸν ἐχώριζαν ἀπὸ αὐτήν, οὔτε πλούτη, οὔτε ἀριστοκρατία, οὔτε, οὔτε τίποτε ἄλλο; Τότε λοιπὸν ἦταν δυνατὴ ἡ εὐτυχία, ἡ ζωὴ ἡ κοινὴ, ἡ μοιρασμένες χαρὲς καὶ πίκρες, ἡ ταπεινὴ ἀλλὰ ἀπέραντη εὐτυχία τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀγαπιοῦνται;

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ σκέψις, ποὺ ὑπήκουε στὴν σκληρὴ καὶ ἀμείλικτη λογικὴ τῆς ζωῆς, τὸν συνεκράτησε. Ὅχι, ἡ εὐτυχία αὐτὴ δὲν ἦταν δυνατὴ. Τὸ αἶσθημά των, ποὺ ἐγεννήθηκε μέσα στὸ φῶς, στὴ λάμψη καὶ στὴν ὡμορφιά, τὸ αἶσθημα ποὺ ἐδημιούργησε ἓνα ὥραϊο ψέμμα, δὲν θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ ἀνθέξῃ στῆς στερήσεις, στῆς δοκιμασίες, στῆς ἀσχημιὲς τῆς φτωχικῆς ζωῆς, ποὺ τοὺς περιέμενε. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ θὰ ἐδηλητηρίαζε τὴν εὐτυχία των ἡ ἀνάμνησις τοῦ κοινοῦ των ψέμματος. Γρήγορα, πολὺ γρήγορα, ἡ ὥραία των εὐτυχία, κατασπιλωμένη ἀπὸ τὴν ἀμείλικτη ζωὴ, δηλητηριασμένη εἰς τὴν ρίζα, θὰ ἐμαραίνετο.

Ἐντελῶς ἀόριστα ἐπέρασαν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸ κεφάλι του, ἐνῶ οἱ δυὸ ἄλλοι πελάται ποὺ ἐπερίμεναν ἀρχισαν νὰ ἐκδηλώνουν τὴν δυσφορίαν των.

— Δεκατρεῖς δραχμὲς εἶπε μὲ βραχνιασμένη φωνὴ ὁ Θεοδωράκης στὴν Καίτη.

Καὶ ἐνῶ τῆς ἔδινε πίσω τὰ ρέστα ἀπὸ τὸ εἰκοσιπεντά-

δραχμο πού τοῦ ἔτεινε, τῆς ἔσφιξε τὸ χέρι καὶ τῆς εἶπε μὲ πραγματικὴ ταπεινοφροσύνη, μὲ πόνο καὶ ἀφοσίωσι.

— Παρντόν, δεσποινὶς Καίτη.

Ἐκείνη ἐκοκκίνισε καὶ πάλι. Μὲ ἀπλότητα ἀπήντησε ὅ,τι τῆς ἔλεγεν ἡ καρδιά της :

— Δὲν πειράζει . . . Ἦταν τόσο ὥραϊα !

Εἶχε δίκαιο. Μεθαύριο ἡ τελευταία αὐτῇ συνάντησις, μέσα στὴν βροχὴ καὶ τὴν λάσπη τοῦ χειμῶνα, κοντὰ στῆς βρωμερὲς ἀπόπνοιες τῆς ἀγορᾶς, θὰ ἔφευγε ἐντελῶς ἀπὸ τὴν μνήμη των. Καὶ δὲν θὰ ἔμενε τότε στὴν ψυχὴ τῶν δύο νέων, παρὰ ἡ γλυκεῖα καὶ ἀόριστη ἀνάμνησις τῆς εὐτυχίας ἑνὸς μηνός, μέσα στὴν ὠμορφιά, τὴν δροσιὰ καὶ τὸ φῶς ἑνὸς μικροῦ νησιοῦ τοῦ Αἰγαίου.

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ...

Όταν ἐμπήκε εἰς τὸ γραφεῖο ἔγινε, γιὰ λίγο καιρὸ, ἀπόλυτος σιωπὴ: μία ἀγρία πολιτικὴ συζήτησις μεταξὺ τῶν φίλων τῆς ἑφημερίδος εἰς τὸ γραφεῖο τοῦ διευθυντοῦ διέκοπη· καὶ εἰς τὴν διπλανὴ μεγάλῃ αἴθουσα, ἡ ὁποία ἐχωρίζετο μόνον μὲ μιὰ γυάλινη πόρτα, ὁ αἰώνιος καυγᾶς μεταξὺ τοῦ ἀρχισυντάκτου καὶ δύο συντακτῶν ἐσταμάτησε.

Ήταν πραγματικὰ πολὺ ὡμορφῇ· ὄχι ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους αὐτοὺς τύπους τῆς κοσμικῆς ζωῆς ἢ καὶ τοῦ δρόμου, ποὺ κατορθώνουν νὰ βρίσκουν σήμερα μὲ τὰ κομμένα μαλλιά, τὰ κοντὰ φουστάνια καὶ τὸ ἀφθονο βᾶψιμο μιὰ ὡμορφιά, ποὺ δὲν εἶχε φροντίσει νὰ τοὺς δώσῃ ἡ φύσις. Ἡ νέα αὐτὴ γυναῖκα εἶχε τὴν ἀληθινὴ ἐκείνη ὡμορφιά, ποὺ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ντύσιμο καὶ τὸ περιβάλλον, ἀλλὰ ἀπεναντίας, τὰ ἐξευγενίζει, τὰ ἐξωραίζει. Ὅ,τιδῆποτε καὶ

ἂν φοροῦσε θὰ ἦταν πάντοτε, ἀμείωτα, ἀμετάβλητα ὡμορφη.

Ἡ σιωπὴ πὺν προεκάλεσε ἡ εἴσοδος τῆς στὸ γραφεῖο, ἀσυνήθιστο σὲ τέτοιες ἐκπλήξεις, ἔγινε ἀκόμη πειὸ ἀπόλυτος, ἅμα οἱ συντάκται καὶ οἱ φίλοι τῆς ἐφημερίδος, μπόρ-
ρεσαν νὰ προσέξουν καλύτερα τὸ πρόσωπό τῆς. Τὰ μάτια τῆς, ἂν καὶ ἦσαν τώρα στεγνὰ, ἐπρόδιδαν ἐν τούτοις μιὰ νύχτα χωρὶς ὕπνο, νύχτα πὺν πέρασε ὁλόκληρη μὲ κλάμματα καὶ μὲ λυγμούς. Ἐπάνω στὸ νεανικὸ τῆς μέτωπο, ἦσαν χαραγμένες δυὸ βαθιεῖς ὀριζόντιες ὅυτιδες, ἀποτέλεσμα τῆς μεγάλης προσπαθείας πὺν κατέβαλε, γιὰ νὰ κρατήσῃ τοῦλάχιστον τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνισι τῆς ἡρεμίας. Καὶ τὰ δόντια τῆς ἐδάγκωναν μὲ ἐπιμονὴ τὸ κάτω χεῖλι.

— Θέλω νὰ καταθέσω ἓνα μικρὸ ποσόν, γιὰ φιλανθρωπικὸ σκοπό, εἶπε μὲ φωνὴ πὺν θὰ ἦταν ὠραία καὶ γλυκειά, ἐὰν δὲν τὴν ἔκανε λιγάκι βραχνὴ ἡ συγκρατημένη συγκίνησις.

— Καθῆστε, δεσποινίς, εἶπε ὁ ἀρχισυντάκτης μὲ τὸν ἰδιαιτέρο ἐκεῖνο τόνο τῆς εὐγενείας, πὺν τοῦ ἔδινε πάντοτε ὁ μεγάλος του θαυμασμός γιὰ τῆς ὠραῖες γυναῖκες.

Γρήγορα ὅμως ἔχασε τὸ συνηθισμένο του ὕφος, ἅμα ἀντίκρουσε τὰ μάτια τῆς νέας. Θεέ μου! Τί πόνος, τί σπαραγμός ἐζωγραφίζετο μέσα στὰ μεγάλα αὐτὰ γαλανὰ μάτια!

Τί εἶχε αὐτὴ ἡ γυναῖκα; ... Στὴν ἐφημερίδα, πὺν ἐδέχετο κάθε μέρα πολυάριθμες δωρεὰς τῶν φιλανθρωπῶν, εἰς μνήμην τῶν συγγενῶν ἢ ἀπλῶς γνωστῶν των νεκρῶν, ἦσαν συνηθισμένοι νὰ βλέπουν κάποτε — ὄχι πολὺ συχνὰ — πρόσωπα πονεμένα καὶ δακρυσμένα. Ποτὲ ὅμως ὁ ἀρχισυντάκτης δὲν εἶχε ἀντικρύσει τέτοια στυγνὴ ἔκφρασι ἀπελπισίας. Θὰ ἔλεγε κανεῖς, ὅτι εἶχε ἐμπρός του ζωντανὸ τὸν Ἀγγελο τοῦ Πόνου.

Περίεργο ἦταν ὅτι τὸ κορίτσι αὐτό, πὺν δὲν θὰ ἐδικαιο-
λογεῖτο νὰ ἔχῃ τέτοια ἔκφρασι, παρὰ μόνον ἂν εἶχε χάσει

τὸν προσφιλέστερο συγγενῇ —πατέρα, σύζυγο ἢ ἀδελφό,—
δὲν φοροῦσε τίποτε τὸ πένθιμο: ἕνα ἀνοιξιάτικο μπλὲ
φουστανάκι, πολὺ ἀπλό, ἀλλὰ καθόλου πένθιμο.

—Τί ὄνομα θέλετε νὰ γράψω, δεσποινίς; ῥώτησε ὁ
ἀρχισυντάκτης, μὲ περισσότερο σεβασμὸ τῶρα στὴν φωνή του

Χωρὶς δισταγμὸ ἡ νέα ἀπήντησε:

—Μὴ γράψετε ὄνομα... Ἀνώνυμος κυρία δραχμὰς
πεντακοσίας ὑπὲρ τοῦ Ὁρφανοτροφείου, εἰς μνήμην Νικο-
λάου Ἰακωβίδου.

Ἐφάνηκε νὰ τονίζῃ κάπως τὴν λέξι «κυρία». Ὁ ἀρχι-
συντάκτης ἐσήκωσε μιὰ στιγμή τὸ κεφάλι του, καὶ ἐκύτταξε
πρῶτα τὸ πονεμμένο πρόσωπο καὶ ἔπειτα τὰ δάκτυλα, τὰ
ὅποια ὅμως ἦσαν κρυμμένα σὲ κομπὰ γάντια.

Ἐγράψε τὴν σημείωσι, ἔδωσε μιὰ ἀπόδειξι καὶ ἐσηκώ-
θηκε. Ἡ νέα —κυρία ἢ δεσποινίς, ποιὸς ξέρει! — ἐσηκώ-
θηκε καὶ αὐτὴ, ἐχαιρέτησε μὲ μιὰ ἐλαφρὰ κλίσι τοῦ κεφαλιοῦ
καὶ ἐβγῆκε, ἀφίνουσα μέσα εἰς τὸ γραφεῖο, μαζὶ μὲ τὴν
ἀνεπαίσθητη σχεδόν, λεπτὴ μυρωδιά της, μιὰ περιέργη
ἐντύπωσι. Ἡ ὡμορφιά της ἦταν πολὺ πραγματικὴ. Καὶ
ὁ πόνος ποὺ ἐπρόδιδαν τὰ μάτια της πολὺ βαθύς. Καὶ ἡ
ὡμορφιά καὶ ὁ πόνος, ἅμα εἶναι ἀληθινοί, δὲν ἀφίνουν ποτὲ
χωρὶς συγκίνησι οὔτε τοὺς πειὸ ἀδιάφορους ἀνθρώπους.

Κανεὶς δὲν ἀστειεύθηκε. Προσεπάθησαν ἐν τούτοις ὅλοι
νὰ ξεκαθαρίσουν τὸ μυστήριον αὐτό: γιατί ἡ νέα, ποὺ δὲν
φοροῦσε πένθος, ἦταν τόσο συντετριμμένη ἀπὸ τὸν θάνατον
τοῦ μικροῦ Ἰακωβίδου;

Ἐνὰς ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ γραφείου τὴν εἶχε ἀνα-
γνωρίσει. Ἦταν ἡ δεσποινίς Πετρῇ, ἀπὸ πολὺ καλὴ καὶ
πλουσία οἰκογένεια τῶν Πατρῶν. Ἐμενε ἀπὸ τὸν περα-
σμένο χειμῶνα μὲ τὴν μητέρα της καὶ τὸν πατέρα της
στὰς Ἀθήνας.

Οἱ περισσότεροι ἐγνώριζαν τὴν οἰκογένεια Ἰακωβίδου.
Ἄλλωστε εἶχε κάνει ἀρκετὴ ἐντύπωσι σὲ ὅλην τὴν Ἀθήνα

ὁ τραγικὸς θάνατος τοῦ νεαροῦ Ἰακωβίδου, μοναχογυιὸ τοῦ Κοσμήτορος τῆς Νομικῆς Σχολῆς, ἀπὸ μιᾶ κεραυνοβόλο σκωληκοειδίτιδα. Τὸ παιδί αὐτὸ ἐδικαιολογοῦσε ἔπειτα ἀπὸ λαμπρὲς σπουδὲς τῆς καλύστερης ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον. Καὶ δυὸ-τρεῖς βιβλία του γιὰ τὰ μεταπολεμικὰ κοινωνικὰ ζητήματα, εἶχαν κάνει ἀρκετὴ ἐντύπωση. Οἱ δυστυχισμένοι γονεῖς εἶχαν μείνει σὰν κεραυνόπληκτοι ἀπὸ τὸν αἰφνίδιο αὐτὸ θάνατο. Καὶ οἱ πολυάριθμοι φίλοι των συμμετεῖχαν πραγματικὰ στὸ βαρὺ αὐτὸ πένθος. Κανεῖς, ὅμως, δὲν ἤξερε νὰ ἔχουν οἱ Πετρῆδες τῶν Πατρῶν καμμιά συγγένεια μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ ἀποθανόντος. Ἄλλωστε, ἂν ἦσαν συγγενεῖς, ἦ καὶ ἀπλῶς φίλοι, δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος γιὰ νὰ ἀφήσουν τὴν δωρεάν των εἰς μνήμην τοῦ πτωχοῦ Νίκου «ἀνωνύμως».

Τὸ πρᾶγμα ἐφαίνετο τώρα ἀκόμη περιεργότερο. Δυὸ-τρεις ἀπὸ τὸ γραφεῖο ἐβάλθηκαν νὰ ἐξιχνιάσουν τὸ «μυστήριον». Καὶ ἅμα οἱ δημοσιογράφοι θέλουν νὰ μάθουν κάτι δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τὸ καταφέρουν.

Ὅταν ὁ κ. Πετρῆς ἔπειτα ἀπὸ μακρό, τίμιον καὶ ἐπιτυχῆ ἐμπορικὸ βίον στὰς Πάτρας—ὅπου ἦταν ἀπὸ τοὺς γνωστοτέρους σταφιδεμπόρους—ἦλθε νὰ ξεκουρασθῇ στὰς Ἀθήνας, ἡ γυναῖκά του καὶ ἡ κόρη του ἔκαναν ἀμέσως σχέσεις μὲ τὸν καλύτερον—τὸν πραγματικὰ καλύτερον—κόσμον. Ἡ κ. Πετρῆ ἦταν ἀπὸ παλῆὰ Ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια. Καὶ ἡ δεσποινὶς Μαρία Πετρῆ, δὲν εἶχε μόνον τὴν ἐξαιρετικὴν ὡμορφιά της. Ἦταν ἔξυπνη, μορφωμένη, καλὴ καὶ εἶχε πολὺν τάλαντον στὸ πιάνον. Καμμιά φορὰ βρίσκεται κανεῖς ἀπέναντι σὲ πλάσματα αὐτοῦ τοῦ εἴδους: συγκεντρώνουν ὅλα τὰ προσόντα μὲ τέτοιο τρόπο, πού φαίνεται πὼς μόνον ἡ φαντασία τοῦ συγγραφέως μπορεῖ νὰ τὸν ἐπιτύχῃ. Ἡ φύσις ὅμως εἶναι συχνὰ πολὺ τολμηρότερη ἀπὸ τὸν καλλιτέχνη, ἢ τὸν συγγραφέα, πού φοβᾶται νὰ μὴ φανῇ ὑπερβολικὸς.

Μιὰ-δυὸ φορὲς τὸ ὄνομα τῆς δεσποινίδος Πειρῇ ἐγράφηκε μὲ κολακευτικὰ ἐπίθετα στὴν «κοσμικὴ κίνησι» τῶν ἑφημερίδων. Γρήγορα ὅμως ἔπαυσε πειὰ νὰ φαίνεται καὶ τόσο συχνά. "Οχι γιατί ἡ Μαρία δὲν ἐπήγαινε πλέον στὸν κόσμο. Ἀπεναντίας, σὰν φυσιολογικὸ καὶ μετρημένο κορίτσι, εὐχαριστεῖτο καὶ στὸν χορὸ καὶ στῆς κοσμικὲς συναναστροφές, καὶ στὸ θέατρο καὶ στῆς συναυλίες καὶ στὸν κινηματογράφο, ὅπως εὐχαριστεῖτο καὶ μὲ τὸ πιάνο της, τὰ βιβλία της, τὰ σπόρ της. Ἐμοίραζε τὸν καιρὸ της σὲ ὅλες αὐτὲς τῆς ἀπασχολήσεις μὲ τὴν ἀσφάλεια, ποὺ δίνει μόνο ἡ πραγματικὴ πνευματικὴ ἰσορροπία. Ἀλλὰ ἡ «κοσμικὴ στήλη» τῶν ἑφημερίδων τὴν ἔλησμόνησε. Γιατὶ ἡ «κοσμικὴ κίνησις» εἶνε μιὰ περίεργη νέα θρησκεία ποὺ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τῆς ἱερείας της—τῆς κυρίας καὶ δεσποινίδος, ποὺ ἀναγράφει τακτικὰ—συνεχεῖς λειτουργίες καὶ ἱεροτελεστεῖς στὸν βωμὸ της. Καὶ ὁ ρόλος αὐτὸς δὲν ἦταν καθόλου τοῦ γούστου τῆς Μαρίας.

Σὲ κάποιον ἀπὸ τὰ κοσμικὰ σαλόνια ἡ Μαρία ἐγνώρισε τὸν Νίκο. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἡ ζωὴ φάνηκε τολμηρότερη ἀπὸ τὴ συγγραφικὴ φαντασία. Ποῦ νὰ τολμήσῃ πειὰ ὁ σύγχρονος συγγραφεὺς νὰ γράψῃ περὶ κεραυνοβόλου ἔρωτος; Στὴν ἐποχὴ μας ὁ ἔρως θεωρεῖται ὡς ἡ μόνη ἀσθένεια ποὺ δὲν πιάνεται τόσο εὐκόλα καὶ τόσο γρήγορα. Καὶ ὅμως ὑπάρχουν καὶ σήμερα ἀκόμη νέοι ὑγιεῖς καὶ ἰσορροπημένοι, μὲ ψυχὴ ἱκανὴ νὰ γνωρίσῃ τὴν μοναδικὴν χαρὰ τῆς ζωῆς: τὸν ἔρωτα, καὶ μὲ μυσλὸ ἀρκετὰ δυνατὸ γιὰ νὰ καταλάβῃ, πὼς μόνον ἡ ἀγάπη δημιουργεῖ τὴν εὐτυχία. "Οταν δυὸ τέτοιοι ἄνθρωποι συναντηθοῦν—ἴσως ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι σπανιώτεροι στὴν ἐποχὴ μας—αἰσθάνονται μιὰ περίεργη συμπάθεια νὰ τοὺς ἐνώνῃ. Ἀπολαμβάνουν ὁ ἕνας τὴ συντροφιά τοῦ ἄλλου μὲ πραγματικὴ εὐχαρίστησι, καθὼς καὶ τὸ αἶσθημα ἐκείνο τῆς ἡρεμίας καὶ ἀσφαλείας, ποὺ δίνει μόνον ἡ ἐπίγνωσι τῆς ὁμοιότητος στὴ ψυχικὴ ὑπόστασι δύο ἀνθρώπων. Βέβαια δὲν σκέπτονται ἀπὸ

τὴν πρώτη συνάντησι τὸν ἔρωτα. Ἐπειδὴ, ὅμως, δὲν φοβοῦνται τὴν «ἀσθένεια» αὐτῇ, δὲν διστάζουν νὰ ὁμολογήσουν στὸν ἑαυτὸ των ὅτι εἶναι ἐρωτευμένοι, ἅμα τὸ καταλάβουν. Ἴσως ἀργοῦν λιγάκι νὰ ἀποκαλύψουν ὁ ἓνας στὸν ἄλλον τὸ αἰσθημά των. Ξέρουν ἢ διαισθάνονται ὅτι δὲν ὑπάρχει ὡραιότερη ἐποχὴ, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς μοιρασμένης ἀλλὰ μὴ ἐξωμολογημένης ἀκόμη ἀγάπης. Καὶ ἀπολαμβάνουν ὅσο μποροῦν τὴν εὐτυχία αὐτῇ. Ἔως οὗτου ἡ συνένοχη φύσις φροντίσῃ μὲ μιὰ ὡραία βραδυά, μὲ μιὰ καλὴ μουσική, μὲ τὸ γλυκὸ ἄρωμα τῶν λουλουδιῶν, ἡ μὲ τὴν κοινὴ συγκίνησι ἀπὸ ἓνα ὡραῖο βιβλίον, νὰ τοὺς προσφέρῃ τὴν εὐκαιρία καὶ τὸ μέσον γιὰ τὴν ἐξομολόγησι τῆς ἀγάπης των.

Λυποῦμαι πολὺ, ἀλλὰ μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ σᾶς προσφέρω περὶ μοντέρνα περὶ γραφῇ τῆς ἀγάπης τοῦ Νίκου καὶ τῆς Μαρίας. Ἀγαπήθηκαν ὅπως ἡ Φραντζέσκα ντὰ Ρίμινι καὶ ὁ Παῦλος, ὅπως ὁ Ρωμαῖος καὶ ἡ Ἰουλιέττα, ὅπως ὁ Μάριος καὶ ἡ Τιτίκα, ὅπως ἀγαπήθηκαν ὅλοι οἱ ὑγιεῖς καὶ κανονικοὶ ἄνθρωποι, ὅταν δὲν εἶχεν ἐφευρεθῇ ἀκόμη ἡ «ἐσωτερικότης», ἡ «ψυχανάλυσις» καὶ ὁ «σεξουαλισμός».

Ἡ Μαρία εὗρετο στὸν Νίκο ὅλες τῆς ἀρετῆς τῆς πνευματικῆς ὑγείας καὶ τῆς πραγματικῆς νεότητος ποὺ ἐχαράκτηριζαν καὶ τὴν ἴδια. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ κυρίως τῆς ἄρεσε στὸν νέο αὐτὸ ἦταν ὁ ἐνθουσιασμός του—ἐνθουσιασμός εὐκόλος καὶ εἰλικρινής· γιὰ κάθε τι ὡραῖον—καθὼς καὶ ἡ ἄσβεστη δίψα τῆς ζωῆς ποὺ εἶχε μέσα του. Στῆς κινήσεις του, στὴν ὁμιλίαν του, στὸ περπάτημά του ἀκόμη, ἐφαίνετο ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἤθελε νὰ ζήσει, νὰ ζήσει πραγματικά, πολὺ ἐντατικά. Ἡ δίψα αὐτῇ τῆς ζωῆς, ἐξεδηλώνετο στῆς σπουδῆς του—ἔπρεπε νὰ μαθαίνει συνεχῶς, ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο—στῆς διασκέδασίς του, στὴν δουλειά του ἀκόμη. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἄφησε τὸ στενὸ καὶ σκονισμένον περιβάλλον τῆς δικονομίας καὶ τῶν κωδίκων, καὶ ἐμελέτησε βα-

θεία, με ειλικρίνεια καὶ με συγκίνησι, τὰ κοινωνικά προβλήματα. Τὰ βιβλία του, ὅσο καὶ ἂν ἦσαν μελετημένα καὶ ἐμπεριστατωμένα, εἶχαν περισσότερο τὴν μορφὴ ἔργων δημιουργικῶν, παρὰ συνηθισμένων νομικῶν μελετῶν.

Μὲ δύο λέξεις ὁ Νίκος ἦταν ἀπὸ τοὺς τύπους ἐκείνους τῆς πραγματικῆς νέας γενεᾶς, ποὺ μᾶς δίνει σήμερα ἡ φύσις με κάποια φιλαργυρία, μέσα στὴν πληθώρα τῶν πρόωρα γηρασμένων, τῶν κενῶν, τῶν ἀπελπιστικῶν αὐτῶν νέων, ποὺ κυκλοφοροῦν γύρω μας. Ἕνας ἀπὸ τοὺς λίγους ἐκείνους νέους, ποὺ ἐπιτρέπουν τὴν ἐλπίδα γιὰ ἓνα καλύτερο μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐρρίχθηκε στὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν Μαρία με τὴν ἴδια αὐθόρμητη χαρὰ καὶ ειλικρίνεια καὶ θέρμη ποὺ τὸν ἐχαρακτήριζε σὲ ὅλα τὰ πράγματα. Ἦταν ἡ πρώτη του ἀγάπη, θὰ ἦταν ἡ μόνη. Καὶ αὐτὸ ἴσως φαίνεται λίγο ἀπίθανο. Καὶ ὅμως ὑπάρχουν ἀκόμη ἄνθρωποι, γιὰ τοὺς ὁποίους μερικὰ παροδικὰ παιδιάστικα φλέρτ, μερικὲς ειλικρινεῖς καὶ ἄγνες φιλίες με γυναῖκες τοῦ κύκλου των, δὲν μετροῦν καθόλου ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν μία, τὴν μοναδική, τὴν μεγάλη ἀγάπη τῆς ζωῆς των.

Οἱ δύο αὐτοὶ ἄνθρωποι ἀπῆλυσαν πραγματικὰ τὴν ἀγάπη των. Αὐτὸς ὀρμητικὸς, ἐκείνη μετρημένη σὲ ὅλα, σπινεννοοῦντο ἐν τούτοις πάντα θαυμάσια καὶ ἐθεωροῦσαν τῆς ὥρες ποὺ ἐπερνοῦσαν μαζῇ, ὥσάν τὴν πραγματικὴ εὐτυχία τῆς ζωῆς των.

Ἐκαναν θαυμάσια σχέδια γιὰ τὸ μέλλον. Τὸ ὅτι θὰ ἐφθανε μιὰ ἡμέρα ποὺ θὰ τοὺς «ἦνωνεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων» ὅπως ἔλεγε γελῶντας ὁ Νίκος, τὸ θεωροῦσαν σὰν κάτι τὸ αὐτονόητον καὶ ἀναμφισβήτητον. Καὶ τόση ἦταν ἡ πεποίθησίς των, τόση ἡ εὐτυχία ποὺ ἀπελάμβαναν ἐν τῷ μεταξύ, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ὀρμητικὸς Νί-

κος, δὲν ἔδειχνε ἐξαιρετικὴ σπουδή, γιὰ νὰ κάνη τὴν εὐλογημένη αὐτὴ ἡμέρα νὰ ἔρθῃ γρηγορώτερα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς ἤθελε κάποια προπαρασκευὴ αὐτὸ τὸ τέλος, τὸ τόσο φυσικὸ καὶ λογικόν. Ὁ Νίκος δὲν θὰ κατῴρθωνε πολὺ εὐκόλῃ νὰ πείσῃ τοὺς γονεῖς του πὼς ἦταν καιρὸς νὰ παντρευθῇ. Προπαντὸς ἢ μητέρα του, συνηθισμένη νὰ τὸν ἔχῃ πάντα κοντὰ της, νὰ βγαίνει μαζί του ἔξω—ὁ μπαμπᾶς ἦταν τόσο ἀπορροφημένος ἀπὸ τὴν δουλειά του καὶ τόσο λίγο κοσμικὸς—νὰ τὸν καλύπτῃ πάντοτε μὲ τὴν ἄγρυπνῃ καὶ κάπως ἀπαιτητικὴ στοργή της, θὰ ὑπέφερε πολὺ μὲ τὴν ἰδέα πὼς θὰ τὸν ἐχωρίζετο γιὰ νὰ τὸν δώσῃ σὲ ἄλλῃ γυναῖκα.

Ὁ κ. Ἰακωβίδης, ὅμως, εὗρε πὼς ἔπρεπε μετὰ τὴν ἄδεια τοῦ «δικηγورεῖν παρ' ἐφέταις» νὰ στείλῃ μιὰ φορὰ ἀκόμῃ τὸν γιὸν του ἔξω στὴν Εὐρώπη. Ἡ Γενεὺ καὶ ἡ Βιέννη συνεκέντρωναν τότε μὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ συνέδρια τὴν προσοχὴ τοῦ νομικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ κόσμου. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ ἄρχιζε.

Γιὰ τὸν Νίκο ἡ ἀναχώρησις αὐτὴ δὲν ἦταν καὶ πολὺ δυσάρεστη. Naί μὲν, θὰ ἐχωρίζετο ἀπὸ τὴν Μαρία. Ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα του θὰ ἐσυνήθιζε λιγάκι μὲ τὴν ἰδέα, πὼς τὸ ἀγόρι της δὲν μποροῦσε διαρκῶς νὰ εἶνε κοντὰ στῆς φουστὲς της.

Καὶ ἔτσι ἔφυγε. Ὁ χωρισμὸς δὲν ἡλάττωσε καθόλου τὸ θερμὸ αἶσθημα τῶν δύο νέων. Ἀπεναντίας τὸ ἐτόνωσε καὶ τὸ ἐδυνάμωσε. Ἡ ἀλληλογραφία των ἦταν πηγὴ εὐτυχίας, ποιήσεως, ὁμορφιάς καὶ γιὰ τοὺς δύο. Τὸ αἶσθημά των, ὥραϊο καὶ εὐγενικὸ ὅπως ἦταν ἐκ φύσεως, ἔπαιρνε ἀκόμῃ περισσότερην εὐγένεια καὶ ὁμορφιά, ἅμα ὁ Νίκος καὶ ἡ Μαρία εἶχαν νὰ τὸ ἐμπιστευθοῦν στὸ χαρτί.

Ἡ Μαρία ἰδίως ἔχανε καὶ τὴν ψυχραιμίαν της ἀκόμῃ μὲ τὰ γράμματα τοῦ Νίκου. Ὅλος ὁ βαθὺς καὶ εἰλικρινὲς ῥωμαντισμὸς, ὅλη ἡ ὀρμητικότης του, ξεχείλιζαν στὰ γράμματα αὐτά, ἀληθινὰ περὶ ποιήματα. Τὰ ἐφύλαγε σὲ ἕνα

κρυφὸ συρταράκι καὶ κάθε βράδυ, πρὶν πέση νὰ κοιμηθῇ, τὰ ἐδιάβαζε μὲ ἐνθουσιασμό, μὲ κατάνυξι.

Εἶχαν περάσει ὀκτὼ μῆνες ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ ἐχωρίσθηκαν ὁ Νίκος καὶ ἡ Μαρία. Ἡ οἰκογένεια Πετρῇ εἶχε κάνει ἐν τῷ μεταξὺ τὸ συνηθισμένο της καλοκαιρινὸ ταξίδι στὴν Εὐρώπη. Εἶχαν περάσει ἓνα μῆνα, ἐπάνω στῆς Τυρολέζικες Ἀλπεις. Ἀκουσαν Βάγκνερ καὶ Μόζαρτ στὸ Μόναχο, καὶ εἶδαν ἔπειτα τῆς πρῶτες παραστάσεις τῶν νέων ἔργων τοῦ φθινοπώρου στὸ Παρίσι. Ἐγύριζαν τώρα στὴν Βενετία γιὰ νὰ πάρουν τὸ «Λόυντ» γιὰ τὸν Πειραιᾶ. Ἡ Μαρία δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ συναντήσῃ πουθενὰ τὸν Νίκο, γιατί οἱ δρόμοι τῶν δὲν συνέπεσαν. Ἐξακολουθοῦσαν ὁμως ὁλοένα πυκνότερη καὶ ὁλοένα θερμότερη τὴν ἀλληλογραφία των. Τὸ τελευταῖό του γράμμα, ποὺ εἶχε βρῇ στὸ «πόστ-δεστάντ» τῆς ὁδοῦ Λα-Μποσσί, πρὶν φύγῃ ἀπὸ τὸ Παρίσι, ἦταν ἓνας πραγματικὸς ὕμνος στὴν εὐτυχία, ποὺ θὰ ἐμοιράζοντο ὅταν, σὲ λίγο, θὰ ἦνωναν τὰς ὑπάρξεις των. Κάθε στιγμή ποὺ κατῶρθωνε νὰ μείνῃ μόνη της, στὸν διάδρομο τοῦ Βαγκὸν-λί, ἢ στοὺς μικροὺς σταθμούς, ἡ Μαρία ἔβγαζε ἀπὸ τὸ τσαντάκι της τῆς δυὸ πυκνογραμμένες κόλλες γιὰ νὰ διαβάσῃ πότε αὐτό, πότε ἐκεῖνο τὸ μέρος.

Ποιὸς μπορεῖ νὰ περιγράψῃ τὴν ποιήσει τῶν ἐρωτικῶν γραμμάτων! Ποιὰ ἄλλη φιλολογία μπορεῖ νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν φιλολογία τῶν σελίδων αὐτῶν, ποὺ δὲν εἶναι γραμμένες, γιὰ τὸν πολὺ, γιὰ τὸν ἀδιάφορο κόσμον, ἀλλὰ γιὰ μία μόνο ὑπαρξί! Κάθε φράσις, κάθε γραμμὴ, κάθε λέξις, ἀντηχεῖ βαθειὰ στὴν συντονισμένη καρδιά, καὶ ξυπνᾷ τὸ αἶσθημα ποὺ πρέπει νὰ ξυπνήσῃ, δίνει τὴν συγκίνησι ποὺ πρέπει νὰ δώσῃ. Ἀλλοίμονο στὸ συγγραφέα, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἀφήσῃ τῆς σελίδες του σὲ χιλιάδες ἀνθρώπων, ποὺ δὲν τοὺς γνωρίζει, ποὺ δὲν ξέρει ποιὲς εἶναι ἢ σκέψεις των καὶ ποῖα ἢ εὐαισθησία των, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ μαντεύσῃ

ἂν θὰ γελάσουν μὲ τὴν παράγραφο πὺν ἔπρεπε νὰ τοὺς κἀνὴ νὰ δακρύσουν, ἂν θὰ χασμουρηθοῦν στὴν παράγραφο, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἤλπιζε πὺς θὰ προκαλέσῃ ἓνα μειδίᾳμα εὐχαριστήσεως. Ἀλλοίμονο στὸν συγγραφέα πὺν γράφει γιὰ τοὺς πολλοὺς: τὸ ἔργο του δὲν θὰ γνωρίσῃ ποτὲ τὸν θρίαμβο πὺν ἐπιτυγχάνει τὸ ταπεινὸ, τὸ ἀσύντακτο ἴσως γράμμα τὸ γραμμένον γιὰ ἓνα μόνον ἀναγνώστη!

Ἡ Μαρία ἦταν πραγματικὰ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Νίκου. Τὸ ταξίδι αὐτὸ μὲ τοὺς γονεῖς της, πὺν ἄλλοτε τὴν διεσκέδαζε καὶ τὴν εὐχαριστοῦσε τόσο πολὺ, τῆς ἐφαίνετο τώρα τόσο ἀνιαρὸ, τόσο στερημένον ἀπὸ ποιήσι, ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ταξίδι τῶν γάμων των, πὺν περιέγραφε ἐκ τῶν προτέρων μὲ τόση ἔξαρσι, ὁ Νίκος στὸ γράμμα του! Ὅλη της ἡ ὕπαρξις ἦταν τώρα περιορισμένη σὲ μιὰ καὶ μόνον σκέψι, σὲ μιὰ καὶ μόνον βαθειὰ ἐπιθυμία: νὰ ξαναἰδῇ τὸν φίλο της, νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνή του, νὰ νοιώσῃ τὸ σφίξιμο τοῦ χεριοῦ του.

Καὶ ὅμως πόσο καιρὸ θὰ ἔκανε νὰ τὸν ὀῇ! Ἀπὸ τὸ γράμμα του ἔμαθε ὅτι ἔφευγε τώρα ἀπὸ τὴν Ρώμη, ὅπου εἶχε μείνει τρεῖς μῆνες, γιὰ νὰ μελετήσῃ τοὺς νέους ἐργατικὺς νόμους τοῦ Μουσσολίνι. Ἐπήγαινε στὴν Γενεύη γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ ὅλο τὸν Σεπτέμβριο τὴν Γενικὴ Συνέλευσι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν. Κοὶ θὰ κατέληγε στὸ Παρίσι, ὅπου θὰ ἐπερνοῦσε ὁλόκληρο τὸν χειμῶνα καὶ ἴσως ὁλόκληρο τὸ ἐπόμενο καλοκαίρι.

Πόσοι μῆνες ἀλλοίμονο! Πόσο μακρὺς τῆς ἐφαίνετο τώρα αὐτὸς ὁ χωρισμὸς πὺν εἶχε δεχθῇ χωρὶς πολλὴ στενοχωρία στὴν ἀσχή! Καὶ μὲ τὰ μάτια βουρκαωμένα ἔβαζε τὸ χέρι της μέσα στὸ τσαντάκι της, γιὰ νὰ αἰσθανθῇ τὸ χάδι τοῦ ψυχροῦ χαρτιοῦ τοῦ Νίκου, ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ ἐξηγήσῃ στὴν μητέρα της, ὅτι κακοκοιμήθηκε τὴν νύχτα μὲ τὸ τραντάγμα τοῦ βαγονιοῦ καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα ξυπνήματα στὰ σύνορα τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

Ἦταν ἓνα μελαγχολικὸ φθινοπωρινὸ πρωῒ. Ἡ ψιλὴ

καὶ ἐπίμονη βροχὴ ποὺ ἔλεφτε στοὺς πυκνοφυτευμένους κάμπους τῆς Λομβαρδίας, ἐφαίνετο περιέργη σ' αὐτούς, ποὺ τὴν ἔβλεπαν μέσα ἀπὸ τὰ τζάμια τοῦ βαγονιοῦ. Δυὸ ὥρες πρὶν ἢ ὥραιες λίμνες τῆς Ἰταλίας ἐφωτίζοντο ἀπὸ τὸν πειὸ ζωηρὸ καὶ χαρωπὸ ἥλιο.

Σὲ λίγη ὥρα τὰ σπίτια ἄρχισαν νὰ γίνωνται συχνότερα μέσα στὸν κάμπο. Ἔπειτα παρήλασαν μὲ ταχύτητα, τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ μεγάλα ἐργοστάσια. Ἔπειτα ἡ ἐργατικὴ συνοικίᾳ μὲ τὰ ὁμοιόμορφα καὶ καλοκτισμένα σπίτια. Ἔπειτα τὸ τραῖνο ἐπέρασε ψηλὰ ἐπάνω στῆς σιδερένιες γέφυρες, ἐπάνω ἀπὸ τοὺς μισοσκοτεινοὺς δρόμους, ὅπου ἄρχιζε κιόλας ἡ πρωϊνὴ κίνησις τῆς μεγαλουπόλεως. Καὶ τέλος, μέσα σὲ ἓνα θόρυβο ἀπὸ σφυρίγματα, κουνδούνια, φρένα ποὺ σφίγγονται καὶ ῥόδες ποὺ ἀργοκυλοῦν, τὸ τραῖνο ἐμπῆκε στὸν σκοτεινὸ καὶ πάντοτε πολυτάραχο σταθμὸ τοῦ Μιλάνου.

Στάσις ἐνὸς τετάρτου.

— Δὲν ἔχω πειὰ κανένα βιβλίο, μπαμπᾶ. Πῶς θὰ περάσω τὴν ὥρα μου ὥς τὴν Βενετία;... Θὰ κατέβω νὰ ἀγοράσω ἓνα δυὸ στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ σταθμοῦ.

— Πρόσεξε μὴν ἀργήσης καὶ σὲ ἀφήσῃ τὸ τραῖνο ἔξω, εἶπε μόνον ὁ κ. Πετρῆς.

— Δὲν ἀφίνης καλύτερα, παιδάκι μου; εἶπε πειὸ φοβισμένη ἢ μητέρα της. Μὲ πιάνει ἀγωνία κάθε φορὰ ποὺ κατεβαίνεις στοὺς σταθμούς. Θὰ περάσουν τώρα ἐδῶ ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ τραῖνο τὰ καροτσάκια μὲ τὰ περιοδικὰ καὶ τὰ βιβλία καὶ παίρνεις ὅ,τι θέλεις.

— Ἄ, ὄχι, μαμμά! Ἄς μοῦ λείψῃ αὐτὴ ἡ φιλολογία. Ἐέρω τί ἔχουν τὰ καροτσάκια: «μερικὰ Βὸγκ» καὶ «Je sais tout» τὰ τελευταῖα ῥομάντσα τῆς Γκράτσια Ντελέντα καὶ τοῦ Γκουίντο ντὰ Βερόνα. Ἄσε με νὰ τρέξω μιὰ στιγμὴ. Καὶ μὴ φοβᾶσαι καθόλου· θὰ γυρίσω ἀμέσως, τὸν ξέρω καλά τὸν σταθμό.

Ἐβγήκε ἀπὸ τὸ τραῖνο μὲ πραγματικὴ ἀνακούφισι.

Δὲν εἶχε τόσο ἀνάγκη ἀπὸ βιβλίου, ὅσο ἐπιθυμία νὰ μείνῃ ἄλλο μόνον, νὰ ῥίξῃ μιὰ ματιὰ στὸ γράμμα τοῦ Νίκου, νὰ ἀφήσῃ τὸ πρόσωπό της νὰ ξεκουρασθῇ ἀπὸ τὴν ἐπίμονη προσπάθεια ποὺ κατέβαλλε τόσες ὥρες γιὰ νὰ κρύψῃ τὰ νεῦρά της καὶ τὴν συγκίνησίν της.

Μέσα στοὺς φαρδεῖς ὑπογείους διαδρόμους, ποὺ, περνώντας κάτω ἀπὸ τὴν σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, ἐνώνουν μεταξὺ τῶν τῆς διαφορῆς ἀποβάθρας τοῦ σταθμοῦ, ἡ Μαρία ἐστάθηκε σὲ μιὰ γωνία. Ἐβγαλε τὸ μανδηλάκι της, ἐσκοῦπισε τὰ δάκρυά της, ποὺ ἔτρεχαν τώρα ἀνεμπόδιστα καὶ βυθίσθηκε μιὰ ἀκόμῃ φορὰ στὴν ἀνάγνωσι τοῦ γράμματος τοῦ Νίκου.

Κανεὶς δὲν τὴν ἐπρόσεχε καὶ αἰσθάνετο τὸν ἑαυτὴ τελείως ἀπομονωμένο. Χιλιάδες ἄνθρωποι ἐκυκλοφοροῦσαν γύρω της, ἐνῶ ἀπὸ ἐπάνω ἤκούετο βαρὺς, σὰν ἀπὸ μακρυνὸ κεραυνό, ὁ κρότος τῶν τραίνων ποὺ ἐπερνοῦσαν. Ὅλοι ἦσαν βιαστικοί, ὅλοι ἀπορροφημένοι ἀπὸ τὴν φροντίδα τοῦ νὰ φθάσουν τὸ τραῖνό των, νὰ μὴ χάσουν τὰ μπαγάζια των, νὰ προσέξουν τὰ παιδιὰ των. Γιὰ ἄλλους τὸ ταξίδι ποὺ ἄρχιζε, ἢ ποὺ τελείωνε, ἦταν εὐτυχία, χαρὰ, ἀνάπαυσις, γιὰ ἄλλους κόπος, στενοχωρία, δυστυχία. Ὅλοι ὅμως ἐδιέλιποντο καὶ κανένας δὲν εἶχε καιρὸ νὰ προσέξῃ τὴν νέα, ποὺ, ἀκουμπισμένη ἐπάνω στὰ κάτασπρα πλακάκια τοῦ τοίχου, ἐδιάβαζε ἓνα γράμμα.

Ἐξαφνα ὅμως ἡ Μαρία αἰσθάνθηκε ὅτι δὲν ἦταν πειὰ μόνον. Μέσα στὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν ἀνθρώπων ἓνας ἦταν ἀπησχολημένος μαζὶ της. Κάποιο ἀόριστο καὶ ὅμως ἔντονο συναίσθημα τὴν εἰδοποίησε γιὰ τὴν παρουσία αὐτῆς. Φοβήθηκε μήπως ἦταν ὁ πατέρας της, ποὺ ἤρχετο νὰ τὴν βρῇ.

Ἐγύρισε πίσω καὶ ἀμέσως ἔβγαλε μιὰ φωνή:

— Νίκο!

Πράγματι ἦταν κοντὰ της ὁ Νίκος. Μὲ τὸ πρόσωπο φωτισμένο ἀπὸ χαρὰ καὶ ἀγάπη παρακολουθοῦσε ἐδῶ καὶ ἄλλο ὥρα κάθε κίνησίν της.

Οἱ δύο νέοι ἀγκαλιάσθηκαν καὶ ἐφιλήθησαν, μὲ ὄρμη καὶ ἐνθουσιασμό. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τῆς ἀγάπης των, ποὺ προχωροῦσαν πέρα ἀπὸ τὸ παρατεταμένο σφιξιμο τῶν χειρῶν. Ἀλλ' αὐθόρμητα, ταυτοχρόνως, εἶχαν αἰσθανθῇ καὶ οἱ δύο των τὴν ἀνάγκη τοῦ φιλοῦ αὐτοῦ. Καὶ χωρὶς κανένα δισταγμὸ ὑπῆκουσαν στὴν ἐσωτερικὴ φωνὴ ποὺ τοὺς ἔσπρωχνε τὸν ἕνα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου.

Ὁ Νίκος ἐτράβηξε ἔπειτα τὴν Μαρία πρὸς τὴν ἔξοδο τοῦ ὑπογείου διαδρόμου.

— "Ελα μαζὶ μου, τῆς εἶπε ἀπλᾶ.

Καὶ ἐκείνη χωρὶς ἀντίρρηση τὸν ἠκολούθησε. Λειλὰ-δειλὰ μόνον παρετήρησε :

— Νὰ μὴ χάσω τὸ τραῖνο!

— "Εννοιά σου ! "Εχουμε ἀκόμη δέκα λεπτά... Μὴ μοῦ χαλᾶς τὴν χαρὰ μου. Εἶναι δικὰ μας αὐτὰ τὰ δέκα λεπτά. Θὰ σὲ βλέπω, θὰ σὲ ἀκούω, θὰ σοῦ μιλάω : δέκα ὁλόκληρα λεπτά... "Ελα μαζὶ μου.

Εὐρέθησαν μέσα στὸ ἐστιατόριο τοῦ σταθμοῦ. Ἡ Μαρία ἐκάθησε μαζὶ μὲ τὸν Νίκο σὲ ἕνα τραπεζάκι, πίσω ἀπὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς ταμεῖο. Δὲν θὰ τοὺς ἔβλεπε κανεὶς ἐκεῖ... Ἀπέναντί των εἰς τὸν τοῖχο ἦταν ἕνα μεγάλο ῥολόγι.

— Στάς ὀκτῶ παρὰ δεκαεπτὰ φεύγει τὸ τραῖνό σου. Στάς ὀκτῶ παρὰ εἴκοσι θὰ φύγουμε ἀπὸ ἐδῶ.

Βιαστικά-βιαστικά καὶ μὲ τὰ βλέμματα καρφωμένα πάντοτε στὸ πρόσωπο τῆς Μαρίας, παρήγγειλε στὸ γκαρσόνι ποὺ ἐπλησίαζε, δύο καφφέδες. Οὐτε ῥώτησε τὴν Μαρία, τί ἤθελε. Αὐτὰ τὰ πράγματα ἦσαν τόσον ἀσήμαντα... Καὶ ἔπειτα δὲν ἔμεναν πειὰ παρὰ ἐννέα λεπτά. Μιλοῦσε, τώρα :

— "Εχω δυὸ μέρες ποὺ ζῶ συνεχῶς μέσα στὸ σταθμὸ αὐτό. Ἐδῶ τρώω τὸ μεσημέρι, ἐδῶ τὸ βράδυ, ἐδῶ παίρνω τὸν καφέ μου τὸ πρωῒ, τὸ τσαΐ μου τὸ ἀπόγευμα. Ξέρω ὅλες τῆς γωνίες, ὅλες τῆς ὥρες ποὺ ἔρχονται καὶ φεύγουν τὰ τραῖνα. Καὶ οἱ «φασίστι» ποὺ φυλάνε τὸν σταθμό, ἄρ-

χισαν νὰ μὲ κυττάζουν μὲ ἀρκετὴ ὑποψία. Μὲ ἔμαθαν πειὰ καὶ μὲ παρακολουθοῦν, μήπως ἔχω τίποτε βόμβες μαζῇ μου. Μεθαύριο πρόκειται νὰ ἔλθῃ ἐδῶ ὁ Μουσσολίνι. Ρώτησαν μάλιστα καὶ στὸ ξενοδοχεῖό μου γιὰ νὰ ζητήσουν πληροφορίες... Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ δὲν μὲ ἔννοιαζαν καθόλου... Περιμένα τὸ τραῖνό σου, ἔπρεπε νὰ σὲ ἰδῶ.

Ἡ Μαρία δὲν εὑρίσκει τίποτε νὰ ἀπαντήσῃ. Ἡ καλωσύνη, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ μοῖρα ἐξεπλήρωνε τὴν μεγάλη της ἐπιθυμία, τὴν ἄφινε ζαλισμένη ἀπὸ χαρὰ ἀπὸ εὐτυχία. Τὰ βλέμματά της δὲν ἔφευγαν οὔτε μιὰ στιγμή ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Νίκου. Τὰ αὐτιά της κατώρθωναν μέσα σὲ ὅλον τὸν θόρυβο τοῦ σταθμοῦ, νὰ μὴ ἀκοῦνε πιά τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν γλυκεῖα φωνή του. Καὶ ἔσφιγγε τὸ χέρι του μὲ πραγματικὴ εὐγνωμοσύνη, γιὰ τὴν εὐτυχία ποὺ τῆς ἔχάρισε.

— Ὅταν μοῦ ἔγραψες πὼς γυρίζεις πίσω στὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς γονεῖς σου, τῆς ἴδιας ἀκριβῶς ἡμέρες ποὺ ἐγὼ θὰ ἀνέβαινα ἀπὸ τὴν Ρώμη στὴν Γενεύη, μοῦ ἐφάνηκε πὼς θὰ ἦταν ἔγκλημα, ἂν ἀφίναμε τὰ τραῖνά μας, νὰ περάσουν τὸ ἓνα δίπλα στὸ ἄλλο μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα, ἐνῷ ἐμεῖς οἱ δύο δὲν θὰ ἤξέραμε κἄν πὼς εἴμαστε τόσο κοντά. Χωρὶς κανένα δισταγμὸ ἀπεφάσισα νὰ μείνω στὸ Μιλάνο καὶ νὰ σὲ περιμένω. Ἐπρεπε μὲ κάθε τρόπο νὰ σὲ ἰδῶ. Τὰ λίγα λεπτά, ποὺ σταματοῦν συνήθως στὸ Μιλάνο τὰ τραῖνα μοῦ ἔφθαναν. Ἐκάθησα σὲ ἓνα μεγάλο ξενοδοχεῖο, ἐδῶ ἀπέναντι ἀπὸ τὸν σταθμό.... Ἀλλὰ οὔτε κἄν κοιμᾶμαι ἐκεῖ. Γιατὶ εἶναι καὶ δυὸ τραῖνα ἀπὸ τὸ Παρίσι, ποὺ περνοῦν τὴν νύκτα... Μάλιστα ἐφοβόμουνα τόσο πολὺ, μήπως εἶχατε πάρει κανένα ἀπὸ τὰ τραῖνα αὐτά. Πάντως θὰ σὲ ἔβλεπα, ἀκόμη καὶ ἂν ἐταξειδεύατε μὲ νυκτερινὸ τραῖνο. Δὲν ξέρω πὼς θὰ τὰ ἐκατάφερνα... Ἀλλὰ ὅπωςδήποτε θὰ σὲ ἔβλεπα.... Καὶ νὰ ποὺ σὲ εἶδα.

— Νικό μου! μπόρεσε μόνον νὰ πῇ μὲ ἀπεριόριστη ἀγάπη ἡ Μαρία.

— Ἦταν τὸ δωδέκατο τραῖνο ἀπὸ τὸ Παρίσι πού εἶδα νὰ μπαίνει στὸ σταθμό...Κάτι ὅμως μοῦ ἔλεγε, πὼς αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν θὰ ἐπερίμενα ἀδίκως. Πήγα νὰ τρελλαθῶ ἀπὸ τὴν χαρὰ μου, ἅμα σὲ εἶδα νὰ βγαίνης μόνη σου ἀπὸ τὸ τραῖνο...Ὅσο καὶ ἂν λογάριαζα πὼς θὰ σὲ ἔβλεπα, μοῦ ἐφάνηκε ἀπίστευτο ὅτι ἦσουν ἐσύ. Σὲ ἄφησα νὰ περάσης ἐμπρὸς μου χωρὶς νὰ πῶ τίποτε. Ἐτρεμα ἀπὸ χαρὰ καὶ συγκίνησι...Καὶ ἦσουν μόνη σου, καὶ θὰ μπορούσα νὰ σοῦ μιλήσω μὲ ὅλη τὴν ἐλευθερία...Ἐπρεπε νὰ περάσῃ λίγη ὥρα γιὰ νὰ κατορθώσω νὰ συνέλθω...Ἀλλὰ πὼς νὰ συνέλθω, ἅμα σὲ εἶδα νὰ διαβάζης τὸ γράμμα μου καὶ νὰ δακρύζης ;...Τὰ δάκρυα μοῦ ἀνέβηκαν καὶ ἐμένα στὰ μάτια...Γιατὶ νὰ μοῦ χαρίσῃ ὁ Θεὸς τέτοια εὐτυχία ;... Ἦμουν ἄξιός της, ἄραγε ;

— Μὴ λές τέτοια πράγματα, Νίκο...Τί νὰ πῶ ἐγώ, γιὰ τὴν εὐτυχία μου, πὺν σὲ βρῆκα στὸν δρόμο μου...Νάξαρς τί μοῦ χάρισες μ' αὐτὴ τὴν συνάντησι πὺν ἐτοίμασες !... Πήγαινα νὰ τρελλαθῶ, ἅμα ἐσκεπτόμουν πὼς θὰ ἔκανα τόσους μῆνες νὰ σὲ ἰδῶ. Ἐνῶ τώρα πῆρα κουράγιο. Μὲ τὴν ἀνάμνησι αὐτῶν τῶν λεπτῶν, πὺν ἐπεράσαμε μαζῇ, θὰ εἶμαι ἱκανὴ νὰ ὑπομείνω ὅλον τὸν ἀτελείωτο χωρισμό.

— Θὰ εἶναι ὁ τελευταῖος Μαρία μου, σοῦ τὸ ὀρκίζομαι. Ἀπὸ τώρα ἄρχισα νὰ προετοιμάζω μὲ τρόπο τοὺς γονεῖς μου. Νὰ εἶσαι βεβαία, πὼς ἡ πρώτη μου ἐπίσκεψις ἅμα γυρίσω στὴν Ἀθήνα, θὰ εἶναι γιὰ τὸν μπαμπά σου. Δὲν θὰ εἶμαι μόνος μου ὅμως. Θὰ ῥθῶ μὲ τὸν πατέρα μου νὰ ζητήσουμε τὴν χεῖρα τῆς δεσποινίδος Μαρίας Πετρεῖ. Γρηγόρα-γρηγόρα θὰ κάνουμε τὸ γάμο μας. Καὶ θὰ φύγουμε ἀμέσως. Θὰ πᾶμε ἢ στὴν Μαγιόρκα, ἢ στὴν Μαντῆρα, ἢ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ φιόρντ τῆς Νορβηγίας, ἢ στὴν Ἰσπανία κάπου μακριά, πολὺ μακριὰ πάντως, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἀπολαύσουμε ἀπόλυτα τὴν εὐτυχία μας, νὰ μπορέσουμε νὰ γνωρίσουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ὥς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του. Ὅπου καὶ νὰ πᾶμε ὅμως θὰ σὲ παίρνω κάθε

πρωί, θά σέ βάζω σέ μιὰ βάρκα, καί θά τραβᾶμε μακρινὰ ἔξω στοῦ πέλαγος...Μόνον ἐκεῖ, κάτω ἀπό τὸν ἀπέραντο οὐρανὸ καὶ μέσα στὴν ἀτέλειωτη θάλασσα, θά μπορῶ νὰ σέ ἔχω ἐντελῶς δική μου...

Καί μὲ τὴν φωνή, παλλομένη ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸ πρόσωπο φωτισμένο ἀπὸ χαρά, ὁ Νίκος περιέγραφε τὴν ζωὴ πού θά περνοῦσαν, ὅταν θά ἦσαν πειὰ ἐνωμένοι γιὰ πάντα. Καί αὐτὸς καὶ ἡ Μαρία εἶχαν χάσει ἐντελῶς τὴν αἴσθησι τῆς πραγματικότητος. Τὸ «καφέ-ἐσπρέσσο» ἐκρύωνε ἄθικτο μέσα στὰ φλυτζάνια των. Οἱ βιαστικοὶ πελάται πού ἐκάθηντο στὰ γύρω τραπέζια ἔφευγαν, γιὰ νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀμέσως ἀπὸ ἄλλους. Καί τὰ λεπτά, πού ἐσημείωναν οἱ δείκται τοῦ μεγάλου ρολογιοῦ, ἀπέναντι στὸν τοῖχο, ἐπερνοῦσαν τακτικά, ἀμείλικτα, μὲ τὴν κανονικὴ καὶ ὅμως περιέργη ἐκείνη ταχύτητα πού παίρνουν, ἅμα πρόκειται νὰ μετρήσουν τῆς λίγης ὥρης τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλὰ οἱ δύο νέοι εἶχαν μεταφερθῇ μὲ τὴν φαντασία των, ἀπὸ τὴν πολυθόρυβη αἴθουσα τοῦ καφενεῖου, μακριὰ, πέρα στὴν θάλασσα, στὰ βουνά, στὰ δάση, παντοῦ ὅπου ἡ φύσις θά ἔδινε ἕνα ὠραῖο πλαίσιο στὴν εὐτυχία των.

— Ὅλος ὁ κόσμος, ἔλεγε ὁ Νίκος, θά εἶναι πλασμένοι τότε γιὰ νὰ προσφέρῃ τῆς ὀμορφιᾶς του στὴν εὐτυχία μας. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος τῆς Εὐρώπης θά πηγαίνουμε στὸ ἄλλο. Ἀπὸ τὴν Φλωρεντία στοῦ Μόναχο, καὶ ἀπὸ τὴν Μαδρίτη στοῦ Παρίσι. Ὅπου ὑπάρχει ὠραία τοποθεσία, θά τὴν ἴδοῦμε· ὅπου βρίσκονται περίφημες ἀρχαιοτάτες, θά τῆς θαυμάσουμε· ὅπου παίζουν καλὴ μουσική, θά τὴν ἀκούσουμε· ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἔχουν καινούργια πράγματα νὰ μᾶς διδάξουν, θά τὰ μάθουμε... Καί ὅπου δὲν ὑπάρχει πραγματικὴ ὀμορφιὰ θά τὴν φέρνουμε ἑμεῖς μὲ τὴν ἀγάπη μας. Τὸ μονότονο καὶ μελαγχολικὸ τοπεῖο, τὴν πρόστυχη μουσική, τὰ σαχλὰ ἔργα, τὴν κακὴ ζωγραφικὴ... ὅλα, ὅλα θά τὰ κάνῃ ὠραῖα ἡ εὐτυχία μας. Ἀκόμη καὶ τὰ ἀπαίσιμα δωμάτια τῶν ξενοδοχείων, ἀκόμη καὶ τοὺς σκοτισμένους

δρομούς, τοὺς καπνισμένους σταθμούς, τὰ βρώμικα τραῖνα...

Σταμάτησε ἔξαφνα... Καὶ οἱ δυὸ αἰσθάνθηκαν ἓνα αὐθόρμητο φόβο. Ἡ λέξις «τραῖνο» σὰν ἓνα ἀπότομο καὶ σκληρὸ φῶς μέσα στὸ γλυκὸ ἡμίφως, τοὺς ἐξανάφερε διὰ μιᾶς πίσω εἰς τὴν πραγματικότητα. Ἀσυνείδητα τὰ βλέμματα των ἐστράφησαν πρὸς τὸ ῥολόγι.

Ὅκτὼ παρὰ δέκα... Οἱ μεγάλοι μαῦροι δεῖκτες καὶ τὰ ἐπίσης μεγάλα μαῦρα γράμματα διεγράφοντο καθαρά καὶ ζωηρά ἐπάνω στὸ ἄσπρο φόντο.

Τὸ τραῖνο τῆς Μαρίας θὰ εἶχε φύγει πρὸ δέκα σχεδὸν λεπτῶν. Ὁ Νίκος ἦταν κάτωχρος... Μὲ δισταγμὸ ἐψιθύρισε

— Μαρία μου, τὶ σοῦ ἔκανα... Ξεχάσθηκα ἐντελῶς... Σοῦ ὀρκίζομαι πῶς...

Ἡ Μαρία, ὀρθὴ κιόλας, τοῦ ἔκλεισε τὸ στόμα μὲ τὸ χέρι της.

— Σῶπα, Νίκο! Δὲν μποροῦσα ποτὲ νὰ σκεφθῶ τέτοιο πρᾶγμα... Πᾶμε γρήγορα μήπως προφθάσουμε.

Τὰ χεῖλη της ἔλεγαν τὴν φράσι αὐτή, ἡ καρδιά της ἤθελε νὰ τὴν πιστεύσῃ, ἀλλὰ ἡ λογικὴ της ἤξερε πόσο ἀστεία ἦταν αὐτὴ ἡ ἐλπίς.

Ἐσηκώθηκαν καὶ ἐπέρασαν τρέχοντας, μέσα ἀπὸ τὸν κόσμον. Στὸν ὑπόγειον διάδρομον ἡ Μαρία εἶπε στὸν Νίκο:

— Κάτσε καλύτερα ἐδῶ καὶ περίμενε με... Μήπως τυχὸν ἐβγῆκαν ὁ μπαμπᾶς καὶ ἡ μαμά.

Χωρὶς νὰ πῇ μιὰ λέξι ἐκεῖνος ὑπήκουσε.

Ἐξω, δίπλα στῆς γραμμές, ἡ Μαρία ἀντελήφθη ἀμέσως πῶς τὸ τραῖνό της, θὰ εἶχε φύγει πρὸ πολλοῦ. Μόνον οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ «φακκίνοι» τοῦ σταθμοῦ ἐκυκλοφοροῦσαν περὶ ἐκεῖ ἐπάνω. Ἐκεῖνη τὴν στιγμή μάλιστα ἔμπαινε στὸν σταθμὸ καὶ ἐπάνω στὴν ἴδια γραμμή, ποὺ ἦταν πρὶν τὸ δικό της τραῖνο, ἓνας τοπικὸς συρμός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξεχύθηκαν μόλις ἑσταμάτησε, ἑκατοντάδες κόσμου: στρατιῶτες, ἐργάτες, ἐκδρομεῖς μὲ τῆς οἰκογένειάς των.

Ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος ἐπέρασε δίπλα ἀπὸ τὴν Μαρία.

πὺν εἶχε μέινει ἐκεῖ πέρα, σὰν ζαλισμένη, σὰν χαμένη μέσα στὴν ὀχλοβοή. Πέρασαν ἴσως πέντε λεπτά πὺν ἔμεινε ἔτσι, ἀκίνητη. Οἱ ἐπιβάται τοῦ νέου τραίνου εἶχαν φύγει κιόλας ὅλοι σχεδόν, σὰν νὰ τοὺς ἐρροῦφηξε τὸ τεράστιο ἐκεῖνο μαῦρο στόμα—ἡ εἴσοδος τοῦ ὑπογείου διαδρόμου. Ἐνας σταθμάρχης μὲ ρεδιγκότα καὶ ψηλὸ κόκκινο κασκέττο ἐσῆκωσε τὸ χέρι του, μία καμπανίτσα ἐκτύπησε, ἡ ἀτμομηχανὴ ἐσφύριξε καὶ τὸ τραῖνο, ἄρχισε νὰ φεύγῃ σιγὰ-σιγὰ—ἀκριβῶς ὅπως πρὸ δέκα λεπτῶν θὰ εἶχε φύγει τὸ ἄλλο τραῖνο, πὺν ἦσαν μέσα οἱ γονεῖς της.

Μηχανικὰ ἐπροχώρησε καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν εἴσοδο τοῦ ὑπογείου καὶ κατέβηκε τὴν σκάλα. Ὁ Νίκος τὴν ἐπερίμενε ἀνυπόμονα. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε προσπαθήσει νὰ ξεδιαλύνῃ τῆς σκέψις του. Ὁ αἰσιόδοξος καὶ αὐθόρμητος χαρακτὴρ του δὲν μποροῦσε νὰ θεωρήσῃ ὡς δυστύχημα αὐτὸ πὺν συνέβη, ὅσο καὶ ἂν συνεμερῴζετο τὴν στενοχωρίαν τῆς Μαρίας, ὅσο καὶ ἂν ἐσκέπτετο τὴν ἀνησυχία τῶν γονέων της. Μὰ ἦταν δυστύχημα, πὺν ἡ μοῖρά του θὰ ἄφινε κοντά του γιὰ λίγο καιρὸ ἀκόμη—περισσότερο πάντως ἀπὸ τὰ λίγα λεπτά πὺν εἶχε λογαριάσει πρὶν—τὴν ἀγαπημένην του; Ἦταν δυστύχημα πὺν θὰ μποροῦσε ἀκόμη νὰ ἀπολαύσῃ τὰ μάτια της, τὴν ὁμιλία της, τὴν συντροφιά της;

Ἐπειτα, δόξα τῷ Θεῷ! δὲν εἶχε συμβῇ δὰ καὶ τίποτε τὸ ἀνεπανάρθωτο. Ἦταν τόσο φυσικὸ νὰ ξεχασθῇ ἡ Μαρία, ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ μικροῦ βιβλιοπωλείου, ἢ νὰ χάσῃ τὸν δρόμο της μέσα στὸν μεγάλον σταθμό, καὶ νὰ φθάσῃ ἔπειτα λίγα δευτερόλεπτα μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τραίνου. Ὅλα θὰ μποροῦσαν νὰ διορθωθοῦν μιὰ χαρά.

Ἐκεῖνη τὴν στιγμὴ ἔφθανε ἡ Μαρία. Τὴν εἶδε ὁ Νίκος νὰ ἔρχεται ἡρεμα-ἡρεμα χωρὶς καμμία σπουδὴ πειά. Τὸν εἶδε αὐτὴ νὰ τὴν περιμένην ἀκουμπισμένος στὸν τοῖχο μὲ μιὰ ἔκφρασιν πραγματικῆς ἀγαλλιάσεως στὸ πρόσωπο. Ἡ ἀστεία ὄψις τῆς περιπετείας των τοὺς ἐνεφανίσθη ἀμέσως,

ἡ εὐθυμία των, ἡ χαρά των, τὰ νειάτα των, ὑπερίσχυσαν, καὶ ἔσκασαν καὶ οἱ δύο στὰ γέλια.

Ὁ Νίκος αἰσθάνθηκε ὅτι τὸ γέλιο αὐτὸ ἦταν ἡ ἀπάντησις τῆς Μαρίας στὸ φόβο του, μήπως τὸν παρεξηγήσῃ, μήπως νομίσῃ ὅτι ἐπίτηδες ἄφησε νὰ περάσῃ ὁ καιρὸς. Τῆς ἔσφιξε μὲ εὐγνωμοσύνη τὸ χέρι καὶ τῆς εἶπε :

— Πᾶμε τώρα πίσω στὸ καφφενεῖο νὰ σκεφθοῦμε τί θὰ κάνῃς. Ἀφήσαμε καὶ τοὺς καφέδες ἀπλήρωτους. Θὰ μᾶς πάρουν γιὰ κλέφτες.

Ἐγέλασαν πάλιν. Καὶ ἐγύρισαν στὸ τραπεζάκι των, πολὺ πειὸ ἡσυχώτεροι παρ' ὅσο ἦσαν ἅμα ἔφηναν. Εἶχαν τοῦλάχιστον ἐμπρὸς των τώρα μιὰ κατάστασι καθαρὴ καὶ θὰ μπορούσαν νὰ τὴν ἐξετάσουν χωρὶς φόβο ἀπροόπτων.

Τὸ γκαρσόνι τοὺς ὑπεδέχθη μὲ ἓνα μειδίαμα εὐχαριστήσεως. Ἡσύχασε ὁ ἄνθρωπος. Δὲν θὰ εἶχε νὰ πληρώσῃ αὐτὸς στὸ ταμεῖο τοὺς καφέδες τῶν ἀγνώστων.

Ὁ Νίκος ἐκράτησε τὸ γκαρσόνι κοντὰ του καὶ ἐρώτησε τὴν Μαρίαν ἂν εἶχε πάρει τίποτε ἀπὸ τὸ πρῶτ. Τώρα πειὰ δὲν ἦταν μαζὶ τῇ του μιὰ ξένη, ποὺ τοῦ ἐχάριζε λίγα λεπτά. Τώρα γιὰ ἄρκετὸ καιρὸ καὶ μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως ἦταν δική του, καὶ αὐτὸς ἔπρεπε νὰ φροντίξῃ γιὰ ὅλα. Ἡ ἰδέα αὐτὴ ἐγέμισε πάλιν μὲ καινούργια χαρὰ τὴν καρδιά του.

— Ὅχι, ἀπήντησεν ἡ Μαρία, δὲν πρόφθασα νὰ πάρω τίποτα ἀπὸ τὸ πρῶτ... Ἀλλὰ δὲν πειράζει· δὲν θέλω τίποτε,

— Πές μου τὴν ἀλήθεια : πεινᾷς ;

— Ἀφοῦ τὸ θέλεις, ἀπήντησεν ἐκείνη, σκασμένη πάλιν στὰ γέλια, πεινᾶ, ναί.

— Ἀφῆσε λοιπὸν νὰ κάνω ἐγὼ καλά.

Εἶπε στὸ γκαρσόνι νὰ πάρῃ τοὺς παγωμένους καφέδες καὶ νὰ φέρῃ δύο προγεύματα ὁλόκληρα. Ἐπέμενε γιὰ κάθε λεπτομέρεια, γιὰ τὸ βούτυρο, γιὰ τὴν μαρμελάτα. Ἡ Μαρία τὸν παρακολουθοῦσε μὲ ἓνα τρυφερὸ μειδίαμα.

Ὁ Νίκος πρῶτος ξαναβρῆκε τὴν σοβαρότητα του.

— Καὶ τώρα, εἶπε, ἔλα νὰ σκεφθοῦμε τί θὰ κάνης. Ἐμένα μὴ μὲ λογαριάξης καθόλου. Γιὰ ὅλο τὸν ἄλλο κόσμο ἐγὼ θὰ ἔπρεπε νὰ βρίσκωμαι κιόλας στὴν Γενεύη. Λοιπὸν ἐβγῆκες ἀπὸ τὸ τραῖνο, γιὰ ποιὸ σκοπὸ; Τί εἶπες στοὺς γονεῖς σου;

— Νὰ ἀγοράσω ἓνα-δυνὸ βιβλία γιὰ τὸ τραῖνο.

— Λαμπρά. Νὰ μὴ ξεχάσουμε ἔπειτα νὰ ἀγοράσουμε ἓνα-δυνὸ βιβλία γιὰ νὰ τὰ ἔχης μαζῇ σου, ἅμα θὰ ξαναβρῆς πάλι τὸν μπαμπᾶ σου καὶ τὴν μαμὰ σου. Λοιπὸν ἐξεῆς-σθηκες διαλέγοντας βιβλία, καὶ ὅταν ἔτρεξες στὸ «καί» εἶδες ἐκεῖνη ἀκριβῶς τὴν στιγμή νὰ φεύγῃ τὸ τραῖνο... Καὶ τώρα τί θὰ κάνης;

— Θὰ πάρω τὸ ἀμέσως ἐπόμενον τραῖνο γιὰ τὴν Βενετία. Ἐσὺ ποὺ τὰ ξέρεις ὅλα ἀπ' ἔξω καὶ ἀνακατωτά, θὰ μοῦ πῆς πότε ἔχει ἄλλο τραῖνο.

— Στῆς 10 καὶ 36 ἓνα τραῖνο «ὀμνιμποῦς» ποὺ φθάνει ἀργὰ τὸ βράδυ στὴν Βενετία. Ἀλλὰ πῶς θὰ τὸ πάρῃς; Ἔχεις λεπτὰ;

Ἡ ἐρώτησις ἐφάνηκε ἀπρόοπτη στὴ Μαρία. Τὸ σχέδιο, ποὺ εἶχε καταρτίσει ἐξ ἀρχῆς, καὶ ποὺ τῆς ἐφαίνετο ἕως τώρα τόσο λογικό, ἄρχισε νὰ ἐμφανίσῃ τῆς δυσκολίες του. Ἀπὸ τὸ γάντι της ἔβγαλε δύο χαρτονομίσματα.

— Αὐτὰ εἶχα πάρεῖ μαζῇ μου γιὰ νὰ ἀγοράσω τὰ βιβλία. Τὴν τσάντα μου τὴν εἶχα ἀφήσει στὴν μαμὰ.

— Εἴκοσι λιρέτες, ἐμέτρησε ὁ Νίκος. Δὲν φαντάζεσαι βέβαια ὅτι σοῦ φθάνουν γιὰ τὸ εἰσιτήριο ὥς τὴν Βενετία. Ἡ πρώτη θέσις ἔχει 150 λιρέτες. Ἡ δευτέρη θὰ ἔχῃ περὶ τῆς 100. Οὔτε κἂν τρίτη δὲν μπορεῖς νὰ πᾶς.

— Θὰ μοῦ δώσης φυσικὰ τὸ ὑπόλοιπο σύ, εἶπε ἡ Μαρία μὲ κάποιον δισταγμό.

— Ἐγώ; Καὶ ποῦ θὰ μὲ βρῆς ἐμένα; Ἐγώ, Μαρία μου, εἶμαι στὴν Γενεύη. Δὲν τὰ εἶπαμε; Καὶ πῶς θὰ δικαιολογήσῃς τὰ λεπτὰ αὐτά, ἀφοῦ ἡ μαμὰ σου κρατᾷ τὴν τσάντα σου, καὶ ξέρεῖ ὅτι δὲν εἶχες λεπτὰ μαζῇ σου;

— Ἐχεις δίκαιο, εἶπε κάπως σκεπτικώτερη τώρα ἡ Μαρία. Μὰ κάποιοις Ἑλλήνι θὰ εἶναι ἐδῶ στὸ Μιλάνο νὰ τοῦ δανείσῃ αὐτὸ τὸ ἀστεῖο ποσό. Ὁ πρόξενος ἴσως.

— Φαντάζεσαι τὴν δεσποινίδα Πιερὴ νὰ τρέχει μέσα στὰ προξενεῖα ἢ τὰ γραφεῖα Ἑλλήνων ἐμπόρων, γιὰ νὰ δανεισθῇ διακόσιες λιρέττες ἀπὸ ἀγνώστους ἀνθρώπους; Ἀφύσικο καὶ αὐτό. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη.

— Μὰ τότε τί νὰ κάνω;

— Νὰ κάνῃς ὅ,τι εἶναι ἀπλούστερο, ὅ,τι εἶναι φυσικώτερο, ὅ,τι θὰ σοῦ ἤρχετο στὴν σκέψι ἀν πραγματικὰ εὐρίσκεσο μόνη σὲ ξένο τόπο. Θὰ στείλῃς ἀμέσως ἓνα τηλεγράφημα στοὺς γονεῖς σου, μὲ διευθύνει τὸ βαγκὼν-λὶ τοῦ ἑξπρές, μὲ τὸ ὅποῖον ταξιδεύουν. Θὰ τοὺς τὸ δώσουν σὸν ἐπόμενο ἢ σὸν μεθεπόμενο σταθμό. Θὰ τοὺς λὲς στὸ τηλεγράφημα ὅτι ἔχασες τὸ τραῖνο, ὅτι εἶσαι καλὰ καὶ ὅτι περιμένεις στὸ ξενοδοχεῖο «Κοντινεντάλ» ἢ σὲ ὅποιοδήποτε ἄλλο. Νὰ μὴ ἀνησυχοῦν καθόλου, καὶ νὰ συνεχίσουν τὸ ταξεῖδί των στὴν Βενετία. Νὰ σοῦ στείλουν ὅμως ἀμέσως καὶ τηλεγραφικῶς τὰ χρήματα ποὺ χρειάζεσαι γιὰ νὰ πάρῃς τὸ πρῶτο τραῖνο ποὺ θὰ βρῇς καὶ νὰ τοὺς προφθάσῃς στὴν Βενετία.

— Καὶ ἐν τῷ μεταξύ τί θὰ κάνω;

— Γιὰ τοὺς γονεῖς σου, γιὰ ὅλον τὸν ἄλλο κόσμον θὰ εἶσαι μόνη σου στὸ Μιλάνο, περιμένοντας τὰ χρήματα. Γιὰ σένα, γιὰ τὸν ἑαυτό σου μόνο...

Ὁ Νίκος ἐσταμάτησε. Πάλι ἡ εὐτυχία ἔκανε κατακόκκινο τὸ πρόσωπό του. Ἐπῆρε τὸ χέρι τῆς Μαρίας, τὴν ἐκύτταξε στὰ μάτια καὶ εἶπε:

— Γιὰ σένα... θὰ κάνῃς ὅ,τι θέλεις.

Ἦταν ἡ σειρὰ τῆς Μαρίας νὰ κοκκινίσῃ. Ἀλλὰ ὁ Νίκος ἐσυνέχισε:

— Ἄκου, Μαρία. Ἡ τύχη δὲν εἶναι πάντοτε καλή. Αὐτὸ ποὺ μᾶς χαρίζει τώρα μπορεῖ νὰ μὴ μᾶς τὸ ξαναδώσῃ. Μὴ πετάξουμε τὸ δῶρό της. Εἴμεθα μόνοι μαζὶ

ἔπειτα ἀπὸ τόσους μῆνες... Καὶ θὰ περάσουν ἄλλοι τόσοι μῆνες, ὥς ὅτου μπορέσουμε πάλι νὰ συναντηθοῦμε. Μιὰ μέρα εὐτυχίας, σὰν αὐτὴν ποὺ μποροῦμε νὰ περάσουμε τῶρα μαζῇ, εἶναι ἄξια νὰ γεμίση τὴν ψυχὴ μας, μὲ χαρὰ γιὰ χρόνια δλόκληρα, νὰ κάνη τὰ ὄνειρά μας εὐτυχι-σμένα, γιὰ ὅλο τὸν καιρὸ ποὺ θὰ εἶμαι μακριὰ σου... "Ἐλα μαζῇ μου, νὰ πᾶμε ἐδῶ κοντὰ σὲ καμμιὰ λίμνη... ὅπου θέλεις. "Ἐχει τόσο ὥραϊα μέρη ἐδῶ τριγύρω. Καὶ τῶρα τὸ φθινόπωρο, ὅταν δὴν ὁ ἥλιος πίσω ἀπὸ τὰ ψηλὰ βουνά, παίρνουν ἡ λίμνες ἀποχρώσεις, τόσο ὥραϊες σὰν τὸ χρῶμα τῶν ματιῶν σου. Ἡ μυρωδιά τοῦ βρεγμένου δά-σους, ἔπειτα ἀπὸ τὴν βροχὴ, γεμίζει ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα. Καὶ τὰ πουλάκια πρὶν φύγουν γιὰ περὶ ζεστὰ κλίματα, κελαιδοῦν τὰ τελευταῖά τους τραγούδια, σὰν ἀποχαιρετι-στήριο ὕμνο... "Ἐλα νὰ φύγουμε ἀμέσως... "Ἄν μοῦ χα-ρίσης αὐτὴν τὴν εὐτυχία, εἶμαι ἄξιος γιὰ κάθε στέρῃσι, ἱκανὸς γιὰ κάθε προσπάθεια.

"Ἡ Μαρία δὲν μιλοῦσε. "Ἀκουγε τὸν Νίκο, μὲ μιὰ πε-ρίεργη ἔκφρασι στὸ πρόσωπό της. Κάθε φράσις του, ἀντη-χοῦσε βαθειὰ μέσα στὴν ψυχὴ της, καὶ ἐφαίνετο νὰ ἐκ-φράζῃ δικό της αἶσθημα, νὰ διατυπώνῃ δική της εὐχὴ. "Ἦταν δλόκληρη ἡ ὑπαρξὶς της ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν λόγων του. Γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ὁ ρωμαντισμός του, τὴν ἔκαναν νὰ ξεχνάῃ τὴν δική της σύνεσι, τὸν πρακτικὸ της χαρακτῆρα. "Ἐπειτα—ἐσκέπτετο—ἀφοῦ μιὰ φορὰ ἦταν ὑποχρεωμένη νὰ μείνῃ στὸ Μιλάνο, γιὰτὶ νὰ μὴ δεχθῇ νὰ κάνη τὴν ἡμέρα αὐτὴ καλύτερη, ἡμέρα πραγματικῆς εὐτυχίας;... "Ἐπειτα ποίος ἄνθρωπος στὸν σκληρὸ αὐτὸν κόσμον, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν εὐτυχία ἅμα τοῦ προσφέρεται μόνη της;... Καὶ ἔπειτα τὸν ἀγαποῦσε καὶ αὐτὴ τόσο πολὺ!

"Ἐφυγαν ἀπὸ τὸ καφφενεῖο χωρὶς νὰ τιμήσουν σχεδὸν

καθόλου τὸ πλούσιο πρόγευμα ποὺ εἶχε παραγγεῖλει ὁ Νίκος. Στὸ τηλεγραφεῖο τοῦ σταθμοῦ ἔδωσαν τὸ τηλεγράφημα... Ἐκεῖ μόνο ὁ Νίκος ἐσκέφθηκε ὅτι ἦταν Σάββατο καὶ ὅτι ἢ τράπεζες θὰ ἐκλείναν τὸ μεσημέρι. Ἦταν ἤδη σχεδὸν ἐννιά. Ἔως ὅτου λάβουν τὸ τηλεγράφημα οἱ γονεῖς της, καὶ κατορθώσουν νὰ στείλουν χρήματα, θὰ ἐπερνοῦσε ἀσφαλῶς τὸ μεσημέρι.

— Ὡστε τὰ λεπτὰ θὰ τὰ λάβης κατ' ἀνάγκην μόνον τὴν Δευτέρα τὸ πρωῒ, εἶπε μὲ κάποιο δισταγμὸ.

Ἡ Μαρία ἐτρόμαξε γιὰ μιὰ στιγμή. Ἐπειτα ὅμως, σχεδὸν ἀμέσως, ἐμειδίασε. Ἡ ἰδέα τῆς εὐτυχισμένης ἡμέρας, ποὺ θὰ περνοῦσε μὲ τὸν Νίκο, ἀπορροφοῦσε τόσο πολὺ τῆς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματά της, ὥστε κάθε τι ποὺ δὲν ἦταν σχετικὸ τῆς ἐφαίνετο σὰν ξένο, σὰν ἀπομακρυσμένο σὲ κάποιο ἀόριστο μέλλον.

Ἀπὸ τὴν στιγμή ποὺ ἔδωσαν τὸ τηλεγράφημα καὶ ποὺ εἰδοποίησαν τὸν πορτιέρη τοῦ ξενοδοχείου «Κοντινεντὰλ» νὰ τοὺς κρατήσῃ τὰ τηλεγραφήματα ποὺ θὰ ἤρχοντο τυχόν, οἱ δύο νέοι ἀνῆκαν πειὰ μόνον στὸν ἑαυτὸ των καὶ τὴν εὐτυχία των. Τίποτε ἄλλο δὲν ὑπῆρχε. Καὶ σὰν πραγματικοὶ νεόνυμφοι ἐπῆγαν στὰ μαγαζιά νὰ ἀγοράσουν μερικά πράγματα ποὺ θὰ ἐχρειάζοντο ἀπαραιτήτως τῆς δύο ἡμέρες ποὺ θὰ ἔμεναν στὴν ἐξοχή.

Ὁ Νίκος ἦταν πάντοτε οἰκονόμος, δὲν παρεσύρετο στῆς συνηθισμένες δαπάνες τῶν νέων, καὶ ἔτσι εἶχε μαζῇ του ἕνα ἀρκετὰ σημαντικὸ περισσεύμα ἀπὸ τῆς μηνιαῖες χρηματικῆς ἀποστολῆς τοῦ πατέρα του. Μὲ πραγματικὴ χαρὰ ἀγόρασε τώρα στὴν Μαρία, ἕνα χαριτωμένο «νεσσεσσαίρ» ἕνα φουστανάκι πρωῒνὸ καὶ διάφορα ἄλλα πράγματα.

— Θὰ τὰ μεταχειρισθῇς αὐτὲς τῆς δύο ἡμέρες, τῆς ἔλεγε. Καὶ ἅμα θὰ φύγῃς πάλι γιὰ τὴν Βενετία, μὲ τὰ χέρια ἄδεια, ὅπως ἄφησες τὸ βαγόνι σου, θὰ τὰ κρατήσω ὅλα ἐγὼ σὰν τὴν γλυκύτερη ἀνάμνησι. Καὶ εἰμαι βέβαιος πὼς

ὅταν παντρευθοῦμε καὶ σοῦ τὰ ξαναδώσω, θὰ βρῆς πάλι
μὲ χαρὰ αὐτὰ τὰ πραγματάκια.

Ἡ Μαρία τὸν ἄφινε νὰ ἀγοράζῃ. Ἦταν τόση ἡ εὐ-
τυχία του, ποὺ δὲν ἐτολμοῦσε νὰ τοῦ τὴν χαλάσῃ. Ἐπειτα
καὶ ἡ ἴδια αἰσθανότανε μιὰ δυνατὴ καὶ περιέργη εὐχαρί-
στησι, ποὺ ἔβλεπε τὸν ἀγαπημένο αὐτὸ νέο νὰ παίξῃ τὸν
σύζυγο, ὅπως παίζουν καμμιὰ φορὰ μεταξύ των τὰ παι-
δάκια.

Μὲ ἓνα καλὸ αὐτοκίνητο ἐξεκίνησαν ἔπειτα γιὰ τὸ
Κόμο. Ἐπάνω στὸν ὠραῖο ἀσφαλτοστρωμένο δρόμο, ἡ γερὴ
μηχανὴ ἔτρεχε χωρὶς νὰ ἀκούγεται σχεδὸν καθόλου. Καὶ ἡ
Μαρία, μὲ τὸ χέρι της αἰχμαλωτισμένο μέσα στὰ χέρια τοῦ
Νίκου, ἀπελάμβανε τὴν ταχύτητα τοῦ αὐτοκινήτου, τὴν γλυ-
κειὰ φθινοπωρινὴ ἀτμόσφαιρα, τὴν ἀπόλυτη καὶ ἀσκίαστη
εὐτυχία της. Ἀπὸ τὸ Κόμο ἀνέβηκαν μὲ τὸν ὁδοντωτὸ σι-
δηρόδρομο στὸ Μπρουνᾶτε.

Καὶ ἐκεῖ τοὺς ὑπεδέχθη ἓνα ὠραῖο ξενοδοχεῖο, κρυμμέ-
μένο μέσα σὲ πανύψηλα δένδρα, μὲ μιὰ θαυμασία θεὰ πρὸς
τὴν λίμνη ποὺ ἔξετείνεται κάτω σὲ ἀρκετὸ βάθος. Χωρὶς κα-
νένα δισταγμὸ ὁ Νίκος ἐζήτησε δυὸ καλὰ δωμάτια πρὸς
τὰ ἐμπρός. Ὁ «γκροῦμ» τοὺς ἀνέβασε μὲ τὸ ἀσσανσέρ στὸ
δεύτερο πάτωμα καὶ τοὺς ἔδειξε τὰ δωμάτια των—δυὸ εὐ-
ρύχωρα, συνεχόμενα δωμάτια,—μιὰ γελαστὴ Ἑλβετίδα κα-
μαριέρα προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας της στὴν «κυρία» καὶ
τὸ γκαρσόνι μὲ τὸ ἄψογο φράκο τοὺς ἔφερε ἓνα καλοσερ-
βιρισμένο τσάι.

Οἱ δυὸ νέοι, μὲ τὴν ὀρεξὶ κεντημένη ἀπὸ τὸ δρόμο, τὸ
ἐτίμησαν ἐπαξίως. Ἐμειναν ἔπειτα, κουβεντιάζοντες, ὥρες
ὀλόκληρες γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι. Εἶχαν τόσα πράγματα νὰ
εἰποῦν! Ὁ Νίκος διηγήθηκε στὴν «γυναικοῦλα» του (ἔτσι
τὴν ἔλεγε τώρα) ὅλη του τὴν ζωὴ στὴν Εὐρώπη, τῆς με-
λέτες του, τὰ σχέδιά του, τῆς παρατηρήσεις του, τῆς ἐπι-
τυχίας του. Ἐκείνη τοῦ ἐθύμισε τὴν ζωὴ τῶν Ἀθηνῶν,
τοῦ ἔμαθε ἓνα σωρὸ νέα γιὰ τοὺς κοινούς γνωστούς των,

τὸν ἔκαμε τὰ γελάσῃ μὲ μερικὲς κακογλωσσιᾶς γιὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον. Ἐπειτα ἐμίλησαν πάλι γιὰ τὰ κοινὰ των σχέδια, γιὰ τὸ γάμο των, γιὰ τὸ σπιτικό των, γιὰ τὴν ζωὴν ποὺ θὰ ἔκαναν μαζῇ. Καὶ ὅπως ἦταν φυσικὸ βρέθηκαν σὲ ὅλα σύμφωνοι.

Ποτὲ ἡ ὥρα δὲν εἶχε περάσει γιὰ τὸν Νίκο καὶ γιὰ τὴν Μαρία πειρὸ εὐχάριστα, ποτὲ ὁμιλία δὲν τοὺς ἐφάνηκε πειρὸ ἐνδιαφέρουσα. Καὶ ἦταν πειρὰ ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, ὅταν ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο, γιὰ νὰ πᾶνε λιγάκι περίπατο. Ἐπροχώρησαν μερικὰ βήματα καὶ εὗρέθησαν μέσα σὲ ἕνα μεγάλο κῆπο, ποὺ ἔπιανε ὅλη τὴν πλαγιά ἐνὸς λόφου. Κέδροι, κυπαρίσσια, βελανιδιές, ἱτιές καὶ ἄλλα δένδρα, ἔπαιρναν μὲ τῆς τελευταῖες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ποὺ ἔδωε, τῆς πειρὸ περιέργως ἀποχρώσεις. Βαθειὰ κάτω ἡ λίμνη ἄρχιζε νὰ σκεπάζεται ἀπὸ τὴν βραδυνήν της ὁμίχλη. Κάτι βαρκοῦλες ποὺ ἔσχιζαν τὰ σταχτογάλανά της νερά, ἐφαίνοντο ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω σὰν παιγνιδάκια. Κάπου ἐκεῖ κοντά, χορτασμένες καὶ βαρυνκίνητες ἀγγελάδες ἐγύριζαν στὸν σταῦλο των καὶ τὰ ἰδιόρρυθμα κουδούνια των ἐφαίνοντο νὰ γεμίζουν μὲ τὸν ἥχόν των τὴν ἀπόλυτη ἡρεμία τῆς βραδυᾶς.

Ἀκουμπισμένοι ὁ ἕνας ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον, ἐπροχωροῦσαν σὲ ἕνα ἔρημο δρομάκι τοῦ πάρκου, τὸ ὁποῖον ἡ ἡ σκιές, ἄρχιζαν νὰ κατακτοῦν σιγὰ-σιγὰ. Ἡ ὑγρασία τῆς φθινοπωρινῆς βραδυᾶς ἦταν ἀρκετὰ αἰσθητή. Ἐμπρὸς των εἶδαν ἕνα μικρὸ ἐκκλησάκι, ποὺ ἐσκέπαζαν σχεδὸν ἐντελῶς μὲ τὰ φύλλα των, τρεῖς μελαγχολικὲς ἱτιές. Ἐνα μαῦρο μεγάλο πουλί, ποὺ ἦταν καθισμένο ἐπάνω εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ δένδρα αὐτά, ἐσηκώθηκε μὲ ἕνα κρωγμό, καὶ ἐπέταξε μακρυνά, ἅμα τοὺς εἶδε νὰ πλησιάζουν. Ἡ Μαρία ἐρρίγησε. Ἀκούμπησε σφιχτὰ ἐπάνω στὸ Νίκο, ὁ ὁποῖος τὴν ἀγκάλιασε μὲ στοργὴ καὶ ἀγάπην. Μὲ μιὰ σιωπηρὰ συμφωνία, ἐγύρισαν πρὸς τὰ πίσω. Ὁ περίπατος αὐτὸς μέσα στὴν ὠραία βραδυνὴ φύσιν εἶχε προσφέρει λίγη ἀκόμη ποιήσι, λίγο περισσότερον ρωμαντισμὸν στὴν ἀγάπην των. Ἀλλὰ

τὸ τοπεῖο αὐτό, πὺν κάθε καινούργια σκιά τῆς νύχτας ἔκανε πειὸ μελαγχολικό, δὲν προσηρομόζετο στὴν εὐτυχία των. Τὰ σύννεφα τῆς βραδυνῆς ὁμίχλης εἶχαν σκεπάσει σχεδὸν ἔντελῶς τὴν λίμνη, κάτω ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ πόδια των. Καὶ τὰ ἄλλα σκοτεινὰ σύννεφα, πὺν ἔκυνηγοῦσε ψηλὰ στὸν οὐρανὸ ὁ ἄερας, ἔπαιρναν ἔντελῶς ἀπὸ τὴν νύχτα, τὴν εὐτυχισμένη ἐκείνη ὡμορφιά, πὺν δίνει ἡ ἀστροφεγγιὰ στὰ Ἑλληνικὰ ἀκρογιαλίας, στὰ Ἑλληνικὰ βουνά.

Ἔτσι εὐρῆκαν πάλι μὲ εὐχαρίστησι τὸ λαμπρὰ φωτισμένο ξενοδοχεῖο των μὲ τῆς ὥραῖες αἵθουσες, ὅπου ἔκονδέντιαζαν, ἡ ἔπαιζαν χαρτιά, ἡ ἔκαναν λίγη μουσικὴ οἱ κάτοικοί του. Ὁ μελωδικὸς ἦχος ἑνὸς «γκόγκ» τοὺς ἐπληροφόρησε ὅτι εἶχε φθάσει κιόλας ἡ ὥρα τοῦ δείπνου.

— Νὰ φῶμε κάτω στὴν τραπεζαρία; ρώτησε ἡ Μαρία.

— Ναὶ ἀπήντησε ὁ Νίκος. Νὰ μὴ μᾶς πάρουν γιὰ νεονύμφους.

Ἡ Μαρία ἐγέλασε γιὰ τὴν ἰδέα του.

— Ἀλλὰ δὲν ἔχω τίποτε νὰ φορέσω.

Ἦταν ἡ σειρὰ τοῦ Νίκου τώρα νὰ γελάσῃ.

— Ἀπὸ τώρα, τῆς εἶπε, ἔβαλες στὸ στόμα σου τὴν αἰωνία κουβέντα τῆς γυναίκας πρὸς τὸν ἄνδρα της!... Δὲν πειράζει ἔννοια σου! Θὰ νομίσουν, πῶς, κουρασμένη ἀπὸ τὸ ταξεῖδι δὲν θέλῃς νὰ ἀλλάξῃς.

Ἐκάθησαν εἰς τὸ τραπέζι πὺν τοὺς προσέφερε ὁ «μαίτρ». Καὶ ἡ προσπάθειά των νὰ δείξουν ὅτι «δὲν ἦσαν νεονύμφοι» ἦταν τόσο ἀδεξιά, ἡ εὐτυχία των τόσο καταφανὴς ἀπὸ τὴν μικρότερη κίνησι, ἡ ματιὲς πὺν ἀντήλασαν τόσο γεμάτες ἀπὸ ἀπεριόριστη ἀγάπη, ὥστε προσεῖλκυσαν ἀμέσως τὴν συμπάθεια καὶ τὴν συγκίνησι τῆς ἡλικιωμένης Ἀγγλίδος πὺν ἐκάθησε στὸ τραπέζι ἀριστερὰ των, τὰ εἰρωνικὰ μειδιάματα τοῦ ζεύγους ἀπὸ τὴν Νότιο Ἀμερικὴ πὺν ἔτρωγε στὸ τραπεζάκι δεξιὰ των.

Ἐφαγαν μὲ τὴν ὄρεξι νέων καὶ ὑγιῶν ἀνθρώπων. Ἦπιαν ἀρκετὰ ποτῆρια κεχριμπαρένιο κρασί τοῦ Ρήνου.

Καὶ συνώδευαν κάθε γουλιὰ του μὲ μιὰ εὐχή γιὰ τὸ μέλλον, μιὰ εὐτυχία ποὺ προέβλεπαν, μιὰ μοιρασμένη χαρὰ ποὺ ποθοῦσαν. Τὸ γκαρσόνι, ποὺ τοὺς ἐσερβίριζε, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ οὔτε στιγμή τὴν εὐγένεια καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ καλομαθημένου Ἰταλοῦ ὑπηρετοῦ, ἔδειξε ἐν τούτοις πόσο συμπαθητικοὶ τοῦ ἦσαν, πόσο τοὺς ἐθεωροῦσε ἀξίους τῆς προστασίας του. Ὁ τόνος μὲ τὸν ὁποῖον προσέφερε στὴν «Madame» τὰς ὑπηρεσίας του, ἐμείωνε πολὺ τὴν συνηθισμένη ψυχρότητα τοῦ σερβιτόρου. Καὶ ἡ ἀπλὴ αὐτὴ λέξις «madame» ἀντηχοῦσε στὰ αὐτιά τῆς Μαρίας, σὰν μιὰ εὐχάριστη μουσική, σὰν κάτι ποὺ τὴν ἦωνε ἀκόμη περισσότερο μὲ τὸν ἀγαπημένο της.

Ἐκάθησαν ἔπειτα στὸ σαλόνι τῆς μουσικῆς. Ἕνας χονδρὸς Γερμανὸς μὲ ξυρισμένο κεφάλι, μὲ ἄκομψα ροῦχα, καὶ μὲ ἄφθονες σπαθιὲς ἀπὸ μονομαχίες στὸ πρόσωπο, ἐτοιμάζετο νὰ τραγουδήσῃ κατὰ παράκλησι ἄλλων συγκατοίκων τοῦ ξενοδοχείου. Μία κυρία, εἰ δυνατόν, πειὸ ἄκομψη ἀπὸ αὐτὸν εἶχε καθήσει στὸ πιάνο. Οἱ δυὸ ἐρωτευμένοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ γελάσουν καὶ νὰ κορροῖδέσουν τὴν χονδροειδῆ μουσικὴ ποὺ θὰ ἄκουγαν. Ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐδόθηκε αὐτὴ ἡ εὐκαιρία. Ὁ χονδρὸς Γερμανὸς ἐτραγουδῆσε τὴν ᾠδα τοῦ Βάλτερ ἀπὸ τοὺς «Μάϊστερζίγκερ», δυὸ τρία τραγούδια τοῦ Σοῦμπερτ, καὶ μιὰ καντάτα τοῦ Μπάχ μὲ πραγματικὴ τέχνη. Καὶ ἡ μουσική, τὴν ὁποῖαν ἐφαίνετο νὰ νοιώθῃ βαθειά, μετεμόρφωνε τὸ πρόστυχο ἐξωτερικόν του, ἐνῶ ἤρχιζε νὰ βυθίζῃ πάλι στὸ ρωμαντισμὸ τὸν Νίκο καὶ τὴν Μαρία. Ἀσυνείδητα τὰ χέρια των ἠνώθησαν, ἡ ματιὰς των συνηντήθησαν, ἡ ψυχὴς των ἐναρμονίσθησαν στὴν ἴδια βαθειὰ ἐσωτερικὴ μουσική. Ὅλες ἡ συγκινήσεις τῆς ἡμέρας, ἡ τρομάρα των ἡ πρωινή, ἡ χαρὰ των ἔπειτα, ἡ κούρασσις ἀπὸ τὸν δρόμο καὶ τὸν περίπατο ἐξέσπαζαν τώρα. Ἡ εὐτυχία των ἦτο τόσο ἀτέλειωτη, τόσο πλήρης, τόσο ἀπίστευτη, ὥστε τὰ δάκρυα εἶχαν ὑγράνει τὰ μάτια των.

Ἡ μουσικὴ τοῦ Γερμανοῦ βαρυτόνου εἶχε τελειώσει

χωρίς νὰ τὸ καταλάβουν. Μέσα των, ἡ ἀσύγκριτη μουσικὴ τῆς ἀγάπης των, ἐξακολουθοῦσε ἀτέλειωτα τὰ τραγούδια της. Ἡ ψυχὴς των, στῆς ὁποῖες ἡ ἐρωτικὴ συγκίνησις καὶ ἡ εὐτυχία εἶχαν δώσει μεγαλύτερη εὐαισθησία, ἐδέχοντο ἀδιάκοπα τὰ αἰθέρια κύματα τῆς μουσικῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἡ ἀτμόσφαιρά μας εἶναι γεμάτη, ὅσο καὶ ἂν δὲν εἶναι αἰσθητὰ στοὺς πολλούς.

Καὶ εἶχαν σχεδὸν ἀδειάσει τὰ σαλόνια τοῦ ξενοδοχείου, ὅταν ἐθυμήθηκαν πάλι τὴν πραγματικότητα. Σιγὰ-σιγὰ χωρὶς νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ ἀσσανσέρ πὺν τοὺς ἐπερίμενε, ἀνέβηκαν στὰ δωμάτιά των. Ἄνοιξαν μιὰ στιγμή τὸ παράθυρο καὶ ἐθαύμασαν τὴν ἄγρια ὠμορφιὰ πὺν εἶχε ἡ νύχτα, μὲ τὸ φεγγάρι πὺν ἐκρῦβετο τακτικὰ πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, τὰ κυνηγημένα ἀπὸ τὸν ἄνεμο. Ἡ ὑγρασία ὅμως καὶ τὸ κρύο τοὺς ἔκαναν νὰ τὸ κλείσουν πάλι γρήγορα.

Ἐκάθισαν σὲ ἓνα καναπέ. Ὁ Νίκος ἐκρατοῦσε σφιχτὰ τὸ χέρι τῆς Μαρίας καὶ τὴν ἐκύταζε διαρκῶς σχεδὸν στὰ μάτια. Δὲν ἔλεγαν τίποτε. Δὲν εἶχαν τίποτε νὰ ποῦν. Ἡ ψυχὴς των ἦσαν τόσο πολὺ συντονισμένες, ὥστε τοὺς ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐχρειάζοντο πειὰ τὴν ὁμιλίαν γιὰ νὰ συνεννοηθοῦν, γιὰ νὰ ἀνταλλάξουν τὰ αἰσθήματά των.

Ἐξαφνα ὁ Νίκος ξέσπασε σὲ δάκρυα. Σὲ λίγο πραγματικοὶ λυγμοὶ συνεκλόνιζαν τὸ σῶμά του, ἐνῶ τὸ κεφάλι του εἶχε γύρει ἐπάνω στὰ γόνατα τῆς ἀγαπημένης γυναίκας. Ὅλη ἡ εὐτυχία πὺν ἠσθάνετο, ὅλη ἡ ἀγάπη πὺν ἐπλημύριζε τὴν καρδιά του, ὅλα τὰ αἰσθήματα, πὺν ἐκρυβε τόσο καιρό, τὰ λόγια πὺν ἐφύλαγε τόσους μῆνες γιὰ νὰ τῆς πῇ, ξέσπασαν στὸ κλάμμα αὐτὸ τῆς ἀπολύτου εὐδαιμονίας.

Καὶ ἡ Μαρία τὸν ἐκατάλαβε, ὅσο καὶ ἂν ἡ ἰδικὴ της ἰδιοσυγκρασία δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ δάκρυα γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐτυχίαν της. Τὰ μάτια της πὺν ἔλαμπαν μὲ μιὰ ὑγρὴ λάμψη, τὰ μισοανοιγμένα χεῖλη της, ἔδειχναν τὴν βαθειὰ συγκίνησιν πὺν τὴν κατεῖχε. Ὅλες ἡ σκέψεις της, ὅλες ἡ αἰσθήσεις της εἶχαν βυθισθῇ ἐκείνην τὴν στιγμήν σὲ ἓνα

μοναδικὸ αἶσθημα: τὴν ἀτέλειωτη ἀγάπη, γιὰτὸν ἄνθρωπο αὐτόν, πού ἔνοιωθε τόσο ἀπόλυτα δικό της, τόσο στενὰ ἐνωμένο μαζί της.

Ἀπαλὰ-ἀπαλὰ ἐχαΐδευε τὰ μαλλιά τοῦ Νίκου, καὶ κάθε τόσο ἔσκυβε ἐπάνω στὸ κεφάλι του καὶ τὸν ἐφιλοῦσε. Σιγὰ-σιγὰ οἱ λυγμοὶ του ἐγίνοντο λιγώτερο δυνατοί. Καὶ ὅταν ἔσήκωσε τὸ κεφάλι του, νὰ κυττάξῃ τὴν Μαρία, τὰ μάτια του, γεμάτα ἀπὸ δάκρυα ἀκόμη, ἔδειχναν τὴν πραγματικὴ του εὐτυχία.

Ἐμειναν καμμιὰ ὥρα ἔτσι βυθισμένοι στὴν εὐτυχία των. Καὶ σιγὰ-σιγὰ ἄρχισε ἡ κούρασις νὰ βαρύνῃ τὰ βλέφαρά των, ὁ ὕπνος νὰ ζητᾷ τὰ δικαιώματά του. Ἐσκασαν στὰ γέλια ἅμα ἀντελήφθησαν τὴν προσπάθεια πού ἔκαναν καὶ οἱ δύο γιὰ νὰ κρύψουν τὰ χασμουρητά των.

Ἀπλᾶ-ἀπλᾶ, χωρὶς κανένα δισταγμό, ἐφίλησαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ ἐχωρίσθησαν.

Ἡ πόρτα πού ἦνwane τὰ δωμάτιά των ἔμεινε ἀνοικτή. Ἀρκετὴ ἀκόμη ὥρα μιλοῦσαν ἀπὸ τὰ κρεβάτια των, γελοῦσαν μὲ τὰ ἄστεϊά των, ἐγνώριζαν ὁ ἓνας τῆς συνήθειες, τῆς μικρομανίης τοῦ ἄλλου. Καὶ στὸ σκοτάδι πού μόλις ἐλάττωνε τὸ ἀχνὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, πού ἔπερνοῦσε ἀπὸ τῆς γρύλλης, ἡ κουβεντοῦλά των αὐτὴ τοὺς ἐφαίνετο σὰν κάτι περίεργο καὶ χαριτωμένο... ἕως ὅτου τοὺς ἐπῆρε ὁ ὕπνος σχεδὸν ταυτοχρόνως καὶ τοὺς δύο.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ὁ Νίκος ἐξύπνησε μὲ μιὰ γλυκυτάτη αἴσθησι: ἓνα γυναικεῖο χέρι ἔπαιζε μὲ τὰ μαλλιά του. Ἡ Μαρία ἦταν σκυμμένη ἀπὸ ἐπάνω του καὶ τοῦ ἐγελοῦσε. Πρὶν προφθάσουν τὰ μισοξυπνημένα μάτια τοῦ Νίκου, νὰ ἐκφράσουν τὴν ἐκπληξί των, ὀλόκληρη ἡ ὑπαρξίς του, διὰ μιᾶς, ἐθυμύθηκε τὴν εὐτυχία, μέσα στὴν ὁποίαν ἐζοῦσε ἀπὸ χθές. Ἀρπάξε τὸ χέρι της καὶ τὸ ἔφερε μὲ ἀπερί- γραπτη χαρὰ καὶ ἀγάπη στὰ χεῖλῃ του.

— Σήκω, γρήγορα τεμπέλη, τοῦ εἶπε μὲ γλύκα ἡ Μαρία. Εἶναι κιόλας ἑννέα. Ἔχω μιὰ ὥρα σχεδὸν ξυπνή ἐγώ. Ἔτσι θέλεις νὰ ἀπολαύσης, τὴν μόνη ἡμέρα ποὺ θὰ περάσουμε μαζί;

Ἐπῆγε νὰ ἀνοίξῃ τὸ παράθυρο καὶ ἄφησε νὰ χυθοῦν μέσα στὸ δωμάτιο ὁλος ὁ ἥλιος, καὶ ἡ εὐωδία τῶν δένδρων καὶ τῶν λουλουδιῶν, καὶ τὸ χαρούμενο τραγοῦδι τῶν πουλιῶν ποὺ ἔπαιζαν γύρω των. Ἐβγῆκε ἔπειτα στὸ φαροδὺ καὶ μεγάλο ξύλινο μπαλκόνι. Σὲ ἓνα ὥραϊο ψάθινο τραπέζι, ἦταν κιόλας σερβιρισμένη ἡ πρωϊνὴ των σοκολάτα, ποὺ εἶχε παραγγεῖλει μόνη της.

Δὲν πέρασαν πολλὰ λεπτὰ καὶ ὁ Νίκος ἔτοιμος ἔτρεξε νὰ τὴν βρῇ. Δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ὄνειρευθῇ ποτὲ ὥραιότερο θέαμα ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ τοῦ παρουσιάσθηκε: ἡ χαριτωμένη αὐτὴ κοπέλλα μὲ τὸ φρέσκο καὶ χαρωπὸ φορεματάκι, ποὺ εἶχε ἀγοράσει στὸ Μιλάνο, ἐπάνω στὸν κατάφωτο ἐξώστη, μὲ φόντο τὰ ὑψηλὰ πράσινα δένδρα, καὶ—χαμηλὰ κάτω—τὴν γαλανὴ λίμνη. Ἐπέρασαν σχεδὸν δυὸ ὥρες, γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι τῆς σοκολάτας, τὴν ὁποίαν ἐτίμησαν μὲ μεγάλη ὄρεξι. Ἐφλυάρησαν ἀτελείωτα. Ὅσο περισσότερα ἔλεγαν, τόσο περισσότερα ἤθελαν νὰ εἰποῦν. Καὶ ἔνοιωθαν τὸν ἑαυτὸν των, τόσο εὐτυχισμένο, ὥστε δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ σηκωθοῦν ἀπὸ τὴν θέσι των, φοβούμενοι μήπως χαλάσουν τὴν εὐτυχία των.

Ἐπὶ τέλους τὸ ἀπεφάσισαν. Ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο καὶ ἐπῆραν τὸν ὁδοντωτὸ σιδηρόδρομο, γιὰ νὰ κατέβουν κάτω στὴν λίμνη. Ὅλα ἦσαν ὥμορφα: ἡ φύσις, τὰ ζῶα, οἱ ἄνθρωποι ἐφαίνοντο νὰ συνεργάζονται ὅλοι γιὰ νὰ δώσουν τὸ ὥραιότερο πλαίσιο στὴν ἀγάπη των. Ἡ βαρκοῦλες ποὺ ἐπερίμεναν στὴν ἀποβάθρα ἦσαν στενόμακρες, κομπῆς, καλοβαμμένες. Ἡ πρώτη βαρκούλα ποὺ βρέθηκε ἔμπρός των εἶχε τὸ ὄνομα «MARIA». Γρήγορα· γρήγορα ὁ Νίκος ἐτραβῆξε τὰ κουπιὰ, ἐνῶ ἡ Μαρία ὡδηγοῦσε καὶ ἐπίστευε πῶς ὡδηγοῦσε μὲ τὸ τιμόνι. Ἡ βάρκα των ἐπρο-

χώρησε όσο μπορούσε μακρύτερα, ὥς ὅτου εὗρέθηκε εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς λίμνης. Ἐκεῖ ὁ Νίκος ἄφησε τὰ κουπιὰ, καὶ γονατιστὸς ἐμπρὸς τῆς, μέσα στὴν ἀπόλυτη γαλήνη τῆς ὥρας ἐκείνης τὴν ἐκύτταζε μέσα στὰ μάτια... Ὡρα πολλή... Πραγματοποιοῦσε ἔτσι τὸ καλύτερό του ὄνειρο... Εἴτε γιατί τὰ μάτια του κουράσθηκαν, εἴτε γιατί ξεχείλιζε πάλι μέσα του, τὸ αἶσθημα τῆς ἀπολύτου ἐκείνης εὐτυχίας, ποὺ ἦταν τόσο ἀκέραιο, τόσο μεγάλο, ὥστε νὰ μὴ τὸ χωρῇ πειὰ ἢ καρδιά του, τὰ δάκρυα ἐφάνηκαν σὲ λίγο στῆς ἄκρῃς τῶν ματιῶν τοῦ Νίκου.

Ἡ Μαρία ἀπελάμβανε καὶ αὐτὴ μὲ ὅλη τῆς τὴν ψυχὴ, τὴν εὐτυχισμένη ἐκείνη στιγμή. Ἀλλὰ τὰ δάκρυα δὲν ἤρχοντο στὰ μάτια τῆς. Πειὸ ἰσορροπημένη, πειὸ ὠριμασμένη ἴσως ἀπὸ τὸν Νίκο, δὲν ἔνοιωθε καμμιά μελαγχολία νὰ ἀλλάξῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ αἰσθήματός τῆς. Ἡ ψυχὴ τῆς, χωροῦσε τὴν εὐτυχία τῆς στιγμῆς ἐκείνης, ὅσο μεγάλη καὶ ἂν ἦτο.

Μὲ ἓνα γέλιο αὐθόρμητο καὶ γεμᾶτο ἀπὸ χαρὰ ξύπνησε τὸν Νίκο ἀπὸ τὴν νάρκη του.

— Τί εἶναι αὐτὰ Νίκο; Πάλι κλαῖς;... Δὲν ντρέπεσαι; Εἶναι ἡ δεύτερη φορὰ.

Ἐγέλασε καὶ ὁ Νίκος, ἀλλὰ τὸ γέλιο του δὲν ἦταν τόσο αὐθόρμητο.

— Μὰ πῶς νὰ μὴ δακρύσω; Εἶναι τόσο μεγάλη, τόσο ἀπόλυτη ἡ εὐτυχία μου αὐτὴ τὴν στιγμή! Ὅπως καὶ νὰ ἔλθουν τὰ πράγματα ἡ εὐτυχία αὐτὴ θὰ διακοπῇ. Καὶ ἂν ἀκόμη δὲν σκεφθῶ πῶς σὲ ἔχω μόνο γιὰ μιὸ ἡμέρα, θὰ σκεφθῶ πῶς σὲ λίγο, θὰ ἀναγκασθοῦμε νὰ ἀφήσουμε τὴν βάρκα, γιὰ νὰ πᾶμε στὸ ξενοδοχεῖο, στὸ ἐστιατόριο ἢ στὸ σιδηροδρόμο μαζὶ μὲ ἄλλους ἀνθρώπους. Βλέπω τὴν ἀνικανότητά μου νὰ σταματήσω τὸν δρόμο τοῦ χρόνου σ' αὐτὴ τὴν εὐτυχισμένη στιγμή... καὶ κλαίω.

— Μὰ γιατί, νὰ ἔχῃς τέτοιες σκέψεις Νίκο; Γιατί νὰ μὴ κυττᾷς νὰ ἀπολαύσῃς ὅσο μπορείς περισσότερο τὴν

στιγμή αυτή και να κρατήσης έπειτα μέσα σου την τωρινή ευτυχία, σαν ένα πολύτιμο θησαυρό;... "Οχι! "Οχι! "Ακου εδώ! Την χαλαίμε έτσι την ευτυχία μας, με αυτό τον υπερρωμαντισμό... "Ελα πάμε να φάμε εδώ σε κανένα μικρό έστιατόριο της λίμνης. Κοντεύω να πεθάνω της πείνας... Πάμε να γελάσουμε.

Και έξεκίνησαν. Η κίνησις έδωσε πάλι στον Νίκο, όλη την ευθυμία του, την νεανική του ζωηρότητα, το κέφι του. Έφαγαν σε μια γωνίτσα, στη σκιά μιās χαριτωμένης πέργκολας, επάνω σχεδόν στην λίμνη. Το άλικο κρασί της Ιταλίας ηύξησε ακόμη το κέφι των. Θυμήθηκαν όλους τους άστειους τύπους που είχαν γνωρίσει και οι δύο των. Έσατύρισαν τον σνομπισμό των φίλων και των συγγενών των, είπαν χίλιες δυο ιστορίες... Και γελώντας πάντοτε ανέβηκαν έπειτα μετά δυο ώρες, πεζή τον ανήφορο προς το ξενοδοχείο των, μέσα από στενά δρομάκια πνιγμένα στο πράσινο. Έπαιζαν σαν μωρά παιδιά, έκνηνηγοῦσαν ό ένας τον άλλον, έκοβαν λουλούδια. Ξαναβρήκαν έντελώς την παιδική των ηλικία.

Η ώρα όμως έπερνοῦσε και ήταν άργα άμα έφθασαν στο ξενοδοχείο. Είχαν ξεχάσει ότι έπρεπε να φύγουν το ίδιο βράδυ, και να κοιμηθούν στο Μιλάνο, για να φροντίσουν ένωρίς το άλλο πρωί για τα λεπτά της Μαρίας και για το τραϊνό της. Βιαστικά-βιαστικά, έκαναν της βαλιτσούλες των, έπλήρωσαν τον λογαριασμό και παρήγγειλαν το αυτοκίνητο για να φύγουν. Πρίν αφήσουν το δωμάτιο αυτό, που είχε άποτελέσει το περιβάλλον της μεγαλύτερης των ευτυχίας, έρριξαν μια ματιά γύρω των. Η Μαρία αίσθάνθηκε βαθειά την μελαγχολία του σιωπηρού αυτού άποχαιρετισμού, ένιωσε τα δάκρυα να άνεβαίνουν στα μάτια της, και κατάλαβε πόση θά ήτον ή συγκίνησις του φίλου της. Με το άσφαλές όμως γυναικειό ένστικτο εύρηκε την φράσι που έπρεπε να 'πῃ.

—“Αμα παντρευτούμε, Νίκο, θάρθούμε κατ’ εὐθείαν ἐδῶ, νὰ μείνουμε λίγο.

Τὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς μὲ τὸ αὐτοκίνητο ποὺ ἔτρεχε τώρα μὲ ἱλιγγιώδη ταχύτητα κάτω ἀπὸ τὸ φεγγάρι, τὸ ὁποῖο ἐφαίνετο νὰ ἀκολουθῇ πιστά, ἦταν ἀκόμη ὠραιότερο ἀπὸ τὸν πηγαιμό. Ἡ κίνησις τοῦ αὐτοκινήτου ἔπαιρνε ἀπὸ τὴν νυκτερινὴ τοποθεσίᾳ ὅλη της τὴν μελαγχολία. Ὁ δρόμος ἦταν τόσο ἴσιος, τόσο λεῖος, ὥστε τοὺς ἐφαίνετο ὅτι καὶ ὁ δρόμος τῆς ζωῆς των θὰ ἦταν πάντα ἔτσι.

Στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Μιλάνου ἐπερίμεναν τὴν Μαρία δύο τηλεγραφήματα. Τὸ πρῶτο ἦταν ἀπὸ τὸ Μέστρε, ἐκεῖ ὅπου οἱ γονεῖς της εἶχαν βρῆ τὸ δικό της τηλεγράφημα. Τῆς ἔλεγαν νὰ μείνῃ ἡσυχῇ, καὶ ὅτι θὰ ἐφρόντιζαν νὰ τῆς στείλουν τὸ ταχύτερον τὰ χρήματα. Τὸ δεύτερο ἦταν ἀπὸ τὴν Βενετία καὶ τὴν εἰδοποιοῦσε ὅτι ὁ πατέρας της εἶχε βρῆ τρόπο νὰ στείλῃ ἀμέσως ἀπὸ τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου τὰ χρήματα, καὶ ὅτι δὲν εἶχε παρὰ νὰ τὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Τράπεζα πρῶτῃ-πρῶτὴ τὴν Δευτέρα καὶ νὰ φύγῃ ἀμέσως. Τὸ τηλεγράφημα προσέθετε ὅτι ὁ πατέρας της, θὰ ἐπήγαινε ὁ ἴδιος νὰ τὴν πάρῃ ἀλλὰ ἐφοβεῖτο νὰ ἀφήσῃ τὴν μητέρα της μόνῃ στὴν Βενετία.

Ἔτσι ἔλειψαν καὶ ἡ ἀνησυχίες, ποὺ εἶχε ἡ Μαρία. Ὅλα ἐπήγαιναν καλά. Καὶ ἡ δύο αὐτὲς ἡμέρες τῆς ἀσύγκριτης εὐτυχίας της, δὲν θὰ ἐστοίχιζαν καμμιά στενοχώρια.

Γιὰ νὰ ἐορτάσουν τὴν νέα των χαρά, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποχωρισμό των, ἐπῆγαν καὶ ἔφαγαν ἔξω σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα ἐστιατόρια. Ἡ πολυτέλεια, ἡ λάμπρις ποὺ ἐπικρατοῦσε γύρω των τοὺς εὐχαρίστησε καὶ τοὺς δύο. Ἦσαν πάλι λίγο περισσότερο κρασί, παρ’ ὅ,τι ἔπρεπε. Καὶ μὲ τὴν καλύτερη διάθεσι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔμμονη προσπάθεια νὰ ξεχάσουν ὅτι ἐπλησίαζε ὁ ἀποχωρισμός των, ἐπῆγαν στὸ θέατρο καὶ ἐθαύμασαν τὴν Ἑμμα Γραμμαμάτικα σὲ ἓνα ἀπὸ τοὺς καλοὺς της ρόλους.

Ἐτελείωσε τὸ θέατρο. Ἐβγῆκαν ἔξω στὸν δρόμο. Ἦσαν

ἔτοιμοι νὰ μποῦν σὲ ἓνα αὐτοκίνητο γιὰ νὰ γυρίσουν στὸ ξενοδοχεῖο των, ὅταν ὁ Νίκος εἶπε :

— Μὴ πᾶμε ἀκόμη νὰ κοιμηθοῦμε, θέλεις;

— Μὰ πρέπει νὰ ξυπνήσω ἐνωρὶς αὐριο τὸ πρωῒ.

— Θὰ κοιμηθῇς αὐριο....μεθαύριο...”Ἐχεις τόσο καιρὸ γιὰ νὰ κοιμηθῇς μὲ τὴν ἡσυχία σου. Ἄσε νὰ χαροῦμε αὐτὴ τὴ βραδυά, τὴν μοναδική.

Ἡ Μαρία ἐμειδίασε. Δὲν τῆς ἦταν δυνατὸν τίποτε νὰ ἀρνηθῇ στὸν ἀγαπημένο της. Καὶ ἐπῆγαν σὲ ἓνα μισοῦ-παίθριο ντάνσιγκ, γεμᾶτο ἀπὸ φῶτα, εὐθυμία καὶ κέφι. Ἐγέλασαν μὲ τὸν περιέργο καὶ ἀνάμικτο κόσμο ποὺ ἐκινεῖτο καὶ ἐχόρευε ἐκεῖ μέσα. Ἐχόρευαν καὶ οἱ ἴδιοι καὶ εὐρῆκαν στὸν χορὸν αὐτὸ μιὰ νέα ἀπόλαυσι, ποὺ συνεπλήρωνε τὴν εὐτυχία των.

Ἦταν πειὰ σχεδὸν δύο μετὰ τὰ μεσάνυχτα ὅταν ἐγύρισαν στὸ ξενοδοχεῖο των. Καὶ ἦταν τόση ἡ νύστα καὶ ἡ κούρασίς των, ὥστε ἐχωρίσθηκαν σχεδὸν ἀμέσως γιὰ νὰ πᾶνε νὰ κοιμηθοῦν ὁ καθένας εἰς τὴν καμαρά του. Ἴσως καὶ νὰ ἀπέφυγαν ἐπιτήδες νὰ μείνουν περισσότερη ὥρα μόνοι μαζῇ. Ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία των ποὺ εἶχε φθάσει στὸ ζενίθ, δὲν μπορούσε πειὰ νὰ ἀνθέξῃ, στὸ παράπονο τοῦ χωρισμοῦ, ποὺ ἐγέμιζε τώρα ὅλη των τὴν σκέψι. Ἡ ἐξάντλησις καὶ ἡ νύστα ἐφρόντισαν νὰ τοὺς ἐλαττώσουν τὴν πικρία αὐτὴ καὶ νὰ τοὺς προμηθεύσουν τὸν νεανικὸ καὶ ἀδιατάρακτο ὕπνο τῶν ὑγιῶν ἀνθρώπων.

Πρωῒ-πρωῒ τὴν ἄλλη ἡμέρα τοὺς ἐξύπνησε ἡ ὑπηρεσία. Καὶ ἐνῶ ἔπαιρναν μαζὶ τὴν σοκολάτα των, ἀντήλλαξαν γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ, βιαστικά-βιαστικά τὰ σχέδιά των, τῆς σκέψεις των, τῆς ἐλπίδες των γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ μέλλοντος, ποὺ δὲν ἔπρεπε πειὰ νὰ ἀργήσῃ καθόλου νὰ ἔλθῃ. Ὁ Νίκος θὰ ἐφρόντιζε νὰ περικόψῃ, ὅσο μπορούσε περισσότερο τὴν διαμονή του στὴν Εὐρώπη γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ κατέβῃ στὴν Ἑλλάδα, δυὸ-τρεῖς μῆνες νωρίτερα. Καὶ τότε θὰ ἐγίνοντο ἀμέσως οἱ ἀρραβῶνές των.

Ἄλλὰ τὸ λόγια των ἀντηχοῦσαν περίεργα μέσα στὴν πρωϊνὴν σιωπὴ τοῦ ξενοδοχείου. Ὅλη αὐτὴ ἡ εὐτυχία ποὺ περιέγραφαν καὶ ἀναπολοῦσαν δὲν μπορούσε νὰ σβύσῃ τὸν σπαραγμὸ τοῦ χωρισμοῦ ποὺ τοὺς ἐπερίμενε. Τὰ μάτια καὶ τῶν δύο ἦσαν βουρκωμένα. Καὶ ἐφεύρισκαν διάφορες προφάσεις κάθε τόσο γιὰ νὰ σηκώνωνται πότε ὁ ἓνας πότε ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ νὰ σκουπίζουν τὰ δάκρυά των.. Ἄλλὰ καὶ πάλι δὲν κατώρθωσαν καθόλου νὰ συγκρατηθοῦν, ὅταν ἡ Μαρία παρέδωσε στὸν Νῆκο, τὴν βαλιτσούλα μὲ τὸ φουστάνι, τὰ μανδηλάκια, ὅλα τὰ μικροπράγματα, ποὺ τῆς εἶχε ἀγοράσει δυὸ ἡμέρες πρὶν. Ὁ Νῆκος θὰ τὰ κρατοῦσε γιὰ ἀνάμνησι καὶ γιὰ φύλαξι, ὥς ὅτου παντρευθοῦν. Στὴν Μαρία δὲν ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἄλλο ἐνθῦμο ὅπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν εὐτυχία, παρὰ τὸ «μενοῦ» μόνον τοῦ ξενοδοχείου τοῦ Μπρουνᾶτε ὅπου εἶχαν φάει μὲ τόσο κέφι καὶ τόση χαρὰ τὸ προπερασμένο βράδυ...Ἐξέσπασαν καὶ οἱ δυὸ σὲ λυγμούς, καὶ ἔκλαψαν ἀρκετὴ ὥρα σφιχτοαγκαλιασμένοι.

Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὸ ἀπέφυγαν πειὰ μὲ προσοχὴ κάθε τί ποὺ θὰ μπορούσε νὰ τοὺς συγκινήσῃ, νὰ ξυπνήσῃ μέσα των τὸν πόνο των. Καὶ ἐπῆγαν μαζὴ στὴν Τράπεζα νὰ πάρουν τὰ χρήματα ποὺ ἔστελναν οἱ γονεῖς τῆς Μαρίας, στὸ βιβλιοπωλεῖο νὰ πάρουν δύο βιβλία, στὸν σταθμὸ γιὰ τὸ εἰσιτήριο.

Ἔτσι λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι εὐρέθησαν πάλι στὸ ἐστιατόριο τοῦ σταθμοῦ τοῦ Μιλάνου, σχεδὸν στὸ ἴδιο μέρος, ποὺ εἶχαν καθίσει δυὸ μέρες πρὶν, ὅταν ἐνόμιζαν ὅτι λίγα λεπτὰ μόνο θὰ μπορούσαν νὰ μείνουν μαζῇ. Ἄλλὰ μήπως ἡ δυὸ αὐτὲς ἡμέρες δὲν ἐπέρασαν τόσον γρήγορα σὰν νὰ ἦσαν λίγα λεπτὰ μόνον; Ἦταν δυνατόν νὰ πιστέψουν ὅτι εἶχαν περάσει δυὸ ὁλόκληρες ἡμέρες μαζῇ, ἀφοῦ ἡ εὐτυχία των τοὺς ἐφάνηκε τόσο σύντομη, ἀφοῦ ὁλόκληρη ἡ ὑπαρξὶς των ἐποθοῦσε νὰ παρατείνῃ ἀκόμη, νὰ καταστήσῃ αἰωνία τὴν εὐτυχία αὐτή; Μήπως ἡ δυὸ ἡμέρες, ποὺ ἐπέρασαν εἶχαν περισσότερη ἀξία, ἀπὸ τὰ ἐννέα λεπτά, ποὺ

ἐπρόκειτο ἀρχικῶς νὰ περάσουν μαζὶ ;... Μόνο ἴσως, ποὺ τοὺς ἔκαναν πειὸ σκληρό, πειὸ ἀνυπόφορο τὸν χωρισμό·

Τρελλὲς ιδέες περνοῦσαν ἀπὸ τὸ κεφάλι τῆς Μαρίας... Πῶς θὰ μποροῦσε νὰ τὸν ἀφήσῃ ;... Πῶς θὰ ἔξοῦσε χωρὶς αὐτόν ;... Δὲν θὰ ἦταν καλύτερα νὰ ἔχανε πάλι τὸ τραῖνο, ποὺ θὰ τὴν ἐπῆγαινε πίσω στοὺς γονεῖς της—αὐτὴ τὴν φορὰ ὅμως ὀριστικῶς—καὶ νὰ ξεκινήσουν μὲ τὸν Νίκο, γιὰ μακρὰ πολὺ μακρὰ, νὰ μείνουν γιὰ πάντα ἐνωμένοι, νὰ γίνῃ πραγματικὴ γυναικὰ του ;

Ἄλλὰ ὁ Νίκος ἐφαίνετο ἀλλαγμένος. Τὰ μάτια του δὲν ἐδάκρυζαν πειὰ. Ὁ πόνος τοῦ χωρισμοῦ ποὺ τὸν ἐπερίμενε, τὸν ἔκανε περισσότερο ἄνδρα, τοῦ ἔδινε δύναμι καὶ ἀποφασιστικότητα καὶ φρόνησι... Ἐφρόντιζε μόνος του γιὰ ὅλες τῆς λεπτομέρειες τοῦ ταξιδιοῦ τῆς Μαρίας, γιὰ τὴν θέσι της στὸν «Βαγκὸν-Λι» τοῦ «Ἐξπρές Ὁριάν» ποὺ θὰ ἔπαιρνε, γιὰ τὰ περιοδικὰ ποὺ θὰ τὴν διεσκέδαζαν στὸν δρόμο, γιὰ τῆς καραμέλλες ποὺ θὰ ἔπαιρνε μαζὶ της. Καὶ ἡ τρελλὲς σκέψεις, ποὺ ἐπαίδευαν τὴν Μαρία, δὲν ἐφαίνετο νὰ εἶαν περάσει οὔτε στιγμὴ ἀπὸ τὸ δικό του κεφάλι.

Ἔως ὅτου φᾶνε τὸ ἀπλὸ καὶ συνηθισμένο φαγητὸ τῶν ξενοδοχείων τῶν σταθμῶν, ἔφθασε ἡ ὥρα τῆς ἀφίξεως τοῦ τραίνου τῆς Μαρίας. Γιὰ καλὴ της τύχη ἦταν τὸ «Ὁριάν-Ἐξπρές» ποὺ θὰ τὴν ἄφινε πολὺ πειὸ γρήγορα στὴν Βενετία. Δέκα λεπτὰ πρὶν μπῆ τὸ τραῖνο στὸν σταθμό, εὐρίσκοντο κίόλας εἰς τὸ «καὶ» ἔμπρὸς ἀπὸ τῆς γραμμῆς. Ἡ Μαρία ἐσκέφθηκε μὲ πικρία, ὅτι αὐτὸ τὸ τραῖνο δὲν ὑπῆρχε καμμία ἑλπίς νὰ τὸ χάσῃ. Καὶ δὲν ἐμίλησε. Ὁ Νίκος ἐφαίνετο καὶ αὐτὸς βυθισμένος στῆς σκέψεις του. Ἐμειναν, ἔτσι, ὀρθοὶ καὶ σιωπηλοί, ἕως τὴν στιγμὴ ποὺ ἡ μεγάλη ἀτμομηχανὴ τοῦ τραίνου, τοὺς ἐξύπνησε ἀπὸ τὸ ρεμβασμὸ των.

Ἡ θέσις ποὺ εἶχε κρατήσῃ ὁ Νίκος γιὰ τὴν Μαρία εὐρέθηκε εὐκόλα. Εἰς τὸ ἴδιο διαμέρισμα ἐκάθητο μιὰ ἡλικιωμένη Ἑγγλέζα ποὺ ἐκύτταζε τοὺς δυὸ νέους μὲ περιέργεια ἀλλὰ καὶ κάποια συμπάθεια. Τώρα ποὺ ἡ στιγμὴ τοῦ

ἀμειλίκτου χωρισμοῦ ἐπλησίαζε πειά, ξαναβοῦσαν ὅλη τὴν παληά των φλυαρία, καὶ μιλοῦσαν ἀδιάκοπα, ἓνα ὁλόκληρο τέταρτο, ὅσο θὰ ἔμενε τὸ τραῖνο στὸν σταθμό... Ὁρκοὶ, ὑποσχέσεις, βεβαίωσεῖς, ἐλπίδες, ὅλα ἀνακατεμμένα, ἐφαίνοντο νὰ εἶναι ἀνεξάντλητα. Καὶ ἐχρειάσθηκε νὰ τραβήξῃ ὁ εἰσπράκτωρ τὸν Νίκο ἀπὸ τὸ σακκάκι, γιὰ νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸ τραῖνο τὴν στιγμή ἀκριβῶς ποὺ ἄρχισε νὰ ξεκινάει.

Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ φιληθοῦν. Καὶ ὁ Νίκος ποὺ ἔμεινε ἀκίνητος καὶ σὰν ζαλισμένος ἐμπρὸς ἀπὸ τῆς γραμμῆς, καὶ ἡ Μαρία ποὺ ἐκινεῖτο σπασμωδικὰ τὸ μανδῆλι τῆς ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἐπνίγοντο ἀπὸ τὸ ἴδιο μεγάλο παράπονο: δὲν ἐπρόφθασαν νὰ φιληθοῦν!... Πρὶν τὸ τραῖνο στρίψῃ καὶ τὸν κρύψῃ, ἡ Μαρία διέκρινε δυὸ δάκρυα, ποὺ ἀργοκυλοῦσαν ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Νίκου.

Καὶ στοὺς μακροὺς μῆνες τοῦ χωρισμοῦ ποὺ ἀκολούθησαν, ἡ εἰκόνα αὐτῇ τοῦ ἀγαπημένου τῆς, ὀρθοῦ μέσα εἰς τὸν σταθμό, μὲ τὰ δυὸ δάκρυα ποὺ ἀργοκυλοῦσαν ἀπὸ τὰ μάτια του, τῆς ἔμεινε βαθύτερα ἐντυπωμένη στὴν ψυχὴ τῆς ἀπὸ ὅλες τῆς εὐτυχισμένες στιγμῆς τῶν δυὸ ἡμερῶν τῆς ἐρωτικῆς τῆς περιπέτειας.

Ἐκείνη τὴν χαρωπὴ ἡμέρα τοῦ Μαΐου—ὀκτῶ μῆνες ἀργότερα—ἡ Μαρία δὲν μποροῦσε νὰ σταθῇ σὲ ἓνα μέρος. Εὐτυχισμένη, εὐθυμη, ἐπήγαινε ἀπὸ τὸ ἓνα δωμάτιο στὸ ἄλλο, τραγουδοῦσε διαρκῶς, ἔπαιζε λίγο πιάνο, χωρὶς νὰ τελειώσῃ τὸ κομμάτι τῆς, ἄνοιγε ἓνα βιβλίο, χωρὶς νὰ διαβάσῃ οὔτε μία σελίδα.

Ἦταν μερικὲς ἡμέρες τώρα, ποὺ εὑρίσκει κάθε ἡμέρα καὶ ἓνα καινούργιο γράμμα τοῦ Νίκου στὴ συμφωνημένη διεύθυνσι. Τῆς ἀνήγγελλε μὲ ἀπερίγραπτη χαρὰ τὴν ἐπαινοδό του. Εἶχε ἐπισπεύσει τῆς μελέτης του, εἶχε τελειώσει

ἔξ μηνες ἐνωρίτερα παρ' ὅ,τι ἀρχικῶς λογάριαζε καὶ ἐγύριζε τώρα πίσω στὴν Ἑλλάδα. Τῆς ἔγραφε ἀπὸ τὸ Παρίσι γιὰ νὰ τῆς πῇ πὼς ἔφυγε, τῆς ἔγραφε ἀπὸ τὸ Μιλάνο, γιὰ νὰ τῆς μάθῃ πὼς περνῶντας ἐπῆγε νὰ κάνῃ ἓνα χαρούμενο προσκύνημα στὸ καφφενεῖο τοῦ σταθμοῦ—τὸ περίφημο καφφενεῖο τῶν—, τῆς ἔγραφε ἀπὸ τὴν Βενετία.

... «Ἔρχομαι» ... «Ἔρχομαι» ... «Φθάνω» ...

Καὶ τῆς ζητοῦσε ὡς χάρι νὰ μὴ πάῃ στὸ σταθμὸ νὰ τὸν ἰδῇ, νὰ μὴ ζητήσῃ νὰ τὸν ἰδῇ καθόλου, πρὶν ἔλθῃ ὁ ἴδιος νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ στὸ σπίτι της... ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του, γιὰ νὰ τὴν ζητήσῃ εἰς γάμον. Δὲν ἤθελε νὰ ἰδῇ τὴν Μαρία του παρὰ μόνον ἐπισήμως πειὰ ὡς ἀρραβωνιαστικός της. Οἱ γονεῖς του ἦσαν προειδοποιημένοι καὶ δὲν θὰ ἔκαναν καμμία δυσκολία.

Ἄπο χθὲς τὸ βράδυ ἔπρεπε νὰ εἶχε φθάσει... Καὶ σήμερα, σὲ λίγο, τώρα ἀμέσως, θὰ ἤρχετο νὰ τὴν ἰδῇ.

Γι' αὐτὸ ἡ Μαρία, δὲνμποροῦσε νὰ σταθῇ σὲ ἓνα μέρος ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα, δὲνμποροῦσε νὰ κάνῃ μιὰ δουλειά... Ἐπὶ τέλους κούρασμένα ἀπὸ τὸ πῆγαινε-ἔλα, ἐκάθησε σὲ μιὰ πολυθρόνα, ἄνοιξε μιὰ ἐφημερίδα... Πρώτη φορὰ ποὺ καταντοῦσε τόσο ἀργὰ νὰ διαβάσῃ τὴν πρωϊνὴ ἐφημερίδα.

Μηχανικὰ ἄνοιξε τὰ φύλλα καὶ ἀμέσως μιὰ ἀνυπέροβλητη δύναμις, κάτι εἰς τὸ ὅποιον δὲνμποροῦσε νὰ ἀντισταθῇ, ἐτράβηξε τὰ βλέμματά της, πρὸς ἓνα ὠρισμένο σημεῖο... ἓνα νεκρώσιμο :

»... Τὸν ἀγαπημένο μας

NIKON ΙΑΚΩΒΙΔΗΝ ...»

Ἐβγαλε μιὰ δυνατὴ φωνή.

... Ἀδύνατον... Γελῶτανε. Εἶχε ὀπτασίες.

Ξαναδιάβασε πάλι... Δὲνχωροῦσε καμμιά ἀμφιβολία. Καὶ σὲ ἄλλη σελίδα ἦταν μιὰ νεκρολογία τῆς διευθύνσεως τῆς ἐφημερίδος ποὺ συνελυπεῖτο θερμότατα τὸν «διακεκριμένον κοσμήτορα τῆς Νομικῆς Σχολῆς διὰ τὴν σκλη-

ρὰν ἀπώλειαν τοῦ μοναδικοῦ του καὶ πολυτίμου τέκνον, ἀποθανόντος ἐντὸς ὀλίγων ὥρῶν ἀπὸ μίαν κακοήθη σκοληκοειδίτιδα».

Ἡ Μαρία δὲν αἰσθανότανε πειὰ τίποτε. Ὅλο τὸ αἷμα εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ σῶμά της, ὅλες ἡ σκέψεις ἀπὸ τὸ κεφάλι της, ὅλα τὰ αἰσθήματα ἀπὸ τὴν ψυχὴ της. Ὁλόκληρη ἡ ὑπαρξὺς της, δὲν ἦταν πειὰ παρὰ ἓνα τεράστιο κενό. Ἀσπρη σὰν τὸ πανί, ἀκίνητη, ἡμιλιπόθυμη ἔμεινε μερικὰ λεπτὰ ἔτσι.

Ἐπειτα μιὰ ἐπίμονη σκέψις ἐπεκράτησε μέσα στὸ κεφάλι της... Πρέπει νὰ φύγη, νὰ πάη νὰ βρῇ τὸν Νίκο Ὅπου καὶ ἂν εἶναι... Ὅπου καὶ ἂν εἶναι...

Ἐβαλε ἓνα καπέλλο καὶ ἔτρεξε ἔξω. Στὸ διάδρομο, τὴν συνήντησε ἡ μητέρα της:

— Ποῦ πᾶς Μαρία;

— Θὰ γυρίσω ἀμέσως, κατώρθωσε νὰ τραυλίσῃ ἐκεῖνη ἐνῶ ἔβγαινε τρέχουσα ἔξω στὸν δρόμο.

Ποῦ νὰ πάη;.. Ποῦ εἶναι ὁ Νίκος;

Ἀπότομες, ἀσυνάρτητες, ἀπειθάρχες, περνοῦσαν τώρα ἡ σκέψεις ἀπὸ τὸ κεφάλι της... Σὲ λίγα λεπτά, χωρὶς νὰ καταλάβῃ καὶ αὐτὴ πῶς, εὐρέθηκε μέσα στὸν Ἑθνικὸ Κήπο... Προσεπάθησε νὰ συγκεντρώσῃ τὴς σκέψεις της, νὰ καταλάβῃ τί γινότανε γύρω της... Ἀδύνατον... Μόνον αἰσθανότανε ἓνα βαθὺ καὶ ὀξύτατο ταῦτοχρόνως, ἐντελῶς σωματικό, πόνο στὸ στῆθος.

Κρατοῦσε ἀκόμη στὰ χέρια της τὴν ἐφημερίδα, καὶ τὰ μάτια της ἦταν προσηλωμένα στὸ ἀγγελτήριό τῆς κηδείας χωρὶς νὰ κατορθώνουν νὰ διαβάσουν. Λέξεις καὶ γράμματα χόρευαν ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια της...

«... Κηδεύομεν σήμερον...»

Τὸ «σήμερον» τὴν ξύπνησε λιγάκι. Κατάλαβε τὴν ἔννοια του. Καὶ κατώρθωσε νὰ προσέξῃ καλύτερα τῆς ἐπόμενες λέξεις

«... Τὴν 5 καὶ 1/2 ἀπογευματινὴν ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως».

Δηλαδή τώρα... Γιατί σίγουρα ήταν περασμένες πεντέμισι.

Καὶ ἀσυνείδητα, μηχανικά, ὅπως ἐμπῆκε στὸν Κῆπο, ἐβγήκε πάλι καὶ κατέβηκε τρέχοντας στὴν Μητρόπολι...

... Ἐμπῆκε στὴν ἐκκλησία ἀπὸ τὴν πλαγία εἴσοδο, ἀπέναντι στὸν Ἅγιο Λευθέρι... Κόσμος πολὺς ἐγέμιζε τὸν μεγάλο ναό, καὶ ἡ πλάγιος πόρτες εἶχαν μείνει ἀνοιχτὲς γιὰ νὰ διορθώνουν λιγάκι τὴν ἀποπνικτικὴ ἀτμόσφαιρα, τὴν ὁποίαν ἔκαναν ἀκόμη πειὸ βαρεῖα τὰ πολλὰ λουλούδια γύρω ἀπὸ τὸ φέρετρο.

Στὴν ἀρχὴ τὰ μάτια της, ζαλισμένα ἀπὸ τὸν πολὺ ἥλιο τοῦ δρόμου δὲν διέκριναν σχεδὸν τίποτε μέσα στὴν ἐκκλησία. Ἐπειτα ὅμως, σὰν νὰ ἐκαθάρισαν αἰφνιδίως, ἄρχισαν νὰ διακρίνουν κάθε λεπτομέρεια, καὶ τὴν παρὰ μικρότερη. Ἐφάνηκε καὶ στὴν ἴδια περίεργο τὸ γεγονός, ὅτι μποροῦσε νὰ βλέπῃ, νὰ ἀντιλαμβάνεται, καὶ νὰ ἀπασχολῇ τῆς σκέψεις της μὲ ὅλες αὐτὲς τῆς μικρολεπτομέρειες. Εἶχε σταματήσει, ἀνίκανη νὰ προχωρήσῃ περισσότερο, κοντὰ εἰς τὴν εἴσοδο, καὶ ἔμεινε ἐκεῖ, ἀκουμπισμένη εἰς τὸν τοῖχο ἀπέναντι ἀπὸ τὸ φέρετρο, τὸ ὁποῖον τῆς ἔκρυβε ἓνας ὑψηλὸς κύριος. Μιὰ μυῖγα ἐγύριζε συνεχῶς ἐπάνω στὸν γιακῶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Ὁ ἐπίσκοπος πὺν ἱερουργοῦσε, ὀρθὸς εἰς τὸν θρόνον του, εἶχε κατσαρὰ ἄσπρα γένεια, καὶ τὰ γυαλιὰ πὺν φοροῦσε ἔκαναν περίεργη ἐντύπωσι εἰς τὸ βιβλικὸ αὐτὸ πρόσωπο. Τὰ πολύχρωμα πετράδια τῆς ποιμαντορικῆς του ράβδου ἀντανakλοῦσαν τὸ φῶς ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ παράθυρα καὶ ἔρριχναν γύρω των πολύχρωμες ἀνταύγειες. Ὁ διᾶκος, πὺν τοῦ ἔδινε τὸ Εὐαγγέλιο νὰ φιλήσῃ, φοροῦσε γαλάζια καλοκεντημένα ἄμφια. Ἐνα παιδάκι τοῦ λαοῦ μὲ κόκκινο φουστάνάκι, ἐμπαινόβγαινε ἀπὸ τὴν μικρὴ πόρτα καὶ ἐφαίνετο νὰ διασκεδάξῃ μὲ τὸν πολὺ κόσμον, μὲ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ χοροῦ, μὲ τὰ περίεργα χρώ-

ματα πού ξπαιρνε ὁ ἥλιος μέσα ἀπὸ τὰ πολὺχρωμα τζαμάκια τῶν παραθύρων. Κάποια γυναικοῦλα δίπλα εἰς τὴν Μαρία προσπαθοῦσε εἰς μάτην νὰ τὸ κρατήσῃ ἥσυχο.

“Ὅλα αὐτὰ τὰ μικροπράγματα ἀπευπλώνοντο μέσα στὴν διάνοιά της, καθαρὰ, ἐπίμονα, τόσο πολὺ, ὥστε νὰ μὴ ἀφίνουν καμμία ἄλλη σκέψι νὰ ἐπικρατήσῃ. Τὰ μάτια της ἦσαν ἀνίκανα νὰ κλάσουν. Καὶ ἂν μέσα της αἰσθανότανε τὴν καρδιά της νὰ σχίζεται, ὅλη της τὴν ὑπαρξί νὰ πονᾷ, τῆς ἐφαίνετο ὅτι ἐπονοῦσε ἔτσι χρόνια ὁλόκληρα, καὶ ὅτι εἶχε πειὰ τόσο συνηθίσει στὸν πόνο, ὥστε νὰ μὴ τῆς κἀν καμμία ἐντύπωσι.

Ἐπειτα ὁ ἐπίσκοπος ἄρχισε νὰ προσεύχεται. Τὰ σοφὰ καὶ γεμᾶτα ἀπὸ βαθειὰ θρησκευτικὴν καλωσύνη λόγια τῆς προσευχῆς ἀντηχοῦσαν ζωηρὰ μέσα εἰς τὴν σκέψι της. Ἴσως ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού τὰ ἀκουγε. Καὶ παρακολουθοῦσε μὲ προσοχὴ κάθε φράσι, σὰν κάτι τὸ ἀπολύτως ἐνδιαφέρον, κάτι πού ἀπευθύνετο σ’ αὐτὴν τὴν ἴδια. Αἰσθάνθηκε τὸν πόνο της νὰπραύνεται. Ἐπίστευσε πραγματικά, βαθειά, μὲ εἰλικρίνεια, ὅλα αὐτὰ πού ἔλεγε ὁ Ἀρχιερεὺς. Ἐπείσθηκε ὅτι ὁ θάνατος, δὲν εἶχε τίποτε τὸ κακό, τίποτε τὸ ἄσχημο, ὅτι ἦταν μιὰ ἀνάπαυσις πραγματικὴ, μιὰ ἀτελείωτη καὶ ἡρεμὴ εὐτυχία «ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ χλοερῷ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ἐνθα ἀπέδρα πᾶσα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός...»

Βέβαια δὲν ἦταν δυνατόν νὰ εἶναι ἄλλοιῳς. Ἐνα ἄνθρωπο τόσο νέο, τόσο ἀπόλυτα καλὸ καὶ ἀγνό, τόσο ὡραῖο σὰν τὸν Νίκο, δὲν ἦταν δυνατόν νὰ τὸν κἀν ὁ Θεὸς νὰ ὑποφέρῃ.

Τὴν στιγμὴ ἐκείνη ὁ ψηλὸς κύριος πού ἦταν ἐμπρὸς της ἀποτραβήχθηκε. Καὶ εἶδε τότε μέσα στὰ γαρύφαλα καὶ τὰ τριαντάφυλλα, τὸ πρόσωπο τοῦ Νίκου, φωτισμένο ἀπὸ τῆς ἀκτῖνες πού ἔπεφταν ἀπὸ ψηλά, ἡρεμο-ἡρεμο, ὡραῖο, ὅσο ποτὲ δὲν ἦταν. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ξύπνησε μέσα της, ὅλος ὁ ἄγριος πόνος. Ἀλλὰ ὁ χορὸς ἔψαλλε τώρα ὡραίους

καὶ παρηγορητικούς ψαλμούς, σὰν νὰ ἀπευθύνετο σ' αὐτήν, σὰν νὰ ἤθελε αὐτήν νὰ ἡσυχάσῃ. Καὶ τὸ ὑπερκόσμιο μειδίαμα ποὺ ἐπλανᾶτο ἐπάνω στὰ ὠχρὰ χεῖλη τοῦ Νίκου, ἔδειχνε τέτοια γαλήνη, τέτοια εὐτυχία, ὥστε γρήγορα ὁ πόνος ἐπραϋνθῆκε πάλι. Ἡ ἔκφρασις αὐτῇ τῆς ἐθύμισε τὸν Νίκο, ποὺ εἶχε ξυπνήσει χαϊδεύοντας τὰ μαλλιά του, ἓνα πρωτὶ στὴν Ἰταλία, τὴν ὠραιότερη τὴν εὐτυχέστερη ὥρα, ποὺ εἶχαν ζήσει καὶ οἱ δύο των. Καὶ γιὰ μιὰ στιγμή τὸν ἐξήλεψε ποὺ μποροῦσε τώρα, ξαπλωμένος μέσα στὰ λουλούδια, γλυκὰ ἀποκοιμισμένος, νὰ συνεχίζῃ ἀκόμη τὸ γλυκύτατο ὄνειρο, ποὺ εἶχαν κάνει μαζῇ καὶ ποὺ εἶχε τελειώσει τόσο ἀπότομα γι' αὐτήν.

Ἐπειτα ὁ ἐπίσκοπος ἐτελείωσε. Κάποιος κύριος ἐπλησίασε στὸ φέρετρο καὶ ἄρχισε ἓνα ἐπικήδειο λόγο. Ἦσως ἦταν καθηγητῆς, ἴσως ἦταν συμμαθητῆς τοῦ Νίκου... Δὲν τὸν ἔβλεπε καθόλου... Ἀλλὰ τί ἄσχημα ποὺ μιλοῦσε! Τί ἀνόητα πράγματα ποὺ ἔλεγε! Πόσο λίγο ἐγνώριζε τὴν ἀληθινὴ ζωή, τῆς σκέψεις, τῆς φιλοδοξίας, τὰ ἰδανικά τοῦ Νίκου! Αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ βγάλῃ μιὰ φωνή, νὰ τὸν διακόψῃ, νὰ τὸν ὑποχρεώσῃ νὰ σταματήσῃ, γιὰ νὰ μὴ προσβάλῃ τόσο ἄσχημα τὴν μετριοφροσύνη, τὴν καλαισθησία τοῦ Νίκου.

Εὐτυχῶς ὁ λόγος δὲν ἦταν μακρός. Ἐτελείωσε γρήγορα. Καὶ ἔπειτα ἐνῶ ὁ χορὸς ἐπάνω ἀπὸ τὸν γυναικωνίτη ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Δεῦτε τελευταῖον ἀσπασμὸν...» πρόστυχοι ἄνθρωποι μὲ λερωμένα φράκα, ἐπλησίαζαν τὸ φέρετρο καὶ μὲ ἀπότομες, ἄγριες κινήσεις ἄρπαξαν ἀπὸ τὰ κηροπήγια τὰ μεγάλα κεριά, ἄρχισαν νὰ μεταφέρουν τὰ στεφάνια καὶ τοὺς σταυρούς.

Μιὰ πνιγμένη φωνὴ ἀκούσθηκε... Ἦσως ἦταν ἡ μητέρα του... Ὁ κόσμος μέσα στὴν ἐκκλησίαν ἄρχισε νὰ κινῆται. Καὶ ἕνας-ἕνας οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι ἐπλησίαζαν τὸ φέρετρο γιὰ νὰ ἀσπασθοῦν.

Ἄγιος, ἀσυγκράτητος, ἀμείλικτος ἐξύπνησε τότε μέσα

της ὅλος ὁ πόνος ποὺ εἶχαν ναρκώσει ἡ γαλήνη τοῦ νεκροῦ προσώπου, τὰ ὠραῖα λόγια τοῦ ψαλμοῦ. Τῆς ἐφάνηκε ἀνυπόφορο, τρομερὸ τὸ θέαμα ποὺ ἔβλεπε. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν δυστυχισμένη μάννα, τὸν τσακισμένο πατέρα καὶ ἴσως ἓνα-δύο ἄλλους, ποὺ ἡ λύπη των τοὺς ἔκανε ἀξίους νὰ ἀσπασθοῦν τὸ ὑπέροχο αὐτὸ πρόσωπο, ἐπέρασαν ἄλλοι, ἀδιάφοροι, ξένοι, ποὺ ἐθεωροῦσαν ὡς ἐκπλήρωσι κάποιου κοινωνικοῦ καθήκοντος, τὸ ψυχρὸ φιλί, ποὺ ἄφιναν ἐπάνω στὸ ὠχρό, στὸ ἐξαῦλωμένο σχεδὸν μέτωπο.

Ἡ βεβήλωσις παρ' ὀλίγον νὰ τρελλάνη τὴν Μαρία καὶ νὰ τὴν κάμῃ νὰ χάσῃ κάθε ἐπιβολὴ στὸν ἑαυτὸ της. Δὲν μποροῦσε νὰ βλέπῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, νὰ αἰσθάνεται σχεδὸν σὰν δικό της συναίσθημα τὴν ἀηδία καὶ τὴν ἀδιαφορία ποὺ θὰ προξενοῦσε ἀσφαλῶς στὸν καὶμένο τὸν Νίκο, ἡ παρέλασις ὅλων αὐτῶν τῶν ἀσπαζομένων, ἂν ἡ ψυχὴ του τὴν παρακολουθοῦσε.

Καὶ βέβαια ἡ ψυχὴ του, θὰ ἦταν κάπου ἐκεῖ κοντά. Δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ εἶναι. Ὅλη ἡ ἐκκλησία ἐγέμιζε ἀπὸ τὴν ἀνήσυχη αὐτὴ ψυχὴ, ποὺ θὰ ἔκανε ἀσφαλῶς καὶ τοὺς πειὸ ψυχροὺς καὶ τοὺς πειὸ ἀδιάφορους νὰ αἰσθάνωνται τὸ ρῖγος ἐκεῖνο τοῦ πραγματικοῦ θανάτου,—πραγματικοῦ γιατί ἐθέρισε μιὰ νέα ὑπαρξι, γεμάτη ζωὴ καὶ ὠραιότητα καὶ ἀγάπη καὶ προορισμό. Καὶ τὰ κερὰ ἀκόμη ποὺ ἐτρεμόσβυνε ἡ φλόγα τους, καὶ ἡ ἄσπρες κορδέλλες τῶν στεφάνων ποὺ ἀνέμιζαν ἐλαφρὰ καὶ τὰ λουλούδια, ποὺ ἔκαναν δυνατώτερο τὸ ἄρωμά των, καὶ τὰ χρυσὰ εἰκονίσματα, ποὺ ἔλαμπαν περισσότερο: ὅλα τὰ ἄψυχα ἀκόμη ἐνοιωθάν τὴν ψυχὴ τοῦ νεκροῦ νέου νὰ περιφέρεται ἀνήσυχη μέσα στὴν ἐκκλησία, σὰν νὰ ζητοῦσε κάτι.

Ναί, ναί: τὸ καταλάβαινε ἡ Μαρία. Δὲν ἦταν δυνατόν παρὰ νὰ ζητᾷ μέσα σ' ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον, τοὺς πραγματικὰ δικούς του, νὰ φωνάξῃ τὴν μητέρα του καὶ τὸν πατέρα του, γιὰ νὰ δώσουν στὸ ψυχρὸ του μέτωπο ἓνα δεύτερο φιλί, νὰ ἀναζητᾷ τὴν γυναῖκα ποὺ ἀγάπησε. Γιατί

νά περνοῦν ἀπὸ ἐπάνω του ὅλοι οἱ ἀδιάφοροι, καὶ μόνη νὰ μὴ ἔρχεται ἡ ἀγαπημένη, αὐτὴ πού εἶχε φιλήσει, τὸ μέτωπό του, ὅταν τὸ ἐθέρμαινεν ἡ ζωὴ καὶ ἡ εὐτυχία, αὐτὴ πού ἐγνώριζε πόσα σχέδια, ποιά ὄνειρα, τί φιλοδοξίες ἔκρυβε;... Ποῦ ἦταν ἡ Μαρία;

Ἐξαφνα, ἐνῶ ἡ σκέψεις αὐτὲς περνοῦσαν μέσα σ' ἓναν ἄγριο καλπασμὸ ἀπὸ τὸ κεφάλι της, ἐνῶ ἦταν ἔτοιμη νὰ φωνάξῃ «Ἐδῶ εἶμαι!» καὶ νὰ τρέξῃ πρὸς τὸ φέρετρο, ἀνατινάχθηκε, ἀγριεύθηκε. Κάτι δροσερὸ καὶ σὰν αὔλο ἐπέρασε ἀπὸ τὸ μέτωπό της. Ἡ καρδιά της κτυποῦσε δυνατὰ καὶ ἀκανόνιστα. Δὲν ἦταν παρὰ τὰ λουλούδια ἐνὸς στεφάνου πού εἶχε σηκώσει καὶ ἔβγαζε ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα, κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς κηδείας. Ἀλλὰ στὴν κατακουρασμένη καὶ ἐξημμένη φαντασία τῆς Μαρίας, τὸ ἄγγιγμα αὐτὸ ἐφάνηκε σὰν ἓνα ὑπέρτατο καὶ τρομερὸ χაῖδι. Τὰ γόνατά της ἐλύγισαν, τὸ αἷμα της ἀνέβηκε στὸ κεφάλι καὶ θὰ ἔπεφτε χάμω, ἂν δυὸ γυναικεῖα χέρια δὲν τὴν ἐσώζωναν.

Χωρὶς νὰ ἔχῃ πειὰ παρὰ ἀόριστη καὶ μακρυνὴ συναισθησι τοῦ τί ἐγίνετο γύρω της, ἄφησε νὰ τὴν βγάλουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἔξω στὴν πλατεία κοντὰ στὸν Ἅγιον Ἐλευθέριον, ὅπου ἐπερίμεναν ἓνα σωρὸ αὐτοκίνητα. Ἡ κυρία πού τὴν εἶχε πιάσει γιὰ νὰ μὴ πέσῃ χάμω τὴν ἐβοήθησε νὰ μπῇ σὲ ἓνα κλειστὸ αὐτοκίνητο καὶ κάτι εἶπε στὸν σωφφέρ.

Ἡ κίνησις τοῦ αὐτοκινήτου ὁ κρότος τοῦ μοτέρ ἐξύπνησαν τὴν Μαρίαν ἀπὸ τὴν χαύνωσί της. Εἶδε κόσμον πολὺ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Θυμήθηκε πάλι ὅλα, ἐσκέφθηκε ὅτι ἴσως τὴν στιγμή αὐτὴ θὰ ἔβγαζαν τὸν Νίκο ἀπὸ τὴν μεγάλη πόρτα τῆς ἐκκλησίας, ὅτι δὲν θὰ τὸν ἔβλεπε πειὰ ποτέ, καὶ μὲ τραγικὴ, μὲ ἀγρία φωνὴ εἶπε:

— Ποῦ μὲ πᾶτε;... Ἀφήστε με, θέλω νὰ γυρίσω πίσω!

Καὶ ἔκανε νὰ ἀνοίξῃ τὴν πόρτα τοῦ αὐτοκινήτου.

Μὲ στοργὴ ἄλλὰ καὶ μὲ δύναμι, δύο γυναικεῖα χέρια

τὴν ἐκράτησαν, καὶ μιὰ γλυκειὰ φωνὴ εἶπε κοντὰ στ' αὐτὴ της :

— Ἀφῆστε, δεσποινίς ! Μὴ κάνετε τρέλλες. Σᾶς παρακαλῶ πάρα πολὺ νὰρθῇτε μαζῇ μου...Θέλω τόσο πολὺ νὰ σᾶς γνωρίσω, νὰ μιλήσουμε, νὰ κλάψουμε μαζῇ.

Ἡ Μαρία ἐσήκωσε τὰ μάτια της. Καὶ εἶδε ἀπέναντί της ἓνα πρόσωπο ἡλικιωμένης κυρίας, μὲ λεπτὰ καὶ ὥραϊα χαρακτηριστικά, μὲ τὴν ἔκφρασι τοῦ πλέον πραγματικοῦ πόνου, μὲ τὰ δάκρυα νωπὰ ἀκόμη στὰ μάτια. Καὶ τὸ βλέμμα τῆς γυναικὸς αὐτῆς ἐξέφραζε τόση καλωσύνη, τόση συμπάθεια, ὥστε ἀθέλητα ἡ πικρία της ὑπεχώρησε, ἡ θέλησίς της ἐκάμφθη. Καὶ σὰν μικρὸ κοριτσάκι ἔσκυψε τὸ κεφάλι της, καὶ ἔκλαψε, ἔκλαψε ἐπάνω στὰ γόνατα τῆς ξένης κυρίας.

— Ἀκοῦτε, δεσποινίς Μαρία, εἶπε σὲ λίγο ἡ ἴδια γλυκειὰ φωνή.

Ἡ Μαρία ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της. Καὶ μὲ ἔκπληξι καὶ κάποια ντροπὴ ἐρώτησε.

— Μὰ ποιά εἴσθε, κυρία ;...Ποῦ μὲ ξέρετε ;

— Σᾶς γνώρισα ἀπὸ τὴν στιγμή πού σᾶς εἶδα τόσο κοντὰ μου στὴν ἐκκλησίᾳ. Πῶς ἦταν δυνατόν νὰ μὴ σᾶς γνωρίσω ;...Σᾶς εἶχε περιγράψει τόσες φορὲς καὶ τόσο καλὰ
• Νίκος ἅμα μιλούσαμε μόνοι μαζῇ !

Ἐσταμάτησε μιὰ στιγμή. Τὰ δάκρυα ἀνέβλυσαν πάλιν στὰ μάτια της. Οἱ λυγμοὶ ἐπνίξαν τὴν φωνή της.

— Καὶ ἔπειτα ὁ πόνος σας ἦταν τόσον εὐγλωττος... Εἶμαι ἡ θεία του, ἡ κ Παπαδοπούλου.

— Καὶ...ξέρετε κυρία ;

— Ναί, ξέρω καλὴ μου δεσποινίς...Τὰ ξέρω ὅλα. Ἀλλὰ εἶμαι ὁ μόνος ἄνθρωπος στὸν κόσμον πού τὰ ξέρω. Γι' αὐτὸ νὰ εἴσθε βεβαία. Ἐτυχε νὰ εἶμαι στὸ Παρίσι τὸ χειμῶνα, γιὰ δυὸ-τρεῖς ἡμέρες καὶ τῆς ἐπέρασα μαζῇ τον. Ἀπὸ μικρὸ παιδάκι, ὁ Νίκος μὲ ἀγαποῦσε πολὺ.

Πάλι σταμάτησε....Καὶ προσέθεσε ἔπειτα ἀπὸ λίγη ὥρα, χαϊδεύοντας τὸ σκυμμένο κεφάλι τῆς Μαρίας :

— 'Αλλά σᾶς ἀγαποῦσε πολὺ περισσότερο....Περισσότερο ἀπὸ κάθε τί. Ἡ εὐτυχία του ἐφαίνετο τότε ἀπὸ τὴν ἔκφρασι τοῦ προσώπου του, ἀπὸ τὰ μάτια του, ἀπὸ τὸ γέλιο του, ἀπὸ τὸ ἀτέλειωτο τραγοῦδι, πὺν ἔκανε τὸ βράδν πρὶν πέση νὰ κοιμηθῇ....Καὶ ἓνα πρωΐ, ὅταν περνῶντας ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖο ἐπήραμε μερικὰ γράμματά του, ἐπῆγε νὰ τρελλαθῇ ἀπὸ τὴν χαρὰ του, ὅταν ἐπάνω σὲ ἓνα φάκελλο, ἀνεγνώρισε κάποιο γραφικὸ χαρακτῆρα. Ἡ εὐτυχία τὸν ἔπνιγε. Δὲν μποροῦσε πειὰ νὰ συγκρατηθῇ. Καὶ ἐπὶ τέλους ξέσπασε. Μοῦ τὰ εἶπε ὅλα. Μὲ ἐπῆρε γρήγορα μὲ ἓνα ταξί, νὰ μὲ πᾶῃ στὴν κάμαρά του. Μὲ ἔβαλε νὰ καθίσω καὶ νὰ τὸν ἀκούω, νὰ τὸν ἀκούω ὥρα ὁλόκληρη, νὰ μοῦ διηγῆται τὴν εὐτυχία του, τὰ ὄνειρά του τὰ σχέδιά του..."Ἐπειτα ἔβγαλε ἀπὸ τὸ ντουλάπι του μιὰ βαλίτσα μὲ κάτι πραγματάκια νὰ μοῦ τὰ δείξῃ.

Ἡ Μαρία ἀνατινάχθηκε καὶ ἐφώναξε :

— Ποῦ εἶναι; ... Τί ἔγιναν;

— Ἦσυχᾶστε δεσποινίς, ἐγὼ τὰ ἔχω... Ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ συγκρατηθῆτε γιὰ νὰ βγοῦμε. Ἐφθάσαμε στὸ σπίτι μου.

Σὲ λίγα λεπτὰ ὅταν εὐρέθησαν πάλιν μόνες σὲ ἓνα ἀπλὸ καὶ κομψὸ σαλονάκι, ἡ θεία τοῦ Νίκου διηγήθηκε στὴν Μαρία πῶς ἐπέθανε ὁ ἀνεψιός της. Περιέγραψε ὅλη τὴν τραγωδίαν τοῦ σπιτιοῦ πὺν εἶχε ἐτοιμασθῇ γιὰ νὰ δεχθῇ τὸν μοναχογιὺ ἔπειτα ἀπὸ τόσο μεγάλη ἀπουσία, τῆς δυστυχισμένης μητέρας πὺν εἶχε φροντίσει μόνῃ της γιὰ τὰ φαγητά, τὰ γλυκὰ καὶ τὰ κρασιά πὺν ἄρresαν στὸν Νίκο, τοῦ πατέρα πὺν εἶχε προσκαλέσει γιὰ τὸ βράδν ἐκεῖνο τοὺς συναδέλφους καὶ τοὺς φίλους του, γιὰ νὰ θαυμάσουν τὸν γιὺν του... Καὶ τὴν φρίκην ἔπειτα, ὅταν στὸ σπίτι, τὸ στολισμένον μὲ τὰ ὠραιότερα ἄνθη, ἀνέβηκαν δυὸ νοσοκόμοι κρατῶντας τὸ φορεῖο ἐπάνω στὸ ὁποῖον ἐβογοῦσε ὁ δυστυχισμένος νέος.

Ἡ σκληροκαρδὴς, τῆς ὁποίας τοὺς πόνους εἶχε αἰσθανθῇ καθὼς ἔφευγε ἀπὸ τὸ Μιλάνο, εἶχε κάνει ἤδη τὴν

καταστροφή της. Ἐνα καθάρσιο πὺν ἐπῆρε κατὰ συμβουλήν κάποιου συνταξιδιώτου, τὸ τράνταγμα τοῦ τραίνου καὶ ἡ δεινοπάθεια τοῦ ταξιδιοῦ συνεπλήρωσαν τὴν καταστροφή αὐτή. Ἡ δυστυχισμένη μητέρα πὺν εἶχε φορέσει γὰρ τὴν ὑποδοχὴ αὐτὴ τὴν ὠραιότερη τουαλέττα της ἔπese ἀμέσως λιπόθυμη. Ὁ πατέρας μὸλις εἶχε τὴν δύναμι νὰ τρέξῃ νὰ φωνάξῃ τοὺς γιατροὺς. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἦσαν πλέον περιττοί. Ἡ ἐγγείρησις, πὺν ἐγινε ἀμέσως δὲν μπόρεσε παρὰ νὰ διαπιστώσῃ τὴν ἔκτασι τῆς καταστροφῆς. Καὶ τὰ ξημερώματα ὁ γυῖός, πὺν ἐπερίμενε τὸ σπῖτι του, μὲ τόση λαχτὰρα, ξεψυχοῦσε μέσα στῆς δυνατὲς μυρωδιὲς πὺν σκορποῦσαν τὰ ἀνοιξιάτικα λουλούδια. Καὶ στὴν τραπεζαρία τὸ ἐορτάσιμο τραπέζι τῆς ὑποδοχῆς ξεστρώθηκε βιαστικά-βιαστικά καὶ τραβήχθηκε σὲ μιὰ γωνία γιὰ νὰ μείνῃ χῶρος γιὰ τὸ φέρετρο.

Καμμιά δυὸ ὥρες πρὶν ξεψυχῆσῃ, μέσα στὸ παραλήρημά του, ὁ Νίκος ἀνεγνώρισε τὴν θεία του, πὺν ἐστέκετο δίπλα στὸ κρεβάτι του. Τὴν ἐζήτησε κοντὰ του, καὶ ἅμα ἐπλησίασε τὸ κεφάλι της, ἐψιθύρισε :

— ... Θεία... τὴν Μαρία... τὰ πράγματα...

Ἐκείνη ἐπνίξε τοὺς λυγμούς της καὶ ἐθυμήθηκε τότε τὰ πραγματάκια πὺν εἶχε ἀγοράσει ὁ Νίκος γιὰ τὴν Μαρία στὸ Μιλάνον, καὶ ἐφύλαγε μὲ τόση στοργή, γιὰ νὰ τῆς τὰ δώσῃ πάλιν ὅταν θὰ ἐπαντρεύοντο. Ἐβγήκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο χωρὶς νὰ τὴν προσέξῃ κανεὶς. Ἐξω στὸ διάδρομο, ἦσαν ἀκουμπισμένα σὲ μιὰ γωνιὰ τὰ μπαγάζια τοῦ Νίκου, τὰ ὅποια εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ ἀδιάφοροι ἀχθοφόροι. Χωρὶς μεγάλη δυσκολία ἀνοιξε τὴν **μεγάλῃ βαλίτσα** καὶ ἔβγαλε τὸ μικρὸ «νεσσεσσαίρ» τῆς Μαρίας πὺν ἐσκέπτετο ὁ ἐτοιμοθάνατος Νίκος. Μέσα σ' αὐτὸ ἦταν ἓνα φουστάνι καὶ διάφορα ἄλλα πραγματάκια. Ἐκρυψε τὴν **βαλίτσουλα** αὐτὴ σὲ μιὰ γωνία καὶ ἔπειτα, ὅταν ὅλοι ἐδρηνοῦσαν τὸ ἀδικοχαμένο παιδί, τὴν ἐπῆρε καὶ ἔφυγε.

Μὲ ἀγριεμένη ἔκφρασι στὰ μάτια, μὲ τὸ σῶμα συγ-

κλονιζόμενο κάπου-κάπου από λυγμούς, ἡ Μαρία ἄκουε τὴν ἀφήγησι: Εἰς τὸ σημεῖο αὐτὸ τὴν διέκοψε:

— Ποῦ εἶναι, κυρία, ποῦ εἶναι; ἐφώναξε.

Ἡ θεία τοῦ Νίκου ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ σαλονάκι καὶ ἐπέστρεψε σχεδὸν ἀμέσως μὲ τὴν μικρὴ βαλιτσούλα ἀπὸ μαροκὲν στὸ χέρι. Μὲ ἄπληστη περιέργεια, μὲ χέρια ποὺ ἔτρεμαν ἀπὸ συγκίνησι, ἡ Μαρία τὴν ἄνοιξε. Ἀσυγκράτητες, ὁρμητικὲς ἐξύπνησαν πάλι μέσα της ἡ ἀναμνήσεις. Θυμήθηκε τὸ εὐγλωττο μεϊδιάμα τοῦ ὑπαλλήλου εἰς τὸ κατάστημα τοῦ Μιλάνου, ὅπου εἶχαν ἀγοράσει τὴν βαλιτσούλα αὐτή. Εἶδε ἔπειτα τὸν ἑαυτὸ της, μὲ τὸ πολύχρωμο ἐκεῖνο καὶ ὁροσερὸ φουστανάκι μέσα στὴν βάρκα τῆς λίμνης τοῦ Κόμο, ὅταν ὁ Νίκος γονατιστὸς ἐμπρὸς της, δὲν ἐχόρταινε τὴν εὐτυχία του. Ἡ ὥραία κολώνια ποὺ τῆς εἶχε ἀγοράσῃ ὁ Νίκος εἶχε χυθῇ ἀπὸ τὸ μπουκαλάκι της καὶ ἐγέμιζε τώρα μὲ τὸ ἄρωμά της ὅλο τὸ δωμάτιο. Τὸ ἄρωμα αὐτὸ ἐδημιουργοῦσε πάλι γύρω της τὴν εὐτυχισμένη ἀτμόσφαιρα τῆς ὥραίας ἐκείνης ἡμέρας ἐπάνω στὸ ὑψηλὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Μπρουνάτε. Ἐκλείσε τὰ μάτια της καὶ ξαναβρέθηκε πάλι—σχεδὸν πραγματικά, σχεδὸν σὰν νὰ τῆς ἐξοῦσε μιὰ ἀκόμη φορὰ—στῆς στιγμὲς ἐκεῖνες τῆς εὐδαιμονίας.

Ἐπειτα ὅμως ψάχνοντας μέσα στὸ βαλιτσάκι εὗρε ἄλλα πράγματα ποὺ δὲν τὰ ἐγνώριζε: Ἕνα ὥραϊο φαρδὺν βραχιόλι μὲ διάφορες πέτρες, ἕνα κομπὸ γυναικεῖο ρολογάκι, μιὰ μεγάλη καμέα, μιὰ ὥραία παληὰ μινιατοῦρα μὲ μπριγιαντάκια γύρω, δυὸ ψιλὲς βέρες ἀπὸ πλατίνα. Ἐκύτταξε στὸ ἐσωτερικὸ τῶν δαχτυλιδιῶν καὶ εἶδε σκαλισμένα στὸ ἕνα τὸ δικό του, στὸ ἄλλο τὸ δικό της ὄνομα, καὶ μιὰ ἡμερομηνία. Ἐπρόσεξε καλύτερα καὶ εἶδε ὅτι ἡ ἡμερομηνία αὐτὴ ἦταν ἀκριβῶς τῆς ἡμέρας ἐκείνης, τῆς ἡμέρας τῆς κηδείας του.

Στὴν ἀρχὴ δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβῃ. Ἐπειτα ὅμως ἐθυμήθηκε τὴν ἀνυπομονησία τοῦ Νίκου, τὴν ὑπόσχεσι

πού εἶχε δώσει καὶ σ' αὐτὴν καὶ στὸν ἑαυτό του, ὅταν ἔχα-
ρίσθηκαν εἰς τὸ Μιλάνο, καὶ πού ἐπανελάμβανε ἕκτοτε σὲ
κάθε του γράμμα: Τὴν ἐπομένη τῆς ἀφίξεώς του στὴν
Ἀθήνα, θὰ ἐπῆγαινε μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του, νὰ τὴν
ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, καὶ θὰ ἐγίνοντο ἀμέσως καὶ
οἱ ἀρραβωνεῖς των... Δὲν ἐννοοῦσε νὰ ὑπάρξῃ καμμία
καθυστερήσις. Θὰ ἐτοίμαζε καὶ τῆς βέρες των.

Ἡ Μαρία δὲν μπόρεσε πειὰ νὰ συγκρατηθῇ. Ἔπεσε
ἐπάνω στὸ πολύχρωμο λεπτὸ φουστάνι, πού ἦταν ἀπλω-
μένο ἐμπρὸς της, καὶ ἔκλαψε, ἔκλαψε ὥρα πολλή, μὲ λυγμούς,
ἀσυγκράτητα.

Ἡ θεία τοῦ Νίκου, ὁρθὴ δίπλα της, τὴν ἄφησε νὰ
κλάψῃ ὅσο ἤθελε. Καὶ ἀπὸ τὰ μάτια της, μάτια συνηθι-
σμένα στὰ κλάμματα, τὰ δάκρυα ἔτρεχαν, ἀκατάσχετα ἐπίσης.

Μόνη της ἔπειτα ἐμάζεψε τὸ φουστάνι καὶ τὰ ἄλλα
πραγματάκια καὶ τὰ ἔκρυψε μέσα στὸ νεσσεσσαίρ, χωρὶς νὰ
τὴν ἐμποδίσῃ ἡ Μαρία, βυθισμένη στὸν πόνο καὶ στὸν
θρῆνό της. Ἐκάθησε ἔπειτα δίπλα της στὸν καναπέ, τῆς
ἐσήκωσε τὸ κεφάλι καὶ τῆς ἔπιασε τὰ χέρια:

— Ἀκοῦστε Μαρία, τῆς εἶπε. Ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς
λέω μὲ τὸ ὄνομά σας, καὶ ἄς μὴ σᾶς ἐγνώριζα πρὸ ὀλί-
γης ὥρας. Ὑπάρχουν ὥρες πού συνδέουν δυὸ γυναῖκες πε-
ρισσότερο παρὰ μῆνες καὶ χρόνια ὁλόκληρα. Θέλετε νὰ μὲ
θεωρήσετε φίλη σας, νὰ μοῦ μιλήσετε μὲ εἰλικρίνεια, ὅπως
δὲν θὰ μπορούσατε ἴσως οὔτε στὴν μητέρα σας, νὰ μι-
λήσετε;

Μὲ βωβὴ εὐγνωμοσύνη ἡ Μαρία ἔσφιξε τὸ χέρι τῆς
καλῆς κυρίας.

— Πέστε μου λοιπόν, τί θὰ κάνετε τώρα; τὴν ἐρώτησε
ἐκείνη.

Μὲ τὸ βλέμμα ἀπλανές, χωρὶς ἔκφρασι στὸ πρόσωπο ἡ
Μαρία τὴν ἐκύτταζε

— Τί θὰ κάνω; ἐπανέλαβε μηχανικά.

Ναί... ἐννοῶ, ἔπειτα ἀπὸ τὸ τρομερὸ αὐτὸ κτύπημα, τί σκέπτεσθε, τί σχεδιάζετε;

Γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴν στιγμή πὺν ἔμαθε τὸν θάνατο τοῦ Νίκου, ἡ Μαρία εὐρίσκετο ἀπέναντι στὸ σκληρὸ αὐτὸ ἐρώτημα, πὺν ἄνοιγε ἐμπρὸς τῆς τὸ σκοτεινὸ καὶ ἄγνωστο μέλλον. Ἔως τῶρα πνιγμένη ἀπὸ τὸν πόνο πὺν τὴν ἐβασάνιζε, δὲν εἶχε σκεφθῇ οὔτε στιγμή, τί θὰ ἔκανε, τί θὰ ἐγίνετο, πῶς θὰ ἐξοῦσε. Τῶρα ἐσκέφθηκε τῆς καθημερινῆς τῆς ἀπασχολήσεις, τὰ βιβλία τῆς, τὴν μουσικὴ τῆς, τοὺς περιπάτους τῆς, τῆς συνήθειῆς τῆς. Καὶ τῆς ἐφάνηκαν ὅλα τόσο ἄδεια, τόσο στερημένα ἀπὸ κάθε ἔννοια καὶ κάθε βαθύτερο σκοπὸ, ὥστε ἐκατάλαβε ἀμέσως, πῶς θὰ τῆς ἦταν ἀδύνατον νὰ ἀσχοληθῇ μὲ ὅ,τι δῆποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά. Πῶς νὰ διαβάσῃ, πῶς νὰ παίξῃ πιάνο, πῶς νὰ περπατήσῃ, ὅταν εἶχε λείψει πειὰ τὸ φωτεινὸ ὄνειρο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐτυχίας, πὺν τὴν συνώδευε ἔως σήμερα παντοῦ καὶ πὺν ἐφώτιζε μὲ τὸ λαμπρότερο φῶς καὶ τῆς κοινότερες σκέψεις, καὶ τῆς πειὸ συνηθισμένες πράξεις; Πῶς νὰ ζήσῃ, ὅταν κάθε στιγμή θὰ εἶχε μπροστά τῆς, τὴ σκέψι τῆς κατεστραμμένης εὐτυχίας τῆς, τὴν τραγωδίαν τῆς ἀγάπης τῆς;

Ὅχι, ὄχι τίποτε δὲν ὑπῆρχε πειὰ. Δὲν θὰ εἶχε τὴν δύναμι νὰ ὑποστῇ γιὰ τόσα χρόνια μιὰ τέτοια φρικτὴ ζωὴ, ὅταν μάλιστα οἱ γονεῖς τῆς, ἀγνοοῦντες ἢ θέλοντες νὰ ἀγνοοῦν τὸ κρυφὸ τῆς δρᾶμα, θὰ τῆς ἐζητοῦσαν νὰ ζήσῃ ὅπως ἐξοῦσε ἔως τώρα, σὰν νὰ μὴ εἶχε τίποτε συμβῇ.

Καὶ ἀπλᾶ χωρὶς προσποίησι, χωρὶς κανένα ψεύτικο θεατρισμό, ἀπῆντησε ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα στὴν κ. Παπαδοπούλου, πὺν παρακολουθοῦσε ἐν τῷ μεταξὺ τὰς σκέψεις τῆς, ἀπὸ τὴν ἔκφρασι τοῦ προσώπου τῆς:

— Δὲν μπορῶ νὰ ζήσω πειὰ κυρία...Τί νὰ κάνω;

Ἀπαλὰ - ἀπαλὰ ἡ ἡλικιωμένη κυρία τῆς ἐχαίδεψε τὸ μέτωπό τῆς. Καὶ χωρὶς νὰ τῆς πῇ οὔτε λέξι, τὴν ὠδήγησε σὲ μιὰ πόρτα, τὴν ὁποίαν ἄνοιξε μὲ ἓνα κλειδὶ πὺν εἶχε μαζῇ τῆς.

Ευρέθησαν σὲ ἓνα μεγάλο δωμάτιο, πὺν ἔμοιαζε μᾶλλον μὲ γραφεῖο.

Σὲ μιὰ γωνία ἓνα μεγάλο ντιβάνι. Στὴν ἄλλη ἓνα ὥραϊο πιάνο, στὴν τρίτῃ ἓνα γραφεῖο ἀπὸ μαόνι. Εἶχε κανεῖς τὴν ἐντύπωσι, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πὺν ξαπλωνότανε στὸ ντιβάνι, πὺν ἔπαιζε στὸ πιάνο, πὺν ἔγραφε στὸ γραφεῖο ἐκεῖνο, μόλις εἶχε βγῇ ἀπὸ τὸ δωμάτιο. Μιὰ νότα ἦταν ἀνοιγμένη ἐπάνω στὸ πιάνο. Μιὰ πέννα ἦταν ἀκουμπισμένη στὸ καλαμάρι τοῦ γραφείου ἐμπρὸς ἀπὸ κάτι μισογραμμένα χαρτιά.

Ἄφθονα φρεσκότατα λουλούδια σὲ ὅλα τὰ βάζα ἔδημιουργοῦσαν στὸ δωμάτιο αὐτὸ μιὰ περίεργη ἀτμόσφαιρα. Εἰς τὸν ἓνα τοῖχο ἦσαν κρεμασμένα τρία κυνηγετικά τουφέκια, μία ζώνη μὲ φυσίγγια, διάφορα ἄλλα σχετικά. Ἀπέναντι κατελάμβανε ὅλο σχεδὸν τὸν ἄλλο τοῖχο μιὰ ὥραϊα ἐλαιογραφία, πὺν παριστοῦσε σὲ ὑπερφυσικὸ μέγεθος ἓνα νέο ἀκόμη ἄνθρωπο μὲ ξανθὸ μουντάκι καὶ ἀδρὰ χαρκτηριστικά, ὀρθὸ μαζῇ μὲ ἓνα μεγάλο κυνηγετικὸ σκυλί κοντά του.

Τὴν εἰκόνα αὐτὴν, ἡ Μαρία πὺν εὗρίσκετο ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ δωματίου, τὴν εἶδε μόνο ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα. Καὶ παρὰ τὴν ζάλη πὺν ἐσκότιζε τὴν σκέψι της, ἀντελήφθη ἀμέσως ποιά ἦταν ἡ σκιά πὺν ἐγέμιζε μὲ τὴν μυστηριώδη παρουσία της, τὸ δωμάτιο.

— Ὁ ἄνδρας σας; ἐρώτησε τὴν νέα φίλη της, τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπο εἶχε πάρει ἐντελῶς ἁλλοιώτικη ἔκφρασι.

— Ναί, ἀπήντησεν ἐκείνη. Ὁ ἄνδρας μου. Ὁ καλύτερος ἄνθρωπος πὺν θὰ μποροῦσε κανεῖς ποτὲ νὰ φαντασθῇ μὲ τὰ πειὸ ἀγαθὰ αἰσθήματα, τὸ πειὸ ἀνεπτυγμένο μυαλό, τὴν πειὸ καλλιτεχνικὴ ψυχὴ... Ἡ ζωὴ μου ὁλόκληρη... Ξέρετε τώρα πῶς μπορεῖ νὰ ἀγαπήσῃ μιὰ γυναῖκα ἓνα ἄνδρα καὶ μπορεῖτε νὰ καταλάβετε. Ζήσαμε δυὸ χρόνια μαζῇ, δυὸ χρόνια πὺν ἐπέρασαν σὰν ἓνα ὄνειρο.

Μὲ τὸν ἐγωῖσμό τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀγάπης της, ἡ Μαρία τὴν διέκοψε.

—Ναί... Μὰ σεις ζήσατε... Ζήσατε δυό, όλόκληρα, εὐτυχισμένα χρόνια.

—Ναὶ ζήσαμε, ἀπήντησε μὲ ἓνα μελαγχολικὸ μειδίαμα ἡ ἄλλη, γιὰ νὰ γνωρίσω καλύτερα τὴν εὐτυχία, γιὰ νὰ εἶναι ἔπειτα μεγαλύτερο τὸ κενό, πειὸ τρομερὴ ἡ δυστυχία μου... Καὶ ἐγὼ ἀπεφάσισα νὰ πεθάνω ὅταν ἔχασα τὸν ἄνδρα μου, ὅταν ἔπειτα ἀπὸ τὴν φρικτὴ ἐκείνη κηδεῖα εὐρέθηκα μόνη μου μέσα στὸ ἔρημο σπίτι, πὺν ἐγέμιζε ἄλλοτε μὲ τὴν ζωτικότητά του, μὲ τὸ πνεῦμά του, μὲ τὴν ἐργασία του, μὲ τὴν μουσική του...Τί νὰ κάνω πειά, εἶπα καὶ ἐγώ; Πῶς νὰ ζήσω;...Καὶ ὅμως ἔζησα. Μὲ ἐκράτησε χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἡ ζωὴ, γιὰ νὰ μοῦ δεῖξη τὴν παντοδυναμία της, νὰ μὲ διδάξη τὸν πόνο...Καὶ μὲ τὸν πόνο αὐτὸ κυρίαρχο ἀπόλυτο τῆς ὑπάρξεώς μου, βρῆκα μέσα μου μιὰ καινούργια γυναῖκα, μὲ αἰσθήματα, μὲ σκέψεις, πὺν δὲν ἐφантаζόμουν ποτὲ πῶς ὑπῆρχαν...Καὶ ῶ τώρα ἔτσι δέκα όλόκληρα χρόνια... Ἐγνώρισα τὸν πόνο, ἐγνώρισα τὴν δυστυχία, εὐρῆκα τὸν πραγματικὸ ἑαυτό μου. Καὶ ἴσως νὰ εἶμαι τώρα πειὸ χρήσιμη στὸν κόσμος, παρὰ ὅσο ἤμουν ἄλλοτε, ὅταν εὐτυχισμένη χαρούμενη, ἀφωσιωμένη στὴν ἐγωϊστικὴ εὐτυχία μου, ἔκλεινα σφιχτὰ τὰ μάτια μου, γιὰ νὰ μὴ βλέπω τὴν δυστυχία τῶν ἄλλων... Χαρίζω καὶ τώρα ἀκόμη δυό-τρεῖς ὥρες τῆς ἡμέρας στὸν ἐγωϊστικὸ μου πόνο στὸν ἑαυτό μου. Τῆς περνῶ ἐδῶ μέσα μὲ τὰ συντρίμματα τῆς εὐτυχίας μου... Ἀφῆστέ με νὰ κάνω κάτι καὶ γιὰ σᾶς, ὅπως ἔκανα καὶ γιὰ ἄλλους. Σᾶς βεβαιώνω ὅτι θὰ τὸ κάνω μὲ τὴν πειὸ πραγματικὴ ἀγάπη γιὰ τὴν γυναῖκα πὺν ἐγνώρισε δυστυχία, ὅμοια μὲ τὴν δική μου, γιὰ τὴν γυναῖκα πὺν ἀγάπησε ὁ Νῖκος... Ὅχι τώρα ὅμως... Τώρα ὅ,τι καὶ ἂν πῶ θὰ εἶναι μάταιο... Τώρα κλάψτε. Δὲν μπορείτε νὰ κάνετε τίποτε ἄλλο.

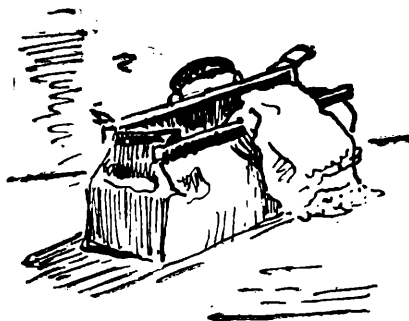
Ἐξ μῆνες ἀργότερα, ἡ ἴδια ψηλὴ καὶ ὥμορφη κοπέλλα

ἐμπῆκε στὸ δημοσιογραφικὸ γραφεῖο. Ὁ ἀρχισυντάκτης τὴν ἀνεγνώρισε σχεδὸν ἀμέσως, ἂν καὶ τὸ πρόσωπό της εἶχε πάρει μιὰ περιέργη ἔκφρασι, ἐξευγενισμένη, ἀκόμη περισσότερο ὠραία. Ἐφαίνετο νὰ ἀνήκη σὲ ἄλλον κόσμον. Καὶ μιὰ ἀπερίγραπτη καὶ γλυκεῖα καλωσύνη ἐφώτιζε τὰ μάτια της.

Ὁ ἀρχισυντάκτης ἐσηκώθηκε καὶ ἐπῆρε τὰ χρήματα ποῦ τοῦ ἔδωσε καὶ τὸ χαρτάκι μὲ τὴν σημείωσι... «Εἰς μνήμην Νίκου Ἰακωβίδου, ἀνώνυμος κυρία μᾶς ἀπέστειλε...»

Καὶ κάθε δυό - τρεῖς μῆνες, κάθε Χριστούγεννα, κάθε Πάσχα, κάθε Ἀγίου Νικολάου, ἡ ἐπισκέπτρια μὲ τὸ ἐξιδανικευμένο ἀπὸ τὸν πόνο πρόσωπο, ἤρχετο νὰ φέρῃ τὰ χρήματά της καὶ τὸ χαρτάκι της:

«Εἰς μνήμην...»

Η ΜΙΚΡΗ ΜΑΡΚΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΦΟΡΟΥ

Ήταν ένα μικρό σπιτάκι, επάνω στο δρόμο, δίπλα στο περίπτερο του δημοτικού φόρου. Έμπρός του ένα μικροσκοπικό κηπάριο με μεγάλους κατακίτρινους ήλιους και μυρωδάτο αϊγόκλημα τὸ καλοκαίρι, με ταπεινὸς μενεξέδες και μελαγχολικά ζουμπούλια τὸν χειμῶνα. Περιποιημένα πάντοτε, καθαρά, ἀνοιχτόκαρδα, σπιτάκι και κηπάριο, τραβοῦσαν φυσικά τὸ βλέμμα. Καὶ ὅπως κάθε ἀπόγευμα σταματοῦσαν ἔμπρός του ὅλα τὰ αὐτοκίνητα, πού μετέφεραν τὸν πλούσιο κόσμο τῆς πρωτευούσης στὸ καλύτερο ἑξοχικὸ κέντρο διασκέδασης, οἱ ἐπιβάται των εἶχαν ὅλον τὸν καιρὸ νὰ παρατηρήσουν τὸ σπιτάκι αὐτὸ με τὸν καθαρό του κῆπο, σὰν μιὰ εὐχάριστη ὄασι μέσα στὴ ξερατῖλα και τὴν σκόνι τοῦ πολυσύχναστου δρόμου. “Ὡς πὺν νὰ ἀπαντήση ὁ σωφὲρ στὸν ὑπάλληλο τοῦ δημοτικού φόρου, ὅτι δὲν ἔχει τίποτε νὰ δηλώσῃ, ὡς πὺν νὰ ρίξῃ ὁ ὑπάλληλος μιὰ ματιὰ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀμαξιοῦ, ἡ κυρίες με τῆς ὠραῖες ἀπογευματινὲς τουαλέτες και οἱ κομποὶ κύριοι δὲν

παρέλειπαν ποτὲ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐχαρίστησί των, γιὰ τὸ δροσερὸ αὐτὸ θέαμα.

Μέσα στὰ λουλούδια, καθισμένη ἐπάνω σ' ἓνα ξύλινο μπαγκάκι, ἡ ὀρθὴ δίπλα στὴν πόρτα, μιὰ μικρούλα ἐκύταζε καὶ αὐτὴ τοὺς περαστικούς ἀριστοκράτας. Καὶ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὰ λουλούδια, ἡ μικρούλα αὐτὴ προσεῖλκυε τὸ ἐνδιαφέρον των: ἓνα προσωπάκι χαριτωμένο, ἔξυπνο, μὲ μεγάλα καὶ ἐκφραστικὰ γαλανὰ μάτια, πλαισιωμένο ἀπὸ χρυσᾶ σχεδὸν μαλλιά, ποὺ ἐφάνταζαν σὰν κάποιος περίεργος φωτιστέφανος.

Καὶ τακτικά, σχεδὸν πάντοτε, ἡ μικρούλα ἄκουε τῆς κυρίες μὲ τῆς βαρύντιμες γοῦνες καὶ τὰ λαμπρὰ διαμαντικά νὰ λένε στοὺς συνοδοῦς των:

— Μὰ εἶδες τί ὥμορφο εἶναι αὐτὸ τὸ κοριτσάκι!

Καὶ τακτικά, σχεδὸν πάντοτε, ἡ μικρούλα ἔβλεπε, ἡ μᾶλλον ἔνοιωθε νὰ σταματοῦν ἐπὶ τῆς—στὰ μαλλιά τῆς, στὸ πρόσωπό τῆς, στὸ σῶμά τῆς—ἡ ματιὲς τῶν κομψῶν ἢ ἀπλῶς πλουσίων κυριῶν. Καὶ μὲ τὸ πρόωρο κοριτσιίστικο ἔνστικτο, καταλάβαινε ὅτι ἡ ματιὲς αὐτὲς δύσκολα κατῴρθωναν νὰ κρύψουν τὴν περίεργη ἐκείνη καὶ στιγμιαία συγκίνησι, ποὺ αἰσθάνεται ὁ κουρασμένος κοσμικὸς ἄνθρωπος, ἅμα ἀντικρύζῃ μιὰ ἄδολη ὥμορφη κοριτσιού, μέσα σ' ἓνα ἄγνὸ καὶ δροσερὸ περιβάλλον· τὸν ἄγριο πόθο ποὺ ξυπνᾷ ἡ ὥμορφη αὐτὴ τῆς ψυχῆς ποὺ ἐχόρτασαν ἀπὸ πληρωμένα χάρδια· τὴν ἀπογοήτευσιν ποὺ προκαλεῖ στοὺς συζύγους ἡ ἄθελη σύγκρισιν τῆς ὥμορφιάς αὐτῆς μὲ τὰ κατὰκοπα καὶ βαμμένα κάλλη τῆς συντροφῆς των.

Τῆς ἀπογευματινῆς ὥρας, ποὺ ἦταν ἡ μεγαλύτερη κίνησις στὸν ἐξοχικὸ δρόμο—ὅταν τὰ αὐτοκίνητα ἐσταματοῦσαν τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, κάποτε πολλὰ στὴν σειρὰ, ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ξύλινο παράπηγμα τοῦ φόρου—ὁ στιγμιαίος θαυμασμὸς καὶ ἡ ματιὲς αὐτῆς, δημιουργοῦσαν γύρω ἀπὸ τὴν ξανθὴν μικρούλα μιὰ περίεργη ἀτμόσφαιρα, γεμάτη ἀπὸ πόθους. Γιὰ μιὰ ἢ δύο ὥρες ἐξοῦσε σ' ἓνα κόσμον διαφο-

ρετικό από τὸν δικό της. Ξεχνοῦσε πὼς ὅλο τὸ πρωί της εἶχε περάσει μὲ τὸ σκούπισμα καὶ τὸ καθάρισμα τοῦ σπιτιοῦ, τὸ μαγείρευμα τοῦ φαγητοῦ γιὰ τὸν πατέρα της, μὲ χίλιες δύο πρόστυχες μικρὲς ἢ μεγάλες δουλειὲς ἑνὸς σπιτικοῦ, ποὺ δὲν ἔχει κανένα ἄλλον γιὰ νὰ τὸ ὑπηρετήσῃ. Ξεχνοῦσε πὼς ὁ πατέρας δούλευε σ' ἓνα ἐργοστάσιο τούβλων κάπου ἐκεῖ κοντά, πὼς ὅλοι οἱ γνωστοί της ἦσαν ἀνθρώποι ἐργατικοί, ἀπλοῖ, ἀμόρφωτοι, πὼς τὸ σπιτάκι αὐτὸ ἔκρυβε πίσω ἀπὸ τὴν δροσιὰ καὶ τὴν χάρι τοῦ ἐξωτερικοῦ του, ὅλη τὴν φτώχεια τῆς μοναδικῆς του καμαρούλας καὶ τῆς μικροσκοπικῆς κουζινίτσας. Καὶ ἐφαντάζετο πὼς ἀνήκει καὶ αὐτὴ στὸ λαμπρὸ καὶ πλούσιο κόσμο, ποὺ σταματοῦσε μιὰ στιγμή κοντὰ της, γιὰ νὰ πάῃ ἔπειτα νὰ διασκεδάσῃ πλούσια, ὥραϊα, ἀριστοκρατικά. Ὀνειρεύετο πὼς ἦταν καὶ αὐτὴ μιὰ κυρία τῆς ἀριστοκρατίας, ποὺ ἐδέχετο τοὺς γνωστούς της στὸ πάγκο τῆς ἐξοχικῆς της βίλλας.

Ὅρες ὁλόκληρες πρίν, ἔμενε ἔμπρὸς ἀπὸ τὸν σπασμένο καὶ ξεθωριασμένο καθρέφτη της, νὰ φιάνῃ τὸ πτωχικὸ καὶ ὅμως πάντα καθαρὸ καὶ νόστιμο φουστανάκι της καὶ προπαντὸς νὰ κτενίζῃ τὰ ξανθὰ της μαλλιά.

Ἡ μικρούλα μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά ἦταν πειὰ γνωστὴ σὲ ὅλο τὸν κόσμον· ὅσοι ξεκινοῦσαν γιὰ μιὰ ἐκδρομὴ, ἢ γιὰ νὰ πάρουν τὸ τσαϊ των, τὸ ἀπεριτίφ των, τὸ γουίσκυ των στὸ κοσμικὸ κέντρο τῆς ἐξοχῆς, περιελάμβαναν πάντοτε στὸ πρόγραμμά των καὶ τὸν στιγμιαῖο ἀναγκαστικὸ σταθμό, ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ μικρὸ σπιτάκι μὲ τὴν ξανθὴ μικρούλα. Εἶχε γίνει λιγάκι τῆς μόδας ἡ μικρούλα αὐτή. Οἱ νέοι ποὺ ἐνοίκιαζαν πέντε-πέντε μαζῇ ἓνα αὐτοκίνητο γιὰ νὰ μοιρασθοῦν τὰ ἔξοδα καὶ ἔπαιρναν ἔπειτα στὸ ἀκριβὸ καὶ πολυτελέστατο ξενοδοχεῖο ἀπὸ ἓνα οὔζο, ἢ καὶ τίποτε· οἱ νέοι ποὺ θὰ ἐχόρευαν μὲ τῆς κομψότερες γυναῖκες καὶ τῆς «μεγαλύτερες προῖτες» τῆς πρωτεύουσας· οἱ νέοι ποὺ

θὰ ἔξοῦσαν σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα λούσουν καὶ πολυτελείας, ἔθεωροῦσαν ὡς ἓνα εὐχάριστο «σπὸρ» νὰ κάνουν λιγάκι κόρτε, ἔστω καὶ γιὰ δύο-τρία δευτερόλεπτα μόνο, μὲ τὸ κορίτσι αὐτό. Τοὺς ἄρесе βέβαια ἡ ξανθὴ τῆς ὠμορφιά· ἀλλὰ τοὺς διεσκέδαζε περισσότερο τὸ ὑπερήφανο, τὸ ἀριστοκρατικὸ ὕφος ποὺ ἔπαιρνε ἡ «μικρὴ μαρκησία τοῦ δημοτικοῦ φόρου».

Τώρα οἱ πιεὶ τακτικοὶ θαμῶνες τοῦ ἐξοχικοῦ κέντρου, αὐτοὶ ποὺ τὴν ἔβλεπαν συχνότερα, τὴν ἔχαιρετοῦσαν καμμιὰ φορὰ, τῆς ἔβγαζαν τὸ καπέλλο, τῆς ἔλεγαν «καλημέρα δεσποινίς». Καὶ ἡ «δεσποινίς» ἀπαντοῦσε μὲ ἓνα ἑλαφρὸ καὶ εὐγενικὸ κίνημα τοῦ κεφαλιοῦ τῆς, ποὺ τὸ εἶχε μελετήσει ἐπιμελῶς πρὶν ἔμπρὸς ἀπὸ τὸν καθρέπτη τῆς.

Καμμιὰ φορὰ στὴν ἐπιστροφή, κανένas νέος, ἰδίως ἅμα εἶχε βρῇ κάποιον φίλο του νὰ τοῦ κεράσῃ μερικά οὐτῖσκυ στὸ «μπάρ» τοῦ ξενοδοχείου, προσέθετε στὴν καλησπέρα του καὶ κανένα κομπλιμέντο γιὰ τὰ ξανθὰ μαλλιά, τὰ γαλανὰ μάτια, τὸ ὠραῖο σωματάκι. Ἡ μικρούλα μὲ ἓνα παρθενικὸ ἐρύθημα στὰ μάγουλά τῆς, χαμήλωνε τὰ βλέφαρά τῆς.

Ἀλλοίμονο, ὅμως, ἂν ἐτολμοῦσε νὰ τῆς πῇ μιὰ καλημέρα ἢ ἓνα γερὸ καὶ ἀπλοῖκὸ κομπλιμέντο, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ὀδηγοὺς τῶν κάρρων καὶ φορτηγῶν αὐτοκινήτων, ποὺ σταματοῦσαν καὶ αὐτοὶ ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ περίπτερο τοῦ δημοτικοῦ φόρου. Μὲ ἀπερίγραπτη περιφρόνησι, μὲ μιὰ κεραινοβόλο ματιά, ἡ μικρὴ μαρκησία ἐγύριζε τῆς πλάτες τῆς.

Ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κομψοὺς κυρίους καὶ τῆς ὠραῖας κυρίες ποὺ τῆς ἔρριχναν βιαστικὰς ματιές, κάποιος ἄλλος τὴν ἐκύτταζε ὅλο τὸ ἀπόγευμα: Ἦταν ὁ νέος καὶ ντροπαλὸς ὑπάλληλος τοῦ δημοτικοῦ φόρου, ποὺ κατέγραφε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τῆς σπάνιες εἰσπράξεις μέσα εἰς τὸ περίπτερο. Ἀπὸ τὸ παραθυράκι του ἐφαίνετο ἡ ξανθὴ γειτό-

νισσα μέσα στους ήλιους και τὰ αἰγοκλήματά της· ἀπὸ τὸ παραθυράκι τοῦ ἐπίσης μπορούσε ὁ πτωχὸς ὑπάλληλος νὰ παρακολουθῇ ὅλη τὴν παρέλασι τῶν αὐτοκινήτων, καὶ ὅλες τῆς ματιές ποὺ ἔρριχναν οἱ ἐπιβάται των στὴ γειτόνισσά του.

Καὶ ὑπέφερε. Γιατὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποὺ δὲν ἐπερνοῦσε μόνο γιὰ μιὰ στιγμή ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἀνοιχτόκαρδο σπιτάκι μὲ τὸ μικρὸ κῆπο, καὶ δὲν ἔρριχνε μόνο μιὰ ματιὰ στὴ ὡμορφὴ τοῦ ἔνοικο, ἀλλὰ ἦσαν προσηλωμένος ὅλη τὴν ἡμέρα ἐκεῖ δίπλα της, δὲν εἶχεν ἀργήσει νὰ τὴν ἀγαπήσῃ τρελλά.

Καὶ ὅμως δὲν ἐτολμοῦσε νὰ τῆς πῇ τὸν ἔρωτά του. Τὸ κορίτσι αὐτὸ μὲ τὰ λαμπρὰ ξανθὰ μαλλιά, ποὺ τὸ περιέβαλλε σὰν φωτοστέφανος ὁ θαυμασμὸς τοῦ καλυτέρου κόσμου τῆς πρωτεύουσας, τοῦ ἐφαίνετο τόσο μακρυνά, τόσο ψηλότερα ἀπὸ τὴν δική του τὴν ταπεινὴ μοῖρα. Καὶ ἡ ψευδαίσθησις, μὲ τὴν ὁποίαν ἐζοῦσε ἡ γειτόνισσα του, ἔγινε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ καὶ δική του: Ἐνόμιζε πὼς ἀνῆκε καὶ ἐκείνη στὸν λαμπρὸ καὶ πλούσιο κόσμον, ποὺ περνοῦσε μὲ τὰ πολυτελῆ τοῦ αὐτοκίνητα ἀπὸ τὸν δρόμο.

Καὶ μόνο τὸ βράδυ, ἅμα τελείωνε τὴν δουλειά του, ὁ ὑπάλληλος ἐσταματοῦσε μιὰ στιγμή ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν καγκελωτὴ πόρτα, ἔβγαζε τὸ καπέλλο του καὶ μὲ ἀπεριόριστο σεβασμὸ καὶ ἀγάπη ἔλεγε:

— Καλησπέρα σας δεσποινίς.

Καὶ ἡ «δεσποινίς» πρὶν πάη νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ φαῖ τοῦ πατέρα της, περιμένε κάθε βράδυ καὶ τὴν τελευταία αὐτῇ «καλησπέρα» τοῦ ντροπαλοῦ της θαυμαστοῦ. Τὴν ἐκολάκευε ὁ σεβασμὸς ποὺ τῆς ἔδειχνε. Τὴν εὐχαριστοῦσε ὁ τρόπος του, ποὺ ἐφαίνετο νὰ τῆς λήη πὼς τὴν ἔπαιρνε γιὰ μιὰ ἀπὸ τῆς κυρίες τοῦ καλοῦ κόσμου. Καὶ ὅμως ἤξερε καλά, ὅτι ὁ νέος αὐτὸς ποὺ εἰργάζετο ὅλη τὴν ἡμέρα, ἐκεῖ δίπλα της, δὲν μπορούσε νὰ ἀγνοῇ ὅτι ἦταν ἓνα ἀπλὸ κορίτσι

τοῦ λαοῦ. Τὸν συμπαθοῦσε ὁμως γιατί δὲν τῆς τὸ ἔδειχνε. Καὶ μὲ καλωσύνη καὶ προσήνεια ἀπαντοῦσε:

— Καλησπέρα σας.

Καὶ ἡσυχὴ πειὰ — ἡ ἡμέρα της μέσα στὸν καλὸ κόσμον εἶχε τελειώσει — ἐπῆγαινε νὰ βγάλῃ τὰ καλά της ρούχα, νὰ φορέσῃ μιὰ μακρὰ ξεσχισμένη ποδιά καὶ νὰ γυρίσῃ στὴν κουζίνα της.

Μιὰ μέρα ὁ σιωπηλὸς της θαυμαστὴς γνωρίσθηκε μὲ τὸν πατέρα της. Ὁ γερω-ἐργάτης εἶχε μείνει μία ἑβδομάδα ἄρρωστος καὶ περνοῦσε τώρα τὴν ἀνάρρωσί του στὸ περιβολάκι. Ἡ κόρη του ἐκεῖνες τῆς ἡμέρες δὲν ἔβγαινε. Βυθισμένη περισσότερο παρὰ ποτὲ στὸ ὄνειρό της, δὲν ἤθελε νὰ ἐννοήσουν οἱ «ἄγνωστοι φίλοι καὶ θαυμασταὶ της» — ἔτσι ὠνόμαζε μὲ τὸ μικρὸ της μυαλάκι τοὺς ἀδιάφορους πλουσίους πὺν τῆς ἔρχιχαν μιὰ βιαστικὴ ματιά — ὅτι ὁ ἀπλοῦκὸς αὐτὸς ἐργάτης ἦταν ὁ πατέρας της. Ἐπροτίμησε νὰ μείνῃ κλεισμένη μέσα καὶ νὰ χάσῃ τὴν ἀπογευματινὴ της διασκέδασι, ἀλλὰ νὰ διατηρήσῃ ἀνέπαφο τὸ ὄνειρό της.

Ὁ πτωχὸς ὑπάλληλος τοῦ φόρου, καταστενοχωρήθηκε γιὰ τὴν ἀπουσία αὐτῆς. ἀλλὰ ἐγνώρισε τὸν πατέρα της. Ἀντήλλαξαν τὸ πρῶτο βράδυ μιὰ καλησπέρα τὸ δεύτερο μερικὲς φράσεις γιὰ τὸν καιρό καὶ τὸ τρίτο βράδυ ἐκάθισαν μαζῇ στὸ μπαγκάκι καὶ σὰν καλοὶ γείτονες κουβέντιασαν μιὰ ὥριτσα. Ὁ καλὸς ἐργάτης μάλιστα, ἅμα ἔμαθε πὺς ὁ καινούργιος του φίλος δὲν μποροῦσε νὰ κατεβαίῃ τὸ μεσημέρι στὴν πόλι, καὶ ἦταν ἀναγκασμένος νὰ τρώῃ στὸ πόδι, προσφέρθηκε νὰ τὸν πάρῃ «ἡμισύσσιτο» — ὅπως ἔλεγε γελῶντας — στὸ σπίτι του.

— Ἐκεῖ πὺν τρῶνε δύο μποροῦνε νὰ φᾶνε καὶ τρεῖς. Καὶ θὰ συμπαθήσῃς τὸ φτωχικὸ μας.

Ὁ νέος ἀρνήθηκε ἀπὸ εὐγένεια στὴν ἀρχή. Ἡ πρότασις ὁμως ἦταν τόσο ἐλκυστικὴ! Ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἦταν πειὰ

κοντά—τόσο κοντά— στην γειτόνισσά του, πού τοῦ ἔφαινετο ὡς τώρα τόσο μακρυνή, ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἔτρωγε κάθε μεσημέρι μαζί της τὸν ἑξετρέλλαινε. Ἐδέχθηκε στὸ τέλος, ἀλλὰ μόνο μὲ τὸν ὄρο ὅτι θὰ ἐπλήρωνε μιὰ καλὴ ἀποζημίωσι κάθε μῆνα στὸ σπίτι, πού θὰ τὸν φιλοξενοῦσε. Συνεφώνησαν ἀμέσως νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν ἄλλη μέρα ἡ νέα ζωή. Καὶ ἐχωρίσθηκαν σὰν δύο παληοὶ καλοὶ φίλοι.

Ὅταν λίγο ἀργότερα ὁ πατέρας ἀνήγγειλε στὴν κόρη του τὴν νέα του γνωριμία καὶ τὴν συμφωνία πού εἶχε τῆς ἦρθε νὰ σκάσῃ. Ἄμα ἐσκέφθηκε ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς θαυμαστιάς της, καὶ μάλιστα, ὁ ταπεινότερος, ὁ πειὸ ἀσήμαντος ἀλλὰ καὶ ὁ πειὸ πιστός, θὰ ἔμπαινε στὸ σπίτι της, θὰ τὴν ἔβλεπε στὸν ταπεινὸ της ῥόλο τῆς μαγείρισσας, τῆς ὑπηρετριάς, τῆς φτωχούλας, ἔξω ἀπὸ τὸ περιβάλλον πού ἐδημιούργησε μὲ τὴν φαντασία της, ὁ θυμὸς της ηὔξησε ἀκόμη περισσότερο. Τῆς ἐφάνηκε κατὶ παραπάνω ἀπὸ ταπεινωτικὸ νὰ τὴν δῇ νὰ πλένῃ πιάτα, ὁ ἄνθρωπος πὺν ἔως χθὲς ἐπαιτοῦσε μιὰ ἀπλὴ καταδεχτικὴ «καλησπέρα» ἀπὸ τὸ στόμά της.

Ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ. Γι' αὐτὸ τὸ ἄλλο μεσημέρι, ὅταν ὁ ὑπάλληλος τοῦ φόρου ἦρθε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ φάῃ στὸ γειτονικὸ του σπιτάκι, ἔμεινε κατάπληκτος ἅμα εἶδε τὰ μοῦτρα πού τοῦ ἔκανε ἡ νέα. Καὶ ὁ κακομοίρης γιὰ νὰ περιποιηθῇ τοὺς νοικοκυραίους εἶχε φροντίσει νὰ φέρῃ μαζί του ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα ἓνα μπουκάλι κρασί καὶ μερικὰ τουρσιά καὶ λίγο σαλάμι. Ἐφανατζέτο ἀπὸ πρὶν σὰν τὴν μεγαλύτερή του εὐτυχία, τὸ πτωχικὸ αὐτὸ τραπέζι, πού θὰ τοῦ ἐπέτρπε νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀγαπημένη γυναῖκα ἔξω ἀπὸ τὸ ψεύτικο ἐκεῖνο περιβάλλον τοῦ στιγμιαίου θαυμασμοῦ τῶν ξένων.

Αὐτὸ ὅμως ἀκριβῶς δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ συγχωρήσῃ ἐκείνη. Καὶ ὅσο ἡ ὥρα ἐπερνοῦσε, τόσο ηὔξανε ὁ θυμὸς της καὶ τόσο ψυχρότερο καὶ περιφρονητικώτερο ἐγίνετο τὸ ὕφος της. Ὁ πατέρας της, καλὸς καὶ ἀπλοῦκὸς ἄνθρωπος,

ἀστειεύετο μὲ τῇ φτώχειά των, τὰ σπασμένα πιάτα, τὴν σχισμένη ποδιά τῆς κόρης του. Καὶ ἐκείνη, ἐπῆγαινε νὰ σκάσῃ, ὅσο ἐσκέπτετο ὅτι τὸ μαρτύριο αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ ἴδιο κάθε μεσημέρι. Δὲν εἶπε οὔτε μία λέξι στὸ δυστυχημένο τὸν θαυμαστή της.

Καὶ τὸ βράδυ, ὅταν ταπεινὰ-ταπεινὰ, ὅπως κάθε ἡμέρα ἐπέρασε ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν καγκελλόπορτα, ἔβγαλε τὸ καπέλλο του καὶ τῆς εἶπε «καλησπέρα, δεσποινίς» αὐτὴ δὲν ἀπῆντησε τίποτε, ἐγύρισε μὲ περιφρόνησι τὴ ράχι της καὶ ἔφυγε.

Στὸ τραπέζι κάθε μεσημέρι τὰ πράγματα ἐπῆγαιναν χειρότερα. Ἡ ξανθὴ ὤμορφα δὲν μποροῦσε νὰ συνηθίσῃ μὲ τὴν ἰδέα πὼς εἶχε πέσει τόσο χαμηλὰ στὰ μάτια τοῦ θαυμαστοῦ της καὶ πὼς ἀντὶ νὰ εἶναι πειὰ ἢ μακρυνὴ καὶ ἀπρόσιτη γι' αὐτὸν ἀριστοκρατίσσα, ἦταν μόνο τὸ κοινὸ κορίτσι τοῦ λαοῦ, ἡ ἀσήμαντη φτωχοῦλα, πού ἔπρεπε ἴσως νὰ τὸ θεωρῇ καὶ τιμὴ της, ὅτι τὴν ἐκύτταξε ὁ «ὑπάλληλος» ὁ κύριος μὲ τὸ κολλάρο.

Ὁ πτωχὸς νέος ὑπέφερε τρομερὰ ἀπὸ τὴ σιωπὴ της, τὴ περιφρόνησί της, τὸ μῖσος πού ἔδειχναν τὰ μάτια της. Δὲν ἤξερε τί νὰ κάνῃ γιὰ «νὰ τὴν ξαναφέρῃ στὰ νερά του». Κάθε ἡμέρα ἔφερνε καὶ ἓνα μικρὸ δῶρο, μία κορδελλίτσα, μία χτένα. Ἐκείνη πάντοτε τὰ εὔρισκε ὅλα τρομερὰ πρόστυχα, τοῦ τὸ ἔδειχνε ἀρκετὰ καθαρά, καὶ τὰ πετοῦσε σὲ μιὰ γωνιά.

Καὶ μόνο ὁ πατέρας δὲ καταλάβαινε τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά. Ἦταν εὐτυχισμένος πού εἶχε μιὰ συντροφιά στὸ τραπέζι, νὰ κουβεντιάζῃ λιγάκι. Τοῦ ἄρесе κιόλας πού τὸ ἡμερομίσθιό του ἐστρογγύλευε ἀρκετὰ μὲ τὸ ποσὸν πὺν ἔδινε τακτικὰ κάθε ἐβδομάδα ὁ νέος σ' ἓνα φακελλάκι «γιὰ τὸ συσσίτιό του» ὅπως ἔλεγε πάντοτε γελῶντας. Ἀντελήφθη μόνο πὼς ἡ κόρη του καλάρωσε στὸ νέο φίλο των. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸν ἐπείραζε καθόλου. Εἶχε ζητήσῃ πληροφορίας

καὶ εἶχε μάθει πὼς ἦταν καλὸ παιδί, μὲ ἀρκετὰ καλὸ μισθούλη, μὲ ὥραϊο μέλλον, χωρὶς βίτσια καὶ χωρὶς οἰκογενειακὰς ὑποχρεώσεις.

— Μὲ τὸ καλὸ, λοιπὸν παιδιὰ μου, ἔλεγε καμμιὰ φορὰ γελῶντας στὸ τραπέζι, ἅμα εἶχε πιῇ κανένα ποτηράκι πάρα πᾶνω. Νὰ φᾶμε κουφέττα, γογγόρα.

Ὁ ἐρωτευμένος ἐμειδιοῦσε ἢ ἔλεγε καὶ αὐτὸς κανένα ἄστειο καὶ ἐκύτταζε τὴν ξανθιά του γεινόνισσα. Ἐκείνη τοῦ ἔρριχνε κάθε μέρα καὶ πειὸ ἄγριες ματιὰς γιὰ νὰ τοῦ ἐκφράσῃ τὸ μῖσός της.

Ἔως οὗτου μιὰ ἡμέρα ὁ ὑπάλληλος ἐμάζεψε ὅλο του τὸ κουράγιο καὶ μιὰ στιγμή πού εὐρέθηκε τὴ νέα μόνη της, τὴν ἐρώτησε γιατί νὰ μὴ κάνουν τὸ θέλημα τοῦ πατέρα της καὶ νὰ παντρευθοῦν μαζῇ. Τότε ἐκείνη ἐξέσπασε πειά. Μὲ πραγματικὴ λύσσα τοῦ εἶπε πόσο τὸν μισοῦσε, πόσο τὸν περιφρονοῦσε, πόσο τὸν θεωροῦσε κατώτερό της. Τοῦ εἶπε ὅτι αὐτὴ ἦταν προωρισμένη γιὰ ἄλλο κόσμο καὶ ὅτι μιὰ ἡμέρα σίγουρα ἕνας ἀπὸ τοὺς πλουσίους θαυμαστὰς της θὰ τὴν ἔπαιρνε μὲ τὸ αὐτοκίνητό του νὰ τὴν πᾶῃ στὸν κόσμο πού ἦταν πραγματικὰ γι' αὐτήν.

Ὁ νέος τὰ ἔχασε κυριολεκτικῶς. Τέτοια ἀπάντησι δὲν ἐπερίμενε. Γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμη εὐρέθηκε βυθισμένος στὴν παληὰ τρυ ψευδαίσθησι, ὅταν δὲν ἤξευρε σὲ τί φτώχεια ζοῦσε ἢ ἀγαπημένη του γυναῖκα καὶ ὅταν τὴν ἔπαιρνε γιὰ πραγματικὴ ἢ ἔστω καὶ ξεπεσμένη ἀριστοκρατίσσα. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤξερε τί νὰ κάνῃ, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ κλάψῃ, ἔσκασε στὰ γέλια. Καὶ ἔφυγε.

Μερικὰς ἡμέρες ἀργότερα μετετίθετο στὸ δημοτικὸ φόρο ἄλλου ἐξοχικοῦ δρόμου. Ἀποχαιρέτησε τὸν πατέρα, ἔρριξε μιὰ περιέργη ματιὰ στὴν κόρη καὶ δὲν ξαναφάνηκε πειά. Ὁ πατέρας δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ στὴν ἀρχή. Ἐπειτα ἐμάντευσε ὅτι ἡ κόρη του θὰ εἶχε ἀποπάρει τὸν νέο ἢ θὰ ἀρνή-

θηκε νὰ γίνη γυναϊκά του. Ἐγινε ἔξω φρενῶν. Τὴν ἐτρέλλανε στοὺς καυγάδες καὶ στὴς βρισιές. Ἰσως καὶ νὰ τὴν ἔδειρε.

Ἀλλὰ τὶ τὴν ἔννοιαζε! Μποροῦσε νὰ ξαναρχίσῃ πάλι τὴν παληά της ζωὴ, χωρὶς κανένα ἐμπόδιο, χωρὶς τὸ μεσημεριανὸ μαρτύριο, ποὺ τῆς θύμιζε τόσο ἄγρια ποιά ἦτανε. Μόνο ποὺ ἔλειπε τώρα πειὰ ἓνας θαυμαστής. Ὁ ὑπάλληλος ποὺ τὸν ἀντικατέστησε στὸ περίπτερο τοῦ δημοτικοῦ φόρου ἦταν γέρος, γρυσούζης καὶ δὲν εἶχε καμμία διάθεσι νὰ θαυμάζῃ τὴν ὥμορφη γειτονοπούλα. Ἀλλὰ ἦσαν τόσοι ἄλλοι! καὶ τόσο καλύτεροι!

Ἐνωρὶς κάθε ἀπόγευμα ἔμενε πάλι μιὰ ὥρα ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν καθρέπτη της νὰ ντυθῇ καὶ νὰ φιαχθῇ. Καὶ ἀφοῦ ἐφρόντιζε λιγάκι καὶ γιὰ τὰ λουλούδια της—τὸν ἀπαραίτητο διάκοσμο γιὰ τὴν ὡμορφιά της—ἔμενε ἔπειτα ὅλο τὸ ἀπόγευμα ἀκίνητη στὸ μπαγκάκι της ἢ ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν πόρτα.

Καὶ περνοῦσαν ἔτσι οἱ μῆνες, περνοῦσαν τὰ χρόνια. Τὸ ἔνα μετὰ τὸ ἄλλο. Οἱ πλούσιοι ἢ οἱ ψευτοπλούσιοι γλετζέδες, οἱ κουρασμένοι σύζυγοι ποὺ περνοῦσαν στὸν μεγάλο δρόμο γιὰ νὰ πᾶνε νὰ διασκεδάσουν στὴν ἐξοχὴ ἄλλαξαν πειὰ. Ἀλλοι πέθαναν, ἄλλοι ἔφυγαν, ἄλλοι ἐφρονίμειψαν. Ἀλλοι ἔπαυσαν νὰ διασκεδάζουν ἐπειδὴ ἐπαντρεύθηκαν, καὶ ἄλλοι ἐπειδὴ ἐχώρισαν. Ἀλλοι ἄφησαν τὰ γλέντια ἐπειδὴ ἔχασαν τὰ λεπτὰ των καὶ ἄλλοι ἐπειδὴ ἐκέρδισαν πάρα πολλά. Ἀλλὰ ἡ «μικρὴ μαρκησία τοῦ δημοτικοῦ φόρου», ἡ μικρούλα μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά μέσα στοὺς μεγάλους ἥλιους τοῦ περιβολιοῦ της, ἔμενε πάντα ἐκεῖ.

Μόνον ποὺ δὲν ἦταν πειὰ μικρούλα. Τὰ χρόνια ποὺ φεύγουν ἀφίνουν ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη των. Ἀπὸ τῆς ὥραϊες κυρίες ὅμως ποὺ ἐπερνοῦσαν ἐμπρὸς της εἶχε μάθει τὴν τέχνη νὰ κρύβῃ τὰ ἴχνη αὐτά. Συχνὰ τῆς ἐβλέπε νὰ ἐπωφελοῦνται τοῦ στιγμιαίου σταματήματος τοῦ αὐτοκινήτου των, διὰ νὰ διορθώσουν τὴν κούρασι τοῦ δρόμου—ἢ τῆς ἡλικίας—πότε μὲ ἓνα κόκκινο ἢ μαῦρο κραγιόνι, πότε μὲ κανένα ροῦζ ἢ ἄσπρο πομπόν.

Καὶ ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια, τόσο περισσότερη ὥρα χρειαζότανε γιὰ νὰ φειαχθῇ, πρὶν βγῇ στὸ περιβολάκι. Ἡ λίγη πούδρα ποὺ ἔβαζε στὴν ἀρχὴ ἐγίνετο ὁλοένα καὶ περισσότερη. Ἐπειτα ἦρθε τὸ κόκκινο στὰ χεῖλη· ἔπειτα τὸ κόκκινο στὰ μάγουλα· ἔπειτα τὸ μαῦρο στὰ μάτια· ἔπειτα τὸ οχυγεπέε στὰ μαλλιά. Τὸ ἓνα φέρνει τὸ ἄλλο: Τὰ βαμμένα χεῖλη δὲν μποροῦν νὰ εἶναι μόνο αὐτὰ κόκκινα σὲ ἓνα πρόσωπο ἄβαφο, ποὺ φαίνεται τότε ὠχρὸ σὰν πτώμα. Θέλουν, βάψιμο καὶ τὰ μάγουλα καὶ τὸ μέτωπο καὶ τὰ μάτια καὶ τὰ μαλλιά.

Καὶ ἔπειτα, ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια τόσο περισσότερη ποσότητα ἔπρεπε νὰ βάζῃ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα. Γιατὶ ἡ πούδρα καὶ τὸ κοκκινάδι καὶ τὰ φτιασίδια, ὅταν μάλιστα δὲν εἶναι καλῆς ποιότητος, δὲν φιάχνουν μόνο τὸ πρόσωπο γιὰ λίγη ὥρα. Τὸ καταστρέφουν κιόλας γιὰ ὅλη τὴν ζωὴ. Καὶ μάλιστα ὅταν δὲν τὰ συνοδεύουν ἡ ἄλλες περιποιήσεις ποὺ παρέχει ὁ πλοῦτος: τὰ μπάνια, τὰ μασσάζ, τὰ ζεστὰ δωμάτια, ἡ ἀνάπαυσις, ὁ πολὺς ὕπνος, αἱ ὑπεριώδεις ἄκτινες. Καὶ μάλιστα ὅταν τὸ δέγμα εἶναι συνεχῶς ἐκτεθειμένο ἢ στοὺς ἀτμοὺς τῆς στενόχωρης κουζίνας, ἢ στὴ σκόνι ποὺ σηκώνουν τὰ αὐτοκίνητα στὸ δρόμο.

Οἱ νέοι καὶ οἱ μεσόκοποι καὶ οἱ γέροι ποὺ περνοῦσαν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ σπιτάκι μὲ τοὺς ἥλιους καὶ τὸ αἰγόκλημα, γιὰ νὰ πᾶνε νὰ διασκεδάσουν, δὲν ἐκύτταζαν πειὰ τὴν ξανθὴ γυναῖκα μὲ τὰ πεταχτὰ μαλλιά καὶ τὸ ἄθλια βαμμένο πρόσωπο. Ἀλλὰ ἐκείνη οὔτε ἐχρειάζετο πειὰ τῆς ματιῆς των. Τόσα χρόνια ποὺ ἐζοῦσε κάθε ἀπόγευμα αὐτὴ τὴ ζωὴ, εἶχε κατορθώσει νὰ σχηματίσῃ γύρω της ἓνα ὁλόκληρο φανταστικὸ κόσμο. Ἡ δύναμις τῆς αὐθυποβολῆς ποὺ εἶχε ἀποκτήσῃ ἦταν τεραστία. Τὸ πειὸ ἀδιάφορο πρόσωπο τῆς ἐφαίνετο σὰν νὰ κατείχετο ἀπὸ ἀπεριόριστο θαυμασμό, ἀπὸ συγκρατημένη ἀγάπη, ἀπὸ βαθὺ πάθος γιὰ τὴν καλλονὴ της.

Τρεῖς νέοι, ποὺ περνοῦσαν τακτικά, σχεδὸν κάθε μέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, τῆς ἐφαίνοντο ἰδίως ὅτι τὴν ἐκύτταζαν

μὲ μεγαλύτερη τρυφερότητα, ἴσως ἐπειδὴ τῆς ἄρεσαν αὐτῆς περισσότερο. Καὶ ἐπερίμενε τὴν ἡμέρα πού θὰ ἀνοιγε ἡ πόρτα τῆς λιμουζίνας των, γιὰ νὰ τὴν προσκαλέσουν νὰ πάη μαζί των

Ἐνα βράδυ οἱ τρεῖς νέοι ἐπέρασαν πάλιν. Καὶ ἀλήθεια ἡ πόρτα τοῦ αὐτοκινήτου των ἀνοίξε. Αὐτὸς πού ὥδηγοῦσε κατέβηκε γρήγορα νὰ κυττάξῃ τὸ μοτέρ του. Καὶ σὲ μιὰ στιγμή γύρισε καὶ εἶπε στοὺς ἄλλους, ἀσυλλόγιστα, σκληρά, μὲ τὴν βαθειὰ ἐκείνη κακία τῆς νεότητος:

— Γιὰ δέστε αὐτὸ τὸ σκιάχτρο, παιδιά. Βρέ, τὴν παληόγορα, βάψιμο πού τὸ ἔχει!

Οἱ ἄλλοι ἐγέλασαν.

Ἐκείνη ἐσηκώθηκε, καὶ τσακισμένη, ἐρείπιο πραγματικό, ἔμπηκε μέσα. Μέρους ὁλόκληρες ἔκλαιγε.

Ἀπὸ τότε οἱ ἥλιοι καὶ τὸ αἰγόκλημα τοῦ μικροῦ σπιτιοῦ δίπλα στὸ περίπτερο τοῦ δημοτικοῦ φόρου, μαράθηκαν. Ἡ «μικρὴ μαρκησία» δὲν ἐφάνηκε πειὰ ποτὲ κοντὰ στὴν πόρτα τῆς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γιὰ τὰ γίγνη ἄνθρωπος	σελ.	7
Ἐνα μῆνα σιὸ νησι.....	»	65
Εἰς μνήμην	»	92
Ἡ μακρὴ μαρκτησία τοῦ δημοτικοῦ φόρου..	»	145

Η ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥΤΟΥ
ΕΤΕΛΕΙΩΣΕ ΤΗΝ 30 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
1929 ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ Α. Ε.
"ΠΥΡΣΟΣ", (ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ 61)
ΔΙΑ Λ/ΣΜΟΝ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ